

Programmabegroting

2016

Z-20778-WS
INTERN-15026/2-WS

Colofon

Uitgave Gemeente Wassenaar
Postbus 499
2240 AL Wassenaar
Drukwerk: Repro werkorganisatie Duivenvoorde
Inlichting: gemeente@Wassenaar.nl

22 september 2015

Inleiding.....	3
Leeswijzer	5
Begroting in één oogopslag	7
Dekkingsvoorstel om de meerjarenramingen sluitend te maken	15
Programmplan.....	25
P1 Goed bestuur en goede dienstverlening.....	27
P2 Meedoen in Wassenaar	45
P3 Wassenaar ontwikkelt	67
P4 Wassenaar leefbaar	87
P5 Financiering en algemene middelen	109
Verplichte paragrafen.....	121
Paragraaf lokale heffingen	123
Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen.....	131
Paragraaf financiering	141
Paragraaf bedrijfsvoering	149
Paragraaf grondbeleid	153
Paragraaf verbonden partijen	155
Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.....	173
Financiële begroting.....	187
Resultaat begroting 2016-2019	188
Financieel meerjarenperspectief 2016-2019	191
Bijlagen bij de programmabegroting	193
Bijlage 1 Nieuw beleid	195
Bijlage 2 Reserves en voorzieningen	196
Bijlage 3 Algemene uitkering uit het gemeentefonds	198
Bijlage 4 Subsidies.....	200
Bijlage 5 Productenraming 2016 - 2019.....	202
Bijlage 6 Vervangingsinvesteringen.....	208

Inleiding

Het college van B&W Wassenaar presenteert een sluitende begroting dankzij een optimale mix van ingezette bezuinigingen, efficiencyslagen en maatschappelijk verantwoorde investeringen. Ook voor de komende jaren is er de nodige financiële ruimte om duurzaam te investeren in de toekomst van Wassenaar. In de toekomstvisie Wassenaar 2025 schetst de gemeenschap een visie op de toekomst waarbij Wassenaar een oase van rust is, natuurlijk schoon, kleinschalig, veilig en geborgen en met een hoog voorzieningenniveau op het gebied van zorg, wonen, cultuur en erfgoed. Een sociaal betrokken, sportief en toegankelijke (internationale) gemeenschap liggend aan de Noordzee. Kortom een (inter)nationaal kwalitatief top woon- en leefmilieu.

Investeren en herstructureren

Wassenaar is een financieel zeer gezonde gemeente, met grote reserves en een uitstekend weerstandsvermogen. Deze reserves zijn in de afgelopen jaren voor een deel gevormd door de opbrengst van NUON aandelen, maar ook door jaarlijkse grote overschotten die aan het vermogen zijn toegevoegd. Tegelijkertijd kampt Wassenaar met achterstallig onderhoud op het gebied van groen en vastgoed.

Naast de lokale heffingen is een groot deel van de inkomsten van de gemeente Wassenaar afkomstig van het Rijk. De uitkeringen vanuit het gemeentefonds zijn in de afgelopen jaren structureel gedaald. Ook dit jaar, zo blijkt uit de meicirculaire. Hierdoor is de gemeente voor extra opgaven gesteld in haar streven om te komen tot evenwicht in inkomsten en uitgaven. Een en ander wordt verder bemoeilijkt door grote schommelingen in de uitkering van het Gemeentefonds en herberekeningen gedurende het lopende begrotingsjaar.

Dat betekent dat we als gemeente Wassenaar niet alleen een inhaalslag moeten maken met investeringen, maar we moeten ook onze uitgaven herstructureren. Zo drukt het zwembad te zwaar op de gemeentelijke exploitatie. Verder wordt in deze programmabegroting bewust afgezien van bezuiniging op subsidies voor maatschappelijke organisaties. Reden is dat er een verschuiving plaatsvindt van taken naar het maatschappelijk middenveld. Het is van belang dat er juist nu middelen beschikbaar zijn om hen hierin te ondersteunen.

Nieuwe zorgtaken/Sociaal domein

Alle gemeenten hebben in 2015 nieuwe taken gekregen. Zo is de eerste overheid per 1 januari 2015 verantwoordelijk voor het uitvoeren van de wettelijke taken op het gebied van het 'sociale domein' zoals de (jeugd)zorg en de Wet Werk en Inkomen. Taken die met kortingen op budgetten aan ons zijn overgedragen. De begroting laat zien dat het Wassenaar lukt om binnen deze budgetten te blijven en te doen wat kwalitatief en kwantitatief nodig is voor onze inwoners. Hierbij investeren we in innovatie in de zorg, om de transformatie met succes te kunnen maken.

De financiële operatie Schoon schip 2.0 in volle gang

De gemeente is verder gegaan met het opschonen van de begroting, dat wil zeggen dat inconsistenties en lucht uit de begroting zijn gehaald. Zo hebben we budgetten die ieder jaar een incidenteel overschot vertoonden kritisch doorgelicht om te voorkomen dat deze structureel op de begroting terugkomen. Hierdoor wordt een structurele verlaging van uitgaven gerealiseerd. Ook worden de vrijgevallen voorzieningen doorgelicht en dotaties opnieuw bekeken. Medio 2016 zullen de nieuwe meerjarenonderhoudsplannen gereed zijn. Operatie Schoon schip 2.0 is in volle gang.

Taskforce vastgoed

Naast het verlagen van de uitgaven wordt gewerkt aan het verhogen van de inkomsten door efficiënter gebruik en verkoop van gemeentelijk vastgoed die niet nodig is voor onze kerntaken. Dit laatste leidt ook tot structurele besparingen in de vorm van lagere jaarlijkse onderhoudslasten. Een speciale Taskforce zal integraal werken aan de vastgoedproblematiek. Dit omvat een breed scala aan onderwerpen: van onderhoud en renovatie, contractbeheer en verduurzaming tot implementatie van wetgeving rond vennootschapsbelasting en de Wet markt en overheid. Kortom, een professionaliseringsslag van de vastgoedportefeuille.

Wassenaars innovatiefonds

De zoektocht naar bezuinigingen en efficiency willen we de komende jaren verder invullen door slimmer te werken en daardoor structureel lagere uitgaven te realiseren. De veranderende rol van de overheid en veranderende wensen van inwoners vragen een omslag in het denken en werken. Het college stelt daarom voor een Innovatiereserve in te stellen en de eigen organisatie, maar ook de Wassenaarders, uit te nodigen mee te denken over projecten die innovatie stimuleren en op termijn leiden tot lagere uitgaven.

Investeren in toekomstige generaties

Duurzaamheid is een belangrijke ambitie voor ons. Zoals afgesproken in het coalitieakkoord zetten we in op CO₂-reductie en een energieneutraal Wassenaar in 2040. Dit college wil verder investeren in de volgende terreinen: startershuisvesting, preventieve gezondheidszorg voor jong en oud, duurzaam groen, sport en veilig verkeer. Belangrijk is ook een veilige en gezonde leefomgeving voor ouderen.

Op de lokale woonlasten zal alleen de gebruikelijke inflatiecorrectie worden toegepast. De afvalstoffenheffing wordt kostendekkend gemaakt. De verhoging van de heffing die hiervan het gevolg is, zal via het aanslagbiljet aan de inwoners worden teruggegeven. Het reinigingsrecht zal fors worden verlaagd, waardoor de lasten voor bedrijven zullen dalen.

Leeswijzer

Inleiding

De programmabegroting is het hulpmiddel voor u als raad om de volksvertegenwoordigende, kaderstellende en controlerende rol uit te kunnen voeren en te kunnen sturen op hoofdlijnen. De programmabegroting bestaat uit een beleidsbegroting en een financiële begroting. De beleidsbegroting is opgebouwd uit een programmaplan en de paragrafen. In het programmaplan is ons gemeentelijke beleid op hoofdlijnen opgenomen. Het richt zich vooral op de maatschappelijke effecten die wij in onze gemeente willen bereiken. De paragrafen richten zich op het beleid ten aanzien van relevante beheeraspecten, zoals de bedrijfsvoering, het weerstandsvermogen, onze kapitaalgoederen en de lokale heffingen en grondbeleid.

De financiële begroting gaat vooral in op de financiële positie van onze gemeente. Hier nemen wij het totale financiële overzicht, inclusief de toelichtingen op. De door u vastgestelde kaders, het algemene financiële beeld en het overzicht van de baten en lasten presenteren wij u hier.

Indeling van de programmabegroting

In de inhoudsopgave treft u aan uit welke delen de programmabegroting is samengesteld. In vogelvlucht worden deze delen hier kort toegelicht:

Deel 1 - Programma's

Op grond van artikel 8 van het Besluit Begroting en Verantwoording gemeenten (BBV) bevat het programmaplan de te realiseren programma's, het overzicht van algemene dekkingsmiddelen en het bedrag voor onvoorziene uitgaven. In de programma's moet vooral duidelijk worden welke doelen -in termen van maatschappelijke effecten- we nastreven en welke activiteiten we daarvoor gaan uitvoeren. Voorgeschreven is ook dat per programma een raming van (incidentele) baten en lasten gegeven wordt.

De programma-indeling ziet er als volgt uit:

- Programma 1. Goed bestuur en goede dienstverlening
- Programma 2. Meedoen in Wassenaar
- Programma 3. Wassenaar ontwikkelt
- Programma 4. Wassenaar leefbaar
- Programma 5. Financiering en algemene dekkingsmiddelen

Bij de programma's hebben we alleen die zaken opgenomen die voor u als raad relevant zijn om op te sturen. Dit betreft vooral het nieuwe beleid. Het bestaande beleid, de al lopende zaken, hebben we alleen opgenomen en toegelicht als hierbij sprake is van wijzigingen. Dan wilt u hier immers specifiek op sturen en achteraf controleren of uw opdracht door ons college naar tevredenheid is uitgevoerd. Wij hebben deze verwerkt op basis van onze voorstellen gedaan in de Kadernota 2016. Wij hebben getracht de teksten, om het leesbaar en overzichtelijk te houden, zo bondig mogelijk te presenteren. Hieronder volgt de toelichting op de functies van de verschillende onderdelen van het programmaplan.

Algemeen

Een programma begint met de visie en maatschappelijke effecten op programmaniveau. Daarna wordt per productgroep in het algemeen aangegeven wat de ontwikkelingen en de beoogde effecten zijn. Om aan te geven hoe dit gerealiseerd moet worden, zijn per onderwerp concreet de doelstelling(en), de maatregelen, planning en financiën uitgewerkt.

Ter afsluiting van de productgroepteksten zijn de wettelijke grondslagen en beleidskaders vermeld en zijn de investeringen 2016 opgenomen. In de tabel met de financiële gegevens zijn de bedragen van rekening 2014, begroting 2015 en 2016 en meerjarenbegroting 2017, 2018 en 2019 zichtbaar. De afwijkingen van de begroting 2016 ten opzichte van 2015 groter dan € 50.000 per productgroep worden toegelicht.

Paragrafen

Artikel 9 van het BBV schrijft voor dat in de paragrafen de beleidslijnen worden vastgelegd met betrekking tot relevante beheersmatige aspecten en de lokale heffingen. De begroting bevat in ieder geval de volgende paragrafen:

- Lokale heffingen
In deze paragraaf geven wij de ontwikkelingen met betrekking tot ons belastinggebied weer. Per heffing geven wij aan wat het beleid is en op welke wijze het tarief tot stand is gekomen. Ook geven wij inzicht in de (geraamde) opbrengsten.
- Onderhoud kapitaalgoederen
In deze paragraaf wordt uitgewerkt wat onder het beheer van kapitaalgoederen wordt verstaan voor het reguliere- en periodieke onderhoud en de vervanging van zaken als openbaar groen, wegen, riolering, openbare verlichting, verkeerslichtinstallaties en -borden, watergangen (waarvoor de gemeente een onderhoudsverplichting heeft) en civiele kunstwerken.
- Financiering
In deze paragraaf worden de financiële ontwikkelingen en het beleid nader toegelicht.
- Bedrijfsvoering
In deze paragraaf wordt het beleid van de bedrijfsvoering en de toepassing van de beginselen van goed openbaar bestuur van de gemeente Wassenaar in al haar facetten toegelicht.
- Grondbeleid
Deze paragraaf beschrijft de visie van de gemeente op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen die in deze begroting zijn opgenomen, de wijze waarop het grondbeleid ten uitvoer wordt gebracht en de prognose van resultaten van grondexploitaties, winstneming en verloop van reserves.
- Verbonden partijen
Deze paragraaf geeft een overzicht van de verbonden partijen, een omschrijving van hun publieke taak en eventuele ontwikkelingen in 2016.
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
In deze paragraaf brengen wij onze risico's in beeld. Het weerstandsvermogen geeft inzicht in de financiële gezondheid van de gemeente. Het geeft aan in welke mate de gemeente in staat is om financiële risico's op te vangen.

De Financiële begroting bestaat uit een aantal onderdelen. Hierin worden o.a. de grondslagen van de begroting, de geprognosticeerde balans en overzichten van reserves en voorzieningen gegeven.

Ten slotte wordt er afgesloten met een zestal bijlagen.

Begroting in één oogopslag

Doel van dit hoofdstuk is vanuit verschillende invalshoeken financieel inzicht te geven in de voorliggende begroting. Het hoofdstuk bestaat uit 2 delen

- De exploitatie
- De vermogenspositie

Exploitatie

De exploitatie geeft de ramingen voor de baten en lasten in het begrotingsjaar (autorisatiefunctie) en de meerjarenramingen. Met het oog op de verschillende taken van de gemeente is de begroting ingedeeld in programma's. Aan het slot van ieder programma staat een tabel met de ramingen die betrekking hebben op dat programma. Elk programma bevat een aantal productgroepen.

Vertrekpunt Kadernota 2016-2019 en meicirculaire 2015

Hoewel de Kadernota 2016 niet is vastgesteld in de raadsvergadering van 6 juli 2015 hanteren wij deze als vertrekpunt voor de begroting 2016. De Kadernota 2016-2019 is op 24 juni in de commissie Bestuur en Middelen is besproken.

De financiële gevolgen van de meicirculaire 2015 zijn aan u meegedeeld in de raadsinformatiebrief van 23 juni. Tevens is de Voorjaarsnota 2015 op 6 juli 2015 behandeld in uw raad. De uitkomsten van deze documenten en de invloed er van op de meerjarenramingen herhalen wij volledigheidshalve hieronder.

Tabel 1 Vertrekpunt Begroting 2016-2019

(bedragen x € 1)

(+ = voordeel; - = nadeel)	2016	2017	2018	2019
Saldo meerjarenraming cf. begroting 2015 primitief	284.788	95.105	- 225.807	- 225.807
Voorjaarsnota	- 571.184	- 453.551	- 343.262	- 343.262
Aansluiting voorjaarsnota	- 3.000	- 3.000	- 3.000	- 2.723
Kadernota 2016	- 612.351	- 557.098	- 599.098	- 864.098
Netto effect Meicirculaire 2015	82.040	- 218.415	- 175.567	- 150.276
Vrijval invoeringskosten Werk & Inkomen	93.937	130.463	154.528	172.641
Meerjarenbeeld informatiebrief meicirculaire	- 725.770	- 1.006.496	- 1.192.206	- 1.413.525

Actualisatie van het financieel perspectief

Na de behandeling van de Kadernota en de vaststelling van de voorjaarsnota hebben er ontwikkelingen in de cijfers plaatsgevonden die invloed hebben op het begrotingssaldo. Dit betreft correcties op/aanscherpingen van bestaande (meerjaren)ramingen en doorwerkingen van eerdere besluitvorming. Raadsbesluiten zijn meegenomen tot en met 6 juli 2015.

Tabel 2 Aanscherping meerjarenramingen 2016-2019

(bedragen x € 1)

(+ = voordeel; - = nadeel)	2016	2017	2018	2019
Meerjarenbeeld in informatiebrief meicirculaire (tabel 1)	- 725.770	- 1.006.496	- 1.192.206	- 1.413.525
Bloemcampschool (BW 8/2015)	- 20.350	- 20.073	- 19.795	- 19.795
Verwerking kapitaallasten	64.619	49.818	49.818	110.694
Motie Erwich	- 70.000	- 70.000	- 70.000	- 70.000
Vervangingsinvesteringen	- 10.000	- 75.717	- 64.071	- 90.988
Verlaging BUIG tekort van 10 naar 5%	218.440	0	0	0

(+ = voordeel; - = nadeel)	2016	2017	2018	2019
Alliander dividend	0	297.000	0	0
Overige mutaties	- 74.806	- 79.999	- 24.015	+10.328
Aangescherpt meerjarenbeeld	- 617.867	- 905.467	- 1.320.269	- 1.473.286

Hieronder volgt een toelichting op de genoemde ontwikkelingen:

Bloemcampschool

In de raadsvergadering van 8 juni 2015 is het verzoek van het schoolbestuur van de Bloemcampschool voor de uitbreiding van onderwijsruimte behandeld. Op basis van de hardheidsclausule (artikel 40 van de Verordening voorzieningen onderwijs gemeente Wassenaar 2003) is dit voorstel aan de raad voorgelegd. De financiële consequenties van dit voorstel zijn middels begrotingswijziging nr 8 door u vastgesteld voor 2015. De meerjarenconsequenties worden nu aangegeven.

Verwerking kapitaallasten

Investerings die langer dan twee jaar op het investeringsplan staan er waar mee nog geen start gemaakt is worden conform het activabeleid in de jaarrekening afgeraamd. Daarnaast is het investeringsplan voor 2016 geactualiseerd. In totaal levert dit een voordeel op.

Verwerking Motie Erwich

Bij de behandeling van de begroting 2015 een motie aangenomen die het college ocriep de werkelijke meer inkomsten OZB ten opzichte van de begroting 2014 terug te geven aan de burger. Bij het vaststellen van de jaarrekening 2014 zijn de meeropbrengsten becijferd op € 70.000. In de begroting 2016 wordt uitvoering gegeven aan deze motie. Voorgesteld wordt deze last van € 70.000 structureel in de begroting te verwerken.

Vervangingsinvesteringen

In bijlage 6 van deze begroting staan de vervangingsinvesteringen vermeld. Met bij behorende financiële consequenties.

Verlaging BUIG tekort van 10% naar 5%

Staatssecretaris Klijnsma van SZW heeft op 18 juni 2015 afspraken gemaakt met de VNG over de verdeling van de bijstandsbudgetten voor 2016. Dit omdat het huidige verdeelmodel nog niet optimaal functioneert. Op hoofdlijnen heeft de staatssecretaris met de VNG de volgende verbeterafspraken gemaakt:

- Voor 2016 zullen alvast verbeteringen worden doorgevoerd in het verdeelmodel;
- De eigen-risicodrempel van het vangnet wordt voor 2015 en 2016 verlaagd naar 5%. Dit als alternatief voor de wens van de VNG om in 2016 driekwart van het budget historisch te verdelen.

Voor de gemeente Wassenaar heeft dit positieve effecten. Het terug brengen van het eigen risico naar 5% levert incidenteel € 218.440 op.

Alliander

Op 1 juli 2015 is tijdens de buitengewone algemene vergadering van aandeelhouders van Alliander NV het besluit genomen tot ruil van energienetwerken tussen Alliander en Enexis. Omdat er meer aansluitingen van Alliander overgingen naar Enexis dan omgekeerd betekent dit dat het verschil in cash is uitgekeerd aan Alliander. Deze boekwinst valt in het resultaat over 2016 van en zal in 2017 worden uitgekeerd aan de aandeelhouders. Voor Wassenaar is dit een incidentele bate van € 297.000.

Nieuw beleid

In de Kadernota was nieuw beleid voorgelegd. Hoewel de Kadernota niet door de raad als zodanig is vastgesteld zijn de verschillende posten wel in de concept-begroting opgenomen om betrokken te kunnen worden in de integrale afweging.

In de verdere opstelling van de begroting is nog een aanvullend aantal zaken geconstateerd waarvan wij het wenselijk achten dit in de besluitvorming over de begroting voor 2016 e.v. te betrekken. Het betreft de navolgende zaken:

Tabel 3 Aanvullend nieuw beleid 2016-2019

(bedragen x € 1)

(+ = voordeel;- = nadeel)	2016	2017	2018	2019
Aangescherpt meerjarenbeeld (tabel 2)	-617.867	-905.467	-1.320.269	-1.473.286
<u>Programma 2 : Meedoen in Wassenaar</u>				
Sociaal juridische ondersteuning kwetsbare inwoners	-20.000	-20.000	0	0
Idem dekking ten laste reserve uitvoering sociaal domein	20.000	20.000	0	0
innovatie op gebied van preventie en bevordering vrijwillige inzet en burgerkracht	-65.000	-65.000	-65.000	-65.000
Alternatieve invulling professionele alarmopvolging	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
VVE/peuterspeelzaalwerk	-45.000	-65.000	0	0
<u>Programma 3: Wassenaar ontwikkelt</u>				
Lobbytraject tegen windmolens	-20.000	0	0	0
Uitvoering economische visie	-10.000	0	0	0
Verbinding economie en toerisme	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Opstelling Strandnota	-9.000	0	0	0
<u>Programma 4: Wassenaar leefbaar</u>				
Diverse verkeersprojecten/-investeringen	-680.000	0	0	0
Idem dekking ten laste reserve onderhoud beheer openbare ruimte	680.000	0	0	0
Eénmalige teruggave afvalstoffenheffing	-250.000			
Begrotingssaldo voor dekking	- 1.066.867	-1.085.467	-1.435.269	-1.588.286

Al het nieuw beleid (zo ook het in de Kadernota opgenomen nieuwe beleid) wordt in de programmatoelichtingen van het programmaplan toegelicht onder de maatregelen.

Aan niet alle genoemde zaken is een budgettair effect verbonden. Dit komt omdat voor die zaken een alternatieve dekking ten laste van de reserves wordt voorgesteld. Hiervoor wordt verwezen naar het dekkingsvoorstel.

Investeringsvoornemens 2016

In 2016 zal een aantal separate voorstellen aan de raad worden voorgelegd waarin uit te voeren werkzaamheden/investeringen worden benoemd. Omdat de precieze omvang afhankelijk is van keuzes door de raad zijn deze nog niet verwerkt in de begroting. De hierna genoemde bedragen zijn indicatief.

- Vervangingsinvestering duurzaam groen (€ 1,6 mln.)
- Sportaccommodaties (afhankelijk van de besluitvorming Sportnota)
- Renovatie/achterstallig onderhoud cultureel centrum Warenar (€ 2,5 mln.)
- Renovatie binnenkant raadhuis De Paauw (p.m.)
- Verhuizing Centrum Jeugd en Gezin (p.m.)
- Meerjarenonderhoudsplan buitenbeelden (p.m.)
- Klimaatagenda (afhankelijk van de besluitvorming door de raad)

Vermogenspositie

Doel van deze paragraaf is om inzicht te geven in de vermogenspositie van de gemeente. Op basis van de verschillende vermogensbestanddelen kan een oordeel worden gegeven over de vermogenspositie.

Balans

De balans geeft een overzicht van alle bezittingen en schulden, onderverdeeld in de verschillende vermogensbestanddelen. Hieronder komen de belangrijkste onderdelen aan de orde. Nadrukkelijk wordt opgemerkt dat het een prognose betreft. Met het oog op de verplichting een aantal financiële kengetallen te presenteren in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing is de opstelling van een begrotingsbalans noodzakelijk.

Tabel 4 Geprognosticeerde balans 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

Boekwaarden per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
ACTIVA					
Materiële vaste activa					
Volgens staat C	40.153	38.199	35.905	33.869	31.699
Financiële vaste activa					
langlopende uitzettingen	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
langlopende leningen u/g deelnemingen	4.676	4.676	4.676	4.676	4.676
	455	455	455	455	455
Voorraden					
Bouwgrondexploitaties	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar					
vorderingen openbare lichamen	3.161	3.161	3.161	3.161	3.161
Rek Courant met Rijk	7.641	7.204	7.194	7.029	7.029
Rek Courant niet financieel	184	184	184	184	184
Overig	4.315	4.315	4.315	4.315	4.315
Liquide middelen					
	40	40	40	40	40
Overlopende activa					
	2.461	2.461	2.461	2.461	2.461
Financieringssaldo					
	0	199	1.326	2.685	3.961
Totaal activa	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980
PASSIVA					
Eigen Vermogen					
Algemene reserves	37.107	37.107	37.107	37.107	37.107
Bestemmingsreserves	23.722	21.636	20.560	19.771	18.995
Vreemd Vermogen					
Voorzieningen	10.324	10.208	10.097	10.034	9.906
Vaste geldleningen					
	581	591	601	611	621
Kortlopende schulden < 1 jaar					
	3.523	3.523	3.523	3.523	3.523
Overlopende passiva					
	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828
Totaal passiva	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980

Toelichting op de prognose balans

Activa (bezittingen)

- o De bezittingen bestaan uit materiële en financiële bezittingen (activa). De materiële bezittingen zijn actuele boekwaarden van de investeringen in economische en maatschappelijk nut. De terugloop in de bedragen wordt veroorzaakt door de jaarlijkse afschrijvingen waardoor de boekwaarden dalen.

- o De financiële activa zijn (kort- en langlopende) geldleningen die door de gemeente zijn verstrekt.
- o De voorraden zijn de boekwaarden van de verschillende grondexploitatieplannen.
- o Als sluitpost is een bedrag als financieringssaldo opgenomen. Dit is het saldo van kortlopende vorderingen en schulden, liquide middelen, debiteuren, crediteuren en overige nog te betalen en te ontvangen bedragen.

Passiva (eigen en vreemd vermogen)

- o Het eigen en vreemd vermogen vallen onder de passiva. Het eigen vermogen bestaat uit de algemene reserves en de bestemmingsreserves. Het vreemd vermogen bestaat uit de voorzieningen en de schulden van de gemeente (aangetrokken kortlopende en langlopende geldleningen).

Toelichting op het begrip vermogenspositie (robuustheid)

De vermogenspositie wordt bepaald door de bezittingen en schulden van de gemeente te salderen. Een hoog bedrag aan schulden betekent dat de bezittingen met vreemd vermogen zijn gefinancierd.

De vermogenspositie wordt toegelicht door in te gaan op het eigen vermogen (reserves) en het vreemd vermogen (voorzieningen en schulden).

Eigen vermogen (reserves)

Hierna wordt ingegaan op de reservepositie (op hoofdlijnen) en de ontwikkeling hiervan in de periode 2016 – 2019. In het overzicht zijn twee soorten reserves onderscheiden: de algemene reserve en de bestemmingsreserves. De algemene reserve heeft geen vastgestelde bestemming. Het is het vrij besteedbare deel van de reserves. De bestemmingsreserves hebben een door de raad vastgesteld doel en kunnen voor dat doel worden aangewend. Het doel kan door de raad worden gewijzigd.

N.B. Een bedrag van € 8,0 mln. van de algemene reserve is in de nota weerstandsvermogen en risicobeheersing bestemd als minimaal aan te houden weerstandsvermogen.

Het totale eigen vermogen daalt in de periode 2016 – 2019 met € 4,7 mln. Deze afname vindt plaats op de bestemmingsreserves.

Tabel 5 Stand van de reserves 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
Algemene reserve					
- Vrij besteedbaar deel	29.107	29.107	29.107	29.107	29.107
- Weerstandsvermogen	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
Totaal algemene reserve	37.107	37.107	37.107	37.107	37.107
Totaal bestemmingsreserves	23.723	21.636	20.560	19.771	18.995
Totaal reserves (eigen vermogen)	60.830	58.743	57.667	56.878	56.102

Navolgende tabel geeft weer welke mutaties in de reservepositie zijn verwerkt in de voorliggende begroting. Tevens wordt duidelijk welke mutaties structureel zijn.

Tabel 6 Mutaties van de reserves 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

Programma	Mutatie	Reserve	2016	2017	2018	2019
Goed bestuur en goede dienstverlening	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		0	0	0	0
Meedoen in Wassenaar	Onttrekking	Reserve uitvoering sociaal domein	20	20		
		Reserve implementatie sociaal domein	297	68		
		Reserve lagere kapitaallasten RLW	50	50	50	50
		Reserve Kapitaallasten zwembad	699	689	671	657
	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		1.066	827	721	707
Wassenaar ontwikkelt	Onttrekking	Reserve kapitaallasten parkeerkelder	68	68	68	68
	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		68	68	68	68
Wassenaar leefbaar	Onttrekking	Reserve kostendekkendheid omgevingsvergunning	272	181		
		Reserve Onderhoud beheer openbare ruimte	680			
	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		952	181	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		0	0	0	0
Mutatie totale reservepositie: onttrekking (+) / storting (-)			2.086	1.077	789	775

Voor een toelichting van de mutaties wordt verwezen naar de financiële begroting en de toelichtingen bij de betreffende productgroepen in het programmaplan.

o Vreemd vermogen (voorzieningen)

De stand van de voorzieningen bedraagt per 1 januari 2016 afgerond € 10.324.000 en daalt tot € 9.906.000 per 31 december 2019. De mutaties vinden plaats door geraamde aanwendungen in het kader van het onderhoud van gemeentelijke accommodaties, wegen, riolering. Voor een nadere toelichting wordt verwezen naar de paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

o Vaste geldleningen en kortlopende schulden

De schulden van de gemeente kunnen bestaan uit langlopende en kortlopende geldleningen. Wassenaar heeft een positief financieringssaldo en draagt uit het verleden geen andere vaste schulden met zich mee dan de belegde spaarpremies van de spaarhypotheken van ambtenaren. Kortlopende leningen zijn er niet. Mede gelet op de positieve financieringsvooruitzichten wordt er van uitgegaan dat er geen financiering zal moeten aangetrokken.

Tabel 7 Verloop vaste geldleningen 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019
Vaste geldleningen	581	591	601	611	621

Vermogenspositie: "Hoe staan we ervoor?"

Voor de berekening van de ratio's is gebruik gemaakt van de factsheet Financiële Ruimte en Schuldpositie van de VNG (september 2013).

Hoe hoog is het bezit belast met schuld?

De debt-ratio zegt welk aandeel van het gemeentebezit is belast met schulden. Het bezit staat aan de linkerzijde van de balans. De financiering van het gemeentebezit staat aan de rechterzijde van de balans. De debt-ratio reken je uit door de som van de langlopende schulden, de kortlopende schulden en overlopende passiva op de rechterzijde van de balans te delen door het balanstotaal en dit verhoudingsgetal uit te drukken in procenten.

$$\text{Debt-ratio} = \frac{\text{onderhandse leningen} + \text{overige vaste schuld} + \text{overlopende passiva}}{\text{balanstotaal}}$$

Tabel 8 Debt-ratio 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019
lang en kortlopende schulden	4.104	4.114	4.124	4.134	4.144
overlopende passiva	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828
totaal	6.932	6.942	6.952	6.962	6.972
balanstotaal	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980
debt ratio	9%	9%	9%	9%	10%

Bij de interpretatie van deze uitkomst dient men zich te realiseren dat 90% van de score wordt veroorzaakt door de inschatting van tijdelijke posten in de administratie per 31 december. Te denken valt aan posten als vooruit ontvangen voorschotbedragen en crediteuren. Gecorrigeerd voor deze posten resteren alleen de in het kader van de gemeentehypotheeken belegde spaarpremies.

Tabel 9 Solvabiliteitsratio 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019
Eigen vermogen	60.829	58.743	57.667	56.878	56.102
Totaal vermogen	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980
Solvabiliteitsratio	78%	77%	77%	77%	77%

Naast de debt-ratio kan ook de solvabiliteitsratio voor een dergelijk oordeel gebruikt worden. De solvabiliteitsratio geeft de verhouding weer van het eigen vermogen als onderdeel van het totale vermogen. Wassenaar heeft ruim 3/4 van de balans met eigen vermogen gefinancierd.

Hoe zwaar drukt de schuld op de begroting?

De netto schuld wordt berekend door de som van de onderhandse leningen, overige vaste schuld, kortlopende schuld en overlopende passiva te nemen en daar de langlopende uitzettingen, kortlopende (debiteuren)vorderingen en uitzettingen, liquide middelen en overlopende activa af te trekken. In formulevorm ziet de netto schuld er als volgt uit:

$$\text{Netto schuldquote} = \frac{\text{netto schuld}}{\text{totale baten (voor bestemming) van de exploitatie}}$$

Tabel 10 Netto-schuldquote 2015-2019

(bedragen x € 1.000)

	2015	2016	2017	2018	2019
lang en kortlopende schulden	4.104	4.114	4.124	4.134	4.144
overlopende passiva	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828
A bruto schuld	6.932	6.942	6.952	6.962	6.972
B langlopende uitzettingen, liq.middelen en overlopende activa incl. fin.saldo	37.477	37.239	38.356	39.550	40.826
C netto schuld (A - B)	-30.545	-30.297	-31.404	-32.588	-33.854
D totaal inkomsten	56.945	55.961	55.525	54.844	54.530
E netto schuld quote (C/D x 100)	-54%	-54%	-57%	-59%	-62%

Als de netto schuld wordt gedeeld door de totale inkomsten (voor bestemming reserves), is het resultaat de netto schuld als aandeel van de exploitatie (inkomsten). Dit kengetal wordt ook wel de netto schuldquote genoemd. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie en de hoogte van de investeringen uit het nabije verleden. Bij een netto schuldquote hoger dan 130 springt het licht voor een gemeente bij wijze van spreken op rood. De gemeente heeft dan een zeer hoge schuld. Dit plafond is vergelijkbaar met het Europese schuldplafond van 60% BBP dat geldt voor landen. Bij een netto schuldquote hoger dan 130 moet de schuld worden afgebouwd. Al bij een lager percentage tussen de 100 en 130 is voorzichtigheid geboden en staat het licht voor de gemeente op oranje.

Conclusie is dat vorenstaande niet geldt voor Wassenaar. Wassenaar heeft een verwaarloosbare schuldpositie en heeft een positief financieringssaldo. Reden waarom de reeks met de netto schuldquote een minteken laat zien. Dit is in dit geval gunstig (weinig tot geen schuld ten opzichte van de inkomsten).

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is in artikel 11 van het BBV als volgt gedefinieerd: "De relatie tussen

- A. de **weerstandscapaciteit**, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken, en
- B. alle **risico's** waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie".

Het weerstandsvermogen bestaat dus uit de relatie tussen enerzijds de aanwezige weerstandscapaciteit en anderzijds de aanwezige risico's die niet zijn afgedekt door voorzieningen of afgesloten verzekeringen.

De reserve (vermogen) als buffer voor tegenvallers

De beschikbare algemene reserve maakt het mogelijk om risico's op verliezen door calamiteiten en andere eenmalige financiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit direct van invloed is op het voorzieningenniveau van de gemeente. Bij de gemeente Wassenaar wordt er een algemene reserve van minimaal € 8,0 mln. als minimale weerstandsreserve aangehouden. Begin 2016 bedraagt het beschikbare weerstandsvermogen € 37,2 mln. en bestaat het uit de volgende onderdelen:

Algemene reserve (vrij besteedbaar deel)	€ 29.107
Reserve weerstandsvermogen	€ 8.000
Begrotingspost onvoorzien	€ <u>50</u>
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 37.157

Uit de inventarisatie gedaan in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing blijkt dat de benodigde weerstandscapaciteit € 2,7 mln. bedraagt. De ratio tussen benodigd en beschikbaar is daarmee 13,7 waaruit geconcludeerd kan worden dat de weerstandscapaciteit uitstekend is. Voor nadere toelichting wordt verwezen naar paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

- o De post overlopend passiva geeft nog te betalen bedragen weer en vooruit ontvangen bedragen.

Dekkingsvoorstel om de meerjarenramingen sluitend te maken

Het actuele meerjarenbeeld voor Wassenaar is negatief, het nadeel van € 1.066.867 (inclusief nieuw beleid) in 2016 loopt op naar een nadeel van € 1.588.286 in 2019. Zie tabel 3. Dit is de uitgangspositie bij het maken van de begroting.

Vermogenspositie

De vermogenspositie is heel goed te noemen en hiermee bevinden we ons in een unieke situatie. Het onderzoek Houdbare gemeentefinanciën van de Rekenkamercommissie onderstreept deze conclusie in haar rapport.

Ondanks de goede vermogenspositie is er geen sprake van een reëel begrotingsevenwicht. Oorzaak hiervan is onder andere de voor Wassenaar sterker dan gemiddelde terugloop van de algemene uitkering. Samen met de OZB opbrengsten is deze inkomst het middel om het voorzieningen niveau van de gemeente op peil te houden.

Onderzoek

Om te komen tot een evenwicht in de begroting zijn een aantal zaken onderzocht.

1. De hoogte van de lasten en baten van de gemeente Wassenaar benchmarken met andere vergelijkbare gemeenten om zo uitgaven te verminderen of inkomsten te verhogen;
2. Drie keer incidenteel op rij is structureel;
3. Nieuw voor oud;
4. Dotaties aan voorzieningen kritisch bezien;
5. Subsidies verminderen;
6. Instellen van een innovatiereserve;
7. Verkoop vastgoed en grond;
8. Inzetten algemene reserve (vrije ruimte) om ruimte in de begroting te creëren.

Ad 1. Vergelijken met andere gemeenten

In de programmabegroting 2014 zijn een tweetal bezuinigingsscenario's gepresenteerd om de begroting in de toekomst sluitend te maken aangezien de tekorten in het meerjarenbeeld opliepen. Om het begrotingsevenwicht te herstellen is een beperking van de lasten dan wel een verhoging van de inkomsten noodzakelijk.

Om mogelijke bezuinigingsmaatregelen te ontdekken kan kijken naar de prestaties van andere gemeenten een hulpmiddel zijn. In de begroting 2014 is er een vergelijking gemaakt tussen de begroting 2013 van Wassenaar met de begrotingen 2013 van andere gemeenten. De basis hiervoor was de begrotingsanalyse die het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties uitbrengt op basis van de vastgestelde gemeentebegrotingen. Dit resulteerde in een overzicht, waarin alle significante verschillen waren opgenomen. Ter voorbereiding op de begroting 2016 en verder is opnieuw dit vergelijk gemaakt. En zijn de cijfers van de begroting 2015 vergeleken met die van andere gemeenten.

Voorbehoud rondom het sociale domein

Met ingang van 2015 zijn de gemeenten verantwoordelijk voor jeugdzorg, werk en inkomen en zorg aan langdurig zieken en ouderen. Als gevolg van deze wijziging is niet alleen de totale geldstroom drastisch gewijzigd, maar ook de functionele indeling van de gemeentelijke begroting. Het is op dit moment onzeker / onduidelijk of de andere gemeenten al deze wijzigingen in hun begroting en in hun indeling hebben verwerkt. Derhalve is het sociale domein niet mee genomen in de analyse.

In het overzicht zijn **significante** afwijkingen opgenomen. Significante wil zeggen een minimale afwijking groter dan € 5 per inwoner ten opzichte van andere gemeenten. Dat is ook een norm die het ministerie hanteert.

De vergelijking is gemaakt vanuit verschillende invalshoeken om een breder perspectief te krijgen. De begrotingscijfers van Wassenaar zijn afgezet tegen:

- Een groep van vergelijkbare gemeenten qua inwoneraantal en sociale structuur (Oegstgeest, Oud-Beijerland, Heemstede, Leiderdorp, Lisse, Teylingen, Waddinxveen en Voorschoten)
- Alle gemeenten met een goede sociale structuur en weinig centrumfunctie (de groep waar Wassenaar in valt)
- Alle gemeenten met een inwoneraantal tussen 20.000 en 50.000.
- Alle Zuid-Hollandse gemeenten.

De aanvankelijk puur cijfermatige analyse is nader (voor zover mogelijk) inhoudelijk onderzocht. Nader onderzoek of, en zo ja in hoeverre en op welke termijn de lasten daadwerkelijk zouden kunnen worden beïnvloed is uitgevoerd.

Waar wijkt Wassenaar af?

In de kolom 1 is de functie aangegeven die het betreft. De functies stemmen overeen met de indeling in het besluit begroten en verantwoorden (BBV) en zijn voor alle gemeenten gelijk. Dit maakt het mogelijk om te benchmarken. In kolom 2 staat een korte omschrijving van de baten en lasten die volgens het BBV onder de functie moeten worden verantwoord. Kolom 3 geeft een beeld van de geconstateerde afwijkingen. Het te onderzoeken besparingspotentieel is weergegeven in kolom 4. De gegevens zijn gebaseerd op de gemeentebegrotingen van 2015.

Tabel 11 Beoordeling/duiding geconstateerde benchmark-uitkomsten (bedragen x € 1)

functie	wat valt globaal onder de functie	Afwijking per inwoner	In %
Functie 002 Bestuursondersteuning college burgemeester en wethouders	Tot deze functie behoren met name de baten en lasten van het ambtelijk apparaat, dat het college van burgemeester en wethouders bij de uitoefening van hun algemeen bestuurlijke taken direct ter zijde staat.	Wassenaar € 171. Vergeleken gemeenten € 99 per inwoner lager	37%
Uitkomst onderzoek: Het verschil wordt veroorzaakt door de toerekening van uren van staffuncties (overhead). Dit zijn naast uren die ingezet worden voor bestuursondersteuning zoals secretariaten/kabinet en communicatie ook de uren van de concernstaf en overhead in de lijnafdelingen die werken ten dienste van het bestuur. Deze overschrijding zal dan ook gezien moeten worden in samenhang met andere kostendragers (die gezien de grote urenrekening op deze kostendrager navenant lager zullen zijn). In de toekomst zal gekeken worden naar een betere kostentoerekening op de producten. Naar aanleiding van de formatiebenchmark is een verdiepend onderzoek op het onderdeel bestuursondersteuning gestart (een klein onderdeel van de hier toegeschreven kosten). Naar aanleiding van de uitkomsten zou dit ook kunnen leiden tot een andere toerekening als het gaat om het formatie-onderdeel bestuursondersteuning specifiek. Vooruitlopend op de uitkomsten over de toerekening van loonkosten stellen we voor om € 50.000 aan advies- en onderzoekskosten af te ramen.			

functie	wat valt globaal onder de functie	Afwijking per inwoner	In %
Functie 003 burgerzaken	<p>burgerlijke stand en bevolkingsregister, afgifte van rijbewijzen en reisdocumenten, verkiezingen en referenda, straatnaamgeving en kadastrale informatie.</p> <p>Uitkomst onderzoek: In de gemeente Wassenaar wordt gewerkt volgens de beginselen van één loket gedachte. Het Klant Contact Centrum (KCC) is het eerste aanspreekpunt voor alle burgers, bedrijven en instellingen. In het KCC worden alle burgerzaken producten aangeboden maar ook parkeerkaarten en –parkeerplaatsen voor gehandicapten en diverse ontheffingen. Ook zaken als meldingen openbare ruimte verlopen via het KCC. Het KCC van de gemeente Wassenaar heeft ook een belangrijke rol gekregen in het Wabo-proces: de ontvangst, registratie, publicatie van omgevingsvergunningen (Wabo) vindt in het KCC plaats, algemene informatie over aanvragen omgevingsvergunningen en de bestemmingsplannen wordt ook in het KCC gegeven, eveneens het printen van bouwtekeningen uit het bouwarchief en het afhandelen van enkelvoudige vergunningen voor het kappen van een boom. Voor het verrichten van deze vele taken is formatie uit de vakafdelingen overgeheveld naar het KCC. Hierdoor zijn de netto lasten voor Burgerzaken (KCC) in de begroting van Wassenaar (2015) aanzienlijk hoger ten opzichte van de netto lasten in de begroting van andere gemeenten uit de selectiegroep of de regio. De lasten op dit product bestaan voornamelijk uit toegerekende uren. € 38.000 aan materiële lasten kan worden afgeraamd.</p>	<p>Wassenaar € 72 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 32 per inwoner lager</p>	78%
Functie 120 brandweer en rampenbestrijding.	<p>brandweer, handhaving, brandveiligheid en brandkranen, crisisbeheersing en rampenbestrijding</p> <p>Uitkomst onderzoek: Wassenaar heeft altijd een grote beroepskern van de brandweer gehad met op het laatst 8 beroepsbrandweerlieden. Dit was nodig omdat de vrijwilligers bijna allemaal buiten het dorp werkten en anders overdag geen ploeg bij elkaar te krijgen was voor het uitrukken van de eerste tankautospuiter. De meeste vergelijkbare gemeenten werken alleen met een beroepscommandant en eventueel een beroepsmonteur voor het onderhoud. De bijdrage aan de veiligheidsregio is in 2015 ten opzichte van 2012 (peildatum benchmark) met € 425.000 verlaagd i.v.m. een gewijzigde kostenverdeelsleutel na de regionalisering van de brandweer. Wassenaar heeft altijd veel kostbaar materieel gehad, zoals een eigen ladderwagen i.v.m. hoogbouw en een eigen hulpverleningsvoertuig i.v.m. aanwezigheid van de Rijksstraatweg. Ook is één van de tankautosputters uitgerust als terreinvoertuig i.v.m. het uitgebreide duinterrein en de daarin voorkomende duinbranden. Sluiting van de kazerne aan de Johan de Wittstraat kan besparingen opleveren. Dit is een politieke keuze.</p>	<p>Wassenaar € 85 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 23 per inwoner lager</p>	37%

functie	wat valt globaal onder de functie	Afwijking per inwoner	In %
Functie 140 openbare orde en veiligheid	stadswachten, criminaliteitspreventie, ruiming of opsporing explosieven, reddingsbrigade, MKZ en BSE, dierenbescherming, bureau Halt, gevonden voorwerpen en strandvonderij	Wassenaar € 50 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 28 per inwoner lager.	130%
	<p>Uitkomst onderzoek: In 2012 zit bij Integrale veiligheid een éénmalige post van € 154.000 voor explosieven. Deze post is hier wel begroot als uitgave maar de inkomsten van het Rijk (vergoedingsregeling voor € 146.000) is ontvangen in 2011 zodat die in 2012 niet zichtbaar is.</p> <p>Wassenaar bekostigt als kustgemeente een Reddingbrigade waarvoor € 82.974 op de begroting staat bij Integrale veiligheid. Bij de referentiegemeenten speelt dit niet.</p> <p>De kosten van Toezicht (bouwen, milieu en openbare ruimte) en Handhaving bestaan bijna volledig uit uren.</p> <p>Wassenaar beschikt over 3½ inspecteur openbare ruimte (BOA's) die in de gemeenten van de Selectiegroep mogelijk niet aanwezig zijn en waar deze taken niet dan wel (deels) door de politie worden ingevuld. Wassenaar hecht aan het hebben van eigen BOA's voor toezicht op de blauwe zone en parkeren, op gebruik openbare ruimte, het strand en in de buitenplaatsen, evenementen, ontruiming, reiniging en markt.</p> <p>Met Handhaving milieu, bouw en bijzondere wetten was ongeveer 2 fte juridisch medewerker gemoeid ((€ 187.611)). Ook hier heeft het aantal uren te maken met het grote aantal bouwvergunningen en de daarmee samenhangende handhavingzaken en klachten. Wij vermoeden dat deze handhavingjuristen bij de referentiegemeenten elders op de begroting staan.</p>		
Functie 441 huisvesting bijzonder. voortgezet onderwijs	schoolgebouwen bijzonder voortgezet onderwijs	Wassenaar € 36 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 17 per inwoner lager.	89%
	<p>Uitkomst onderzoek: In Wassenaar zijn twee scholen voor voortgezet onderwijs waarvan nieuwbouw en uitbreiding door de gemeente wordt bekostigd. Dat is redelijk uniek voor een kleine gemeente en verklaart de hogere uitgaven voor deze post.</p>		
Functie 560 openbaar groen en openlucht- recreatie.	openbaar groen, plantsoenen, parken, openlucht-recreatie, gemeentelijke recreatievoorzieningen, recreatiestranden, vrijetijdsbesteding in de openlucht, bevordering toerisme, volksfeesten	Wassenaar € 90 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 14 per inwoner lager.	18%

functie	wat valt globaal onder de functie	Afwijking per inwoner	In %
	<p>Uitkomst onderzoek: De gemeente Wassenaar is 62,5 km² groot met tienduizend bomen en lommerrijke wegen maar ook landgoederen en parken in eigen beheer. Het groen staat dan ook hoog in het vaandel en jarenlang heeft Wassenaar zich geprofileerd als de groene oase van de Randstad. Met een mix van eigen personeel en ingehuurde aannemers worden de beheer- en onderhoudsactiviteiten op het gebied van groen en openluchtrecreatie uitgevoerd. Een totaal saldo van € 2,41 mln. op deze functie, geeft een afwijking van circa € 340.000 als hogere uitgave dan de vergeleken gemeenten. Niet duidelijk is hoe groen deze gemeenten zijn. Duidelijk is wel dat we de afgelopen jaren in het onderhoudsniveau van het groen teruggegaan zijn tot onder het basisniveau. Recente politieke discussies in de gemeenteraad over het onderhoud van het groen geven aan dat men groen nog steeds zeer belangrijk wordt gevonden en eigenlijk het onderhoudsniveau op een basisniveau wil brengen. Een verlaging van de kosten naar circa € 2,1 mln. zal betekenen dat vooral in het dagelijks onderhoud gesnoeid moet worden en dat zal gevolgen hebben voor het onderhoudsniveau.</p>		
Functie 721 afvalverwijdering en -verwerking	Vuilophaal en vervoer, reinigingsdienst, vuilverwerking, vuilverbranding	Wassenaar € 161 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 78 per inwoner lager.	93%
	<p>Uitkomst onderzoek: In Wassenaar wordt het afval wekelijks opgehaald. Deze wekelijkse inzameling in plaats van alternerend ophalen van afval brengt hogere kosten met zich mee. Dit wordt grotendeels veroorzaakt door de wekelijkse inzet van voertuigen en medewerkers voor inzameling van zowel restafval als GFT. Meerkosten worden indicatief geschat op € 1 mln. Voor een kleiner deel doordat het hogere service niveau de inwoners minder verleidt om het afval meer te scheiden. Een inschatting is dat dat om circa € 50.000 zou gaan. De verwerkingskosten van afval lagen in 2015 vanwege oude contracten hoger en op een totaal van circa 7.000 ton, loopt dat op naar circa € 350.000. M.i.v. 2016 zijn de lagere verwerkingskosten al verwerkt in de gemeentelijke ramingen. Daarnaast speelt dat in Wassenaar per inwoners meer afval aangeboden wordt dan in andere gemeenten. Mogelijk komt dit door de bevolkingsopbouw met een gemiddeld hoger te besteden bedrag met een groter consumptief gedrag. Ook het aanbod aan GFT ligt met 4.000 ton circa 60% hoger dan bij andere gemeenten, de meerkosten daarvan worden geraamd op circa € 60.000. Het mogelijk door op alternerende inzameling over te gaan te realiseren besparingspotentieel bedraagt daarmee ca. € 1,1 mln.</p>		
Functie 723 Milieubeheer	RUD, ongediertebestrijding, bescherming en de sanering van de kwaliteit van de bodem en atmosfeer	Wassenaar € 35 per inwoner. Vergeleken gemeenten € 8 per inwoner lager.	28%
	<p>Uitkomst onderzoek: In 2015 zijn eenmalige investeringen geboekt op deze functie. Het betrof laadpalen voor elektrische auto's, lobby en onderzoek vanwege de windmolens, uitvoeringskosten vanwege het energieakkoord en het bodeminformatiesysteem. Met een totale omvang van circa € 100.000. Met de dotatie aan de voorziening Sanering Kloosterland voor een bedrag van € 96.000 is het verschil van circa € 2 ton met vergelijkbare gemeenten verklaard. Van een resterend besparingspotentieel is daarmee geen sprake.</p>		

functie	wat valt globaal onder de functie	Afwijking per inwoner	In %
Functie 732 baten begraafplaats rechten	opbrengst begraafplaatsrechten	Wassenaar <i>baten</i> € 2 per inwoner. Vergeleken gemeenten <i>baten</i> € 7 per inwoner hoger.	140%
	Uitkomst onderzoek: De exploitatiekosten voor onderhoud groen en grafvelden, alle verrichtingen rondom lijkbezorging en auladiensten worden voor 65% gedekt uit de opbrengsten van begraaf- en begraafplaatsrechten. De begraafplaats Persijnhof is dus niet kostendekkend. Juridisch is vastgelegd dat de gemeente verantwoordelijk is voor het eeuwig durend onderhoud aan het Joodse deel van Persijnhof. Hierdoor is een kostendekkende exploitatie op korte termijn niet mogelijk. Om extra inkomsten te generen worden de tarieven voor 2016 wel verhoogd met de inflatiecorrectie van 1,2%. Het eventueel ophogen van de begraafplaatsrechten zal financieel gezien pas na enkele jaren een effect hebben.		

Bovenstaande tabel geeft te zien dat er van het aanvankelijk verwachte cijfermatige besparingspotentieel slechts beperkte bezuinigingsmogelijkheden resteren. Om deze besparingen te kunnen realiseren zijn in voorkomende gevallen beleidswijzigingen noodzakelijk (bijvoorbeeld alternerende afvalinzameling).

Ad 2. Drie keer incidenteel op rij is structureel

Een nieuwe beleidslijn is dat indien drie jaar op rij sprake is van een onderuitputting op een specifiek budget, deze gezien wordt als structureel en in de nieuwe ramingen kan worden gecorrigeerd. Naar aanleiding van de jaarrekening 2014 en na analyse van voorgaande jaarrekeningen, heeft nader onderzoek plaatsgevonden om het daaruit voortkomende vermoeden van structurele onderuitputting op bepaalde budgetten eventueel te kunnen vertalen in een (neerwaartse) aanpassing van de ramingen met ingang van 2016.

Tabel 12 Uitkomsten onderuitputting 2012 - 2014 (bedragen x € 1)

Structurele onderuitputting 2012 -2014	
Programma 1	
Communicatie en voorlichting	21.170
Burgerjaarverslag	2.450
Programma 3	
Budget monumenten	5.000
Budget bestemmingsplannen	5.000
Programma 4	
Vervanging en onderhoud brandkranen	30.000
Uitvoering parkeren gehandicapten	10.000
M.i.v. 2016 af te ramen onderuitputting	73.620

Uit de analyse (van de jaren 2012 t/m 2014) is gebleken dat op programmaniveau op hoofdlijnen *cijfermatig* sprake is van onderuitputting. Die constatering blijkt evenwel grotendeels toe te schrijven aan incidentele zaken. Daarnaast zijn de bevindingen van eerdere schoonschip-operaties reeds verwerkt in de ramingen van de begroting 2015. De in de ramingen voor 2016 achterblijvende ruimte is daarmee beperkt gebleken. Ook de grote decentralisatie-operatie maakt de vergelijking lastig en hoewel op het bijbehorende programma Meedoen in Wassenaar in het

verleden onderuitputtingen zijn gerealiseerd zijn deze uitkomsten voorzichtigheidshalve vooralsnog niet vertaald in neerwaartse budgetaanpassingen in 2016. Samenvattend kan geconcludeerd worden dat slechts in beperkte mate, nl. voor € 73.620 dekking uit hoofde van de in het verleden opgetreden onderuitputting kan worden ingeboekt.

Ad 3. Nieuw voor oud

Beleid is onderhevig aan veranderingen. Deze beleidslijn gaat ervan uit dat indien oud beleid wordt vervangen door nieuw beleid de gemeente Wassenaar de beleidslijn nieuw voor oud hanteert. Dit houdt in dat bij de aanvraag van nieuw beleid in eerste instantie dekking binnen het eigen domein moeten worden aangeleverd. Bijvoorbeeld indien er sprake is van nieuw beleid in het sociale domein, kan dit gefinancierd worden door middel van het afkomen of de afbouw van het budget van een ander product binnen ditzelfde domein. Dit dwingt om kritisch te kijken naar de effectiviteit van de diverse bestaande producten.

De € 100.000 subsidie aan Stichting Wassenaarse Zorgverlening voor de alarmopvolging komt met ingang van 2016 te vervallen. Om de alarmopvolging te kunnen garanderen wordt een alternatieve invulling gezocht. Deze alternatieve invulling en het nieuw beleid voor de innovatie op het gebied van preventie en bevordering van de vrijwillige inzet en burgerkracht worden uit deze vrijval gedekt.

Ad 4. Subsidies verminderen

De Wassenaarse samenleving kenmerkt zich door een breed vertakt en goed georganiseerd netwerk van verenigingen en instellingen die bijdragen aan een vitaal Wassenaar. Door onze opgave in het sociaal domein is een vitale lokale samenleving nodig en zijn deze instelling ook van belang in het kader van onze preventieve taken op het gebied van zorg, welzijn en ondersteuning. Verdere bezuiniging op deze budgetten is onwenselijk omdat dit een averechts effect kan hebben op onze curatieve budgetten voor zorg.

Ad 5. Dotaties aan voorzieningen kritisch bezien

In de jaarrekening over 2014 is geconstateerd dat de onderbouwing van de omvang van de voorzieningen niet volledig aansloot bij de bestaande onderhoudsplannen of dat de voor het werken met onderhoudsregalisatievoorzieningen benodigde schommelingen in de onderhouds-uitgaven in een aantal gevallen ontbrak.

Om de aansluiting tussen voorzieningen en onderhoudsplannen te kunnen maken worden de onderhoudsplannen, waarvan het saldo in de jaarrekening is afgeroomd, geactualiseerd. In afwachting van deze actualiseringen zijn de jaarlijkse toevoegingen aan de verschillende voorzieningen in de concept-begroting voor 2016 omgezet in ramingen voor daadwerkelijke onderhoudsuitgaven; met het vaststellen van de begroting wordt het college gemachtigd om voor die budgetten concrete uitgaven te doen.

Pas bij het actualiseren van de onderhoudsplannen zal duidelijk worden of en voor welke omvang de benodigde dotaties/toevoegingen aan de voorzieningen aangepast zullen moeten worden om het toekomstige onderhoud tegen het gewenste niveau te kunnen blijven uitvoeren. Pas dan zal ook duidelijk worden of hier nog eventueel sprake zal kunnen zijn van lastenvermindering. Daar de uitkomsten van de actualisaties in de eerste helft van 2016 bekend worden, kan in dit stadium uit hoofde van het kritisch doorlichten van de dotaties nog geen dekking worden ingeboekt.

Bij de actualisering van de onderhoudsplannen zullen ook de opstelling van een onderhoudsplan voor de buitenbeelden, het (achterstallig) buitenonderhoud van de schoolgebouwen en het openbaar groen worden betrokken. Deze zaken zijn als maatregelen/nieuw beleid in de programmatoelichtingen opgenomen.

Ad 6. Instellen van een innovatiereserve

De behandeling van de planning & control-documenten zijn vaak financieel gericht. In deze documenten is er minder aandacht over de wijze en de effectiviteit waarop de producten en het beleid tot stand zijn gekomen. Het streven van het college is weliswaar bezuinigen, maar dit te verwezenlijken door te vernieuwen. Kunnen de zaken niet slimmer, beter of bijvoorbeeld meer met de samenleving georganiseerd worden? Doen wij de juiste dingen goed, zonder al te veel risico en

op de meest logische manier? Soms vergt het onderzoeken van potentiële kostenbesparingen / kwaliteitsverbeteringen een voorfinanciering en mogelijk extra capaciteit.

Het voorstel is om in de toekomst een innovatiereserve in te stellen. Doel van deze reserve is het voorfinancieren van projecten die op termijn 'winstgevend' zijn, maar waarvoor vooraf wel een investering nodig is. Voorwaarde is wel dat het project op een later moment met een grote zekerheid exploitatievoordelen / besparingen oplevert. Mogelijke projecten worden via business cases aan de raad voorgelegd.

Ad 7. Verkoop vastgoed en grond

De gemeente heeft een groot aantal accommodaties in eigendom. Voor een aantal daarvan is geconcludeerd dat het niet langer noodzakelijk/gewenst de accommodatie in eigendom/beheer te houden.

Om de beheerskosten te beperken is het zaak om besluiten te nemen over de wijze waarop, en de voorwaarden waaronder de accommodaties worden afgestoten. Hiertoe heeft het college een plan van aanpak vastgesteld. Beoogd wordt om bij het afstoten van accommodaties een optimale opbrengst voor de gemeente te genereren, waarbij inhoudelijke doelstellingen van de gemeente integraal worden afgewogen tegen de financiële aspecten. De opbrengsten uit de verkoop van accommodaties zijn incidentele opbrengsten. Het kwantificeren van de meerjarige opbrengsten is lastig maar voorzichtigheidshalve wordt voor 2016 een aanvullende verkoopopbrengst geraamd van € 250.000.

Ad 8. Inzetten algemene reserve (vrije ruimte)

In het Gemeentelijk Toezichtskader voor 2014 van de toezichthouder i.c. de provincie Zuid-Holland, wordt het inzetten van middelen uit de algemene reserve ter verlichting van de exploitatie nadrukkelijk als dekkingsmogelijkheid genoemd.

Gedacht moet worden aan een uiteraard goed onderbouwde inzet van de vermogenspositie waarmee de exploitatie structureel ontlast kan worden. Bijv. door middel van het creëren van een reserve kapitaallasten waarmee de kapitaallasten gedekt kunnen worden van bestaande investeringen die vanuit het wenselijke gemeentelijke takenpakket wellicht niet helemaal tot de going-concern behoren. In het verleden zijn in Wassenaar andere investeringen die te bezien zijn als "plustaak" ook gerealiseerd met behulp van het instellen van een kapitaallasten reserve. Te denken valt aan de uitbreiding van het Rijnlands Lyceum Wassenaar en de parkeergarage in de Langstraat.

Een bestaande investering die hierbij direct in het oog springt is de huisvesting van het zwembad. Op zich is het in eigendom hebben van een gemeentelijke zwembadaccommodatie geen gemeentelijke (basis)taak en is het hiervoor structureel belasten van de gemeentelijke exploitatie een keuze. Het is de vraag of in de toekomst sprake zal zijn van vervanging indien de huidige accommodatie technisch en economisch afgeschreven zal zijn.

Bij het doorlichten van de begroting is naar voren gekomen dat de exploitatie door de kapitaallasten van het zwembad onevenredig zwaar wordt belast. De exploitatie kan structureel met afgerond maximaal € 700.000 verlicht worden indien een bestemmingsreserve Kapitaallasten zwembad wordt ingesteld om gedurende de resterende afschrijvingstermijn van het zwembad (17 jaar), de jaarlijkse rente en afschrijvingen uit te dekken. De vrije ruimte van de algemene reserve zal hierdoor met maximaal € 9.473.000 afnemen.

In feite komt deze operatie neer op het alsnog ten laste brengen van het vermogen van de investering in het zwembad. Ten tijde van de aanleg van het zwembad bood de reservepositie van Wassenaar niet de hiervoor benodigde ruimte die het sinds de verkoop in 2009 van het gemeentelijk belang in Nuon Energy wel heeft.

Omdat de investering onder de wet- en regelgeving geactiveerd dient te worden (het is immers activa met economisch nut), kan deze optie alleen door het instellen van een bestemmingsreserve worden gerealiseerd.

Dekkingsvoorstel

Het college stelt voor om bovenstaande dekkingsmogelijkheden in te zetten. Dit resulteert in onderstaand overzicht.

Tabel 13 Dekkingsvoorstel begroting 2016 -2019

(bedragen x € 1)

(+ = voordeel; - = nadeel)	2016	2017	2018	2019
Begrotingssaldo voor dekking (tabel 3)	-1.066.867	-1.085.467	-1.435.269	-1.588.286
Uitkomsten nader onderzoek Benchmark	88.000	88.000	88.000	88.000
3 x incidenteel = structureel	73.620	73.620	73.620	73.620
Nieuw voor oud	100.000	100.000	100.000	100.000
Vermindering subsidies	0	0	0	0
Doorlichten dotaties voorzieningen	0	0	0	0
Instellen innovatiereserve	0	0	0	0
Verkoop vastgoed en grond	250.000	0	0	0
Inzet vrije ruimte algemene reserve	699.332	689.191	670.957	656.770
Begrotingssaldo	144.085	-134.656	-502.692	-669.896
Saldo incidentele baten en lasten	105.560	-173.000	40.000	30.000
Structureel begrotingsresultaat	249.645	-307.656	-462.692	-639.896

Onder begrotingssaldo wordt verstaan het verschil tussen baten en lasten, ongeacht of deze structureel of incidenteel zijn.

Het structureel begrotingsresultaat is het begrotingssaldo ontdaan van incidentele baten en lasten. Dit resultaat wordt ook het wel het materieel resultaat genoemd. Het materieel in evenwicht zijn is een van de voorwaarden waaraan de provincie in haar toezichthoudende rol naar kijkt bij de beoordeling van de vorm van toezicht. Zowel het begrotingssaldo als het structurele begrotingsresultaat moeten tenminste in evenwicht zijn. In dat geval zal de provincie repressief toezicht verlenen.

Voor een overzicht van de incidentele lasten en baten per programma in meerjarenperspectief wordt verwezen naar tabel 69 van de Financiële begroting.

Programmaplan

P1 Goed bestuur en goede dienstverlening

Programma	Productgroep	Producten
Goed bestuur en goede dienstverlening	Algemeen bestuur Dagelijks bestuur Samenwerking Publiekszaken	Raad College B&W Externe communicatie en voorlichting Rechtsbescherming Planning & Control instrumenten Bestuurlijke samenwerking Publiekszaken Basisregistraties

Visie en maatschappelijke effecten

Vertrouwen in de raad en het college wordt erg belangrijk gevonden. Het afgelopen jaar is veel gewerkt aan het herstel van vertrouwen in de gemeenteraad en het college. Dit jaar wordt deze basis extra versterkt. Er zal het komende jaar nog meer gewerkt worden aan transparantie en burgerparticipatie en er wordt gezorgd voor een perfecte dienstverlening en versterking van draagvlak. Daarnaast vindt de gemeente het belangrijk burgers op tijd te informeren op transparante wijze.

Goed bestuur

Algemeen Bestuur

De intensivering van de gemeentelijke taken (onder andere door de decentralisaties) is goed merkbaar. Door de decentralisaties zijn meer zaken bij de gemeente komen te liggen. Hierin is al veel werk verzet, maar ook is er nog veel werk voor de boeg. Dit zorgt voor extra druk. De gemeente vindt het erg belangrijk om hierin zo goed mogelijk te functioneren en een goede kwaliteit van bestuur te leveren. Ook worden de effecten van besluiten van andere overheidsorganen, ontwikkelingen in de regio's waarin de gemeente Wassenaar opereert en ook op landelijk niveau en de snelheid waarmee ontwikkelingen elkaar opvolgen steeds meer merkbaar. Dit vergt veel van de gemeente. De wijze waarop Wassenaar wil functioneren in deze complexe omgeving zijn belangrijke aandachtspunten voor het bestuur, kwaliteit en transparantie zijn hierin erg belangrijk. In al deze complexiteit kan goed bestuur een enorme meerwaarde hebben.

Dagelijks Bestuur

Het college van Wassenaar is belast met het dagelijks bestuur van de gemeente. Dit omvat de voorbereiding en de uitvoering van de besluiten van de gemeenteraad en de uitvoering van de hogere regelgeving.

Door meer burgerparticipatie en een open transparante communicatie met zowel burgers als ook tussen colleges en raden wordt getracht te komen tot een cultuuromslag. Om de kernwaarde transparantie verder vorm te geven, maken wij zoveel mogelijk informatie tijdig openbaar. Wij proberen hierdoor het vertrouwen en draagvlak te versterken. Het wordt erg belangrijk gevonden om de inwoners van ons dorp op verschillende manieren te betrekken bij besluitvorming. Beleid moet zoveel mogelijk tot stand komen in samenspraak met burgers en hun vertegenwoordigers. Een van de instrumenten die we daarbij inzetten is het raadgevend referendum. In dit kader is er gekeken naar de wijze waarop inwoners in een zo vroeg mogelijk stadium van beleidsvorming input kunnen leveren, hierin zullen de mogelijkheden van social media worden mee genomen. Daarnaast zal burgerparticipatie opgenomen worden als onderdeel van raadsvoorstellen.

Bovenlokale en regionale samenwerking

Wassenaar blijft als zelfstandige gemeente intensief samenwerken met de gemeente Voorschoten in de gezamenlijke 'Werkorganisatie Duivenvoorde'. De samenwerking is erop gericht burgers, instellingen en bedrijven optimaal te bedienen. We monitoren dit zorgvuldig en rapporteren hierover aan de gemeenteraad. Ook wordt in 2016 een bestuurskrachtonderzoek uitgevoerd. Op diverse beleidsthema's trekken Wassenaar en Voorschoten vanuit een gezamenlijk belang samen op, bij een aantal van deze thema's is ook de gemeente Leidschendam-Voorburg betrokken. Het gaat dan onder meer om de drie decentralisaties, de sociale dienst/Werk & Inkomen, het 'Pact van Duivenvoorde' en archeologie.

Als gevolg van de opheffing van de plusregio's per 1 januari 2015 wordt nu gewerkt aan de afbouw van het Stadsgewest in liquidatie.

Tegelijkertijd is het nieuwe samenwerkingsverband van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) volop bezig verdere uitwerking te geven aan de Strategische Bereikbaarheidsagenda en de Strategische Economische Agenda. In het samenwerkingsverband van de Metropoolregio Rotterdam Den Haag wordt een juridische scheiding aangebracht tussen de Vervoersautoriteit en de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat. Dit is door Minister Plasterk geëist van de MRDH. Voor onderwerpen zoals ruimte, wonen en groen kunnen op ad hoc-basis bijeenkomsten door de MRDH georganiseerd worden als daaraan vanuit gemeenten de behoefte wordt geuit. Het vormen van strategische allianties met gemeenten in het Haaglandengebied en de Leidse regio kan kansen bieden om zaken opnieuw en op het meest ideale schaalniveau te organiseren. Wij participeren daarom actief in bestaande samenwerkingsverbanden waarin wij de belangen behartigen van Wassenaar in de regio.

Goede dienstverlening

Goede dienstverlening aan onze inwoners en ondernemers is van groot belang en moet tijdig, duidelijk, klantgericht en toegankelijk zijn. We willen dat inwoners tevreden zijn met de dienstverlening van de gemeente.

Daarom zien we toe op de naleving van en verantwoording over de hiertoe ingestelde richtlijnen. Ook monitoren we zorgvuldig zodat we hieraan kunnen blijven voldoen en verdere verbeteringen kunnen realiseren.

We bieden de dienstverlening digitaal aan, tenzij persoonlijk contact een meerwaarde heeft of gewenst is. Het KCC blijft daarom fysiek bestaan. De komende jaren zal een verschuiving plaatsvinden naar digitale dienstverlening. Het uitgangspunt is 'digitaal waar het kan, persoonlijk waar nodig'.

Bijzondere aandacht gaat uit naar de dienstverlening aan onze inwoners die de Nederlandse taal niet machtig zijn.

Communicatie en participatie

Voor het college van B&W staat goed contact met de Wassenaarse bevolking en andere belanghebbenden op een prominente plaats. We kunnen niet vernieuwen, verbinden en vertrouwen zonder goed te communiceren. Dit gebeurt door bewoners in een zo vroeg mogelijk stadium te betrekken bij de plannen die van invloed zijn op hun leven of leefomgeving. Op deze wijze worden krachten in de Wassenaarse samenleving optimaal benut. Deze georganiseerde en gefaciliteerde interactie tussen overheid, inwoners en instellingen zal niet alleen een positief effect hebben op het proces en het eindresultaat, maar draagt ook bij aan de sociale ontwikkeling van en cohesie in het dorp. Burgerparticipatie is hierbij een sleutelbegrip.

Het initiatief voor beleid en uitvoering komt meer bij bewoners en ondernemers te liggen. Een goed voorbeeld hiervan is het samspraakproces rondom de herinrichting van het terrein van sportvereniging Blauw-Zwart. Als gemeente willen we hier ruimte voor geven, transparant zijn en het proces samen met de inwoners vormgeven en faciliteren.

Waar samspraak mogelijk is, passen we dit toe. Bij samspraak wisselen we ideeën uit met inwoners, ondernemers, maatschappelijke organisaties, wijkplatforms en/of deskundigen. De vorm

en mate van samenspraak kan per project wisselen, waarbij duidelijke informatie, rolverdeling en goede communicatie belangrijke randvoorwaarden zijn voor succesvolle samenspraaktrajecten. De burgers, bedrijven en instellingen voelen zich op deze wijze meer betrokken bij de gemeente en het gemeentelijk beleid. En betrokken burgers leiden tot een betrokken samenleving, zoals is gebleken tijdens het brede interactieve beleidsproces van de Toekomstvisie Wassenaar 2025. Omvangrijke projecten waarin samenspraak in 2016 een belangrijke rol speelt, zijn de uitvoering van het Klimaatprogramma en de totstandkoming van de ruimtelijke structuurvisie 2015-2025. Ook bij het herinrichten van de Waalsdorperlaan en de herontwikkeling van de Generaal Winkelmanlaan wordt samenspraak georganiseerd en gefaciliteerd. Wassenaars ondernemerschap draagt bij aan de verdere versterking van onze lokale en regionale economie. Ons dorp heeft op dit gebied veel potentie, en de uitdaging is deze tot bloei te laten komen zonder de kenmerkende rust en ruimte aan te tasten.

Deregulering

De komende periode wordt een apart dereguleringsproject opgezet waarin bestaande regels en procedures op basis van een helder normenkader worden doorgelicht. Met name in de bouw- en welstandsregelgeving en de Algemene Plaatselijke Verordening zitten regels die niet meer van deze tijd zijn. Vereenvoudiging van regelgeving kan ons ook helpen de nieuwe zorgtaken beter uit te werken. Zo is het belangrijk dat naasten zorgtaken op zich kunnen nemen zonder belemmerende regels. Er komt een plan van aanpak met op welke onderdelen en met welke prioriteiten handen en voeten wordt gegeven aan deregulering.

Tabel 14 Lasten, baten en saldo van programma 1

(bedragen x € 1)

Lasten/baten/saldo van het programma	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Totaal lasten	-8.468.915	-8.747.915	-8.882.654	-8.878.980	-8.907.332	-8.878.804
Totaal baten	755.420	691.304	678.018	678.018	678.018	678.018
Saldo van baten en lasten programma	-7.713.495	-8.056.611	-8.204.636	-8.200.962	-8.229.314	-8.200.786
Beoogde mutaties reserves programma	0	73.739	0	0	0	0
Geraamd resultaat programma	-7.713.495	-7.982.872	-8.204.636	-8.200.962	-8.229.314	-8.200.786

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

De raad staat aan het hoofd van de gemeente en is in de eerste plaats het volksvertegenwoordigende orgaan. Aan de raad is als zodanig de regeling en het bestuur inzake de huishouding van de gemeente overgelaten. Dit doet de raad met behulp van door hem ingestelde organen, zoals het dagelijks bestuur van de raad, het presidium, raadscommissies, welke commissies de raad adviseren over aan de raad voorgelegde voorstellen, de agendacommissie, welke commissie de voorlopige agenda's van de commissies opstelt en raadswerkgroepen, die zijn ingesteld voor bepaalde taken die de raad van strategisch belang vindt.

De gemeenteraad vormt het algemeen bestuur van de gemeente. In dat kader heeft hij het budgetrecht en stelt als zodanig verordeningen en nieuw beleid (ontwikkelingsbeleid) vast, zowel op het gebied van autonomie als medebewind.

Daarnaast controleert de raad het college van burgemeester en wethouders (B&W), het dagelijks bestuur van de gemeente, zowel ten aanzien van de uitvoering van raadbesluiten als met betrekking tot de door de wetgever aan B&W toegekende medebewindstaken. In dat kader is de raad door de wetgever ook een nieuwe taak toebedeeld, de taak van toezichthouder. De raad moet daarbij toezien of het college zijn medebewindstaken naar behoren vervult.

Bij het invullen van de controlerende taak wordt de gemeenteraad daarnaast bijgestaan door de gezamenlijke Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg en de accountant belast met het onderzoek naar de jaarrekening.

Verder staan de raad instrumenten ten dienste zoals het vragenrecht, het recht van interpellatie en het raadsonderzoek.

De raadsleden ontvangen een vaste vergoeding voor hun raadslidmaatschap. Commissieleden, niet zijnde raadsleden, ontvangen een vergoeding per bijgewoonde commissievergadering.

Naast bovengenoemde taken is tot slot de raad ook nog de werkgever van de griffie. De invulling van dit werkgeverschap is door de raad belegd bij een daarvoor ingestelde bestuurscommissie.

Onderwerp

Scholing raads- en commissieleden

Doelstelling

Raads- en commissieleden de mogelijkheid bieden een opleiding/cursus te volgen die kan bijdragen aan het functioneren als raads- of commissielid.

Maatregel

De rechtspositie van politieke ambtsdragers is per 1 juli 2014 geharmoniseerd en gemoderniseerd. In de desbetreffende rechtspositiebesluiten zijn daartoe diverse kan-bepalingen omgezet in dwingend rechterlijke bepalingen die voor alle gemeenten gelden, onder andere een opleidingsbudget voor raads- en commissieleden. De financiële gevolgen van deze nieuwe rechtspositie zijn structureel van aard. De maximale kosten voor deze opleidingen zullen per raads- en commissielid € 500 gaan bedragen.

Planning

Vanaf 2016

Financiën (-=lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-18.000	-18.000	-18.000	-18.000
Baten				
Saldo	-18.000	-18.000	-18.000	-18.000

Onderwerp

Introductieprogramma nieuwe gemeenteraad

Doelstelling

Raadsleden na de verkiezingen voorbereiden op hun taak.

Maatregel

Na het aantreden van een nieuwe gemeenteraad volgt een introductieprogramma dat de nieuwe raads- en commissieleden laat kennismaken met de diverse aspecten van het raads- en commissielidmaatschap, zoals gemeentefinanciën, debattraining en training van commissievoorzitters.

Planning

In 2018 na het aantreden van de nieuwe gemeenteraad

Financiën (-=lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten			-10.000	
Baten				
Saldo			-10.000	

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Landelijk

- Grondwet
- Gemeentewet
- Algemene wet bestuursrecht
- Wet ruimtelijke ordening
- Wet maatschappelijke ondersteuning
- Wet gemeenschappelijke regelingen
- Wet revitalisering generiek toezicht

Lokaal

- Reglement van orde voor vergaderingen en andere werkzaamheden van de gemeenteraad van Wassenaar 2015
- Verordening op de ambtelijke bijstand gemeente Wassenaar
- Verordening op de fractieondersteuning 2015
- Gedragscode politieke ambtsdragers 2009
- Verordening rechtspositie raads- en commissieleden
- Verordening Werkgeverscommissie
- Verordening op de Rekenkamercommissie Wassenaar, Voorschoten, Oegstgeest en Leidschendam-Voorburg 2013

Investing in 2016

Omschrijving

Geluidsapparatuur
vergaderzalen De Paauw

Bedrag

€ 55.000

Toelichting

De huidige geluidsinstallatie voldoet niet. Het geluid is verre van optimaal en de apparatuur is storingsgevoelig.
Er zal een nieuwe installatie met toebehoren worden aangeschaft voor de vergaderzalen in de Paauw, volledig afgestemd en passend in de internetomgeving.

Tabel 15 Overzicht totalen productgroep Algemeen bestuur**(bedragen x € 1)**

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Algemeen bestuur						
Lasten	-643.945	-758.268	-770.518	-783.168	-792.838	-782.508
Baten	0	20.504	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten productgroep	-643.945	-737.764	-770.518	-783.168	-792.838	-782.508
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-643.945	-737.764	-770.518	-783.168	-792.838	-782.508

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

In 2016 is ten opzichte van 2015 voor de productgroep Algemeen Bestuur € 32.750 meer budget geraamd.

In de kadernota is voor de opleiding van de raad en raadscommissieleden is € 18.000 gevraagd en in 2015 is incidenteel van de rekenkamer € 20.500 terug ontvangen.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Het college van Wassenaar is belast met het dagelijks bestuur van de gemeente. Dit omvat de voorbereiding en de uitvoering van de besluiten van de gemeenteraad en de uitvoering van de hogere regelgeving, de zogenoemde medebewindstaken. Het college wordt voor de uitvoering van haar taken bijgestaan door de Werkorganisatie Duivenvoorde. De Werkorganisatie Duivenvoorde is de ambtelijke samenwerking tussen de gemeente Wassenaar en Voorschoten.

Het college bestuurt in nauwe interactie met de gemeenteraad. Daarnaast wordt het zeer belangrijk gevonden om in contact te staan met onze burgers en kracht vanuit de samenleving te benutten. Hierdoor wordt ook wederzijdse betrokkenheid gecreëerd. De sleutelwoorden voor de bestuurscultuur zijn: vernieuwen, verbinden en vertrouwen.

Voor alles wat zij in de uitoefening van hun functie doen en nalaten, zijn burgemeester en wethouders verantwoording schuldig aan de gemeenteraad, tenzij dat in de Gemeentewet anders is bepaald. Ook kan het college bepaalde bevoegdheden hebben die volgens de wet eigenlijk bij de gemeenteraad liggen. In dat geval heeft de raad besloten die bevoegdheden over te dragen aan het college. Het college van burgemeester en wethouders vergadert iedere dinsdag.

Onderwerp

Burgerparticipatie, transparantie en integriteit

Doelstelling

Het versterken van het vertrouwen in de lokale politiek en in het bestuur en het continueren van het veranderen van de bestuurscultuur, zodat het vertrouwen van burgers toe neemt. Hierdoor probeert de gemeente meer draagvlak te creëren en meer van onderaf te laten ontstaan.

Maatregel

- Aan Burgerparticipatie wordt expliciet aandacht geschonken door dit als onderdeel van raadsvoorstellen en collegebesluiten op te nemen. Daardoor wordt continue aandacht besteed aan dit onderwerp. Hierdoor wordt de burger blijvend betrokken.
- De verschillende wijzen waarop inwoners in een zo vroeg mogelijk stadium van beleidsvorming input kunnen leveren worden zoveel mogelijk benut.
- Hierin worden ook de mogelijkheden van social media meegenomen.
- Om integer gedrag verder te borgen wordt de integriteitscode aangepast.

Planning

Implementatie van burgerparticipatie is een continue proces.

Onderwerp

Bestuurskrachtonderzoek

Doelstelling

Het verbeteren van de bestuurskracht van de gemeente alsmede het verbeteren van de dienstverlening: zowel de dienstverlening aan burgers, instellingen en bedrijven (inclusief de afhandeling van klachten) als interne dienstverlening.

Met de raad is afgesproken dat we in 2016 een bestuurskrachtonderzoek uitvoeren. De resultaten worden zorgvuldig gemonitord en geven inzicht in de staat van de organisatie en de dienstverlening aan burgers, instellingen en bedrijven. Hierover wordt gerapporteerd aan de gemeenteraad. Ook de Rekenkamercommissie wordt hierbij betrokken.

Maatregel

- In 2016 wordt een bestuurskrachtonderzoek uitgevoerd. Bij de opdrachtformulering wordt de raad betrokken.
- Rapportage hierover aan de gemeenteraad, waarbij de Rekenkamercommissie wordt betrokken (conform opzet van de rapportage van januari 2014 en als vervolg op de tussenrapportage van najaar 2014).

Planning

Uitvoering 2016: bestuurskrachtonderzoek

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Landelijk

- Grondwet
- Gemeentewet
- Algemene wet bestuursrecht

Lokaal

- Uitwerking coalitieprogramma 2014-2018
- Financiële verordening gemeente Wassenaar
- Algemene plaatselijke verordening Wassenaar
- Reglement van orde voor de vergaderingen van het college van burgemeester en wethouders.

Tabel 16 Overzicht totalen productgroep Dagelijks bestuur

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Dagelijks bestuur						
Lasten	-5.643.445	-5.652.784	-5.256.354	-5.270.030	-5.258.712	-5.240.514
Baten	111.465	46.604	46.604	46.604	46.604	46.604
Saldo van baten en lasten productgroep	-5.531.980	-5.606.180	-5.209.750	-5.223.426	-5.212.108	-5.193.910
Beoogde mutaties reserves	0	73.739	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-5.531.980	-5.532.441	-5.209.750	-5.223.426	-5.212.108	-5.193.910

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

In 2016 is ten opzichte van de begroting 2015 € 211.000 minder geraamd.

Dit komt door de eenmalige raming in 2015 voor de invoering van de VPB (€ 60.000) en de eenmalige frictiekosten in 2015 voor de werkorganisatie Duivenvoorde (€ 147.370).

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Sinds 1 januari 2015 is Wassenaar deelnemer in de Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH). Het Stadsgewest Haaglanden is per 1 januari 2015 in liquidatie. Bedoeling is tot volledige opheffing te komen per 31 december 2016.

Regionaal wordt nauw samengewerkt met de Haaglandengemeenten op het gebied van Wonen. Bij schaarste is het van belang om woningzoekenden in de regionale woningmarkt te kunnen huisvesten.

De regionale afstemming op het gebied van ruimte en groen vindt plaats in de provinciale Bestuurlijke Tafel Ruimte en de Landschapstafel Duin Horst & Weide.

Samenwerking is geen doel op zich, maar een middel om de strategische belangen van Wassenaar goed te kunnen behartigen. Uitgangspunt is daarbij de netwerkorganisatie: samenwerking zoeken met die partners waarmee duidelijk een gemeenschappelijk belang gedeeld wordt.

Onderwerp

Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)

Er wordt uitwerking gegeven aan de Strategische Bereikbaarheidsagenda en de Strategische Economische Agenda.

In de Strategische bereikbaarheidsagenda zullen als bestuurlijke wensen de ondertunneling van de N44, de eventuele light-railverbinding Den Haag-Leiden-Bollenstreek en de afstemming en coördinatie van verkeers- en vervoersplannen met de plannen van Holland Rijnland, belangrijke aandachtspunten zijn.

In de Economische Agenda zal in ieder geval Recreatie en Toerisme in de groene gebieden, als belangrijke drager voor behoud van de kwaliteiten van Duin Horst & Weide, met voortvarendheid worden opgepakt. Kwaliteiten als rust en ruimte in Duin Horst & Weide maken dat Wassenaar bij uitstek bijdraagt aan het internationale vestigingsklimaat.

Voor onderwerpen zoals ruimte, wonen en groen kunnen op adhoc-basis bijeenkomsten door de MRDH georganiseerd worden als daaraan vanuit gemeenten de behoefte wordt geuit.

Ontwikkelingen aan de noordkant van de Metropoolregio worden goed afgestemd met de ontwikkelingen in de Leidse Regio/As Leiden-Katwijk.

Doelstelling

Het borgen van onderwerpen die een bovenlokale aanpak vereisen.

Maatregel

In de Bestuurs- en Adviescommissies Vervoersautoriteit en Economisch Vestigingsklimaat, in het Algemeen Bestuur alsmede in de voorbereidende ambtelijke overleggen:

- Aandacht vragen voor afstemming en coördinatie door de MRDH met de Holland Rijnland verkeers- en vervoersplannen.
- Lobbyen en creëren van draagvlak voor de ondertunneling van de N44.
- Lobbyen en creëren van draagvlak voor de eventuele aanleg light-railverbinding Den Haag-Leiden-Bollenstreek.

Agenda Economisch Vestigingsklimaat:

- Aandacht vragen voor afstemming en coördinatie door de MRDH met de acties in de Economische Agenda Leidse Regio.
- Lobbyen en creëren van draagvlak om 'Recreatie en Toerisme in de groene gebieden' tot prioritair onderwerp te maken.

Organisatie MRDH:

- Meedenken over de mogelijkheden tot verbeteringen van de organisatie.
- Meedenken over de mogelijkheden tot vergroting van het draagvlak voor en de versterking van het inhoudelijk commitment aan de samenwerking MRDH bij de gemeenten.

Planning

Doorlopend gedurende het hele jaar 2016.

Onderwerp

Stadsgewest Haaglanden in liquidatie

Doelstelling

Formele opheffing van het Stadsgewest Haaglanden per 31 december 2016

Maatregel

Afsluiting van alle nog openstaande financiële, juridische en organisatorische kwesties.

Planning

31 december 2016 volledige sluiting van het dossier Stadsgewest Haaglanden in liquidatie.

Financiën

De tweede helft van het verwacht positieve liquidatiesaldo zal in 2016 aan de gemeenten worden teruggegeven.

Onderwerp

Bestuurlijke tafel Wonen (Haaglandengemeenten)

Doelstelling

Het Wassenaarse woonbeleid (Woonvisie, Huisvestingsverordening, Prestatieafspraken) maakt integraal deel uit van het regionale beleid inclusief de toepassing en de uitwerking, i.c. de

- Regionale woonruimteverdeling (inclusief voorrangsverklaringen en Lokaal Maatwerk).
- Regionale woonvisie.
- Regionale prestatieafspraken.
- Regionale woningbouwprogrammering.

Maatregel

In de Bestuurlijke Tafel Wonen:

beleid, plannen, afspraken met woningcorporaties en programma's binnen de woonregio afstemmen met elkaar.

In de voorbereidende ambtelijke overleggen:

beleid, plannen, afspraken met woningcorporaties en programma's binnen de woonregio afstemmen met elkaar en coördineren.

Planning

Doorlopend gedurende het hele jaar 2016.

Onderwerp

Werkorganisatie Duivenvoorde

Doelstelling

Optimale ondersteuning door Werkorganisatie Duivenvoorde.

Maatregel

Vanaf 2016 zal de formatie van de WODV begroot worden op 100% en is rekening gehouden met de overige personeelskosten (piketvergoedingen, overwerk en reiskosten). In het verleden werd de formatie geraamd op 99% en werd geen rekening gehouden met de overige personeelskosten. De ervaring was toen namelijk dat er voldoende ruimte in de begroting was om hiermee uit te komen, gezien het natuurlijk verloop en het niet volledig benutten van de vacature ruimte. Maar het natuurlijk verloop is door de economische omstandigheden bijna tot nul gereduceerd en doordat de organisatie efficiënt is ingericht, wordt de vacature ruimte volledig benut. Door deze veranderende omstandigheden is een reële begroting noodzakelijk geworden.

Daarnaast heeft Voorschoten besloten om 3,2 fte (€ 255.000) te bezuinigen op personeel. Gezien de omvangrijke vastgoedproblematiek is afgesproken dat Wassenaar deze taakstelling overneemt en hiervan 2 fte gaat inzetten op vastgoed-gerelateerde activiteiten, zoals de Taskforce Vastgoedmanagement, het invoeren van kostendekkende huren en de begeleiding van ingrijpende renovatieprojecten. De resterende 1,2 fte zal gebruikt worden om voortvarend flexibel inzetbaar te zijn voor projecten zoals het Havengebied.

Planning

2016

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-420.000	-420.000	-420.000	-420.000
Baten				
Saldo	-420.000	-420.000	-420.000	-420.000

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Landelijk

- Wet Gemeenschappelijke Regelingen
- Wet Opheffing Wet gemeenschappelijke Regelingen Plus

Lokaal

- Regeling Stadsgewest Haaglanden 1995
- Gemeenschappelijke Regeling Metropoolregio Rotterdam Den Haag 2014

Tabel 17 Overzicht totalen productgroep Samenwerking**(bedragen x € 1)**

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Samenwerking						
Lasten	-60.507	-317.886	-841.211	-841.211	-841.211	-841.211
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten productgroep	-60.507	-317.886	-841.211	-841.211	-841.211	-841.211
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-60.507	-317.886	-841.211	-841.211	-841.211	-841.211

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

In 2016 is de bijdrage aan de werkorganisatie € 523.325 hoger dan in 2015.

Dit komt door de uitbreiding in 2015 van de formatie naar aanleiding van de benchmark (€ 103.225).

In de Kadernota is aangegeven dat Wassenaar de taakstelling van de gemeente Voorschoten overneemt (€ 255.000). Ook werd aangegeven dat het budget verhoogd wordt met € 165.000 voor piketvergoedingen, overwerk en reiskosten en het ramen van de formatie op 100%.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

In 2014 is de visie op de dienstverlening vastgesteld. Samenwerking en digitalisering spelen hierbij een grote rol. We hanteren het principe digitaal als het kan, persoonlijk als dat nodig is. Daarnaast gaat het om dienstverlening met een menselijke maat waarbij vertrouwen een belangrijk uitgangspunt is. De visie beoogt de duidelijkheid naar inwoners te verbeteren, de tijdigheid, de klantgerichtheid en de toegankelijkheid zodat er over vier tot zes jaar sprake is van vijf sterren dienstverlening.

In 2015 is in vervolg op de visie het implementatieplan dienstverlening opgesteld. In het implementatieplan zijn de dienstverleningsambities uit het coalitieakkoord meegenomen. Het implementatieplan omvat zeven projecten, ondersteund door een ontwikkeltraject voor management, teamleiders en medewerkers.

De zeven projecten zijn: zaakgericht werken, de invoering van de Omgevingswet, de doorontwikkeling van de digitale dienstverlening, regeldrukvermindering (deregulering), de realisatie van de Basiskaart Grootchalige Topografie (afronding eind 2015), de doorontwikkeling van de digitale infrastructuur en de drie decentralisaties.

Bij de doorontwikkeling digitale dienstverlening wordt ook aandacht besteed aan de digitale archivering en het digitaal beschikbaar maken van bestuurlijke documenten.

Op basis van de resultaten van het onderzoek Waarstaatjegemeente, dat in 2015 is uitgevoerd, worden de acties gericht op de dienstverlening verder opgepakt, zoals het verwerken van de aangeleverde suggesties in het kader van de deregulering (project deregulering) en het uitwerken van een voorstel inzake de openingstijden van het gemeentehuis in relatie tot de digitale dienstverlening (project doorontwikkeling digitale dienstverlening). Ook de acties die nodig zijn om de dienstverlenende houding van de medewerkers te verbeteren worden opgepakt (klantbenadering).

Het gebruik van eenvoudige Nederlandse taal maakt hier onderdeel van uit. De schrijfwijzer wordt herzien en de medewerkers krijgen trainingen op dit gebied aangeboden.

Onderwerp

Klantbenadering

Doelstelling

Het verbeteren van de dienstverlenende houding en gedrag van de medewerkers van de werkorganisatie.

Maatregel

In het ontwikkeltraject voor management, teamleiders en medewerkers worden de verbeterpunten voor een dienstverlenende houding meegenomen.

- Opstarten trainingen Hostmanship.
- Aanpassen schrijfwijzer voor medewerkers.
- Aanbieden schrijfcursus aan medewerkers.

Planning

2016-2017

Financiën

Dit past binnen de bestaande middelen.

Onderwerp

Doorontwikkeling digitale dienstverlening

Doelstelling

Voor 1 januari 2017 zijn alle producten en diensten digitaal aan te vragen door inwoners en ondernemers.

Maatregel

Binnen de gemeente is een start gemaakt met het aanbieden van gemeentelijke producten via het digitale kanaal middels e-formulieren. Burgers hoeven daardoor niet meer fysiek naar het gemeentekantoor toe te komen om bijvoorbeeld gemeentelijke verhuizing door te geven, maar kunnen dat vanuit hun eigen huis op een voor hun geschikt tijdstip aanvragen. In totaal kent de gemeentelijke productencatalogus circa 320 producten. Op dit moment kunnen 95 producten digitaal worden aangevraagd. In 2016 komen er voorlopig 45 producten en diensten voor digitalisering in aanmerking. De overige producten komen niet voor verdere digitalisering in aanmerking omdat deze van informatieve aard zijn en er dus geen product of dienst door de gemeente wordt geleverd die verder gedigitaliseerd kan worden. Wel is het zo dat landelijke wet- en regelgeving aan het veranderen is waardoor steeds meer digitalisering mogelijk is

Voor ondernemers, organisaties en verenigingen is in 2015 een vergelijkbare wijze van digitaal aanvragen gerealiseerd middels de zogenaamde E-herkenning. Een bedrijf kan zo bijvoorbeeld tijd en plaats onafhankelijk middels de digitale weg producten en diensten aanvragen met authenticatie. Inmiddels worden 12 producten en diensten met E-herkenning aangeboden. In 2016 zullen circa 25 extra producten worden aangeboden.

Eind 2015 is het softwarepakket i-Burgerzaken geïnstalleerd. Dit pakket maakt het mogelijk dat inwoners (niet per se van de eigen gemeente) zelf via de digitale weg een datum, locatie, tijdstip en trouwambtenaar kunnen kiezen. De Wet elektronische burgerlijke stand maakt dit mogelijk. Op

deze wijze wordt automatisch een melding in de trouwgemeente gedaan en hoeft men dus niet meer fysiek naar de trouwgemeente om dit te melden. i-Burgerzaken maakt het tevens mogelijk voor bij de gemeente bekende begrafenisondernemers digitaal melding van overlijden te doen. Via specifieke digitale beveiligingstechnieken wordt gewaarborgd dat deze gegevensuitwisseling authentiek is.

In 2015 is gestart met een campagne om het gebruik van digitale producten door de inwoners te bevorderen. Ook de komende jaren zal het digitaal aanvragen van producten en diensten worden gepromoot.

Planning

- Voor 1 januari 2017 zijn alle gemeentelijke producten die daarvoor in aanmerking komen digitaal aan te vragen. Dit wil nog niet zeggen dat men helemaal niet meer fysiek naar het gemeentehuis hoeft. Zo zijn er bijvoorbeeld nog wettelijke restricties ten aanzien van de uitgifte van paspoorten. Deze moeten op dit moment nog wel persoonlijk op het gemeentekantoor worden afgehaald.
- Omdat de I-Burgerzaken module eind 2015 gereed is, zal verdere promotie voor het gebruik van de melding trouwen en melding overlijden in 2016 plaatsvinden.
- De volgende jaren zullen de mogelijkheden van het I-Burgerzakensysteem ook verder toenemen. Zo is de verwachting dat in de toekomst ook paspoorten en rijbewijzen via dit systeem kunnen worden aangevraagd en aangemaakt middels de door de aanvrager verstrekte gegevens. Hoewel nog geen exact jaar is aan te geven is dit wel een onderdeel dat door de leverancier uitgewerkt gaat worden.

Financiën

Dit past binnen de bestaande middelen.

Onderwerp

Deregulering

Doelstelling

Uitgegaan wordt van meer eigen verantwoordelijkheid voor inwoners en ondernemers. Er is een helder normenkader, gebouwd op vertrouwen, waar inwoners en ondernemers gebruik van kunnen maken bij het uitvoeren van plannen. Regels worden gehandhaafd op een wijze die past bij deze tijd.

Maatregel

Naast Rijksregels, waar de gemeente geen invloed op heeft, worden door de gemeente zelf op diverse beleidsgebieden regels opgesteld. Daar waar in het verleden de trend was om zo veel mogelijk af te regelen heeft zich nu een landelijke beweging in gang gezet die uitgaat van verantwoordelijkheid leggen bij inwoners en ondernemers zelf. In plaats van gedetailleerd vast leggen wat wel en niet mag, wordt meer eigen verantwoordelijkheid van de maatschappij zelf verwacht. De aankomende jaren wordt onderzocht waar binnen de gemeente op een verantwoorde wijze regels geschrapt kunnen worden en de lastendruk teruggedrongen kan worden.

In de 2015 zijn in het onderzoek "Waarstaatjegemeente" inwoners specifiek gevraagd waar zij vinden dat de gemeente te veel regels heeft opgesteld en deze eventueel geschrapt kunnen worden. De uitkomsten van deze vraag worden onderzocht, afgewogen en meegenomen in het dereguleringsproces. Het project is gemeente breed. Daarnaast wordt bij nu bij nieuw op te stellen beleid- en regelgeving rekening gehouden met de wens tot deregulering.

Planning

- De uitwerking “APV ondernemers” en “APV niet ondernemers gerelateerd” is in 2015 gestart. De eerste helft van 2016 zal dit resulteren in een concreet uitgewerkt voorstel tot aanpassing van de APV voor de Raad.
- In 2016 zullen de overige mogelijkheden voor deregulering worden onderzocht en vastgesteld.

Financiën

Dit past binnen de bestaande middelen.

Onderwerp

Doorontwikkeling digitale infrastructuur

Doelstelling

Het programma digitale overheid slaat de handen in één om samen met alle overheidslagen en inwoners en ondernemers ambities, sturing en financiering van de generieke digitale infrastructuur op orde te krijgen. Met deze basis op orde is snellere doorontwikkeling en vernieuwing mogelijk.

Maatregel

Er zijn verschillende pilots en projecten die onderdeel zijn van de agenda 2020. Er is nog geen keuze gemaakt waar we als werkorganisatie op aansluiten (onderwerpen: dienstverlening aan inwoners en bedrijven, herontwerp van werkprocessen, informatie-uitwisseling/leveranciersmanagement en generiek basis infrastructuur en stuurinformatie).

Planning

In de planning is rekening gehouden met deelname aan een van de pilots of projecten uit de agenda 2020.

Financiën

Dit past binnen de bestaande middelen.

Onderwerp

Alle gemeentelijke bestuurlijke documenten in gedigitaliseerde vorm beschikbaar maken om als online-processtuk te kunnen fungeren en alle gemeentelijke bestuurlijke documenten digitaal archiveren.

Doelstelling

Bij de doorontwikkeling van de digitale dienstverlening wordt ook aandacht besteed aan de digitale archivering en het digitaal beschikbaar stellen van bestuurlijke documenten.

Maatregel

Steeds meer gemeenten richten het hele proces van de bestuurlijke documentenstroom digitaal in. Het proces in Wassenaar verloopt op dit moment deels analoog en deels digitaal. Een koppeling tussen de softwarepakketten IBABS (digitaal vergaderen en op termijn digitaal accorderen) en Decos (Document Management Systeem) is nodig om ervoor te zorgen dat het hele bestuurlijke besluitvormingsproces inclusief uiteindelijk het archiveren digitaal afgehandeld kan worden. Goede archieven (en dossiers) zijn essentiële bouwstenen van een transparante overheid (die daarmee onder andere verantwoording voor zijn besluitvorming aflegt) en zijn tevens van groot

belang voor een goede bedrijfsvoering. Een goed archief vergemakkelijkt het digitaal beschikbaar maken van alle bestuurlijke documenten zowel intern als extern.

Planning

Het extern (burgers) beschikbaar stellen van bestuurlijke documenten, waaronder B&W besluiten, raads- en commissiestukken en stukken van de Rekenkamercommissie, geschiedt al via de website van de gemeente.

Onderwerp

Basisregistratie Grootchalige Basiskaart (GBK) (uit Kadernota)

Doelstelling

Voldoen aan de wettelijke verplichting tot invoering van de Basisregistratie Grootchalige Basiskaart.

Maatregel

Bij de wettelijk verplichte invoering van de Basisregistratie Grootchalige Basiskaart (GBK) op 1 januari 2016, zal de huidige status van zelfregistrerende gemeente vervallen. Daarmee vervalt ook de overeenkomst die is gesloten met o.a. de nutsbedrijven voor aanlevering van de digitale ondergrondkaart. Met die inkomsten van jaarlijks € 32.000 werden o.a. de kosten gedekt voor meetondersteuning ad circa € 14.000 per jaar. Daar we vanuit de BGT wel de verplichting hebben om de kaart beschikbaar te blijven stellen, blijft die meetondersteuning noodzakelijk maar vervallen de inkomsten.

Planning

2016

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-32.000	-32.000	-32.000	-32.000
Baten				
Saldo	-32.000	-32.000	-32.000	-32.000

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Programma digitale overheid (digiprogramma) 2015. Het programma is nationaal, meerjarig (wordt ieder jaar herijkt) en heeft een interbestuurlijk karakter.
- Wet basisregistraties adressen en gebouwen (BAG);
- Wet Basisregistratie Personen (BRP);
- Burgerlijk Wetboek 1 & 10;
- Rijkswet op het Nederlanderschap;
- Wet bescherming persoonsgegevens;
- Paspoortwet;
- Wegenverkeerswet;
- Vreemdelingenwet;
- Wet op de justitiële documentatie;
- Kieswet;
- Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens 1990.

Lokaal

- Visie op de dienstverlening
- Implementatieplan dienstverlening 2015-2017

Tabel 18 Overzicht totalen productgroep Publiekszaken**(bedragen x € 1)**

Productgroep totalen	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Publiekszaken	2014	2015	2016	begroting	begroting	begroting
				2017	2018	2019
Lasten	-2.121.018	-2.018.977	-2.014.571	-1.984.571	-2.014.571	-2.014.571
Baten	643.955	624.196	631.414	631.414	631.414	631.414
Saldo van baten en lasten productgroep	-1.477.063	-1.394.781	-1.383.157	-1.353.157	-1.383.157	-1.383.157
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-1.477.063	-1.394.781	-1.383.157	-1.353.157	-1.383.157	-1.383.157

P2 Meedoen in Wassenaar

Programma	Productgroep	Producten
Meedoen in Wassenaar	Participatie en inkomen	Inkomen Sociale werkvoorziening Minima Participatiewet
	Maatschappelijke ondersteuning	Wijkaanpak Dienstverlening in het sociaal domein Mantelzorgers en vrijwilligers Ouderen Individuele voorzieningen Maatschappelijke opvang Invoering 3D Specialistische WMO zorg Openbare gezondheidszorg
	Jeugd	Specialistische jeugdzorg Jeugd Jeugdgezondheidszorg
	Kunst en cultuur	Openbaar bibliotheekwerk Kunst en cultuur Culturele accommodaties
	Onderwijs en kinderopvang	Onderwijshuisvesting Lokale onderwijsvoorzieningen Kinderopvang
	Sport	Sportdeelname Buitensportaccommodaties Binnensportaccommodaties Zwembad

Visie en maatschappelijke effecten

Het is fijn om te wonen, werken, leven en recreëren in Wassenaar. Dat is iets om trots op te zijn en waar we zuinig mee moeten omgaan. We willen behouden wat goed is en beter maken wat beter kan of wat beter moet. Met de focus op onze inwoners – van jong tot oud – investeren we in zorg, sport, onderwijs, economie, kunst en cultuur. Zo bouwen we met zijn allen aan een veilig, groen, sociaal en vitaal Wassenaar. Een dorp om trots op te zijn en waar iedereen meedoet.

Transformatie Sociaal domein

De transitie - de daadwerkelijke overgang van taken voor Jeugd, Wmo en Participatie naar de gemeente - is achter de rug. Nu deze basis staat, breekt een nieuwe fase in de ontwikkeling van het sociaal domein aan, namelijk de transformatie. Met de transformatie wordt beoogd dat betaalbare, hoogwaardige zorg, hulpverlening en sociale zekerheid zo dicht mogelijk rondom en mét de cliënt zelf wordt vormgegeven. Het doel van de transformatie is om een stapeling van zorg en overheidssteun te voorkomen, de participatie van burgers te vergroten en te komen tot een betere dienstverlening aan kwetsbare burgers. Dit vraagt om innovatie en veranderingen in denken, werken, cultuur en gedrag bij de gemeente zelf, zorgleveranciers, maatschappelijke partners én inwoners. De transformatie is een cyclisch proces dat enkele jaren in beslag zal nemen en uiteindelijk moet leiden tot een duurzame en (financieel) toekomstbestendige ondersteuningsstructuur in het sociaal domein.

Om dit beoogde maatschappelijke effect te behalen wordt ingezet op vier ontwikkelrichtingen:

1. Van categoriaal naar integraal

De samenloop van de transitie van de AWBZ, de Jeugdzorg inclusief het passend onderwijs en de Participatiewet biedt kansen om tot een integraal ondersteuningsaanbod op meerdere levensdomeinen te komen. Verschillende ondersteuningsvormen worden beter op elkaar afgestemd en door kennis en ervaring van elkaar te gebruiken wordt sneller de juiste hulp en ondersteuning ingezet.

2. Van "curatief" naar "preventief"

Bij de beweging van "curatief naar preventief" gaat het om het verminderen van de aanspraak op zwaardere vormen van curatieve ondersteuning door middel van preventieve ondersteuning. Daarbij is het van belang dat de ondersteuning altijd passend is bij de situatie. Bovendien zullen er cliënten zijn die niet zonder curatieve zorg kunnen. Een belangrijk uitgangspunt voor ondersteuning is dan ook zwaar indien noodzakelijk en licht als dit mogelijk is. Extra inzet op preventie zal er toe bijdragen dat in een zo vroeg mogelijk stadium de best passende ondersteuning wordt geboden. Door integraal in een zo vroeg mogelijk stadium de best passende ondersteuning te bieden houden we de zorg betaalbaar voor diegenen die het echt nodig hebben.

3. Van zorgen voor naar helpen zorgen dat

Professionals zijn nu nog gewend problemen voor inwoners op te lossen. Met de transformatie wordt bereikt dat de ondersteuning uitgaat van de mogelijkheden van de inwoners. Dit sluit aan bij de wens van inwoners zo lang mogelijk in de eigen vertrouwde omgeving te wonen en een dag invulling te vinden. De ondersteuning is er op gericht inwoners zoveel mogelijk zelfstandig of met hulp van hun directe omgeving kunnen meedoen. De gemeente kan 'helpen zorgen dat' dit mogelijk is.

4. Van hoe naar wat

Professionals in het sociaal domein krijgen met de transformatie de ruimte om in samenwerking op uitvoeringsniveau de ondersteuning te regelen. Daarbij is het van belang dat niet vooraf wordt bepaald 'hoe' dat bereikt dient te worden maar dat het te behalen resultaat – het 'wat' – gezamenlijk wordt benoemd.

Relatie Transformatie en subsidiebeleid

De transformatie stelt ons voor transformatieopgaven die de ontwikkelingen in de 4 genoemde richtingen op gang brengen en op gang houden. Het subsidiebeleid en het subsidieplan zijn belangrijke instrumenten om invulling te geven aan die opgaven. Uitgangspunt is dat de subsidies effectief en efficiënt worden ingezet.

Monitoring sociaal domein

De voortgang van de transformatie en belangrijker het effect wat hiermee wordt bereikt ten gunste van de inwoners wordt nauwlettend in de gaten gehouden. De basis daarvoor is de gemeentelijke monitor sociaal domein, de wettelijk verplichte Jeugd indicatoren en regionale indicatoren. Daarnaast wordt gemonitord op indicatoren die wij als gemeente noodzakelijk vinden en die passend zijn bij de doelen die wij onder de 'productgroepen' benoemen.

Tabel 19 Lasten, baten en saldo van programma 2**(bedragen x € 1)**

Lasten/baten/saldo van het programma	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Totaal lasten	-22.699.371	-29.707.021	-27.020.471	-26.686.985	-26.288.633	-26.210.797
Totaal baten	8.811.510	6.265.682	6.224.503	6.224.503	6.224.503	6.224.503
Saldo van baten en lasten programma	-13.887.862	-23.441.339	-20.795.968	-20.462.482	-20.064.130	-19.986.294
Beoogde mutaties reserves programma	464.837	2.427.410	1.065.905	827.224	720.957	706.770
Geraamd resultaat programma	-13.423.025	-21.013.929	-19.730.063	-19.635.258	-19.343.173	-19.279.524

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Sinds 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor de uitvoering van de Participatiewet. Van mensen wordt gevraagd om naar vermogen een bijdrage te leveren aan de samenleving en zoveel mogelijk te participeren op de reguliere arbeidsmarkt. Als de betrokkene zijn verplichtingen niet nakomt, kan de uitkering verlaagd of ingetrokken worden. Wij zien veel mogelijkheden om hier samen met Wassenaarse ondernemers werk van te maken. De gemeente bevordert dat ondernemers en onderwijsinstellingen om tafel gaan om te bezien waar stageplaatsen en werkplekken beter kunnen aansluiten op het lokale en regionale opleidingsaanbod. Mensen die minder dan 110% van de voor hen geldende bijstandsnorm verdienen, komen in aanmerking voor een sociaal vangnet op het terrein van specifieke voorzieningen. Dit gaat ook gelden voor zelfstandige ondernemers, als zij onder de grens van de 110% van de voor hen geldende bijstandsnorm komen.

Plan van aanpak arbeidsmarktoffensief

Om het risico te verkleinen op een dreigend verminderd rijksbudget is een uitvoeringsprogramma opgesteld waarmee inzicht wordt gegeven in de manier waarop de afdeling Werk en Inkomen de komende jaren gaat trachten een versnelde uitstroom te bewerkstelligen op het Participatiewet bestand. Het doel van dit uitvoeringsprogramma is om het risico te beperken van tekorten op het BUIG budget. Naast financiële overwegingen, heeft dit plan het beoogde maatschappelijke effect dat iedereen die kan werken, aan het werk is en niet aan de kant staat.

Arbeidsmarktbeleid en werkgeversbenadering

Vanuit de arbeidsmarktregio Zuid-Holland Centraal zijn afspraken gemaakt over een regionale werkgeversbenadering. Het doel is om uiteindelijk één werkgeversbenadering voor zowel de Leidse regio als de regio Haaglanden te ontwikkelen met inbegrip van een toolbox met instrumenten ten behoeve van de plaatsing van uitkeringsgerechtigden bij werkgevers. Ook hier is het effect dat burgers, die kunnen werken, beter begeleid worden naar werk.

Stimuleren sociaal ondernemerschap

Het sociaal ondernemerschap staat al in de steigers en er is een aantal ondernemers dat al met onze steun als sociaal ambassadeur fungeert. Dat beleid zal in 2016 verder groeien. Het Sociaal Ondernemerschap leidt tot bewustwording bij werkgevers van de nut en noodzaak van het inzetten van de doelgroep van de afdeling Werk en Inkomen.

Jeugdwerkgelegenheid

Het college wil stimuleren dat jongeren een kansrijke en talentvolle generatie zijn en blijven voor de toekomst. De investeringen worden ingezet in samenspraak met jongeren en een netwerk van organisaties en ondernemers. Het uiteindelijke effect is dat meer jongeren een betere uitgangspositie op de arbeidsmarkt krijgen en de vergrijzing van de beroepsbevolking in de toekomst kunnen opvangen.

De Participatiewet

Deze wet (per 1 januari 2015) voegt de Wet werk en bijstand (WWB), de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) en een deel van de Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten (Wajong) samen. De Participatiewet heeft als beoogd effect dat mensen die nu nog aan de kant staan, meer kansen krijgen om mee te doen en waar mogelijk zelf in hun levensonderhoud voorzien.

WSW (oud beschut)

De Rijksbijdrage WSW neemt de komende jaren af, omdat verwacht mag worden dat ook het werkelijke aantal WSW-ers zal afnemen. Er is immers geen nieuwe instroom meer omdat de WSW per 1-1-2015 is opgegaan in de Participatiewet. Maar het zittend bestand behoudt alle rechten.

Daarom is het niet aannemelijk dat er uitstroom zal plaatsvinden, anders dan door pensionering. Dat wil zeggen dat de gemeente nog een dertigtal jaren verantwoordelijk blijft voor de doelgroep en de prestaties van de sociale werkplaats zal blijven monitoren.

Tegenprestatie

Met invoering van de Participatiewet zijn gemeenten verplicht uitvoering te geven aan de tegenprestatie. Een tegenprestatie mag de re-integratie richting de arbeidsmarkt niet in de weg staan en wordt verricht naast of in aanvulling op reguliere arbeid. De tegenprestatie is daarmee een instrument om mensen te laten participeren en heeft dus als effect dat burgers bijdragen aan de maatschappij, als een betaalde baan niet binnen de mogelijkheden ligt. De expertise van de coach sociale activering draagt bij aan een effectieve en duurzame uitvoering van de tegenprestatie. Daarom kiezen we ervoor in 2016 de coach sociale activering in te zetten bij de uitvoering van de tegenprestatie.

Wet taaleis Participatiewet

Op 1 januari 2016 treedt de Wet taaleis Participatiewet in werking. Hierin is geregeld dat bijstandsgerechtigden de Nederlandse taal in voldoende mate moeten beheersen. Een goede taalbeheersing is van belang om weer aan het werk te komen. In 2016 geven we hier, in samenwerking met Wassenaarse partners op lokaal niveau aandacht aan.

Maatschappelijke begeleiding

Gemeenten hebben de taak om maatschappelijke begeleiding van nieuwe, inburgeringsplichtige vergunninghouders in te kopen. Sinds 2013 kunnen gemeenten achteraf een vergoeding aanvragen bij het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA). Het afgelopen jaar is de taakstelling drastisch gestegen. De verwachting is dat de taakstelling in 2016 nog verder zal toenemen. Dit heeft ook gevolgen voor de kosten van maatschappelijke begeleiding. De stijging van de kosten is nu nog niet aan te geven.

Vorming regionaal werkbedrijf

In het door het kabinet opgestelde Sociaal Akkoord is afgesproken, dat sociale partners en gemeenten in elke arbeidsmarktregio een 'Werkbedrijf' oprichten. Vooralsnog wordt gekozen voor een bestuurlijke tafel met wethouders, vertegenwoordigers van vakbonden, werkgevers en het onderwijs. Het is een groeimodel, waarbij gestart wordt met de wettelijke opgedragen taken, namelijk de invulling van de garantiebannen. Het beoogde effect is dat personen die niet in reguliere werkomgevingen terecht kunnen een plek krijgen waar zij door middel van het verrichten van arbeid, inkomen kunnen genereren.

Minimabeleid

Eind 2014 is in de gemeenteraad het beleidsplan minimabeleid vastgesteld. In 2016 zal dit nieuwe minimabeleid verder ontwikkeld worden, vooral het vergroten van het bereik en de ontwikkeling van het kindpakket. Met het vergroten van het bereik van de doelgroep wordt het deelnemen aan de samenleving van huishoudens met een laag inkomen bevorderd.

Handhaving

De actualisering van het beleidsplan handhaving eind 2015 legt de nadruk op het vergroten van de naleving, waarbij preventieve inzet zoals communicatie en dienstverlening een grote rol speelt. Tegelijkertijd blijven opsporing en handhaving een belangrijk onderdeel van de totaalaanpak wat betreft het tegengaan van fraude en oneigenlijk gebruik. Tevens zal worden gezocht naar de raakvlakken 3d breed. Inzet vanuit dat perspectief moet leiden tot een groter bewustzijn bij de klant en een grotere nalevingsbereidheid. De gemeente helpt klanten om de regels na te leven en klanten gaan regels meer uit zichzelf naleven. Er wordt een ontwikkeling ingezet naar 'natuurlijk naleven'.

Onderwerp

Participatiewet

Doelstelling

- Implementeren Plan van Aanpak arbeidsmarktoffensief: door middel van werkervaring, opleiding en/of begeleiding, de belemmeringen bij het verkrijgen van werk verkleinen waarbij uitgegaan wordt van de mogelijkheden en talenten van mensen;
- We streven naar een vermindering van de instroom van uitkeringsgerechtigden ten opzichte van 2014
- We stellen ons een toename van het aantal plaatsingen op een reguliere werkplek van 25% ten opzichte van het uitstroomcijfer 2014 als doel, te bereiken in de periode 2016-2018. Dit is conform de doelstelling zoals opgenomen in het plan van aanpak arbeidsmarktoffensief.
- Van iedereen een bijdrage aan de maatschappij vragen, de Tegenprestatie is opgelegd bij de gehele doelgroep en 25 personen zijn in begeleiding genomen.
- Werkgevers in de gemeente ondersteunen om mensen met arbeidsbeperkingen in dienst te nemen, de gemeente zelf draagt hier ook aan bij;
- Bereik van minimabeleid met 15% vergroten;
- Misbruik van voorzieningen tegengaan conform beleidsplan Handhaving;
- De toegang tot ondersteuning is laagdrempelig en lokaal georganiseerd.

Maatregel

- Monitoren plan van aanpak arbeidsmarktoffensief;
- In de regio Zuid Holland Centraal doorvoeren regionale afspraken voor Arbeidsmarktbeleid en werkgeversbenadering;
- Certificeren en trainen sociaal ondernemers;
- Actieprogramma jeugdwerkgelegenheid voortzetten langs de sporen van voorkomen en reduceren van jeugdwerkloosheid en het vergroten van de werkgelegenheid;
- Invoering Beleidsplan participatiewet afronden;
- Begeleiden doelgroep Tegenprestatie;
- Invoering en implementatie wet Taaleis participatiewet;
- Vorming regionaal werkbedrijf;
- Vergroten doelgroep minimabeleid;
- Beleidsplan Handhaving in 3D-perspectief uitvoeren;
- Duurzame positionering Wassenaar binnen GR KDB ten behoeve van 'oud beschut' WSW;
- Stichting Vluchtelingenwerk Wassenaar middels subsidie faciliteren invulling te geven aan de maatschappelijke begeleiding van statushouders;
- Het organiseren van voldoende huisvesting voor statushouders in het kader van de taakstelling statushouders;
- Met lokale partners invulling geven aan volwassen educatie en het tegengaan van laaggeletterdheid;
- Het realiseren sociaal juridische bijstand voor kwetsbare inwoners als preventief instrument binnen het sociaal domein.
- Realisatie van sociaal juridische ondersteuning aan kwetsbare inwoners in de vorm van sociaal raadsliedenwerk

Planning

Sinds 1 januari 2015 zijn de nieuwe Participatiewet en WWB maatregelen met de daarbij behorende verordeningen in werking getreden. Ook in 2016 wordt uitvoering gegeven aan de beleidsvoornemens die vastgelegd zijn in het beleidsplan Participatiewet en WWB maatregelen (2015-2016). Daarnaast neemt de gemeente een actieve rol op zich in het toe leiden van mensen uit het uitkeringsbestand naar werk of andere vormen van participatie, door middel van werkervaring, opleiding en/of begeleiding.

Financiën

In 2016 en 2017 wordt € 59.000 uitgetrokken ten behoeve van het actieplan Jeugdwerkgelegenheid. De in 2016 en 2017 voorgestelde inzet van de sociaal raadslieden wordt gedekt ten laste van de reserve uitvoering sociaal domein.

Financiën (- =lasten + =baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	- 79.000	- 79.000		
Baten	+ 20.000	+ 20.000		
Saldo	- 59.000	- 59.000		

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Participatiewet;
- Besluit bijstandsverlening zelfstandigen 2004;
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers;
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen;
- Wet Inburgering;
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening.

Lokaal

- Re-integratie verordening;
- Verordening loonkostensubsidie en loonwaarde;
- Verordening verrekening bestuurlijke boete bij recidive;
- Afstemmingsverordening;
- Verordening Individuele studietoelage;
- Verordening Tegenprestatie;
- Fraudeverordening;
- Handhavingsverordening;
- Verordening individuele inkomenstoelage;
- Taakstelling huisvesting en maatschappelijke begeleiding vergunninghouders.

Overig

- Contourennota: Inzet middelen Participatiebudget 2012-2015;
- Minimabeleid;
- Beleidsregels BBZ 2012;
- Beleidsregels terug- en invordering.

Tabel 20 Overzicht totalen productgroep Participatie en inkomen

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Participatie en inkomen						
Lasten	-9.189.821	-8.724.424	-8.195.183	-8.352.568	-8.156.483	-8.109.463
Baten	6.999.125	4.673.585	4.648.234	4.648.234	4.648.234	4.648.234
Saldo van baten en lasten productgroep	-2.190.696	-4.050.839	-3.546.949	-3.704.334	-3.508.249	-3.461.229
Beoogde mutaties reserves	15.000	120.940	20.000	20.000	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-2.175.696	-3.929.899	-3.526.949	-3.684.334	-3.508.249	-3.461.229

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Sociale werkvoorziening; De Rijksbijdrage WSW neemt de komende jaren af, omdat verwacht mag worden dat ook het werkelijke aantal WSW-ers zal afnemen. Dit heeft als gevolg dat het budget in 2016 afneemt met € 60.000 ten opzichte van 2015.

BUIG: In 2016 is het maximale risico voor de gemeente bijgesteld van 10% naar 5%. Dit leidt tot een verlaging van het lasten budget op deze post in 2016 ten opzichte van 2015 met € 200.000. Omdat nog niet bekend is hoe hier in 2017 mee wordt omgegaan, is voor 2017 en verder rekening gehouden met een - historisch - eigen risico van 10%.

Re-integratievoorzieningen: In de Kadernota 2016 is € 59.000 extra beschikbaar gesteld voor het actieplan Jeugdwerkloosheid wat een stijging van de lasten oplevert. Daarnaast is in 2015 een incidenteel bedrag van € 100.000 beschikbaar gesteld ten behoeve van de uitvoeringskosten herindicatie als gevolg van de invoering van de participatiewet. Tot slot is het re-integratie budget verlaagd als gevolg van de meicirculaire wat een verlaging van de lasten betekent van € 70.000.

Participatie: Het participatiebudget is door het Rijk naar beneden bijgesteld met € 65.000. Daarnaast waren er in 2015 incidentele kosten voor herindicatie participatie geraamd bij uitvoeringskosten 3D.

Armoedebeleid: In 2015 waren eenmalig extra gelden hiervoor beschikbaar vanuit het Rijk. In 2016 is het budget met € 59.000 naar beneden bijgesteld. Daarnaast zijn de eenmalige koopkrachtregelingen in 2014 overgeheveld naar 2015. Dat betekent voor 2016 een verschil van € 33.000.

Mutatie reserves

Ten behoeve van de realisatie van sociaal juridische ondersteuning aan kwetsbare inwoners in de vorm van sociaal raadsliedenwerk wordt € 20.000 onttrokken uit de bestemmingsreserve uitvoering sociaal domein.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

We stellen de cliënt centraal en bieden, waar nodig, maatwerk. Dat willen en kunnen we echter niet alleen. Het sociale krachtenveld van inwoners, (wijk)netwerk, organisaties, ondernemers en andere overheden, die ieder vanuit een eigen belang of verantwoordelijkheid van invloed zijn op de sociale ontwikkeling van ons dorp, willen wij optimaal benutten. Wij zijn een van de partijen in dit sociale krachtenveld, maar hebben en houden de regie. Wij hechten veel waarde aan participatie van alle betrokken partners. Eén van de doelen van de transformatie van het sociaal domein is het verbinden van professionele en informele ondersteuning.

Voorop staat dat de decentralisaties zijn ingezet om lokaal maatwerk te kunnen bieden. 'Zorg in de buurt en door de buurt, in de nabijheid van mensen' is voor ons bij aanbestedingen een belangrijk uitgangspunt. Door gebruik te maken van de kennis, ervaring en inzichten van ervaringsdeskundigen en door te leren van professionals, cliënten en inwoners, zullen we onze rol in het sociale domein steeds scherper invullen. Daarbij moet de aandacht van de vrijwilligers en de zorgaanbieders zich vooral richten op de taken die mensen niet zelf kunnen organiseren. Gemeenten en zorgaanbieders werken in gebiedsgerichte teams samen, zodat problemen sneller signaleerd en opgelost worden. Wij ondersteunen de vrijwilligersorganisaties die mantelzorgers respijt bieden.

Vaak is het moeilijker om hulp te vragen dan om hulp te bieden. Zeker in het informele circuit of je eigen sociale netwerk. Het besef terugbrengen bij de inwoners van Wassenaar dat hulp vragen mag, zien wij als één van onze kerntaken. Goede professionele communicatie lijkt de sleutel.

Het woonbeleid wordt dusdanig ingericht dat zorg door naasten makkelijker ingevuld kan worden. Kinderen en naasten moeten de mogelijkheid hebben dichtbij hun familie te (blijven) wonen. Dit om de zorgtaken van familie en naasten te vergemakkelijken.

Beoogd maatschappelijk effect

- Met de transformatie van het sociaal domein wordt de stapeling van zorg en overheidssteun voorkomen, de participatie van burgers vergroot en wordt gekomen tot een betere dienstverlening aan kwetsbare inwoners;
- Stevige netwerken in de wijk die bijdragen aan sociale cohesie en leefbaarheid;
- Wassenaarse inwoners zijn zo zelfredzaam mogelijk en zijn in staat, met of zonder ondersteuning, langer zelfstandig thuis te blijven wonen.

Onderwerp

Maatschappelijke ondersteuning

Doelstelling

- Komen tot kwalitatieve, goede, betaalbare en passende zorg en ondersteuning voor mensen die dat echt nodig hebben;
- Mensen met een hulpvraag en mantelzorgers daadwerkelijk in staat stellen zelf de regie over de inzet van ondersteuning te voeren waarbij de eigen kracht optimaal benut wordt;
- Innovatie en veranderingen in denken, werken, cultuur en gedrag, zoals samengevat in de transformatie agenda, bij de gemeente zelf zorgleveranciers, maatschappelijke partners én inwoners bewerkstelligen;
- 1 huishouden, 1 plan, 1 regisseur;
- De toegang tot ondersteuning is laagdrempelig, lokaal en integraal georganiseerd;
- Inwoners kunnen zoveel mogelijk terecht in Wassenaarse zorginstellingen indien zelfstandig thuis blijven wonen niet meer mogelijk is;
- Eerder en meer bereik van (jonge) mantelzorgers om overbelasting te voorkomen,

- Alle inwoners, met en zonder beperkingen, moeten deel kunnen nemen aan onze samenleving.
- Een sterk vrijwilligersveld;
- In wijken en buurten kennen mensen elkaar en helpen elkaar daar waar nodig;
- Bestrijding van eenzaamheid.

Maatregel

- Actualiseren beleidsplan Wmo, inclusief vernieuwen verordening, beleidsregels;
- Evaluatie en onderzoek naar ontschottingsmogelijkheden 'oude' en 'nieuwe' zorg;
- Herziening van het aanbod aan algemene- en maatwerk voorzieningen;
- Invulling geven aan resultaatsturing richting subsidiepartners;
- Doorontwikkeling van de integrale toegang tot ondersteuning door versterking van de samenwerking tussen jeugd, Wmo en werk en inkomen;
- Sturen op een professionele invulling van de mantelzorgondersteuning, ook gericht op jonge mantelzorgers;
- Ondersteuning vrijwilligersorganisaties die mantelzorgers opsporen en/of respijt bieden;
- Blijvend invulling geven aan resultaatrichting een professionele vrijwilligerscentrale;
- Samen met vrijwilligersorganisaties kijken naar de bestanden van vrijwilligers en onderzoeken of die aansluiten op de vraag;
- Investeren in welzijnsorganisaties en vrijwilligersorganisaties;
- Doorontwikkeling van de deelovereenkomst maatwerkbegeleiding;
- Realisatie lokale sociale kaart van het totale zorg- en welzijnsaanbod;
- Op basis van wijkprofielen uitvoering geven aan wijkbeleid;
- Uitvoeren plan van aanpak preventie;
- Uitvoeren jaarlijkse waardering voor mantelzorgers en vrijwilligers;
- Uitvoeren toezicht + handhaving WMO;
- Uitvoering geven aan ombudsfunctie;
- In afstemming met centrum gemeente uitvoering en doorontwikkeling taken inloopfunctie GGZ en Beschermd Wonen;
- Bevorderen en faciliteren van burgerinitiatieven en kleinschalige welzijns- en zorginitiatieven in de buurten;
- Inkoop voorzieningen Wmo 2017;
- Uitvoeren accounthouderschap en contractmanagement gecontracteerde zorgaanbieders;
- Periodieke monitoring uitputting van zorgbudgetten.

Planning

2016 en 2017 staan in het teken van transformatie en innoveren.

- 2016: Uitvoering geven aan plan van aanpak preventie
- Medio 2015-2016: Uitvoering professionalisering ondersteuning vrijwilligerswerk
- Medio 2016 gereed: Lokaal inkoopplan Wmo 2017
- Eind 2016 gereed: Versterking vrijwilligerswerk
- Eind 2016 gereed: Versterking mantelzorgondersteuning
- Eind 2016 gereed: Contractering Wmo 2017

Financiën

Innovatie op het gebied van preventie en bevordering vrijwillige inzet en burgerkracht zodat de kracht van de samenleving optimaal kan worden benut. Hiervoor wordt € 65.000 uitgetrokken. De alarmopvolging door SWZ wordt anders ingevuld en wel op een dusdanige wijze dat zowel de alternatieve invulling en de voornoemde bevordering van de vrijwillige inzet kostenneutraal kan plaatsvinden; hiervoor komt een structureel ophogen van de subsidie aan Kwadraad met een bedrag van € 38.603.

Voor de indexering van de subsidies uit het subsidieplan moet het budget opgehoogd worden met € 45.489. Uit hoofde van een herberekening is dit meer dan de in de Kadernota genoemde € 36.247.

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Bevordering preventie en inzet vrijwilligers	-65.000	-65.000	-65.000	-65.000
Kwadraad	-38.603	-38.603	-38.603	-38.603
indexering subsidies	-45.489	-45.489	-45.489	-45.309
Alternatief professionele alarmopvolging	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
Baten afbouw bestaande alarmopvolging	+ 100.000	+ 100.000	+ 100.000	+ 100.000
Saldo	-84.092	-84.092	-84.092	-84.092

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Lokaal

- Coalitieakkoord 2014-2018
- Wmo 2015
- Verordening Wmo 2015
- Subsidieplan
- Subsidieverordening
- Beleidsplan transitie sociaal domein 2015-2016
- Startnotitie Transformatie

Tabel 21 Overzicht totalen productgroep Maatschappelijke ondersteuning (bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Maatschappelijke ondersteuning						
Lasten	-5.047.318	-8.506.432	-8.201.003	-7.717.283	-7.560.224	-7.564.461
Baten	746.077	986.937	986.937	986.937	986.937	986.937
Saldo van baten en lasten productgroep	-4.301.242	-7.519.495	-7.214.066	-6.730.346	-6.573.287	-6.577.524
Beoogde mutaties reserves	229.625	603.085	296.573	68.033	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-4.071.617	-6.916.410	-6.917.493	-6.662.313	-6.573.287	-6.577.524

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Invoering 3D; In 2016 zijn de incidentele kosten € 50.000 lager. In 2016 zal een € 306.512 lagere onttrekking uit de reserve 3D nodig zijn.

Specialistische WMO zorg; In 2015 incidentele advieskosten in verband met her indicaties van € 130.000. Daarnaast is voor 2016 het uitgangspunt om de uitgaven binnen de rijksvergoeding op te lossen. Het budget specialistische Wmo zorg is dan ook conform de Rijkscirculaires aangepast. Dit heeft een daling van het budget met € 215.000 als gevolg.

Huishoudelijke hulp in natura: voor 2016 is een hoger budget geraamd.

Buurtcentrum Oostdorp: Door investering in de accommodatie zijn de kapitaalslasten gestegen met € 31.000.

Mutatie reserves

Ter dekking van de invoeringskosten van de 3D's en de vormgeving daarvan in het sociaal domein wordt in 2016 en 2017 over de bestemmingsreserve implementatie sociaal domein beschikt voor resp. € 293.573 en € 68.033.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Sinds 2015 is de gemeente verantwoordelijk voor alle zorg voor jeugdigen en hun opvoeders. De gemeente was verantwoordelijk voor de jeugdgezondheidszorg, het preventieve jeugdbeleid, lichte ambulante hulpverlening, toeleiding naar hulp en de coördinatie van hulp. De gemeente gaat nu ook over alle vormen van (voorheen geïndiceerde) jeugdhulp, de uitvoering van kindbeschermingsmaatregelen en de uitvoering van jeugdreclassering.

Kortom, de gemeente is nu verantwoordelijk voor het hele spectrum van hulp voor jeugd. Zij krijgt hiermee de kans om regie te voeren over de gehele jeugdketen en verbindingen te leggen tussen zorg, gezondheid, onderwijs, werk en inkomen, wonen, welzijn en veiligheid. Door de ontschotting van geldstromen ontstaat bovendien een financiële prikkel tot meer integrale en effectievere jeugdhulp. Daarnaast is het van groot belang dat het beleid aan blijft sluiten bij de lokale behoeften van jeugdigen en hun opvoeders.

Beoogd maatschappelijk effect

Gezond en veilig opgroeien van alle jeugd in Wassenaar en zodat zij zich kunnen ontwikkelen tot maatschappelijk en economisch zelfredzame individuen die mee kunnen doen in de samenleving.

Onderwerp

Jeugd

Doelstelling

- Zorgen dat jongeren passende ondersteuning en hulp ontvangen om gezond en veilig op te kunnen groeien
- Zorgen dat jongeren niet van school gaan zonder startkwalificatie
- Zorgen dat jongeren voldoende perspectief op stage- en werkervaringsplaatsen hebben
- Jongeren stimuleren om betrokken te zijn bij de Wassenaarse samenleving
- Bevorderen van meer samenhang binnen het jeugdstelsel
- Invulling geven aan de transformatieopgave binnen het sociaal domein
- Lokaal invulling geven aan de speerpunten van de innovatieagenda Haaglanden
- Het bevorderen van de ontwikkeling van curatief naar preventief
- Streven naar minder gebruik van het gedwongen kader
- Budgettair neutraal organiseren van jeugdhulp
- Organiseren van een breed scala aan vraaggerichte voorzieningen jeugd en jeugdhulp
- Meer focus op de aanpak van kindermishandeling
- Een integrale aanpak voor 0-100 jarigen door verbinden tussen jeugd, WMO en participatie

Maatregel

- Actieprogramma jeugdwerkgelegenheid voortzetten;
- Versterken van de verbinding tussen leerplicht en het Centrum Jeugd en Gezin (CJG);
- Actualiseren verordening, beleidsregels en nadere regels jeugd;
- Uitvoeren plan van aanpak preventie waaronder preventieve jeugdgezondheidszorg met als speerpunten tegengaan van alcohol en drugs gebruik;
- Doorontwikkeling van integrale toegang tot ondersteuning 0 – 100 vanuit het Centrum Jeugd en Gezin (CJG) door versterking van de samenwerking met Wmo en werk en inkomen;
- Uitvoering toegang tot jeugdhulp vanuit het CJG;
- Inkoop voorzieningen jeugd en jeugdhulp;
- Uitvoeren accounthouderschap jeugd en contractmanagement gecontracteerde jeugdhulpaanbieders;
- Organisatorische doorontwikkeling netwerkorganisatie CJG, inclusief duurzame huisvesting;

- Inhoudelijke doorontwikkeling van het CJG door: versterking van het aanbod van zowel preventie als intensief ambulante hulp vanuit het CJG, inzetten van jeugdinterventieteam trajecten, samenwerkingsafspraken met lokale partijen en regionale partijen ten behoeve van kwaliteitseisen zoals rechtspositie cliënten, privacy, uitwisseling van gegevens en klachtenregeling;
- Het voortzetten en uitbouwen van afspraken met huisartsen over samenwerking met de gemeente (het CJG);
- Doorontwikkelen toeleiding tot het gedwongen kader inclusief de daarvoor eventueel benodigde aanpassing van convenanten/ samenwerkingsprotocollen met betreffende organisaties en de gemeente;
- Vormgeven aan een duurzaam regionaal organisatiemodel Veilig Thuis, met optimale werkafspraken met het lokale veld;
- Optimaliseren werkafspraken Veilig Thuis en het lokale veld;
- Investeren in netwerken jeugdhulp en veiligheid via de Lokale Kamer Wassenaar;
- Effectieve vormen van cliëntparticipatie (voor ouders/verzorgers en jeugdigen) onderzoeken & implementeren;
- Periodieke monitoring uitputting van budgetten jeugdhulp;
- Blijvend invulling geven aan de maatschappelijke stage.

Planning

In 2015 is de Jeugdwet van kracht geworden. Het jaar 2015 was een overgangsjaar in het kader van de wettelijke verplichte zorgcontinuïteit. Het jeugdstelsel moet zich nog zetten en zeker in de eerste periode zijn er tal van neveneffecten te verwachten, die te maken hebben met de stelselverandering. Ook 2016 en 2017 zullen nog in het kader staan van het verder transformeren en innoveren. De doorontwikkeling van het CJG zal ook de komende jaren nog aandacht vragen, zowel in het kader van het lokaal vertalen van de innovatieagenda Haaglanden als de transitieagenda sociaal domein.

Planning overige activiteiten jeugd

1ste helft 2016: Voorbereiden beleid doelgroep 0-4

uiterlijk december 2016: Verordening, beleidsregels en nadere regels jeugd

2de en 3de kwartaal 2016: Lokaal inkoopplan jeugdhulp 2017

1ste kwartaal 2016: Start nieuwe partij jeugd en jongerenwerk

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
trajecten jeugdinterventieteam	-43.264	-43.264	-43.264	-43.264
Saldo	-43.264	-43.264	-43.264	-43.264

Jeugdnota

Het beleid voor de doelgroep 0-4 wordt eerst ter hand genomen. Daarvoor is € 10.000 extra opgenomen onder VVE/Peuterspeelzaalwerk. In de jaarrekening 2015 zal daarnaast worden voorgesteld het restantbudget ad € 7.500 voor de opstelling van de Jeugdnota over te hevelen naar 2016. Indien daarna nog wenselijk kan eventueel in 2017 een uitgebreide nota Jeugd worden gemaakt.

Voor de kosten van nieuwe huisvesting van het CJG zal een kredietaanvraag via een apart raadsvoorstel worden voorgelegd.

Toegangsmedewerkers jeugd:

De toegangsmedewerkers worden per 1 januari 2016 overgenomen van Stojah en in gemeentelijke dienst genomen. Dekking hiervan wordt gevonden in de huidige bekostiging van Stojah en zal in de voorjaarsnota worden verwerkt.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

- Jeugdwet
- RTA jeugd Haaglanden
- Innovatieagenda Haaglanden
- Beleidsplan transitie sociaal domein 2015-2016
- Beleidsplan jeugd 2015-2016
- Startnotitie transformatie
- Regionaal inkoopkader 2016-2017
- Lokaal inkoopplan jeugdhulp 2016
- Verordening, beleidsregels en nadere regels jeugd
- Subsidieplan
- Subsidieverordening

Tabel 22 Overzicht totalen productgroep Jeugd

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Jeugd						
Lasten	-1.902.470	-4.827.990	-4.516.258	-4.536.899	-4.602.578	-4.612.901
Baten	129.200	120.000	120.000	120.000	120.000	120.000
Saldo van baten en lasten productgroep	-1.773.270	-4.707.990	-4.396.258	-4.416.899	-4.482.578	-4.492.901
Beoogde mutaties reserves	154.796	81.867	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-1.618.475	-4.626.123	-4.396.258	-4.416.899	-4.482.578	-4.492.901

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Ontwikkeling integratie uitkering jeugdhulp

De integratie uitkering jeugdhulp is voornamelijk voor 2016 € 2.721.854 en voor 2017 € 2.763.211. De integratie uitkering jeugdhulp 2016 op basis van de Jeugdwet is lager dan geraamd voor 2015. Verschillen ten opzichte van eerdere ramingen worden onder andere verklaard door; effecten doorvoeren Awbz-realisatiecijfers 2014 (was 2013), uitname Wlz-indiceerbaren (vergeten groep), onder en overfinanciering jeugd-GGZ (dbc-gat), zittend ziekenvervoer jeugd-GGZ, behandeling ADHD en psychiatrische stoornissen (kinderartsen), regeling pleegzorgvergoeding, chronische voedselweigerings door peuters, compensatie woonplaatsbeginsel. Daarnaast speelt invoering van het objectief verdeelmodel een rol. Sommige gemeenten hebben een groeiend budget (voordeelgemeenten) en anderen een krimpend budget (nadeelgemeenten). Nadeelgemeenten kunnen per jaar maximaal € 15,- per inwoner krimpen. Voordeelgemeenten groeien binnen vier jaar in naar objectieve verdeelmodel, dit wordt naar rato per gemeente verdeeld.

Een van de maatregelen om de jeugdhulp budgettair neutraal te realiseren is dat het budget jeugdhulp 2017 volgens de meicirculaire 2016 leidend is voor de inkoop 2017.

Specialistische jeugdzorg; In 2015 incidentele advieskosten. Daarnaast is het uitgangspunt om de uitgaven binnen de rijksvergoeding op te lossen. Het budget specialistische Jeugdzorg is dan ook conform de Rijkscirculaires aangepast. Dit heeft ten opzichte van 2015 een daling van het budget in 2016 met € 300.000 als gevolg.

Jeugdgezondheidszorg; In 2015 is eenmalig een bedrag van € 81.867,- uit de reserve onttrokken ten behoeve van een aanvullende subsidie Kwadraad en de subsidiering van het Jeugd interventie Team (Jit). In 2016 zal de subsidiering van het Jit bekostigd worden uit het budget specialistische jeugdzorg.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

De gemeente hecht grote waarde aan culturele uitingen en activiteiten in de gemeente en aan het in stand houden en bevorderen van een zo divers mogelijk cultuuraanbod. De gemeente draagt zorg voor een goed onderhoud van de eigen lokale kunstobjecten. Door subsidieverstrekking wordt het culturele leven in Wassenaar gestimuleerd. Het gemeentelijk subsidiebeleid, onder meer op het terrein van cultuur, moet voorspelbaar en consistent zijn. De bibliotheek, het zwembad en het theater de Warenar nemen in het subsidiebeleid een bijzondere positie in.

Beoogd maatschappelijk effect

- Het rijke culturele leven van Wassenaar behouden en versterken
- Aansluiten bij een sterke profilering van Wassenaar
- Aansluiten bij de lokale initiatieven

Onderwerp

Kunst en cultuur

Doelstelling

- Mensen inspireren
- Bijdragen aan een hoogwaardig leefklimaat in Wassenaar
- Dicht bij huis een goed kunst en cultuuraanbod stimuleren
- Lokale kunst en cultuur stimuleren
- Een divers aanbod voor bezoekers en bewoners van Wassenaar

Maatregel

- Opstellen cultuurnota
- Nieuw cultuurbeleid uitvoeren waarbij invulling wordt gegeven aan:
- Onderzoek mogelijkheden opzetten jeugdcultuurfonds
 - Het aanmoedigen van privé initiatieven van kunst- en cultuurinstellingen, verzamelaars en musea aan huis,
 - Het incidenteel en gericht inzetten van kunstsubsidies, kunst in de openbare ruimte en op rotondes
 - De zelfvoorzienende positie van culturele instellingen stimuleren
 - Middels het subsidieplan sturen op een sterkere verbinding tussen cultuur en de drie decentralisaties
- Investeren in een doorstart van het cultureel centrum Warenar
- Investeren in goed onderhoud van de buitenbeelden

Planning

De cultuurnota wordt in de eerste helft van 2016 aan de raad voorgelegd.

De doorstart van de Warenar wordt voorzien in het najaar 2016 met ingang van het cultureel seizoen 2016-2017.

Financiën (-=lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten				
bibliotheek	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
Baten				
Saldo	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000

Bibliotheek

In de afgelopen jaren heeft er in het kader van de taakstelling op het algehele subsidiebudget een bezuiniging plaatsgevonden op de subsidie van de Bibliotheek Voorschoten-Wassenaar (van €684.000 in 2012 naar € 572.104 in 2015). De huidige dienstverlening van de bibliotheek komt daarmee onder druk te staan. Om het niveau van de dienstverlening van de bibliotheek en de huidige openingstijden van de bibliotheek van 48 uren per week te handhaven en te kunnen inspelen op maatschappelijke veranderingen (sociaal domein) zijn aanvullende middelen nodig en wordt structureel een bedrag van € 35.000 gevraagd. Daarvan is € 5.000 bestemd voor de invulling/bijdrage aan een samenhangende website voor cultuur en toerisme, bijvoorbeeld middels optimalisering van het huidige Cultuur Informatiepunt Voorschoten-Wassenaar (CIPVW) van de bibliotheek Voorschoten-Wassenaar.

De Warenar

In 2016 zal een apart raadsvoorstel worden voorgelegd over de noodzakelijke investeringen in de Warenar. Naar verwachting zal hiermee een bedrag van ca. € 2,5 mln. gemoed zijn.

Buitenbeelden

De restauratie van de buitenbeelden vraagt een ingrijpend traject om deze zo optimaal mogelijk in de oude staat terug te brengen. Daarnaast is er sprake van schade door vandalisme. De zinken beelden in de Prinsessentuin zijn dringend aan restauratie toe. Om structureel de collectie buitenbeelden te onderhouden en vandalisme te herstellen is er jaarlijks onderhoud nodig en een structureel onderhoudsbudget.

Er zal een onderhoudsplan worden opgesteld om grotere vervangingsinvesteringen mogelijk te maken en het reguliere onderhoudsbudget te onderbouwen. Hiervoor zal een apart raadsvoorstel worden voorgelegd.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

- Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen
- Subsidieplan Wassenaar
- Subsidieverordening Wassenaar

Tabel 23 Overzicht totalen productgroep Kunst en cultuur

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Kunst en cultuur						
Lasten	-1.352.278	-1.314.155	-1.322.346	-1.320.538	-1.318.729	-1.316.920
Baten	375.210	198.798	198.798	198.798	198.798	198.798
Saldo van baten en lasten productgroep	-977.067	-1.115.357	-1.123.548	-1.121.740	-1.119.931	-1.118.122
Beoogde mutaties reserves	0	25.000	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-977.067	-1.090.357	-1.123.548	-1.121.740	-1.119.931	-1.118.122

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Het aantal leerlingen in de gemeente zal op termijn licht dalen en zal een invloed hebben op het scholenaanbod. Met de schoolbesturen zal worden bekeken of er maatregelen nodig zijn om het aanbod ook voor de toekomst zo breed mogelijk te houden. Daarbij zal de spreiding van de kinderopvang worden betrokken.

Met ingang van 1 januari 2015 is het onderhoud van de gebouwen gedecentraliseerd naar de schoolbesturen. Schoolbesturen zijn voortaan zelf verantwoordelijk voor het totale onderhoud van de gebouwen en ontvangen daarvoor rechtstreeks middelen van het Rijk. De gemeente blijft verantwoordelijk voor adequate huisvesting van de scholen en voor investeringen als nieuwbouw en uitbreidingen. Het streven van de gemeente blijft om knelpunten in de huisvesting van scholen samen met de schoolbesturen op te lossen gelet op ieders verantwoordelijkheid.

De gemeente draagt zorg voor een goede uitvoering van de leerplicht, leerlingenvervoer, de inspectie van de kinderopvang / peuterspeelzaalwerk en goede afspraken over passend onderwijs.

Goede voorschoolse voorzieningen zorgen voor een goede basis voor peuters en voorkomen taal- en ontwikkelingsachterstanden. Met ingang van 1-1-2017 zijn Peuterspeelzaalleidsters die op een VVE gecertificeerde Peuterspeelzaal werken, verplicht over een taaltoetsdiploma te beschikken. Deze toets dient door de gemeenten te worden bekostigd.

Beoogde maatschappelijk effect

Optimale ontwikkeling garanderen voor ieder kind.

Onderwerp

Onderwijs en kinderopvang

Doelstelling

- Goede onderwijshuisvesting en een evenwichtige spreiding van onderwijsaanbod hetgeen de kwaliteit van het onderwijs ten goede komt. Daarnaast voldoende kinderopvang en peuterspeelzaalwerk die over de gemeente evenwichtig is verspreid.
- Ieder kind krijgt zoveel mogelijk ondersteuning die het nodig heeft om aansluiting te vinden en te behouden bij het geschikte onderwijs
- Sociale achterstanden en taalachterstanden bij kinderen worden voorkomen. Kinderen tot 4 jaar hebben hierbij onze speciale aandacht
- Kinderen de mogelijkheid bieden om hun talenten te ontwikkelen

Maatregel

- Omdat schoolbesturen niet hebben kunnen reserveren voor het (buiten)onderhoud op de korte termijn, is er een regeling getroffen met de schoolbesturen die vanaf 2016 uitgevoerd wordt.
- De nog niet behandelde huisvestingsaanvragen van schoolbesturen worden afgewikkeld.
- Er wordt onderzocht of uitbreiden van de Herenwegschool wenselijk is.
- Met schoolbesturen worden verdere knelpunten in de huisvesting en spreiding daarvan in beeld gebracht.
- Toezicht op de implementatie van de invoering van het passend onderwijs en andere onderwijsontwikkelingen, dit ook in relatie tot de 3D's.
- Toezien op kwaliteit kinderopvang en peuterspeelzalen.
- Het bieden van voor-en vroegschoolse educatie (VVE) door het faciliteren van kinderopvang en peuterspeelzalen. In 2016 wordt verdere invulling van het

peuterspeelzaalwerk en het VVE beleid vormgegeven. We faciliteren dat in het peuterspeelzaalwerk alle VVE-geschoolde leidsters voldoen aan de wettelijke eis van de taaltoets.

- Afstemming organiseren tussen de ondersteuningsplannen van de samenwerkingsverbanden voor passend onderwijs.
- Een vast aanspreekpunt vanuit gebiedsteam voor het onderwijs organiseren.
- Vanuit de brede school gedachte worden combinatiefunctionarissen ingezet om kinderen te laten kennismaken met sport en cultuur.

Planning

Het peuterspeelzaal en VVE beleid zal in 2016 gereed zijn.

De uitwerking en realisatie van de huisvestingsaanvragen en de overheveling buitenonderhoud dient zijn beslag te krijgen uiterlijk begin 2016.

Financiën (- =lasten + =baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten				
Vve /peuterspeelzaal- werk	-45.000	-65.000		
combinatiefunctionaris	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Uitbreiding Herenwegschoon		p.m.		
Baten				
Saldo	-85.000	-105.000	-40.000	-40.000

VVE/peuterspeelzaalwerk

Voor het anticiperen op de verplichte taaltoets voor vve-peuterspeelzaalleidsters zijn extra middelen nodig. Daarnaast zijn er middelen nodig voor de implementatie van de versterking en evenwichtige spreiding van het peuterspeelzaalwerk.

Combinatiefunctionaris

Op de basisscholen is de inzet van de combinatiefunctionarissen inmiddels breed bekend en wordt van het aanbod enthousiast gebruik gemaakt. Vanwege het feit dat er bij de omvang van het budget geen rekening is gehouden met loongerelateerde kosten en te kunnen inspelen op de plannen van de schoolbesturen, is een verhoging van het budget met € 40.000 noodzakelijk.

Voorziening overheveling buitenonderhoud scholen

Omdat schoolbesturen niet hebben kunnen reserveren voor de kosten van het buitenonderhoud op korte termijn wordt een regeling met schoolbesturen getroffen. Hiervoor wordt een apart raadsvoorstel voorgelegd.

De afhandeling van de aanvragen onderwijshuisvesting 2015 is al in 2015 gestart maar loopt door in 2016.

Uitbreiding Herenwegschoon

De kosten van deze uitbreiding zijn nog niet bekend omdat er nog geen volledig inzicht is in wat er nodig is en in welk jaar. De uitbreiding is nog niet aangevraagd.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

- Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen
- Verordening kinderopvang
- Wet op het primair onderwijs
- Wet op het passend onderwijs
- Wet op ontwikkelingskansen door kwaliteit en educatie
- Huisvestingsverordening onderwijs
- Jeugdwet
- Verordening leerlingenvervoer
- Leerplichtwet

Tabel 24 Overzicht totalen productgroep Onderwijs en kinderopvang (bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Onderwijs en kinderopvang						
Lasten	-3.486.403	-3.123.273	-3.138.549	-3.123.020	-3.032.491	-3.003.425
Baten	134.783	117.632	101.804	101.804	101.804	101.804
Saldo van baten en lasten productgroep	-3.351.620	-3.005.641	-3.036.745	-3.021.216	-2.930.687	-2.901.621
Beoogde mutaties reserves	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000	50.000
Geraamd resultaat productgroep	-3.301.620	-2.955.641	-2.986.745	-2.971.216	-2.880.687	-2.851.621

Mutatie reserves

Er wordt structureel € 50.000 onttrokken aan de bestemmingsreserve lagere kapitaalslasten Rijnlands Lyceum ter dekking van de kapitaalslasten van de verbouwing/uitbreiding van het Rijnlands Lyceum.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Sport is belangrijk voor een gezonde levensstijl voor jong en oud. In nauwe samenwerking met de sportverenigingen en het Wassenaars Sportcontact wordt een gezonde levensstijl voor alle burgers bevorderd. Incidenteel zal dat extra investeringen vragen in de beschikbare accommodaties.

Beoogde maatschappelijk effecten:

- Een gezonde leefstijl voor jong en oud in Wassenaar
- Een sterk verenigingsleven

Onderwerp

Sport

Doelstelling

- Stimuleren dat meer mensen gaan sporten
- Bevorderen van samenwerking tussen sportverenigingen, bijvoorbeeld bij het delen van accommodaties
- Multifunctioneel gebruik van sportfaciliteiten, onder andere in relatie met Talentum
- Versterken van de positie van het Wassenaars Sportcontact als partner in het ontwikkelen van sportbeleid

Maatregel

Samen met sportverenigingen en het Wassenaars Sportcontact wordt een nota Sportbeleid opgesteld. Hierin worden naast de relatie tussen sport en de drie decentralisaties, de volgende onderwerpen uitgewerkt:

- sportstimulering
- verenigingsleven
- ongeorganiseerde sport
- benodigde sportaccommodaties

Planning

De sportnota wordt in het derde kwartaal in 2016 aan de raad voorgelegd.

Financiën

Het opstellen van de sportnota vindt plaats binnen de bestaande budgetten. Een uitvoeringsprogramma volgend uit de sportnota is nog niet meegenomen in de investeringsramingen.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Lokaal

- Subsidieplan Wassenaar
- Subsidieverordening Wassenaar
- Het coalitieakkoord 2014-2018 "Vernieuwen, verbinden, vertrouwen"

Tabel 25 Overzicht totalen productgroep Sport**(bedragen x € 1)**

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Sport						
Lasten	-1.721.081	-3.210.747	-1.647.132	-1.636.677	-1.618.128	-1.603.627
Baten	427.114	168.730	168.730	168.730	168.730	168.730
Saldo van baten en lasten productgroep	-1.293.967	-3.042.017	-1.478.402	-1.467.947	-1.449.398	-1.434.897
Beoogde mutaties reserves	15.416	1.546.518	699.332	689.191	670.957	656.770
Geraamd resultaat productgroep	-1.278.551	-1.495.499	-779.070	-778.756	-778.441	-778.127

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Sport: Ten opzichte van 2015 nemen de onderhoudslasten voor sport in 2016 af doordat in 2015 is geïnvesteerd in de kunstgrasvelden voor € 1.465.000.

Mutatie reserves

In het kader van het dekkingsplan van deze begroting wordt voorgesteld in 2015 een bestemmingsreserve Kapitaallasten zwembad te vormen ter structurele dekking van de jaarlijkse kapitaallasten. In 2016 bedragen de kapitaallasten € 699.332.

P3 Wassenaar ontwikkelt

Programma	Productgroep	Producten
Wassenaar ontwikkelt	Ruimtelijke ontwikkeling	Structuurplannen en ruimtelijke visies Bestemmingsplannen Planontwikkeling incl. grondexploitaties
	Verkeer	Verkeer en mobiliteit Verkeersveiligheid Parkeren
	Wonen	Wonen
	Natuur en landschap, milieu en cultureel erfgoed en recreatie	Natuur en landschap Milieuprogramma Cultureel erfgoed Recreatievoorzieningen en evenementen
	Economie en bedrijvigheid	Bedrijvigheid Ambulante handel

Visie en maatschappelijke effecten

Wassenaar is een gemeente in een kwetsbaar gebied in een druk deel van de Randstad. Wij zetten ons in voor behoud van de unieke kwaliteiten van Wassenaar. Dit doen wij door actief in te spelen op ontwikkelingen binnen Wassenaar en de (Metropool)regio. Het is belangrijk dat Wassenaar het aantrekkelijke woon- en leefklimaat behoudt dat het nu kent. Dat betekent aandacht voor kwaliteit in de openbare ruimte en een goede balans tussen bereikbaarheid en last van verkeer. Dit alles gericht op het duurzame karakter van de omgeving.

Deze collegeperiode zal voor een belangrijk deel in het teken staan van het in de markt zetten van locaties. Daarnaast zullen de mogelijkheden voor ontwikkeling van gebieden worden gezien, veelal in een faciliterende rol. Het gaat dan bijvoorbeeld om het Havengebied, Den Deijl, Duindigt en Maaldrift. De nieuw op te stellen structuurvisie kan in een aantal gevallen hiervoor het kader bieden. Veel belang wordt gehecht aan burgerparticipatie. Voor actualisering van de structuurvisie en bestemmingsplannen en ruimtelijke ontwikkelingen zal het participatietraject een belangrijke basis zijn. Daarbij zal zo veel mogelijk worden vooruitgelopen op de nieuwe Omgevingswet. Wens is de gemeente aantrekkelijk, vitaal en levendig houden. Wassenaar heeft unieke kwaliteiten die we willen behouden en versterken. Door verbeteren van het vestigingsklimaat en het stimuleren van de economische bedrijvigheid en leefbaarheid van Wassenaar wordt bijgedragen aan een ondernemersvriendelijk klimaat. Unieke kwaliteiten van Wassenaar zijn ook het groene karakter en de open groene gebieden rond Wassenaar en de rijke cultuurhistorie. Wij willen deze rijkdom behouden en een waardevolle plaats geven in de dorpse structuur. Versterking en behoud van het groene karakter krijgt vorm door het samenwerkingsverband Pact van Duivenvoorde waarin samen wordt gewerkt met de gemeenten Voorschoten en Leidschendam-Voorburg. Voor een ander deel wordt ingezet op kwaliteitsbehoud bij ontwikkelingen in naburige gemeenten.

De gemeente stimuleert een voldoende en gevarieerd woon- en voorzieningenaanbod. Hiervoor worden de gemeentelijke woonvisie, economische visie en verkeersplan herzien. Ook zetten wij ons in voor de implementatie en uitvoering van visies en maatregelen die tot merkbare verlichting van de bureaucratie leiden. Wij zetten ons in voor het stimuleren van de bewustzijn van nut en noodzaak van het streven naar een duurzame ontwikkeling, dus zonder dat het de invulling van de behoefte van toekomstige generaties in gevaar brengt.

Tabel 26 Lasten, baten en saldo van programma 3**(bedragen x € 1)**

Lasten/baten/saldo van het programma	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Totaal lasten	-5.520.346	-6.670.862	-4.564.183	-4.405.893	-4.403.603	-4.380.780
Totaal baten	1.727.249	250.836	362.103	362.103	362.103	362.103
Saldo van baten en lasten programma	-3.793.096	-6.420.026	-4.202.080	-4.043.790	-4.041.500	-4.018.677
Beoogde mutaties reserves programma	-224.824	2.008.414	68.394	68.394	68.394	68.394
Geraamd resultaat programma	-4.017.921	-4.411.612	-4.133.686	-3.975.396	-3.973.106	-3.950.283

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Het ruimtelijke beleid is gericht op behoud en versterking van de unieke kwaliteiten op gebied van groen, economisch klimaat, cultuurhistorie, duurzaamheid en leefbaarheid. Hiervoor is eerst een toekomstvisie voor Wassenaar opgesteld. De Toekomstvisie 2025 is tot stand gekomen door inwoners, ondernemers en instellingen. Tijdens brede droomsessies eind 2014 en begin 2015 hebben zij het DNA, de ambities en kansen voor het mooie dorp Wassenaar geformuleerd. Dit was een visie van de gemeenschap over 10 jaar met inachtneming van de belangrijkste trends en ontwikkelingen. Niet alle ideeën of voorstellen zijn in de toekomstvisie verwerkt, maar wel de grote gemene deler: thema's en onderwerpen die steeds terugkwamen.

Met de toekomstvisie wordt mede de richting bepaald voor de op te stellen structuurvisie. In de structuurvisie zal ook de ruimtelijke vertaling plaatsvinden van de toekomstvisie. Met deze structuurvisie als solide basis wordt nagedacht over de impact van de komende Omgevingswet. De Omgevingswet gaat uit van flexibel, vraaggericht, integraal en ontwikkelgericht ruimtelijk beleid. Met het herzien van de structuurvisie is ingezet op een helder en inspirerend kader dat uitnodigt te investeren in Wassenaar.

Veel sectorale regelgeving zal een plek moeten krijgen in een nieuw omgevingsplan voor de gehele gemeente. Op basis van één bestemmingsplan kan de implementatie van de nieuwe Omgevingswet gemakkelijker vorm gegeven worden. Vooruitlopend wordt daarom gewerkt aan één bestemmingsplan voor de gehele gemeente. Dit omdat we ons dan alvast kunnen voorbereiden op de nieuwe Omgevingswet. De slag naar één bestemmingsplan voor de gehele gemeente is dan al vast gemaakt. In ieder geval wordt daarmee een technische slag gemaakt waarbij alle verschillende regelingen en digitale versies van de verschillende bestemmingsplannen samengevoegd worden. Ook zal de structuurvisie zijn uitwerking hebben op dit bestemmingsplan. Dit traject is gestart met het vaststellen van een startnotitie door de gemeenteraad. De vaststelling is beoogd in het eerste kwartaal van 2017.

In het coalitieakkoord is aangegeven dat mogelijke kansen en ontwikkelingen rond Den Deijl en Duindigt onderzocht worden. In de structuurvisie wordt ingezoomd op vier gebieden, waaronder deze twee. De uitwerking van de structuurvisie voor deze vier gebieden kan verder vorm gegeven worden. De locatie Duindigt is geen gemeentelijk eigendom. Voor Den Deijl wordt in 2016 de laatste hand gelegd aan het mogelijk maken van een gedeelte van de herontwikkeling. De andere locaties rond Den Deijl zullen strategisch worden gezien. Voor het Havengebied zal gebiedsmanagement nodig zijn om de visie uit te dragen samen met bewoners en ondernemers. Na Den Deijl heeft het Havengebied prioriteit. Het gaat bij het bedrijfsterrein Maaldrift om een natuurvriendelijk bedrijventerrein, duurzaam en met respect voor het bestaande groen. Bij het starten van nieuwe ruimtelijke projecten gaan we actief in overleg met de bewoners en gebruikers van het gebied. Als het gaat om particuliere initiatieven zal burgerparticipatie als een van de randvoorwaarden worden meegegeven. Dit past bij onze kernwaarde 'transparantie'.

Wij proberen onze ruimtelijke en maatschappelijke doelen zoals beschreven in onze bestemmingsplannen te verwezenlijken door het voeren van een effectief grondbeleid. Wij bepalen per planontwikkeling in welke mate wij de regie in handen willen hebben. Hiervoor dient de herziene nota grondbeleid. Dit biedt een actueel kader voor het in de markt zetten van locaties.

De kosten voor ambtelijke inzet zullen zo veel als mogelijk worden verhaald. Wij sluiten hiertoe onder meer privaatrechtelijke overeenkomsten met ontwikkelende partijen. Uitgangspunt is dat opbrengsten en tekorten uit grondexploitaties ten gunste van respectievelijk ten laste van de algemene reserve komen. Bij het starten van nieuwe ruimtelijke projecten gaan wij actief in overleg met bewoners en gebruikers van het gebied. Dit past bij de kernwaarde 'transparantie'.

Ook het komende jaar zal in het teken staan van optimalisatie van gemeentelijk vastgoed. Als er daardoor accommodaties vrijkomen zal de herontwikkeling vormgegeven worden.

Onderwerp

Bestemmingsplannen

Doelstelling

- We bereiden ons voor op de komende Omgevingswet en leggen een basis voor de komende veranderingen
- We zorgen voor een uitwerking van de structuurvisie door actief en concreet een vervolg te geven aan de overkoepelende visie
- We stellen de raad in de gelegenheid invulling te geven aan haar kaderstellende rol in de fysieke ruimte
- We maken de integrale belangenafweging inzichtelijk bij individuele bouwplannen die afwijken van het bestemmingsplan zoals verwoord in de Wro
- In een vroeg stadium inzicht geven in en duidelijkheid over de integrale belangenafweging aan een initiatiefnemer zodat deze kan bepalen of het zin heeft een plan uit te werken of dat aanpassing nodig is

Maatregel

Beleid:

- Er wordt één bestemmingsplan gemaakt voor het gehele grondgebied van Wassenaar.
- Er wordt gestart met de inventarisatie voor het vormen van een omgevingsverordening voor de gehele gemeente.
- Harmoniseren planschadeverordening.

Basistaken

- Afhandeling van gemiddeld 25 principeverzoeken en aanvragen omgevingsvergunningen voor de activiteit planologie
- Afhandeling van gemiddeld 3 planschadeverzoeken
- Begeleiden uitwerkingsplan Rijnlandroute

Planning

Startnotitie planschadeverordening

vaststelling 4e kwartaal 2016

Inventarisatie omgevingsverordening

voorbereiding voor 2017

Financiën

Voor het laten vervaardigen van de verbeelding van het bestemmingsplan is het reguliere budget digitalisering bestemmingsplannen voldoende.

Onderwerp

Structuurplannen en ruimtelijke visies

Doelstelling

- Een goede ruimtelijke ordening met de juiste functie op de juiste plaats.
- Ingrijpen in bepaalde gebieden om de gewenste kwaliteit te borgen (de functies die er zaten werken niet meer)
- Stimuleren en ondersteunen van ontwikkelingen door een inspirerend ruimtelijk kader. Dit op basis van draagvlak bij de directe omgeving
- Vastleggen van en accommoderen van verbeteringen van de ruimtelijke kwaliteiten zoals de bufferfunctie aan noord-, zuid- en westzijde van Wassenaar

- Stimuleren van versterking van het vestigingsklimaat van bedrijven en ondernemers zodanig dat het bestaande potentieel beter benut wordt met als kernbegrip concentratie van activiteiten

Maatregel

Beleid:

- de structuurvisie wordt vastgesteld
- Het laten vaststellen van een startnotitie voor aanpassing van het handboek welstand

Basistaken:

- Uitwerking uitvoeringsparagraaf structuurvisie
- Uitdragen structuurvisie als inspiratiekader
- Faciliterend en bemiddelend meedenken en optreden bij (particuliere) ontwikkelingen
- Volgen beleidswijzigingen hogere overheden
- Inzicht geven in de integrale afweging bij principeverzoeken en aanvragen omgevingsvergunning voor de activiteit planologie en projecten
- Lobbytraject windmolens

Planning

Vaststellen structuurvisie	3e kwartaal 2016
Faciliteren realisatie afvalbrengrstation na locatiebepaling	2 ^e kwartaal 2016
Startnotitie handboek welstand	4 ^e kwartaal 2016
Gebiedsmanagement Havenkanaal	3 ^e kwartaal 2016

Financiën

Voor deelname aan het gezamenlijke lobbytraject tegen windmolens is aanvullend budget noodzakelijk voor het uitvoeren van diverse activiteiten. Aangezien het rijk in 2016 met de vaststelling van de Rijksstructuurvisie Windenergie op zee een definitief besluit zal nemen over de plaatsing van een windmolenpark binnen de 12-mijlszone, zal het gaan om een incidenteel budget. Voor gebiedsmanagement Havenkanaal zal een extra budget benodigd zijn om hieraan uitvoering te geven.

Onderwerp

Planontwikkeling inclusief grondexploitatie

Doelstelling

- Beheersbaar houden van financieel risico door gemeente
- Grondbeleid gebruiken voor handhaven en versterken ruimtelijke kwaliteit
- Herontwikkeling faciliteren waarbij ruimtelijke kwaliteit, participatie en duurzaamheid belangrijke wegingsfactoren zijn

Maatregel

Beleid:

- Vaststellen grondprijnsbrief

Projecten:

- Afronding verkooptraject Generaal Winkelmanlaan
- Afronding hangplek ASH als gevolg van verkoop
- Afronding Bellesteijn
- Afronding verkooptraject Den Deijl
- Afronding verkooptraject Van Polanenpark 243
- Vervolgen traject oneigenlijk in gebruik genomen gemeentegrond

Planning

Ondertekenen overeenkomst Generaal Winkelmanlaan

3^e kwartaal 2016

Ondertekenen overeenkomst Van Polanenpark 243

3^e kwartaal 2016

Financiën

Aan het einde van het jaar wordt inzichtelijk gemaakt wat de verkochte locaties hebben opgeleverd en vindt verrekening plaats met de gemaakte kosten. In de jaarrekening wordt een voorstel gedaan om dit resultaat toe te voegen aan de reserves.

Gelet op de in 2016 te verwachten verkopen is de verkoopopbrengst onroerend goed op de productgroep Gebouwen en opstallen van het programma Wassenaar leefbaar incidenteel met € 250.000 verhoogd.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Wet ruimtelijke ordening
- Besluit ruimtelijke ordening
- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht
- Barro
- Nota Ruimte
- Verordening Ruimte provincie Zuid-Holland

Lokaal

- Handboek Welstand
- Nota grondbeleid
- Planschadeverordening
- Structuurvisie

Tabel 27 Overzicht totalen productgroep Ruimtelijke ontwikkeling

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Ruimtelijke ontwikkeling						
Lasten	-1.761.545	-1.475.919	-1.251.726	-1.251.353	-1.250.982	-1.245.622
Baten	0	-272	-272	-272	-272	-272
Saldo van baten en lasten productgroep	-1.761.545	-1.476.191	-1.251.998	-1.251.625	-1.251.254	-1.245.894
Beoogde mutaties reserves	93.007	219.043	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-1.668.539	-1.257.148	-1.251.998	-1.251.625	-1.251.254	-1.245.894

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

In 2015 is voor € 219.000 beschikt over de vrije ruimte van de algemene reserve voor de incidentele lasten in het kader van de verkoop van de locatie Generaal Winkelmanlaan, het opstellen van de structuurvisie en de verkoop van de locatie Den Deijl.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Hoewel de grootste vernieuwing op het gebied van verkeer zich beperkt tot een toename van het elektrisch rijden, voor zowel de auto als fiets, gaat de verkeersvisie vooral in op het bestaande wegennet en haar gebruikers in Wassenaar. Na afronding van een aantal grote projecten de afgelopen jaren om de verkeersveiligheid, bereikbaarheid en leefbaarheid te vergroten moet bezien worden in hoeverre nog meer maatregelen bijdragen aan het beoogde doel. Daarnaast zijn er ontwikkelingen in de randvoorwaarden voor het verkeersbeleid. De autodichtheid neemt (weer) toe en het aantal verkeersbewegingen groeit nog steeds. In deze tijd vraagt vooral het gebruik van het huidige wegennet om aandacht. Dit maakt beleid nodig hoe om te gaan met gedragsbeïnvloeding. Het is daarom noodzakelijk ook de visie op het gebied van verkeer te herzien.

Verkeer en mobiliteit

Het verkeersplan uit 2005 stond in het teken van de verkeersveiligheid en doorstroming. Veel maatregelen waren opgenomen in het verkeersplan om deze doelstellingen te verwezenlijken. De afgelopen jaren heeft een ingrijpende herinrichting van het hoofdwegennet van Wassenaar vorm gekregen en zijn kruispunten omgevormd tot rotondes. Tegelijkertijd zijn de bushaltes verhoogd aangelegd. Het fietsverkeer is een groot aandachtspunt geweest bij de herinrichting. Ook zijn gebieden ingericht als 30 km gebied. Het uitvoeren van de maatregelen uit het Centrumverkeersplan kan gezien worden als de afronding. Ook de fietsprojecten Hogeboomseweg – Jaagpad en Buurtweg - Zijdedweg worden nog in 2016 uitgevoerd. Bij onderhoud van wegen wordt duurzaam veilig als uitgangspunt meegenomen. De nieuwe verkeersvisie zal inzicht moeten geven of na realisatie van het verkeersplan nog maatregelen nodig zijn voor de verkeersdoorstroming en leefbaarheid van Wassenaar.

Verkeersveiligheid, parkeren en openbaar vervoer

De verkeersvisie geeft dus uitsluitsel of maatregelen nog nodig zijn. Dit vraagt een andere wijze van denken over de opgaven op het gebied van verkeer in de komende jaren. Voor het verhogen van de verkeersveiligheid zal niet alleen kritisch worden gekeken naar de uit te voeren civiele werken, maar vooral zal gekeken moeten worden naar het beïnvloeden van het verkeersgedrag.

De betrokkenheid van bewoners, scholen en sportclubs bij het beïnvloeden van het verkeersgedrag en het vergroten van de verkeersveiligheid, zal meer aandacht (moeten) krijgen. De middelen die er zijn voor verkeer, zullen vooral worden ingezet om de verkeersveiligheid voor het langzaam verkeer te verbeteren en de grootste knelpunten in Wassenaar op te lossen. Het realiseren van veilige schoolroutes en een veilige schoolomgeving heeft hierbij prioriteit. Verduurzaming zal de komende jaren een belangrijke plek bij de (verkeerskundige) planvorming krijgen. Evenals thema's als het verhogen van het gebruik van de fiets, realisatie van extra fietsparkeergelegenheid en het elektrische rijden en het verbeteren van de laadmogelijkheden. Om de steeds groter wordende vraag naar elektrische oplaadpunten goed te kunnen faciliteren worden uitvoeringsregels opgesteld. Bezien moet worden waar nog sprake is van sluipverkeer en welk effect dat heeft op de leefbaarheid. Een helder beleidskader en een goede afweging tussen projecten onderling zal een plek krijgen in de op te stellen verkeersvisie. In het bijbehorende uitvoeringskader wordt de planning en prioritering voor de komende jaren uitgewerkt. Hierin zijn ook concrete maatregelen opgenomen om de verkeersveiligheid voor fietsers te vergroten.

De afgelopen jaren is ingezet op maatregelen om de leefbaarheid van wijken te verbeteren door de herinrichting van straten, herindeling van parkeren e.d. De positieve effecten hiervan zijn in nagenoeg geheel Wassenaar zichtbaar te ervaren. Op het moment dat er onderhoudswerken uitgevoerd worden, zal worden bezien in hoeverre nog maatregelen nodig zijn. Andere onderwerpen zoals blauwe zones, gehandicaptenparkeerplaatsen, vrachtwagen parkeren, zullen in de verkeersvisie tegen het licht worden gehouden en zal worden bezien of bijsturing noodzakelijk is.

Na enkele jaren van verslechtering van het openbaar vervoer in en rondom Wassenaar is er voor het jaar 2016 eindelijk een verbetering te melden. Bij de nieuwe dienstregeling gaat lijn 43 van Veolia op weekdays altijd een half uur dienst rijden, waardoor lijn 43 en 44 van Veolia op weekdays overdag samen altijd een kwartierdienst vormen. De huidige bus concessie Haaglanden streek, met Veolia als vervoerder, eindigt na de zomer van 2017. De voorbereidende werkzaamheden voor de nieuwe concessie zullen echter al in 2016 starten. Uitgangspunt voor Wassenaar bij dit aanbestedingstraject is dat het huidige openbaar vervoersnetwerk op minimaal hetzelfde niveau blijft en waar haalbaar worden door ons verbeteringen voorgesteld. Daarnaast is er de Vervoersautoriteit verzocht, in het kader van het programma van eisen concessie Rail Haaglanden, de mogelijkheden te onderzoeken om Wassenaar beter op het openbaar vervoernetwerk aangehaakt te krijgen.

Onderwerp

Verkeersveiligheid, parkeren en openbaar vervoer

Doelstelling

- Invloed houden op regionale zaken en daarbij de Wassenaarse belangen behartigen
- Bevorderen dat het verkeersbeleid zorgt voor veilig gedrag bij verkeersdeelnemers
- Balans houden in de leefbaarheid en daarbij goed overwegen in hoeverre verkeersmaatregelen nodig zijn
- Borging van het huidige niveau van verkeersveiligheid, leefbaarheid en bereikbaarheid in de gemeente

Maatregel

Beleid:

- Verkeersvisie vaststellen die het huidige niveau van leefbaarheid borgt en inzet op gedragsbeïnvloeding.
- Plan van aanpak fietsveiligheid
- Uitvoeringsregels elektrische oplaadpunten

Projecten:

- Lobby en creëren draagvlak voor ondertunneling N44
- Centrum verkeersplan uitvoeren
- Fietskruispunt Hogeboomseweg - Jaagpad
- Buurtweg/Zijdeweg
- Realiseren veilige schoolomgevingen
- Onderzoek doorstroming kruispunt N44-Rozenweg

Basistaken:

- Belangenbehartiging binnen de regio. Het blijven behartigen van de Wassenaarse belangen op het gebied van bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid en de financiële afwikkeling van de deelname aan de regio is daarbij van belang.
- Monitoren van de overeenkomst met provincie over de RijnlandRoute.
- Verkeersbesluiten
- Omleidingen, ontheffingen, verkeersadvisering, verkeerstellingen en afhandeling brieven/emails/meldingen
- Advisering regio

Planning

Vaststelling verkeersvisie	vaststelling 1e kwartaal 2016
Plan van aanpak fietsveiligheid	vaststelling 3e kwartaal 2016
Uitvoeringsregels elektrische oplaadpunten	vaststelling 3e kwartaal 2016
Lobby en creëren draagvlak ondertunneling N44	doorlopend 2016

Afronding realisatie Centrumverkeersplan	afgerond 1e kwartaal 2016
Afronding fietskruispunt Hogeboomseweg – Jaagpad	afgerond 3e kwartaal 2016
Afronding Buurtweg/Zijdeweg	afgerond 4e kwartaal 2016
Realiseren veilige schoolomgevingen	uitvoering 1e kwartaal 2016
Onderzoek doorstroming kruispunt N44-Rozenweg	4e kwartaal 2016
Project Gedragsbeïnvloeding	doorlopend 2016

Financiën

Om een krachtig signaal en de effecten van ondertunneling van de N44 richting derden inzichtelijk te kunnen maken zullen middelen nodig zijn voor een verkennend onderzoek nodig en ondersteuning in het lobbytraject.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Nota Mobiliteit
- Wegenwet
- Wegenverkeerswet
- Planwet Verkeer en vervoer
- Strategische Bereikbaarheidsagenda (MRDH)

Lokaal

- Onderhoudsprogramma wegen
- Beheerprogramma verkeersregelinstanties
- Centrumverkeersplan (2015)

Tabel 28 Overzicht totalen productgroep Verkeer

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Verkeer						
Lasten	-1.990.883	-2.509.183	-1.291.611	-1.289.817	-1.288.022	-1.286.227
Baten	1.507.941	55.594	166.327	166.327	166.327	166.327
Saldo van baten en lasten productgroep	-482.942	-2.453.589	-1.125.284	-1.123.490	-1.121.695	-1.119.900
Beoogde mutaties reserves	-349.688	1.140.171	68.394	68.394	68.394	68.394
Geraamd resultaat productgroep	-832.630	-1.313.418	-1.056.890	-1.055.096	-1.053.301	-1.051.506

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

In 2015 is voor een aantal verkeersprojecten een onttrekking geraamd uit de algemene reserve van € 1.044.000. Daarnaast is met Staatsbosbeheer (SBB) een nieuwe pachtovereenkomst gesloten voor gebruik van het strand c.a. Hiervoor is € 8.000 uit de algemene reserve onttrokken.

Mutatie reserves

Structureel wordt € 68.394 aan de bestemmingsreserve Kapitaallasten parkeerkelder Langstraat onttrokken ter gedeeltelijke dekking van de kapitaallasten.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Er zijn diverse economische en maatschappelijke ontwikkelingen die van invloed zijn op het woonbeleid. Wassenaar zal de komende jaren vergrijzen. Wonen en zorg worden van elkaar gescheiden, waardoor ouderen langer thuis blijven wonen. Dit vraagt om extra aandacht voor deze doelgroep en benodigde voorzieningen. Nieuwbouwwoningen zullen zo gebouwd moeten worden dat mensen er ook op oudere leeftijd comfortabel kunnen wonen (levensloopbestendig wonen). Ook participatie gaat een steeds grotere rol spelen in onze samenleving. Het moet naast dan ook makkelijker worden gemaakt om zorg te kunnen verlenen. Kinderen moeten de mogelijkheid krijgen om dicht bij hun ouders te wonen. Tegelijkertijd is er sprake van 'ontgroening' doordat starters en jonge gezinnen onvoldoende mogelijkheden hebben op de woningmarkt. Ook zet de trend van huishoudensverdunding de komende jaren door. De vraag naar sociale woningbouw blijft groot, terwijl de financiële druk op woningcorporaties groter is geworden. Ondertussen laten de economie en huizenmarkt de eerste tekenen van herstel zien.

Het woonbeleid dient een evenwichtige bevolkingsopbouw en dynamiek (o.a. doorstroming) op de woningmarkt te bevorderen. Daarbij moeten kansen worden gecreëerd voor (kwetsbare) doelgroepen op de woningmarkt.

Regionaal wordt nauw samengewerkt met omliggende gemeenten op het gebied van woonbeleid. Afschaffen van de plus-regio Haaglanden per 1-1-2015 heeft hier geen afbreuk aan gedaan.

Onderwerp

Wonen

Doelstelling

In samenwerking met maatschappelijke partijen (o.a. woningcorporaties en zorgpartijen) een (woon)beleidsstuk opstellen waarin o.a. de volgende doelstellingen naar beleid(maatregelen) worden vertaald:

- Voldoende sociale woningbouw;
- Vergroten kwaliteit woningen (woonlasten en duurzaamheid);
- Vergroten kwaliteit woonomgeving en veiligheid d.m.v. een BLVC-plan (Bereikbaarheid, Leefbaarheid, Veiligheid en Communicatie);
- Kwaliteit van wonen, welzijn en zorg waarborgen (langer thuis wonen en verzorging door kinderen waar mogelijk faciliteren);
- Op peil houden van het voorzieningenniveau in Wassenaar.

Maatregel

Beleid:

- Woonvisie opstellen met uitvoeringsparagraaf
- Beleid scheiding wonen/zorg
- Achtervangbeleid opstellen

Basistaken

- Regionale samenwerking met buurgemeenten op het gebied van woonbeleid krijgt vorm door deelname aan ambtelijk en bestuurlijke overleggen binnen regionaal verband. Daarbij vindt afstemming plaats over o.a. de volgende onderwerpen:
 - Regionale woonruimteverdeling (regionale verordening);
 - Voorrangsverklaringen;
 - Lokaal maatwerk;
 - Regionale woonvisie;

- Regionale prestatieafspraken;
- Regionale woningbouwprogrammering.
- Achtervangbesluiten en gemeentegaranties
- Prestatieafspraken corporaties
- Anti-speculatiebeding
- Advisering over huisvestingszaken, Advisering Regio
- Startersleningen
- Verkoop corporatiewoningen
- Aansturing corporaties

Planning

Vaststellen woonvisie	2e kwartaal 2016
Startnotitie beleid scheiding wonen/zorg	vaststelling 3e kwartaal 2016
Startnotitie achtervangbeleid opstellen	vaststelling 4e kwartaal 2016

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Bovenlokaal:

- Woningwet
- Huisvestingswet
- Besluit Beheer Sociale Huurwoningen
- Regionale Huisvestingsverordening
- Regionale Woonvisie
- Regionale prestatieafspraken
- Provinciale Woonvisie

Lokaal:

- Woonvisie
- Prestatieafspraken gemeente-corporaties

Tabel 29 Overzicht totalen productgroep Wonen

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Wonen						
Lasten	-162.401	-153.682	-153.564	-153.479	-153.394	-152.765
Baten	12.109	26.630	26.630	26.630	26.630	26.630
Saldo van baten en lasten productgroep	-150.292	-127.052	-126.934	-126.849	-126.764	-126.135
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-150.292	-127.052	-126.934	-126.849	-126.764	-126.135

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

De zandstranden, het duingebied, het bosareaal en de vele historische landgoederen, buitenplaatsen, monumenten en de dorpskern maken Wassenaar tot een zeer aantrekkelijke woongemeente. Belangrijk gebied is Duin, Horst en Weide, het werkterrein van de Pact van Duivenvoorde gemeenten Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg. Gestreefd wordt naar behoud en versterking van de specifieke Wassenaarse cultuurhistorische, natuur- en landschappelijke kwaliteiten en ook van de daarop gerichte recreatie voor Wassenaar en omgeving. Hiervoor vervult de gemeente, samen met partners als Dunea, Staatsbosbeheer en omliggende gemeenten, een belangrijke rol in samenwerkingsverbanden als het Pact van Duivenvoorde en het Convenant van Meijndel. Om meer zichtbaar en effectief die rol te kunnen blijven vervullen wordt gezocht naar een verbreding van de samenwerkingsverbanden zoals die in de Landschapstafel. Ingezet wordt op behoud en de versterking van de op de natuur, cultuurhistorie en landschap gerichte recreatie voor Wassenaar en omgeving.

Door uitvoering van het Klimaatprogramma 2015-2019 leveren wij een actieve bijdrage aan een duurzame maatschappelijke ontwikkeling die wordt gekenmerkt door een balans tussen people (welzijn), planet (leefomgeving) en profit (welvaart). Dat wil zeggen een ontwikkeling die aansluit op de behoeften van de huidige generatie, zonder het vermogen van toekomstige generaties om in hun behoeften te voorzien in gevaar te brengen. Wij geven zelf het goede voorbeeld, o.m. door vastgoed en openbare verlichting te verduurzamen en door duurzaam in te kopen. Partijen waar wij zaken mee doen worden gestimuleerd duurzaam te handelen. Wassenaar stimuleert inwoners, bedrijven en instellingen hun bijdrage te leveren aan CO₂-reductie door energie te besparen en te investeren in opwekking van duurzame energie. Toenemend bewustzijn van nut en noodzaak van streven naar duurzame maatschappelijke ontwikkeling is het gemeenschappelijk doel in deze collegeperiode. Hiervoor streven wij naar een effectieve en efficiënte afvalpreventie, -scheiding, -inzameling en -verwerking.

In lijn met het coalitieakkoord wordt doorggegaan met een soberder monumentenbeleid in relatie tot de grootte van de gemeente. We willen er over vertellen en meer laten zien wat we hebben in plaats van het te beschermen. Gemeentelijke en rijksmonumenten moeten aangepast kunnen worden aan hedendaags gebruik. We gaan de bescherming van waardevol cultureel erfgoed niet veel verder uitbreiden. De samenwerking met omliggende gemeenten wordt voortgezet als het een meerwaarde voor Wassenaar en/of het specifieke beleidsveld betreft, zoals dat plaatsvindt aan de tafels van de Erfgoedlijnen. Vanuit oogpunt van efficiency en klantgerichtheid is het streven dat de beschikbare informatie over het gebouwde en groene erfgoed boven de grond en archeologie op een uniforme wijze beter digitaal toegankelijk wordt gemaakt. Het gaat daarbij om een integrale aanpak en benadering van erfgoed. Deze trend, die in gang gezet is met de Modernisering Monumentenzorg, is verder zichtbaar gemaakt in de nieuwe Erfgoedwet, die sinds 1 januari 2016 van kracht zal zijn, en krijgt een verdere doorwerking in de nieuwe Omgevingswet. Het op een publieksgerichte wijze toegankelijk maken van informatie voor initiatiefnemers en belangstellenden zal daarvan het resultaat zijn.

Onderwerp

Natuur en landschap

Doelstelling

- Met behoud van de intrinsieke cultuurhistorische- en natuurwaarden zorgt een vitaal en authentiek buitengebied van Duin Horst & Weide voor een goede combinatie van toegankelijkheid en toekomstgerichte agrarische bedrijvigheid

- Zorgen voor draagvlak voor maatregelen in het gebied zodat herkenbare waterstructuren en een sterke groene buffer in combinatie met recreatieve mogelijkheden er voor zorgen dat inwoners van Wassenaar en de randstedelingen nog meer kunnen genieten van de aanwezige kwaliteiten
- Verenigingen, instellingen en particulieren die een ruim groenareaal binnen Wassenaar in beheer hebben, waaronder de landgoedeigenaren, zorgen voor behoud en versterking van de groene kwaliteiten
- Zorgen voor een goede samenwerking met omliggende gemeenten
- Zorgen dat natuurliefhebbers gebruik kunnen blijven maken van het strand- en duingebied

Maatregel

Beleid:

- Beleidsregels kapvergunning

Projecten:

- Inpassing faunapassage Rijnlandroute en aanleg ecologische verbinding
- Valkenburg
- Wandelverbinding Papeweg
- Visie inrichting Groene Buffer
- Inrichten natuurspeelplaats

Basistaken:

- Advisering samenwerkingsverbanden: regio, Pact van Duivenvoorde /Duin Horst en Weide / MRDH en Provincie, Leidse ommelanden

Planning

Beleidsregels kapvergunning	vaststelling 3e kwartaal2016
Inpassing faunapassage Rijnlandroute en aanleg ecologische verbinding	doorlopend 2016
Valkenburg	doorlopend 2016
Aanleg wandelverbinding Papelaan	start 3e kwartaal 2016
Visie inrichting Groene Buffer	inspraak 1e kwartaal2016
Inrichten natuurspeelplaats	afgerond 3e kwartaal 2016

Financiën

Voor de uitvoering van de projecten uit de Groen & Watervisie is incidenteel een bedrag nodig van € 91.000. (zie Kadernota). Voor de lobby tegen de horizonvervuiling door windmolens in zee is een éénmalig budget van € 20.000 benodigd.

Financiën (- =lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-111.000			
Baten				
Saldo	-111.000			

Onderwerp

Milieu

Doelstelling

- Behoud en waar mogelijk verbetering van milieukwaliteiten van de leefomgeving
- Maatschappelijke ontwikkelingen kenmerken zich door een balans tussen *people* (welzijn), *planet* (leefomgeving) en *profit* (welvaart) (= verduurzaming van de samenleving)
- Duurzaamheid wordt een gemeengoed
- In 2018 is minimaal 14% van de energie die Wassenaar verbruikt CO₂-neutraal opgewekt
- In 2018 is 65% van het afval grondstof.

Zoals afgesproken in het Coalitieakkoord wordt werk gemaakt van een Wassenaarse Klimaatagenda. In het najaar van 2015 wordt de raad een separaat voorstel gedaan over het nemen van maatregelen op het gebied van duurzaamheid voor de periode 2016-2019.

Maatregel

Beleid:

- Explosievenkaart
- Beleid hogere waarden
- Implementatie Dubo beleid

Projecten:

- Klimaatprogramma 2015-2019 uitvoeren
- CO₂ monitor
- Week van de duurzaamheid
- regionale uitwerking Energieakkoord

Basistaken:

- Advisering regio, Avalex, ODH,
- Opheffen Gevulei
- Monitoring saneringlocaties
- Geluidsbelastingkaart

Planning

Afvalbeleidsplan	vaststelling 1e kwartaal 2016
Explosievenkaart	vaststelling 3e kwartaal 2016
Startnotitie beleid hogere waarden	vaststelling 2e kwartaal 2016
Implementatie Dubo beleid	doorlopend
Klimaatprogramma 2015-2019 uitvoeren	doorlopend
CO ₂ monitor	doorlopend
Week van de duurzaamheid	3e kwartaal 2016
regionale uitwerking Energieakkoord	doorlopend

Financiën

De raming voorziet in het inschakelen van externe deskundigen voor communicatie en onderzoek, de kosten van deelname aan duurzaamheidsactiviteiten, de kosten van abonnementen en lidmaatschappen (o.a. monitor, FSC-convenant) en de bijdrage aan de Omgevingsdienst Haaglanden. Pas bij de vaststelling van het klimaatprogramma zal inzichtelijk gemaakt kunnen worden wat de financiële consequenties zijn.

Onderwerp

Cultureel erfgoed

Doelstelling

- Zichtbaarheid van de kernkwaliteiten van Wassenaar zorgt voor waarborgen van de kwaliteiten
- Bij herbestemming en herontwikkeling zorgt flexibiliteit voor behoud en versterking van de karakteristieke cultuurhistorische waarden boven en onder de grond
- Objectgerichte en omgevingsgerichte bescherming van het erfgoed boven en onder de grond zorgt voor vertaling van het Rijksbeleid Modernisering Monumentenzorg
- Zichtbaarheid en gebruik van wat we hebben zorgt voor het stimuleren van de instandhouding, beleefbaarheid en zichtbaarheid van het erfgoed
- Betere benutting van aanwezige kennis

Maatregel

Beleid:

- Erfgoedverordening
- Richtlijnen archeologisch onderzoek
- Toetsingsrichtlijnen voor restauratie
- Facetbestemmingsplan

Projecten:

- Erfgoedlijnen
- Onderzoek restauratie landgoederen aan de hand van Zocher

Basistaken:

- Aanwijzing monumenten
- Contacten RCE onderhouden
- Subsidieverstrekking en lening
- Ontsluiting gegevens via GIS
- Monumentenwacht
- Advisering op het gebied van cultureel erfgoed

Planning

Erfgoedverordening	Vaststelling 1e kwartaal 2016
Toetsingsrichtlijnen voor restauratie	vaststelling 2e kwartaal 2016
Facetbestemmingsplan Cultureel Erfgoed	vaststelling 1e kwartaal 2016
Erfgoedlijnen	doorlopend
Onderzoek Zocher	afgerond 3e kwartaal 2016

Onderwerp

Recreatie

Doelstelling

- benutten van de kracht van het strand

Maatregel

Beleid:

- Strandnota

Planning

Vaststellen strandnota	vaststellen 3e kwartaal 2016
------------------------	------------------------------

Financiën

Voor de begeleiding en het laten opstellen van de strandnota is nog € 9.000 benodigd.

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-9.000			
Baten				
Saldo	-9.000			

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal:

- Wet ruimtelijke ordening
- Besluit ruimtelijke ordening

- Crisis- en herstelwet
- Wet milieubeheer
- Woningwet 2015
- Monumentenwet 1988 (vanaf 1-1-2016: Erfgoedwet)
- Structuurvisie Infrastructuur en Ruimte
- Beleidsbrief Modernisering Monumentenzorg
- Visie Erfgoed en Ruimte 'Kiezen voor karakter'
- Nota Ruimte
- Nota Mobiliteit
- Provinciale Structuurvisie en Verordening Ruimte
- Regionale structuurvisie Holland Rijnland 2020
- Visie Ruimte en Mobiliteit (provincie Zuid-Holland)
- Regionale Nota Mobiliteit en OV-visie (regio Holland Rijnland)
- Beleidsvisie Cultureel Erfgoed 2013-2016 'Erfenis, erfgoed en erfgoed'.
- Regioprofielen cultuurhistorie Zuid-Holland
- Beleidsvisie Duurzaamheid en Milieu 2013-2017
- Beleidsvisie Bodem en Ondergrond Zuid-Holland

Lokaal:

- Samenwerkingsconvenant Pact van Duivenvoorde (2004)
- Cultuurhistorische impuls Duin, Horst en Weide (2005)
- Visie op beheer en instandhouding van groene rijksmonumenten in bezit van de gemeente Wassenaar(2011)
- Landschapsonwikkelingsplan Duin, Horst en Weide (2012)
- Convenant cultuurhistorie Meijndel (2012)
- Kadernota Erfgoed 'Voortbouwen op eigen waarde (2012)
- Nota Bodembeheer en bodemkwaliteitskaart (2013)
- Nota archeologie herijking 2013 (2014)
- Actieplan geluid 2014-2018 (2014)
- Groen-en watervisie 2015- 2019 voor Wassenaar (vaststelling voorzien in oktober 2015)
- Intentieovereenkomst Duin Horst & Weide (met landschapstafel Duin Horst & Weide) (ondertekening voorzien in 2015)
- Erfgoedverordening Wassenaar (vaststelling voorzien eind 2015/begin 2016)

Tabel 30 Overzicht totalen productgroep Natuur en Landschap, milieu, cultureel erfgoed en recreatie (bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Natuur en landschap, milieu, cultureel erfgoed en recreatie						
Lasten	-1.368.089	-2.237.103	-1.565.307	-1.419.269	-1.419.230	-1.419.191
Baten	170.549	126.234	126.258	126.258	126.258	126.258
Saldo van baten en lasten productgroep	-1.197.540	-2.110.869	-1.439.049	-1.293.011	-1.292.972	-1.292.933
Beoogde mutaties reserves	3.666	649.200	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-1.193.874	-1.461.669	-1.439.049	-1.293.011	-1.292.972	-1.292.933

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

In de begroting 2015 wordt voor € 649.000 beschikt uit de algemene reserve voor oa de incidentele lasten van het LOP € 80.000, Faunapassage Maaldrift € 500.000 en elektrisch vervoer € 25.000.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Wij geven ondernemers de ruimte om te ondernemen. Ondernemers kunnen met hun vragen bij ons terecht via een digitaal en fysiek loket. Ons winkelaanbod is gevarieerd en kwalitatief hoogstaand en wordt versterkt door een gevarieerde horeca. De bestedingen van expats en (dag)toeristen leveren een aanzienlijke bijdrage aan de vitaliteit van onze detailhandel. Wij zijn een aantrekkelijke gemeente voor toerisme en recreatie. Met de factor 'rust en ruimte' onderscheiden wij in de regio en draagt zij bij aan het (internationale) vestigingsklimaat. Door de combinatie van recreatieve 'open ruimte' in combinatie met een 'top-woonmilieu' zijn wij van grote betekenis voor de economische ontwikkeling van de Metropoolregio Rotterdam-Den Haag. We participeren in deze Metropoolregio om binnen die context de juiste keuzes te maken voor de ontwikkeling van ons ondernemersklimaat. Voor de regionale samenwerking focussen we niet alleen op de Metropool, maar kijken ook naar de voordelen die samenwerking met de Leidse regio kan opleveren. De economische visie is vastgesteld. Met de ondernemers en andere stakeholders wordt bepaald waar de kracht en kansen van de bedrijvigheid in Wassenaar zit en wat nog (met prioriteit door de gemeente) moet gebeuren om het ondernemersklimaat robuust te houden en waar nodig te verbeteren. Dit gebeurt uiteraard in de context van maatschappelijke ontwikkelingen, de gewenste ruimtelijke invulling en de economische ontwikkelingen om ons heen.

We creëren daarmee:

- Een ondernemersvriendelijk klimaat.
- Verbeterde dienstverlening voor ondernemers.
- Verbetering van het vestigingsklimaat en het stimuleren van de economische bedrijvigheid en leefbaarheid van Wassenaar.
- Bevordering van de werkgelegenheid (voor iedereen)
- Een betere betrokkenheid / inzetbaarheid van Wassenaarse bedrijven bij de uitvoering van gemeentelijke werken.
- Eerlijke concurrentie en het aantrekkelijk houden voor consumenten ten opzichte van de omgeving.

Onderwerp

Bedrijvigheid en ambulante handel

Doelstelling

- Een robuuste economische structuur die bijdraagt aan de levendigheid en sociale samenhang van de Wassenaarse samenleving en bovendien past binnen het streven naar een duurzame ontwikkeling van onze gemeente
- Een stimulerend kader creëren waardoor private initiatieven ontstaan. Het ondersteunen en faciliteren (mogelijk maken) van particuliere initiatieven voor een bedrijfsverzamelgebouw
- Meer Wassenaarse bedrijven komen in aanmerking voor gemeentelijke aanbestedingsopdrachten. Het wordt mogelijk voor Wassenaarse ondernemers om in consortium verband mee te doen aan aanbestedingen.
- Ondernemers zorgen voor goede detailhandel, ondersteund door de gemeente; overlast wordt zoveel mogelijk beperkt
- Toerisme zorgt er voor dat het economisch potentieel van het dorp beter benut wordt.
- Samenwerking tussen ondernemers, vastgoedeigenaren en de gemeente zorgt voor aantrekkelijke winkelstraten

Maatregel

Beleid:

- Evaluatie winkeltijdenverordening
- Strandnota

Projecten:

- Deregulering EZ
- Taskforce centrum
- Uitvoeringsmaatregelen economische visie
- Leegstandsonderzoek
- Bedrijfsverzamelgebouw faciliteren
- Opzetten Toeristisch Overleg Wassenaar

Basistaken:

- Voortzetting ondernemersfonds en de bedrijfscontactfunctionaris
- Advisering regio en afstemmen met Leidse regio
- Voortzetten EOW

Planning

Economische visie	vaststellen 1e kwartaal 2016
Evaluatie winkeltijdenverordening	vaststellen 2e kwartaal 2016
Maatregelen deregulering EZ	vaststellen 3e kwartaal 2016
Maatregelenpakket taskforce centrum	vaststellen 4e kwartaal 2016
Uitvoeringsmaatregelen economische visie 2016	afgerond 4e kwartaal 2016
Startnotitie leegstandsonderzoek	vaststellen 2e kwartaal 2016
bedrijfsverzamelgebouw faciliteren	bij initiatieven
Overzicht activiteiten Toeristisch Overleg Wassenaar	vaststellen 2e kwartaal 2016

Financiën

In 2015 is de Economische Visie Wassenaar 2015-2018 opgesteld. De Economische Visie Wassenaar is voor de komende jaren de leidraad waarmee de gemeente samen met ondernemers aan de slag wil gaan om het ondernemersklimaat op een duurzame wijze te verbeteren en Wassenaar economische te versterken. De Economische Visie wordt in januari 2016 voorgelegd voor vaststelling. Ook het uitvoeringsprogramma is dan klaar. Voor de uitvoering van de visie wordt in 2016 een incidentele extra last van €10.000 geraamd. Hieruit kunnen onderzoekskosten worden gedekt, die in de visie staan verwoord. De mogelijke prioritering komt bij de behandeling van de visie aan de orde. In 2016 gaan we ook actief aan de slag met de opdracht uit het coalitieakkoord om beter economisch rendement te halen uit de toeristische mogelijkheden van Wassenaar. Samen met de (toeristische) ondernemers wordt een aanpak voorbereid en willen we ook de informatievoorziening verbeteren. Betere ontsluiting van informatie en meer activiteiten ontplooiën om de verbinding tussen economie en toerisme te leggen, betekent dat er structureel extra financiële middelen benodigd zijn vanaf 2016. Hiervoor wordt structureel € 15.000 geraamd.

Financiën (-=lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-25.000	-15.000	-15.000	-15.000
Baten				
Saldo	-25.000	-15.000	-15.000	-15.000

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal:

- Nota Ruimte
- Structuurvisie en Verordening Ruimte provincie Zuid-Holland
- Detailhandel visie provincie Zuid-Holland
- Regionale structuurvisie detailhandel Haaglanden
- Bedrijventerreinenstrategie Haaglanden
- Kantorenstrategie Haaglanden
- Wet BIZ
- Participatiewet

Lokaal:

- Economische Visie Wassenaar 2015-2018
- Standplaatsenbeleid Wassenaar

Tabel 31 Overzicht totalen productgroep Economie en bedrijvigheid (bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Economie en bedrijvigheid						
Lasten	-237.428	-294.975	-301.975	-291.975	-291.975	-276.975
Baten	36.651	42.650	43.160	43.160	43.160	43.160
Saldo van baten en lasten productgroep	-200.777	-252.325	-258.815	-248.815	-248.815	-233.815
Beoogde mutaties reserves	28.191	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-172.586	-252.325	-258.815	-248.815	-248.815	-233.815

P4 Wassenaar leefbaar

Programma	Productgroep	Producten
Wassenaar leefbaar	Veiligheid Vergunningverlening, toezicht en handhaving Openbare ruimte Afvalinzameling en afvalverwerking en riolering Gebouwen en opstallen	Brandweer Rampenbestrijding Integrale veiligheid Vergunningverlening Toezicht en handhaving Wegen en verhardingen Kunstwerken Openbare verlichting Watergangen en partijen Openbaar groen Speelvoorzieningen Begraafplaatsen en lijkbezorging Straatmeubilair Afvalstromen Afvalstoffenheffing Riolering Riolheffing Ongediertebestrijding Gebouwen en opstallen

Visie en maatschappelijke effecten

Het is van belang dat Wassenaar het aantrekkelijke woon- en leefklimaat behoudt dat het nu kent. Dat betekent een veilige en schone leefomgeving, met veel groen en aandacht voor kwaliteit in de openbare ruimte en voor de gemeentelijke gebouwen. Deze uitgangspunten zullen in overeenstemming moeten zijn met het duurzame karakter van de omgeving.

Het beheer van de openbare ruimte is erop gericht om langdurig gebruik te kunnen blijven maken van een aantrekkelijk groen woon-, werk- en leefklimaat en waar nodig op punten de functionaliteit ervan te optimaliseren. Beheer en onderhoud wordt thans uitgevoerd op een kwaliteitsniveau dat is te kenmerken als sober en doelmatig (huidige basisoniveau is zogenaamde niveau C). Op basis van het coalitieakkoord willen we in 2016 daadwerkelijk aan de slag met het verbeteren van het onderhoud in de openbare ruimte naar een hoger niveau. We vinden dat de inwoners die woonachtig zijn in een gemeente die 'de groene parel aan zee' wordt genoemd, het ook binnen de gemeentegrenzen verdienen om dagelijks te kunnen genieten van een kwalitatief hoogwaardig onderhoudsniveau van het groen. Het onderhoud van de openbare ruimte staat van alle gemeentelijke producten het dichtst bij de inwoners en het onderhoudsniveau is voor die inwoners direct merkbaar.

Wassenaar is een veilige en schone gemeente waarvoor iedereen zich gezamenlijk inzet. We investeren op het gebied van veiligheid nadrukkelijk in participatie door de samenwerking tussen de veiligheidsketen, bewoners, maatschappelijke organisaties en ondernemers te houden en te bevorderen. Onze inwoners zijn zelfredzaam, kennen hun eigen verantwoordelijkheid en geven daar actief invulling aan, al dan niet georganiseerd op buurt- en wijkniveau. De afspraken die we maken en acties die we uitvoeren geschieden op basis van vrijwilligheid zonder vrijblijvendheid. Onze inwoners kunnen rekenen op integrale en tijdige afhandeling van hun vergunningaanvraag. We zien toe op naleving van wet- en regelgeving.

Tabel 32 Lasten, baten en saldo van programma 4**(bedragen x € 1)**

Lasten/baten/saldo van het programma	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Totaal lasten	-22.932.027	-18.718.311	-16.637.998	-15.987.630	-15.777.312	-15.768.572
Totaal baten	17.169.282	9.518.109	9.445.946	9.536.446	9.536.446	9.536.446
Saldo van baten en lasten programma	-5.762.745	-9.201.222	-7.193.072	-6.452.204	-6.241.886	-6.233.146
Beoogde mutaties reserves programma	5.463.628	2.760.120	951.500	181.000	0	0
Geraamd resultaat programma	-299.117	-6.441.102	-6.241.572	-6.271.204	-6.241.886	-6.233.146

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Wassenaar is een veilige en schone gemeente om te wonen, werken en te verblijven. Voor behoud en waar mogelijk verdere verbetering hiervan zetten veel inwoners en maatschappelijke partners zich gezamenlijk in vanuit een gemeenschappelijk verantwoordelijkheidsgevoel. Het belangrijkste accent wordt gelegd op het investeren in participatie door de samenwerking tussen de veiligheidsketen, bewoners, maatschappelijke organisaties en instellingen en ondernemers waar mogelijk uit te bouwen en te versterken. Wij moedigen bewoners aan zelfredzaam te zijn en hun eigen verantwoordelijkheid te kennen. Zij geven daar actief invulling aan, al dan niet georganiseerd op buurt- en wijkniveau.

De gemeente heeft op het gebied van het gemeentelijk veiligheidsterrein een regierol: sturing op de selectie en aanpak van veiligheidsthema's, op samenwerking en nakoming van afspraken en op tussentijdse evaluaties en de doorontwikkeling van de aanpak. Een Integraal Veiligheidsbeleid (IVB) draagt daaraan bij. De partners worden achter een gezamenlijke visie geschaard. De belangrijkste items worden geselecteerd en van een concreet plan van aanpak voorzien. Voor de periode 2015-2018 zijn door de gemeenteraad in het kader van het gemeentelijk veiligheidsbeleid de volgende prioriteiten gesteld:

1. Vermogenscriminaliteit, met name woninginbraken, winkeldiefstal en autodiefstal;
2. Woonoverlast en sociale problematiek;
3. Jeugd;
4. Fysieke overlast en sociale kwaliteit (buurtproblemen).

Jaarlijks wordt op basis van het IVB een Uitvoeringsprogramma opgesteld. De in het coalitieakkoord daarover opgenomen punten worden hierin uitgewerkt:

- dat het veiligheidsgevoel van de burgers moet verbeteren;
- dat het aantal inbraken en winkeldiefstallen verder omlaag moet;
- dat preventie en opsporing meer prioriteit moeten krijgen;
- dat er meer ruimte moet komen voor primaire preventie door inwoners en ondernemers, om huizen en panden beter te beveiligen;
- dat vuurwerkoverlast moet worden ingeperkt;
- dat in overleg met buurtverenigingen en inwoners ook per wijk prioriteiten worden vastgesteld en opgenomen in het jaarlijks vast te stellen Uitvoeringsprogramma integrale veiligheid;
- dat de gemeenteraad periodiek met de burgemeester en de politie de veiligheid en de eventuele knelpunten in het dorp bespreken.

Onderwerp

Veiligheid: participatie en samenwerking

Doelstelling

Gemeente, inwoners, politie en andere partners werken steeds meer samen op veiligheidsonderwerpen.

Maatregel

- Opstellen (twee)jaarlijks Uitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid.
- Mogelijkheden onderzoeken om burgerparticipatie te bevorderen, onder meer door het formeren van buurtpreventieteams. (Kadernota 2016)
- Regie op en deelname aan het Veiligheidshuis Haaglanden.

- Samenwerking binnen het RIEC (Regionaal Informatie en Expertisecentrum) op gebied van georganiseerde criminaliteit (hennep, ondermijning). (Kadernota 2016)
- Inzet Burgernet continueren.

Planning

Planning wordt jaarlijks opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Integrale Veiligheid.

Financiën

Planvorming past binnen bestaande middelen. Uitvoering is afhankelijk van te maken keuzes.

Onderwerp

Brandweezorg

Doelstelling

Het huidige niveau van de brandweezorg blijft behouden tegen aanvaardbare kosten. Er is een beweging gaande naar steeds meer en betere preventie.

Maatregel

Dit onderwerp betreft taken die gericht zijn op het voorkomen en bestrijden van branden en rampen en het beperken van ongevallen daarbij. De uitvoering van deze taken is voor een belangrijk deel bij de Veiligheidsregio Haaglanden ondergebracht. Afspraken en doelstellingen (m.n. vanuit de financiële invalshoek) worden bewaakt binnen de cyclus van de Veiligheidsregio. Zie ook de paragraaf verbonden partijen.

Planning

Doorlopend

Financiën

Planvorming past binnen bestaande middelen. Uitvoering is afhankelijk van te maken keuzes.

Onderwerp

Rampenbestrijding en crisisbeheersing

Doelstelling

De 'Bevolkingszorg' bij calamiteiten en crisissituaties is op orde. De taak omvat een groot aantal crisisbeheersingsprocessen, zoals het opvangen en verzorgen van evacués, het informeren van de inwoners, het voorzien in primaire levensbehoeften zoals water en huisvesting en het registreren van slachtoffers en schade.

Maatregel

- Opleiden, trainen en oefenen van medewerkers van de werkorganisatie Duivenvoorde voor hun taak binnen bevolkingszorg.
- Nieuwe ontwikkelingen op gebied van bevolkingszorg volgen, implementeren en borgen in organisatie.
- Actieve participatie in regionale werkgroepen en ontwikkelingen waaronder regionalisering van sleutelfuncties in de crisisbeheersing.

Planning

Doorlopend: Beleid en activiteiten op het gebied van bevolkingszorg worden voor een belangrijk deel in (sub)regionaal verband ontwikkeld en uitgevoerd.

Financiën

Planvorming past binnen bestaande middelen. Uitvoering is afhankelijk van te maken keuzes.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Gemeentewet,
- Wet Veiligheidsregio's,
- Politiewet,
- Drank- en Horecawetgeving,
- Wet tijdelijk huisverbod,
- Wet Bibob,

Lokaal

- Algemene Plaatselijke Verordening,
- Regionaal Beleidsplan Politie Eenheid Den Haag,
- Regionaal Crisisplan,
- Integraal Veiligheidsplan 2015-2018

Tabel 33 Overzicht totalen productgroep Veiligheid

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Veiligheid						
Lasten	-2.493.318	-2.475.394	-2.454.676	-2.434.566	-2.429.912	-2.429.912
Baten	-4.578	0	0	0	0	0
Saldo van baten en lasten productgroep	-2.497.896	-2.475.394	-2.454.676	-2.434.566	-2.429.912	-2.429.912
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-2.497.896	-2.475.394	-2.454.676	-2.434.566	-2.429.912	-2.429.912

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Vergunningverlening

Over vergunningaanvragen wordt zo snel als mogelijk een besluit genomen. Wat de burger graag wil staat centraal. Bij belemmeringen denken wij mee om tot een oplossing te komen. De normen waaraan een burger zich moet houden bij het maken van (bouw)plannen moeten daarom helder en eenduidig zijn. Hierdoor kunnen zij bij het maken van plannen zelf de verantwoordelijkheid nemen om te voldoen aan die normen. Het principe "aanvragen is toekennen" kan dan ook echt toegepast worden. Voor "kleine" bouwplannen wordt een gevraagde vergunning verleend als deze voldoet aan de hiervoor genoemde normen. Om duidelijk te krijgen waar de verantwoordelijkheid van de gemeente eindigt en die van de burger begint zal er bij het beoordelen van vergunningaanvragen strikt gekeken worden naar het publieke belang en individuele belang van de aanvrager.

Digitalisering van het behandelen van aanvragen omgevingsvergunning staat de komende jaren hoog op de ambtelijke agenda. Het digitaal behandelen van aanvragen omgevingsvergunning geeft een betere aansluiting met de ontwikkelingen op het gebied van toezicht en handhaving. Ook sluit het digitaal behandelen van aanvragen beter aan bij de manier waarop (bouw)plannen tegenwoordig gemaakt worden. Tevens kan het besluitvormingsproces voor aanvragen efficiënter verlopen.

Toezicht en handhaving

Om de woon- en leefomgeving veilig en schoon te houden zetten we de meest effectieve toezichtinstrumenten in. Daarbij zorgen we er voor dat deze instrumenten ook op de meest efficiënte manier ingezet worden.

In geval van overtredingen hanteren we in beginsel een strikt handhavingsbeleid. Daarbij kijken we naar de prioriteiten en worden de meest effectieve handhavinginstrumenten ingezet.

Omgevingsrecht

De Omgevingswet komt (waarschijnlijk) in 2018, maar tot die tijd is het huidige omgevingsrecht ook volop in beweging. Er is een steeds sterkere maatschappelijke behoefte aan een professionele overheid die burgers en bedrijven ondersteunt bij het realiseren van projecten en initiatieven. Een overheid die een goede en deskundige gesprekspartner is en die snel en doeltreffend werkt. Dit vergt een hoge mate van deskundigheid en professionaliteit. Om de kwaliteiten te waarborgen is de wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (VTH) in voorbereiding. Deze zal naar verwachting medio 2016 in werking treden. Een gevolg van deze wet is dat gemeenten een verordening Kwaliteit Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving moeten opstellen.

Onderwerp

Doorlooptijd aanvragen omgevingsvergunningen

Doelstelling

Het verkorten van de doorlooptijd van aanvragen omgevingsvergunning, een efficiënter besluitvormingsproces, betere aansluiting op de ontwikkelingen op het gebied van toezicht en op termijn een kostenbesparing.

Maatregel

Door middel van vereenvoudiging van de regelgeving en een efficiënter en gedigitaliseerd afhandelingsproces moet de doorlooptijd van de aanvragen omgevingsvergunningen worden verkort. Hiervoor zullen de volgende maatregelen genomen worden:

- Minder gedetailleerde regels ten aanzien van de welstandstoets: herziening handboek Welstand. (Kadernota 2016)

- Minder gedetailleerde regels ten aanzien van de welstandstoets: herziening werkwijze commissie Welstand en Cultureel Erfgoed (WCE). (Kadernota 2016)
- Vaststellen kaders voor afwijken van het bestemmingsplan.
- Beschrijven van het proces "behandelen omgevingsvergunning".
- Efficiënter maken van het proces "behandelen omgevingsvergunning".
- Projectplan digitaliseren Wabo-proces opstellen en uitvoeren.
- Onderzoek naar de best geschikte middelen om Wabo-proces te digitaliseren (hardware en software).

Planning

2016 - 2018

Voor bovengenoemde maatregelen zal een apart voorstel aan de raad worden voorgelegd. De besluitvorming omtrent de herziening werkwijze van de commissie WCE heeft in 2015 al plaatsgevonden.

Financiën

In het bovengenoemde raadsvoorstel zal een financiële dekking worden aangegeven voor deze maatregel.

Onderwerp

Leges Omgevingsvergunningen

Doelstelling

De leges omgevingsvergunningen (Wabo) dienen kostendekkend te worden gemaakt.

Maatregel

- De legestarieven voor een aanvraag omgevingsvergunning worden in 2016 en 2017 jaarlijks met 10% verhoogd zodat deze vanaf 2017 voor 85% kostendekkend zijn.
- In de jaren 2016-2017 gaan we besparingen op de uitvoeringskosten aanvraag omgevingsvergunning realiseren.
- Uiterlijk in 2018 realiseren we een besparing van € 181.000.

Planning

De verhogingen van de leges met jaarlijks 10% in 2016 en 2017 worden meegenomen in de legesverordeningen 2016 en 2017.

Besparing in de uitvoeringskosten in 2018.

Financiën

Door bovengenoemde maatregelen zal met ingang van 2018 een situatie van volledige kostendekkendheid worden bereikt. In de jaren 2015-2017 zal de gemeente nog worden geconfronteerd met tekorten voor wat betreft de uitvoering van de Wabo. Ervan uit gaande dat eventuele besparingen op de uitvoeringskosten pas in 2018 volledig effectief zullen zijn, worden de tekorten de komende jaren geschat op de volgende bedragen:

2015: € 362.000

2016: € 271.500

2017: € 181.000

Deze tekorten zullen worden gedekt vanuit de reserve leges omgevingsvergunningen. Deze reserve is bij de besluitvorming met betrekking tot de Kadernota 2016 aangevuld tot € 815.000.

De werkelijke opbrengsten zijn afhankelijk van het aantal aanvragen en de grootte van de projecten waarvoor een vergunningaanvraag wordt ingediend. Zij kunnen dan ook jaarlijks sterk fluctueren.

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten				
Baten	0 (per saldo)	0 (per saldo)		
Saldo	0	0		

Onderwerp

Toezicht en handhaving

Doelstelling

Het beschermen van de woon- en leefomgeving.

Maatregel

Herijken en uitwerken van beleid op het gebied van Toezichtstrategie, Handhavingsstrategie en Sanctiestrategie. De resultaten verwerken in Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP).

- naleving van wet- en regelgeving (Wabo, Bouwbesluit, Wet kinderopvang)
- naleven bouw en regelgeving (APV, Bouwverordening)
- naleven voorschriften bestemmingsplan

Planning

In de eerste helft van 2016 zal voor de Wabo geactualiseerd beleid worden voorbereid. Jaarlijks (doorlopend) een door het college vast te stellen handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP).

Financiën

De reguliere taken passen binnen bestaande middelen. Uitvoering is afhankelijk van te maken keuzes in het HUP.

Onderwerp

Ontwikkelingen in het omgevingsrecht

Doelstelling

Zorgen dat de gemeente/werkorganisatie klaar is voor de implementatie van de wet VTH.

Maatregel

- Opstellen van de verordening Kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving.
- Aanpassen van het Handhavingsuitvoeringsprogramma (HUP) en verbreden met vergunningverlening.

Planning

2016 - 2018

Financiën

Voor de maatregelen zijn geen extra financiële middelen nodig.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Wet algemene bepalingen omgevingsrecht (Wabo)
- Wet Milieubeheer
- Bouwbesluit
- Winkeltijdenwet
- Drank en Horecawet
- Afvalstoffenwet
- Wet kinderopvang en kwaliteitseisen peuterspeelzalen

Lokaal

- Algemene Plaatselijke Verordening Wassenaar
- Wassenaarse Bouwverordening
- Legesverordening
- Afvalstoffenverordening

Tabel 34 Overzicht totalen productgroep Vergunningverlening, toezicht en handhaving
(bedragen x € 1)

Productgroep totalen Vergunningverlening, toezicht en handhaving	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Lasten	-2.057.887	-2.107.347	-2.107.347	-2.107.347	-1.926.347	-1.926.347
Baten	619.901	1.267.194	1.010.289	1.100.789	1.100.789	1.100.789
Saldo van baten en lasten productgroep	-1.437.986	-840.153	-1.097.058	-1.006.558	-825.558	-825.558
Beoogde mutaties reserves	0	0	271.500	181.000	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-1.437.986	-840.153	-825.558	-825.558	-825.558	-825.558

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

De baten bestaan voornamelijk uit de ontvangsten leges omgevingsvergunningen. In de begroting 2015 zijn deze legesopbrengsten geraamd op basis van 100% kostendekkendheid. Gebleken is dat deze leges niet kostendekkend zijn. Daarom zijn de geraamde legesinkomsten in 2016 gebaseerd op de dan geldende legesarieven en niet op een fictieve situatie van 100% kostendekkendheid. In juli 2015 heeft de Raad ingestemd met maatregelen om deze leges met ingang van 2018 wel volledig kostendekkend te maken.

Mutatie reserves

De leges omgevingsvergunningen zullen in 2016 en 2017 jaarlijks met 10% worden verhoogd. Daarnaast moet voor 2018 een besparing op de uitvoeringskosten worden gerealiseerd van € 181.000. Door bovengenoemde maatregelen zal met ingang van 2018 een situatie van volledige kostendekkendheid worden bereikt. In de jaren 2015-2017 zal de gemeente nog worden geconfronteerd met tekorten voor wat betreft de uitvoering van de Wabo. Ervan uit gaande dat eventuele besparingen op de uitvoeringskosten pas in 2018 volledig effectief zullen zijn, worden de tekorten de komende jaren geschat op de volgende bedragen:

2015: € 362.000

2016: € 271.500

2017: € 181.000

Deze tekorten zullen worden gedekt vanuit de reserve leges omgevingsvergunningen.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

De gemeente heeft een zorgplicht voor de openbare ruimte. Vanuit het beheer is dit onderverdeeld in wegen, straten en pleinen, bruggen, riolering, openbaar groen, speelvoorzieningen, watergangen en waterpartijen, straatmeubilair en speelterreinen. Ook de begraafplaatsen vallen binnen dit thema. Onderhoud en beheer van alle te beheren onderdelen in de openbare ruimte worden daar waar nuttig integraal en project- en planmatig uitgevoerd. Dat doen we aan de hand van meerjarenbeheerplannen en daar van afgeleide jaarplannen en planningen.

Budgettaire beperkingen waren in 2011 reden om het onderhoudsniveau van de openbare ruimte op niveau C te stellen. Bij vaststelling van de beheerplannen 2013-2017 voor de openbare ruimte is door de gemeenteraad het basis onderhoudsniveau (niveau C) bevestigd. De voor het beheer benodigde onderhoudswerkzaamheden worden planmatig uitgevoerd op basis van jaarplannen gebaseerd op de beheerplannen en inspecties. Reguliere en kleine onderhoudsmaatregelen worden gefinancierd vanuit de exploitatie. Dekking van grotere onderhoudsmaatregelen zal door het opheffen van de voorzieningen vooralsnog via de Reserve openbare ruimte verlopen. Voor een toelichting en een overzicht van de kosten per kapitaalgoed wordt verwezen naar de (verplichte) paragraaf "Onderhoud Kapitaalgoederen" van deze begroting. Kosten voor groot onderhoud en vervanging worden als investeringen beschouwd en zijn in dit hoofdstuk toegelicht. Voor alle disciplines komen medio 2016 nieuwe beheerplannen beschikbaar.

Met jaarlijkse schouwen wordt de kwaliteit van bestratingen, het openbaar groen en in hoeverre de gemeente is schoongehouden gemonitord. Wat betreft de wegen is de gemeente als wegbeheerder juridisch aansprakelijk en heeft daarom de constructieve veiligheid als hoogste prioriteit staan. Voor schade veroorzaakt door gebreken heeft de gemeente een risicoaansprakelijkheid, hetgeen juridisch betekent dat wordt uitgegaan van een zogenaamde omgekeerde bewijslast. In relatie hiermee betekent dit dat de constructieve veiligheid geen onderdeel uitmaakt van het vastgestelde onderhoudsniveau dat berust op beeldkwaliteit.

Wij streven ernaar om op een transparante wijze verantwoording te kunnen afleggen over gemaakte onderhoudskeuzes. We willen, gemeten over de gehele levensduur van de voorzieningen en binnen kaders van acceptabele risico's en kosten, de optimale prestaties uit die voorzieningen halen. Deze systematiek is beter bekend onder de term assetmanagement: via een vastgestelde procedure en gewogen criteria de prioriteiten stellen zodat een goede balans wordt gevonden tussen het vervullen van de prestatie, het in controle hebben van de risico's en de kosten over de gehele levensduur.

Dan kan een optimale prioritering van onderhoudswerkzaamheden bepaald worden in relatie met (beperkte) onderhouds- en beheerbudgetten.

Het coalitieakkoord geeft aan dat de kwaliteit van de openbare ruimte moet worden verbeterd. Verbeteren van de kwaliteit van de openbare ruimte, zal in de praktijk betekenen het (plaatselijk) verhogen van het huidige onderhoudsniveau. Dit heeft uiteraard budgettaire gevolgen omdat het huidige onderhoudsniveau immers op C is bepaald. In 2015 is dankzij incidenteel beschikbaar gestelde financiële middelen op diverse locaties extra inzet gepleegd om de kwaliteit van de openbare ruimte te verbeteren. Later in 2016 wordt onderzocht of en hoe bijvoorbeeld buurtverenigingen verder betrokken kunnen worden bij het onderhoud.

In het coalitieakkoord is verder opgenomen dat:

- meer aandacht komt voor groen en voor inrichting winkelgebieden;
- daar waar mogelijk gaat het groenbeheer gepaard met duurzaamheid en ecologisch beheer;
- gebruik maken en stimuleren van de biodiversiteit, met bijzondere aandacht voor bijen;
- inwoners worden actief betrokken bij uitbreiding, inrichting en onderhoud van het groen in de wijken;

- openbare plekken die als onveilig worden beschouwd worden aangepakt;
- belemmeringen in de openbare ruimte voor mensen met een fysieke beperking worden zoveel mogelijk voorkomen en weggenomen.

Deze onderwerpen worden opgenomen in de nieuwe beheerplannen voor de openbare ruimte die voor medio 2016 gepland staan.

Onderwerp

Wandel- en ruiterspaden onderhouden

Doelstelling

Wandel- en ruiterspaden op beeldkwaliteitsniveau B (van de CROW) brengen en houden door het uitvoeren van groot onderhoud.

Maatregel

De landelijke CROW-beheersystematiek kent verschillende onderhoudskwaliteitsniveaus. Voor (half)verhardingen wordt niveau B (Basis) gehanteerd. Technisch gezien is dit de minimale verantwoorde kwaliteit die een verharding dient te hebben om veilig en verantwoord beheer te kunnen plegen. In het beheerplan 2016 – 2019, gepland medio 2016, worden de onderhoudskosten voor alle (halfverharde) paden in het groen inzichtelijk gemaakt. Vooruitlopend hierop is nu nog niet aan te geven wat de financiële consequenties zijn.

Planning

Nieuwe beheerplannen worden medio 2016 aan de raad voorgelegd.

Onderwerp

Vervanging groen

Doelstelling

Voor de vervanging van groen aan de beheerelementen bos, bomen, bosplantsoen, heesters, hagen, rozen, vaste planten, bermen, gazon, adoptiegroen en (half)verharding een budget aan te wijzen.

Maatregel

Beplanting heeft een bepaalde levensduur en die levensduur is afhankelijk van o.a. het beplantingstype, beschikbare groeiruimte, gebruiksintensiteit, uitgevoerd onderhoud en aantasting door ziektes en plagen. De gemeente wil de huidige beplanting zo lang mogelijk handhaven zodat vervangingen gecombineerd kunnen worden met andere werkzaamheden. Doordat gekozen is voor onderhoudsniveau C is het onderhoud de laatste jaren minder intensief geweest. Daarmee is de levensduur van de beplanting achteruit gegaan en zijn achterstanden ontstaan in de vervanging. Dit heeft tot gevolg gehad dat er een minder verzorgde en onrustige uitstraling is ontstaan van het groen met regelmatig vervuiling in de vorm van onkruid en zichtbare gebreken. Doordat herstel van de gebreken op basis van niveau C wordt uitgesteld, levert dit meer kale plekken op en meer onkruid in de vakken. Kortom een steeds lagere kwaliteit. Voor herstel is dan weer veel inzet van arbeid nodig.

Doordat onderhoudsniveau C het uitgangspunt C is, wordt geaccepteerd dat overhangend groen bij de diverse groenvakken aanzienlijk is. Ook dat gras deels over paden doorgroeit en daarmee de paden minder goed begaanbaar zijn. Maar ook de hoeveelheid en de hoogte van de onkruid, de hoeveelheid en omvang van kale plekken in de groene bedekkingen, de hoogte van het gras en het

gras dat in de nabijheid van bomen en andere 'obstakels' nog minder gemaaid wordt en daarom veel hoger staat dan het vlakke deel. Het zijn allemaal indicatoren van het onderhoudsniveau C. Ook de onbedoelde vermenging van soorten is het gevolg van beperkter onderhoud vanwege niveau C.

In de begroting zijn in beperkte mate financiële middelen bestemd voor vervangingen van het groen in de openbare ruimte. Alleen enkele kleinschalige vervangingen worden uitgevoerd. Wanneer zich kansrijke projecten vanuit riool- of wegbeheer voordoen, zijn daar vanuit groenbeheer niet altijd financiën voor beschikbaar. Daar dient apart geld voor aangevraagd te worden of het gaat ten koste van vervanging elders in de gemeente. Wanneer het onderhoudsbudget van het lopende jaar is uitgeput vinden in de periode tot aan de jaarwisseling geen vervangingen meer plaats.

Duurzaam investeren in openbaar groen is noodzakelijk om vervangingen (bij einde levensduur) te realiseren. Het huidige onderhoudsniveau met de beschreven effecten zorgt ervoor dat veel burgers klachten hebben over de staat van het groenonderhoud. Het is dan ook wenselijk het onderhoudsniveau te verhogen. Dat kan door een investeringsbedrag beschikbaar te stellen om het groen op een duurzame wijze te vervangen en het onderhoud minder intensief te maken. Dan kan het kwaliteits-/onderhoudsniveau omhoog en wordt geen verdere vervangingsachterstand opgelopen. Een raadsvoorstel om hiervoor een bestemmingsreserve in te stellen en de kosten te dekken uit de vrije ruimte van de algemene reserve zal u separaat nog voorgelegd worden. Gelijktijdig met het beheerplan groen 2016 - 2019 waarin per beheerelement gespecificeerd aangegeven zal worden wat te doen en welke kosten daarmee gemoeid zijn. Verwacht wordt dat hiermee een bedrag van € 1,6 mln. gemoeid zal zijn.

Planning

Nieuwe beheerplannen worden medio 2016 aan de raad voorgelegd.

Onderwerp

Groot onderhoud Wegen

Doelstelling

Wegen op vastgesteld beeldkwaliteitsniveau B houden door uitvoeren groot onderhoud.

Maatregel

Uit de gehouden inspecties aan het wegennet is gebleken dat groot onderhoud aan een aantal wegen noodzakelijk is. Deze wegen scoren beneden de richtlijn van de beeldkwaliteit (B) en uitvoeren van klein onderhoud is niet meer voldoende. Niet ingrijpen kan leiden tot hoge risico's op beleidsthema's zoals veiligheid, aansprakelijkheid, imago en bereikbaarheid. Voorheen werden de kosten van groot onderhoud uit de voorziening Wegen gedekt, maar van deze voorziening is in 2015 het saldo afgeroomd en de middelen zijn in de reserve Onderhoud openbare ruimte gestort. Daarom is er naast het exploitatiebedrag van € 742.790, dat voorheen als structurele storting in de voorziening Wegen diende en derhalve als dekkingsmiddel aanwezig is, aanvullend een bedrag van € 680.000 nodig om het totale pakket van maatregelen in 2016 van circa € 1.420.000 te kunnen dekken. Het betreft groot onderhoud dan wel de onderhoudsbijdrage aan een aantal verkeersprojecten. Voorgesteld wordt de € 680.000 ter beschikking te stellen ten laste van de reserve Onderhoud openbare ruimte .

Het gaat om asfaltwerkzaamheden op de locaties Zonneveldweg, Papegaaienlaan, Pieter Postlaan, Van Groeneveltlaan, Duinrellweg, fietspad Groot Haesebroekseweg/Papeweg (tunnel), v. Zuylen fase 3 (aanvulling). Bij de elementenverhardingen gaat het om wegen die in het centrumverkeersplan zijn opgenomen: Johan de Wittstraat, Lange Kerkdam, Gravestraat, Korenlaan en Molenweg.

Planning

De exacte planning is mede afhankelijk van de voortgang van de projecten in 2015. In het nieuwe beheerplan dat voor bestuurlijke behandeling medio 2016 gepland staat, worden de beheer- en onderhoudskosten nader bepaald. Dan zal ook de kostenverdeling conform de uitgangspunten van de BBV worden opgesteld en voorstellen gedaan worden op welke wijze de kosten voor regulier onderhoud, kosten voor klein en groot onderhoud en vervanging/rehabilitatie geboekt worden.

Financiën

Voorgestelde dekking: reserve openbare ruimte

Financiën (-=lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	-680.000			
Baten	680.000			
Saldo	0			

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Nieuw burgerlijk wetboek;
- Reglement Verkeersregels en Verkeerstekens (RVV 1990);
- Besluit Administratieve Bepalingen Wegverkeer (BABW);
- Uitvoeringsvoorschriften BABW inzake verkeerstekens (UVS BABW);
- Keureisen van het Hoogheemraadschap van Rijnland voor watergangen;
- Warenwetbesluit attractie- en speeltoestellen;
- de Europese NEN-normen;
- Kader Richtlijn Water (KRW);
- Stroomgebied Beheerplan (SGBP);
- Diverse wetten waaronder Wet op de lijkbezorging, Wet Milieubeheer, Wegenwet, Waterwet, Wegenverkeerswet (WVW 1994); Wet Bodembescherming, Crisis en Herstelwet;
- NPR 13201 (richtlijnen voor verlichting);
- ROVL 2011;

Lokaal

- APV;
- Gladheidbestrijdingsplan;
- Geactualiseerde beheerplannen;
- Gedragscode Flora en Fauna;
- Gemeentelijk Speelruimteplan;
- Leidraad inrichting openbare ruimte (LIOR);
- Verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP);
- Vastgestelde beheerplannen 2013-2017.

Investeringsbegroting 2016

Investering in 2016

Omschrijving

vervangen beschoeiing

Bedrag

€ 89.220

Toelichting

De technische levensduur van een deel van de beschoeiing is gepasseerd. Dit jaar wordt over een lengte van circa 1.112 meter beschoeiing vervangen. Door tijdige vervanging wordt voorkomen dat berm afschuift. Afschuiving is niet bevorderlijk voor de afvoer van water in de aangrenzende watergang als ook voor de stabiliteit, de (soms) waterkerende constructie en

mogelijke schade aan naastgelegen paden of wegen.

Tabel 35 Overzicht totalen productgroep Openbare ruimte

(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
Openbare ruimte				begroting 2017	begroting 2018	begroting 2019
Lasten	-11.487.140	-7.335.839	-5.559.803	-4.925.285	-4.923.469	-4.946.760
Baten	7.552.523	178.715	179.565	179.565	179.565	179.565
Saldo van baten en lasten productgroep	-3.934.617	-7.157.124	-5.380.238	-4.745.720	-4.743.904	-4.767.195
Beoogde mutaties reserves	5.281.500	2.745.120	680.000	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	1.346.883	-4.412.004	-4.700.238	-4.745.720	-4.743.904	-4.767.195

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Bij de lasten zijn de kosten voor de oudejaarsviering zijn met € 20.000 naar beneden bijgesteld ten opzichte van 2015. Verder zijn de eenmalige kosten voor authentieke armaturen van € 46.000, die er in 2015 waren voor o.a. de Windlustweg, dit jaar niet aanwezig. Daartegenover stond dat bij jaarrekening vanuit de voorziening onderhoud waterwegen € 334.620 terug kon vloeien naar de reserve openbare ruimte. Ook waren de kosten voor de aanleg van het Duivenvoordse Polderpad voor de gemeente € 15.701 lager en dit is in 2015 afgeraamd.

Mutatie reserves

In 2016 komt de beoogde dekking van diverse verkeersprojecten uit de bestemmingsreserve beheer openbare ruimte voor wegen € 680.000.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Het gescheiden inzamelen en verwerken van huishoudelijke afvalstromen is een wettelijke taak van de gemeente. De door de rijksoverheid geformuleerde doelstelling gaat uit van een doelmatige en efficiënte inzameling om een scheidingspercentage van 60% te behalen in 2016. De daarin onderscheiden afvalstromen zijn papier, glas, textiel, kunststof, GFT, grofvuil, KCA en het restafval. Restafval en gft worden wekelijks opgehaald bij de laagbouw. Oud papier wordt op diverse locaties opgehaald en kan ook net als plastic, glas en kleding dagelijks worden aangeboden bij de zogenaamde milieuparkjes die verspreid over de gemeente liggen. Het afvalbeleidsplan is in 2015 vastgesteld en wordt nu verder met Avalex uitgewerkt. Doelstelling is een hoger afvalscheidingspercentage te realiseren en fors minder aantal kilogrammen restafval in het fijn huishoudelijk afval.

Het onderzoek naar de mogelijkheid van een gezamenlijk afvalbrengrstation voor de gemeenten Voorschoten, Leidschendam-Voorburg en Wassenaar is in volle gang.

Het afgelopen jaar zijn er verschillende bestuurlijke overleggen geweest om hier een oplossing voor te vinden. Het eerste probleem is een geschikte locatie qua afmetingen en ligging in het gebied te vinden. Om de grootte van de locatie te bepalen is er gekeken naar de activiteiten welke er plaats dienen te vinden. Hiervoor is een globale inschatting gemaakt aan de hand van een programma van eisen. Hierbij is duidelijk gekeken naar de toekomst. Een afvalbrengrstation zal meer het karakter moeten krijgen van een duurzaamheidscentrum. Dat is een terrein waarbij heel veel activiteiten zijn ondergebracht / aangesloten zijn. Hierbij valt te denken aan een kringloopwinkel, afvaleducatie, repair bedrijvigheid, internetverkoop en een bouwmaterialenhoek. De drie deelnemende gemeenten hebben aan de hand hiervan gekeken binnen hun gemeenten of er geschikte locaties voorhanden zijn. Deze zijn in het bestuurlijk overleg besproken. De aangedragen locaties zijn naast elkaar gelegd en beoordeeld op o.a. oppervlakte, bereikbaarheid en uitbreidingsmogelijkheid. Op dit moment zijn er nog 2 locaties die mogelijk geschikt zijn om een gezamenlijk afvalbrengrstation / duurzaamheidscentrum te creëren.

Verdere stappen zullen zijn:

- onderzoeken of de terreinen in eigendom te verkrijgen zijn.
- uitwerken business case.

Riolering is noodzakelijk vanuit het oogpunt van volksgezondheid en milieubescherming en het voorkomen van wateroverlast. De aanleg, het beheer en onderhoud van riolering is op grond van de Wet milieubeheer een gemeentelijke taak. Het beheer en onderhoud van riolering betreft de wettelijke zorgplichten op afvalwater, hemelwater en grondwater. Het beheer van de riolering is gericht op een veilig en goed functionerend systeem op grond van de Europese, Nationale, Provinciale en Regionale (wettelijke) verplichtingen.

Het in 2012 vastgestelde Verbreed Gemeentelijk Riool Plan (VGRP) als een beleidsmatig en strategisch plan is de basis voor de te nemen maatregelen om het onderhoud voor de riolering te realiseren. Wassenaar continueert haar samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland en de gemeente Voorschoten om kennis te harmoniseren, kosten te besparen en kwaliteit te verbeteren.

De kosten voortvloeiend uit de afvalinzameling en afvalverwerking en voor riolering worden gedekt door de inkomsten uit de afvalstoffenheffing respectievelijk rioolheffing (zogenaamde gesloten financiering). De heffing en invordering van de afvalstoffenheffing en rioolheffing wordt uitgevoerd door de Belastingen Samenwerking Gouwe-Rijnland.

Onderwerp

Gladheidbestrijding

Doelstelling

Voor het bestrijden van de gladheid in Wassenaar over te gaan aan op de methode die het mogelijk maakt om preventief (zogenaamd nat) te strooien.

Maatregel

In Wassenaar wordt overgaan naar preventief strooien (zogenaamd nat strooien). Bij preventief strooien wordt gebruikgemaakt van een zoutoplossing die aan water wordt toegevoegd. Dit in tegenstelling tot de traditionele wijze waarbij tijdens gladheid zoutkorrels worden gestrooid die door het verkeer verder verspreid moeten worden. Bij de nieuwe methodiek kan bij verwachting van gladheid reeds gestrooid worden en door de methodiek van nat strooien hoeft het verkeer niet voor verdere verspreiding te zorgen. De verkeersveiligheid wordt dus in belangrijke mate verbeterd. In Voorschoten is een zoutoplosser beschikbaar en deze heeft voldoende capaciteit om ook Wassenaar te kunnen voorzien van de benodigde zoutoplossing. Wel moeten er aanvullende voorzieningen in Wassenaar komen en strooiers aangepast worden om ze geschikt te maken voor nat strooien.

Planning

De geplande vervangingsinvesteringen voor de huidige strooiers waren voldoende om de investeringen om over te kunnen gaan op preventief strooien te kunnen dekken. Om voor de winterperiode 2015-2016 klaar te zijn is deze actie daarom reeds in de zomerperiode 2015 ingezet en heeft geen financiële gevolgen voor 2016.

Onderwerp

Eénmalige teruggave afvalstoffenheffing in 2016

Doelstelling

De opbrengst van de afvalstoffenheffing in 2016 mag niet meer dan de in de Kadernota opgenomen indexering van 1,2% toenemen ten opzichte van de opbrengst over 2015.

Maatregel

Binnen het bestaande beleid worden alle tarieven zoveel mogelijk kostendekkend vastgesteld. In deze begroting worden dan ook tarieven voor de afvalstoffenheffing voorgesteld waarmee de kostendekkendheid voor 2016 op een niveau van 99,7% uitkomt. Mede door de besluitvorming over de begroting voor 2015 waarin de toename van de afvalstoffenheffing *incidenteel* met € 126.000 werd verminderd (en de kostendekkendheid voor 2015 op 93,4% uitkwam), leidt de uitwerking van dit beleid tot een toename van de afvalstoffenheffingopbrengst met méér dan maximaal toegestane indexering. Om dit te voorkomen wordt voor 2016 een éénmalige teruggave van in totaal € 250.000 voorgesteld.

Planning

Uitvoering in 2016 via de aanslagnota door BSGR.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Landelijk Afvalbeheerplan (LAP2)
- diverse wetten onder andere: Gemeentewet, Wet milieubeheer, Flora- en faunawet, Woningwet, Wet biociden en gewasbeschermingsmiddelen, Wet publieke gezondheidszorg, Waterwet, Wet Informatie Uitwisseling Ondergrondse Netten (WION), Wet Ruimtelijke Ordening (Wro), Wet Algemene Bepalingen Omgevingsrecht (Wabo), Wet Bodem Bescherming (Wbb);

- Artikel 15.33 Wet milieubeheer
- Kader Richtlijn Water (KRW);
- Stroomgebied Beheerplan (SGBP)
- Deltaprogramma;
- Wet Gemeentelijke Watertaken(Wgm);
- 4de Nota Waterhuishouding (NW4);
- Rijkvisie Waterketen;
- Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW);
- Nationaal Bestuursakkoord Water Actueel (NBW-a);
- Bestuursakkoord Waterketen 2007;
- Besluit lozingen;
- Bouwbesluit;
- Besluit omgevingsrecht (Bor);
- Burgerlijk wetboek;

Lokaal

- Verordening reinigingsheffingen
- Verordening rioolheffing
- Verbreed gemeentelijk rioleringsplan 2015-2019
- Inkoopvoorwaarden (o.a. duurzaamheid en aanbestedingsregels)

Investering in 2016

Omschrijving	Bedrag	Toelichting
Het vervangen/reoveren van gemalen (1 st)	€ 27.500	Betreft gemaal bij de Papelaan nabij de Vinkelaan
Het vervangen of relinen van vrijverval riool o.a. riool Raadhuyslaan, Schouwweg (Araweg - Papegaaienlaan), aantal straten in wijk Oostdorp vervangen riolering en aanbrengen drainage	€ 1.150.600	Aanwezige knelpunten (hydraulisch functioneren, de technische levensduur) voortgekomen uit inspecties dan wel meldingen en klachten brengen geven indicaties voor de vervangingswens. Afhankelijk van het functioneren van het rioolstelsel, veiligheid omgeving en de volks-, dier- en plangezondheid wordt de prioriteit bepaald.
vervangen containers gemeentewerf	€ 20.000	Betreft de stalen afvalcontainers op de gemeentewerf voor o.a. veegvuil, puin etc. (zie ook bijlage 6)

Tabel 36 Overzicht totalen productgroep Afvalinzameling en -verwerking en riolering
(bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Afvalinzameling en verwerking en riolering						
Lasten	-6.432.805	-6.428.452	-6.144.893	-6.149.153	-6.126.305	-6.094.274
Baten	7.573.337	7.629.798	7.589.190	7.839.190	7.839.190	7.839.190
Saldo van baten en lasten productgroep	1.140.532	1.201.346	1.444.297	1.690.037	1.712.885	1.744.916
Beoogde mutaties reserves	182.128	15.000	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	1.322.660	1.216.346	1.444.297	1.690.037	1.712.885	1.744.916

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Lasten: Met ingang van 2016 vervalt de verplichting om het huishoudelijk afval via Gevulei te laten verwerken. Het tarief van AVALEX voor afvalverwerking ligt aanzienlijk lager dan het tarief bij Gevulei waardoor de verwerkingskosten € 300.000 lager zijn. Hier tegenover staat een verhoging van de bijdrage van AVALEX van € 84.000.

Baten: In 2015 zijn de opbrengsten van de reinigingsheffing incidenteel verlaagd (€ 126.000). Daarnaast werd de hogere bijdrage van AVALEX (€ 84.000) structureel doorbelast. De kostendekkendheid gaat in 2016 weer omhoog. (zie ook paragraaf lokale heffingen). Omdat de opbrengst afvalstoffenheffing met niet meer dan 1,2% mag toenemen wordt voor 2016 een éénmalige teruggave van de afvalstoffenheffing voorgesteld van € 250.000.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

In 2015 is een start gemaakt met het project "Taskforce Vastgoed" met als opdracht een verdere professionaliseringsslag voor alle aan Vastgoed gerelateerde zaken. Kernwoorden bij de aanpak zijn een integrale en strategische benadering van al het gemeentelijk bezit (ruim 150 objecten met een gezamenlijke WOZ-waarde van bijna € 100.000.000) en het vergroten van het inzicht in de financiële resultaten ervan. Daarbij is de aanpak gericht op de uitgangspunten dienstverlenend (in- en extern) en flexibel.

De Taskforce is een zelfstandige en stevig gepositioneerde vastgoed eenheid binnen de organisatie. Hiermee kunnen opgaven en vragen op het gebied van vastgoed eenduidig, integraal en projectmatig worden aangepakt. De Taskforce Vastgoed kent een groot aantal opgaven. Dit zal projectmatig opgepakt worden. Een van de eerste acties is het op orde brengen van de bedrijfsvoering, gekoppeld aan het oppakken van projecten. Voor een integraal overzicht van de te nemen stappen, wordt een Plan van Aanpak met (bestuurlijke) prioritering opgesteld. De raad zal hierover worden geïnformeerd. Voor eventuele noodzakelijke investeringen zullen aparte voorstellen aan de raad worden voorgelegd.

De gemeente exploiteert en onderhoudt het gemeentelijk bezit om een adequate huisvesting te bieden aan gemeentelijke diensten en instellingen met maatschappelijke waarden.

Hiertoe is het accommodatiebeleid in 2012 vastgesteld. In dit accommodatiebeleid zijn gebruikers in drie categorieën ingedeeld. Hierbij staan categorie A (gebruikers die een wettelijke taak uitvoeren) en categorie B (gebruikers die een bijdrage leveren aan de Wassenaarse gemeenschap) centraal. Overige gebruikers (categorie C) worden in beginsel niet gehuisvest. Panden die bij uitvoering van dit beleid vrijkomen worden in principe verkocht.

Onderdeel van het accommodatiebeleid is het doorvoeren van kostendekkende huren voor alle gebruikers. In 2016 zal hierop ingezet worden. Dit heeft mede tot doel om transparant de investeringen en kosten aan accommodaties door te belasten aan de gebruikers. Daarvoor dienen de kosten voor het beheer en onderhoud inzichtelijk en gekoppeld te zijn aan meerjarenonderhoudsplannen en –begrotingen. Verwacht wordt dat eind 2016 van alle objecten na inventarisatie de meerjarenonderhoudsplannen gereed zijn. Dan is ook bekend wat de omvang van het achterstallig (technisch) onderhoud is. Mede op basis van die informatie kan de raad richting geven en keuzes maken over bijvoorbeeld behouden of afstoten. Mede in relatie tot wat tot de gemeentelijke taken gerekend mag worden.

Het technisch beheer en onderhoud van de accommodaties is belegd binnen de Taskforce Vastgoed. De grondslag hiervan is opgenomen in de meerjarenonderhoudsbegroting. Aanvullend is het gewenst ter onderbouwing een meerjarig beheerplan op te stellen. Voor Vastgoed is deze er nog niet eerder geweest en zal dan ook nieuw opgezet moeten worden. Daarnaast zijn de onderhoudsbegrotingen van de objecten inmiddels verouderd en zal er op ingezet moeten worden deze weer up-to-date te krijgen.

De kosten voortvloeiend uit het technisch beheer en groot onderhoud van de accommodaties was opgenomen in een voorziening. Deze is bij de jaarrekening 2014 komen te vervallen en de middelen zijn naar de reserve openbare ruimte overgeheveld. Overwogen wordt een reserve Vastgoed in te stellen waarmee jaarlijks de kosten en opbrengsten inzichtelijk gepresenteerd kunnen worden.

Onderwerp

Renovatievoorstel binnenzijde De Paauw

Doelstelling

Cultuur historische kwaliteit van landgoed De Paauw in hedendaagse tijd vertalen

Maatregel

Op basis van het groot onderhoud aan de buitenzijde van Raadhuis De Paauw is nader gebleken dat het gebouw van grotere historische waarde is dan aanvankelijk verondersteld. Verder historisch onderzoek is wenselijk om de mogelijkheden voor renovatie van de binnenzijde van het pand en het bijhorende landgoed en kunstcollectie inzichtelijk te maken.

Planning

Na inventarisatie en consulteren van externe deskundigen waaronder ook de Rijksdienst voor Cultureel Erfgoed, verschillende scenario's voorleggen voor een integraal renovatievoorstel. Afhankelijk van de scenariokeuze en omvang van de scope de vervolgstappen bepalen.

Onderwerp

Onderzoeken centrale huisvesting ambtelijk apparaat

Doelstelling

Inzichtelijk maken of centrale huisvesting van het ambtelijk apparaat van de werkorganisatie Duivenvoorde zinvol is op basis van kosteneffectiviteit.

Maatregel

Inventarisatie van de huidige en toekomstige huisvestingskosten over meerdere locaties en de daarmee gepaard gaande reiskosten die het pendelen tussen de meerdere locaties met zich brengt. Dit afzetten tegen de financiën die een centrale huisvesting met zich mee zou brengen. Onder de voorwaarde dat eventuele consequenties voor de dienstverlening aan de burgers beperkt zullen zijn.

Planning

Na het zomerreces 2016 de raad te informeren over de uitkomsten van het onderzoek.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

De accommodaties zullen te allen tijde moeten voldoen aan de wet- en regelgeving. Dit is in ieder geval het Bouwbesluit. Aandachtspunt hierbij is ook dat op termijn duidelijker en meer gedocumenteerd ingezet wordt op een objectgericht vastgoeddossier. Daarnaast is van toepassing het accommodatiebeleid waarin de afzonderlijke sporen van beleid in 2012 zijn vastgesteld.

Investeringen begroting 2016

Investering 2016

Geconstateerd is dat er bij diverse objecten een onderhoudsachterstand is of in het verleden op een te sobere wijze onderhoud is gepleegd. Te lang is in het verleden gewacht met het op peil houden van de accommodaties in afwachting van beleidsvisies op afzonderlijke gebouwen. Het noodzakelijk onderhoud is uitgesteld en vraagt nu (verhoogde) investeringen. Uitstel is op onderdelen niet langer acceptabel. De nieuw op te stellen beheerplannen zullen in 2016 daarin meer duidelijkheid scheppen.

Een tweetal grote projecten zijn reeds in voorbereiding genomen. In 2015 is een start gemaakt met de renovatie van buurtcentrum Zonneveldweg. Voor Raadhuis De Paauw is bij nader onderzoek een rijke historie van het gebouw bloot komen liggen en zijn er aanpassingen in de voorbereidingen nodig om een goede restauratie uit te voeren. De verwachting is dat met de werkzaamheden aan de buitenzijde in 2016 gestart kan worden. Ook voor de Warenar dienen de voorbereidende werkzaamheden gestart te worden.

Tabel 37 Overzicht totalen productgroep Gebouwen en opstallen**(bedragen x € 1)**

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Gebouwen en opstallen						
Lasten	-460.878	-372.299	-372.299	-372.299	-372.299	-372.299
Baten	1.428.100	442.402	666.902	416.902	416.902	416.902
Saldo van baten en lasten productgroep	967.222	70.103	294.603	44.603	44.603	44.603
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	967.222	70.103	294.603	44.603	44.603	44.603

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Ten opzichte van 2015 nemen de te verwachten baten per saldo incidenteel met € 225.000 toe. Dit wordt mede veroorzaakt door de verhoging van de verkoopopbrengsten van onroerend goed (zie programma 3 Wassenaar ontwikkelt, productgroep Ruimtelijke ontwikkeling).

P5 Financiering en algemene middelen

Programma	Productgroep	Producten
Algemene dekkingsmiddelen	Belastingen Algemene uitkering Treasury, saldi en deelnemingen	Gemeentelijke belastingen Algemene uitkering Geldleningen Deelnemingen Algemene baten en lasten onvoorzien Saldo kostenplaatsen Resultaat en winstbestemming

Visie en maatschappelijke effecten (tekst Coalitieakkoord)

De financiële positie van Wassenaar is gezond. Dat is belangrijk omdat inwoners, bedrijven en instellingen baat hebben bij, dan wel afhankelijk zijn van voorzieningen die de gemeente biedt. Deze goede financiële positie dient dan ook behouden te blijven door een doelmatig financieel beleid en een duurzaam sluitende begroting. De investeringen zijn deels al voorzien, deels incidenteel en deels structureel te dekken.

De huidige meerjarenramingen voor 2016-2019 zijn niet structureel sluitend. Conform eerdere afspraken wordt er bekeken waarop er bezuinigd kan worden. Voorzien van nadere dekkingsvoorstellen zal de begroting voor 2016 structureel sluitend aan de gemeenteraad worden aangeboden.

Om kostenoverschrijdingen te vermijden is een sterke en adequate politieke sturing op grote projecten noodzakelijk.

De OZB en andere belastingen kennen ten hoogste een inflatiecorrectie. De tarieven en belastingen worden transparant berekend. De grondslagen worden door de gemeenteraad vastgesteld. Er komt geen heffing op parkeren. Er wordt inzichtelijk gemaakt hoe de ontwikkeling van de OZB de afgelopen tien jaar is geweest.

Tabel 38 Lasten, baten en saldo van programma 5

(bedragen x € 1)

Lasten/baten/saldo van het programma	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Totaal lasten	-909.085	-629.015	-796.659	-775.452	-758.006	-734.720
Totaal baten	35.127.573	40.250.343	39.250.701	38.723.616	38.042.793	37.728.563
Saldo van baten en lasten programma	34.218.487	39.621.328	38.454.042	37.948.164	37.284.787	36.993.843
Beoogde mutaties reserves programma	300.700	96.000	0	0	0	0
Geraamd resultaat programma	34.518.557	39.717.328	38.454.042	37.948.164	37.284.787	36.993.843

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

De gemeente kent diverse gemeentelijke heffingen. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen belastingen en rechten. De belastingen zijn algemene dekkingsmiddelen, terwijl de rechten zogenoemde bestemmingsheffingen zijn. Dit houdt in dat voor belastingen geen opbrengstlimiet geldt en dat de diverse rechten niet meer dan kostendekkend mogen zijn.

Conform de uitgangspunten van de Kadernota 2016-2019 zijn de baten van de belastingen voor 2016 aangepast met het inflatiepercentage van 1,2%.

In de raadsvergadering van 16 december 2013 is een motie aangenomen een eventuele meeropbrengst OZB-woningen over 2014 door middel van het OZB-tarief terug te geven aan de inwoners. Deze meeropbrengst OZB-woningen als gevolg van de tariefstelling 2014 bedraagt € 70.000 en is in mindering gebracht op de geraamde opbrengst OZB 2016.

In het meerjarenperspectief na 2016 vindt geen indexering plaats in verband met de toepassing van het systeem van constante prijzen.

In de decemberraad wordt een adviesnota aan de raad aangeboden voor de vaststelling van de diverse belastingtarieven voor 2016. In de berekening van de tarieven zullen de nu aangegeven belastingopbrengsten worden afgezet tegen de verschillende grondslagen.

De heffing en invordering van de belastingen (baatbelasting, OZB, hondenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting) inclusief de uitvoering van de Wet WOZ en de kwijschelding wordt sinds 2011 uitgevoerd door Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR).

In het coalitieakkoord is afgesproken dat de stijging van de belastingopbrengsten niet meer bedraagt dan de correctie voor inflatie.

Onderwerp

OZB en andere belastingen

Doelstelling

De stijging van de belastingopbrengst bedraagt niet meer dan de correctie voor inflatie.

Maatregel

Het percentage voor de verwachte inflatie wordt ontleend aan de ramingen die door het Centraal Planbureau worden gedaan in het Centraal Economisch Plan (CEP) en vastgesteld in de kadernota voor het betreffende begrotingsjaar.

- 2016: 1,2% (CEP 2015) / Kadernota 2016
- 2017: CEP 2016/Kadernota 2017
- 2018: CEP 2017/Kadernota 2018
- 2019: CEP 2018/Kadernota 2019

Planning

Jaarlijks wordt in de begroting een besluit genomen over de algemene stijging van de belastingopbrengst. Dit uitgangspunt wordt vervolgens vertaald in de verschillende belastingverordeningen en tarieventabellen die in december van het jaar voorafgaand aan het belastingjaar door de raad worden vastgesteld.

Financiën

In onderstaande tabel wordt weergegeven wat het effect van de inflatiecorrectie op de baten van de belastingen en heffingen is.

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten				
Baten	+ 164.911	+ 164.911	+ 164.911	+ 164.911
Saldo	+ 164.911	+ 164.911	+ 164.911	+ 1649.11

Onderwerp

Teruggave meeropbrengst OZB-woningen 2014

Doelstelling

Een eventuele meeropbrengst OZB-woningen over 2014 door middel van het OZB-tarief terug te geven aan de inwoners.

Maatregel

De meeropbrengst OZB-woningen als gevolg van de tariefstelling 2014 bedraagt € 70.000. Dit bedrag is in mindering gebracht op de geraamde opbrengst OZB-woningen 2016.

Planning

Jaarlijks wordt in de begroting een besluit genomen over de hoogte van de onroerende-zaakbelastingen. De geraamde opbrengst en de verwachte WOZ-waarde voor het komend jaar bepalen de uiteindelijke OZB-tarieven. Deze tarieven worden opgenomen in de verordening onroerende-zaakbelastingen die in december van het jaar voorafgaand aan het belastingjaar door de raad wordt vastgesteld.

Financiën

In onderstaande tabel wordt weergegeven wat het effect van de teruggave van de meeropbrengst OZB woningen 2014 op de belastingopbrengst is.

Financiën (-lasten +=baten)	2016	2017	2018	2019
Lasten	- 70.000	-70.000	-70.000	- 70.000
Baten				
Saldo	-70.000	-70.000	- 70.000	- 70.000

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Gemeentewet

Lokaal

- Gemeentelijke belastingverordeningen
- Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen Wassenaar 2015
- Gemeenschappelijke regeling Belastingssamenwerking Gouwe-Rijnland
- Coalitieakkoord 2014-2018

Tabel 39 Overzicht totalen productgroep Gemeentelijke belastingen (bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Gemeentelijke belastingen						
Lasten	-1.020.698	-872.369	-957.190	-958.328	-959.473	-955.415
Baten	11.794.608	11.989.825	12.068.018	12.068.018	12.068.018	12.068.018
Saldo van baten en lasten productgroep	10.773.910	11.117.456	11.110.828	11.109.690	11.108.545	11.112.603
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	10.773.910	11.117.456	11.110.828	11.109.690	11.108.545	11.112.603

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

De verschillen worden verklaard door de inflatiecorrectie en de verlaging van de OZB als gevolg van de teruggave van de meeropbrengst OZB-woningen 2014.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Via de algemene uitkering uit het gemeentefonds ontvangen gemeenten op basis van fysieke en sociale maatstaven een aanzienlijke bijdrage in hun algemene dekkingsmiddelen. Het Rijk kan via de vergoeding op de verschillende maatstaven compensaties voor beleidsintensiveringen beschikbaar stellen waarover gemeenten dan overigens wel weer zelf kunnen beslissen of zij die compensatie dan ook daadwerkelijk voor die bedoelde uitgaven aanwenden.

In de berekening van de algemene uitkering gaat het Rijk er van uit dat gemeenten ook zelf een eigen inkomsten genererende belastingcapaciteit bezitten. Door met een genormeerde korting op het onroerend goed te werken wordt bereikt dat elke gemeente evenredig voor de eigen belastingcapaciteit wordt gekort op de uitkering.

Daarnaast zijn verschillende integratie-, decentralisatie- en suppletie-uitkeringen in de uitkering opgenomen.

De (meerjaren)ramingen in deze begroting zijn gebaseerd op de meicirculaire 2015 van het gemeentefonds. Dit betekent dat de gevolgen en uitwerkingen van eventuele compensaties voor o.a. de dalende accessen (de ontwikkeling van het gemeentefonds als geheel ten gevolge van de koppeling aan de netto gecorrigeerde rijksuitgaven-methode oftewel de samen de trap op maar de laatste jaren meer de trap af), de ontwikkelingen van de uitkeringsbasis, de tweede fase van het groot onderhoud aan het verdeelstelsel en de financiering van de 3D-taken meerjarig in de voorliggende begroting verwerkt zijn.

In het kader van de eerste fase van het groot onderhoud van het verdeelstelsel van het gemeentefonds werd Wassenaar structureel voor ca. € 200.000 gekort. Naar aanleiding van de uitkomsten voor het cluster Onderwijshuisvesting is een brief gestuurd om de uitkomsten op basis van recentere cijfers te bezien. Na nader onderzoek heeft het Rijk besloten de eerdere aanpassingen van het cluster onderwijshuisvesting toch door te voeren.

In het kader van de 2^e fase zijn de clusters Werk & Inkomen en Brandweer & Rampenbestrijding herijkt. De cluster Volkshuisvesting, Ruimtelijke Ordening en Stadsvernieuwing is slechts voor een derde deel ingevoerd onder de voorwaarde dat in 2015 nader onderzoek zal worden gestart naar de kosten van gemeenten op dit gebied. Hieruit zal moeten blijken of verdere (neerwaartse) aanpassing voor 2017 e.v. nodig is.

Daarnaast wordt met ingang van 2016 o.a. gewerkt met een 3-jaars gemiddelde voor het aantal bijstandsontvangers om de dynamiek van deze maatstaf te kunnen ondervangen.

Het herverdeeleffect dat uitgaat van de 2^e fase van het groot onderhoud van het verdeelstelsel van de algemene uitkering bedraagt met ingang van 2016 gemiddeld ca. € 171.000 nadelig. De aanpassing van het cluster Werk & Inkomen heeft de grootste (negatieve) gevolgen voor Wassenaar; om deze reden is het onbenutte deel van het budget voor uitvoeringskosten Werk & Inkomen in meerjarenperspectief in deze begroting ingezet ter dekking van deze negatieve aanpassing.

De herverdeeleffecten worden in 2016 in één keer ingevoerd. Ter compensatie wordt in 2016 éénmalig een suppletie-uitkering ontvangen van € 77.000. Samen met de resterende BAG-compensatie voor de eerste fase (zorginstellingen) is daarmee sprake van € 105.742 compensatie.

In de meicirculaire zijn ook de budgetten voor de integratie-uitkering Sociaal domein op basis van de objectieve verdeelmodellen WMO en Jeugd bekend gemaakt. Voor de gehele Sociaal Domein-uitkering is daarmee sprake van een gemiddelde structurele korting van € 589.000 ten opzichte van de bedragen gepresenteerd in de septembercirculaire van 2014 (€ 610.000 voor 2016).

De drie decentralisatiebudgetten vormen tezamen de zgn. integratie-uitkering Sociaal domein. Deze integratie-uitkering is integraal onderdeel van de algemene uitkering en mag als algemeen dekkingsmiddel 'ontschot' in de gemeentelijke exploitatie worden ingezet.

Met het oog op de vele aanpassingen die de algemene uitkering uit het gemeentefonds deze jaren ondergaat is een cumulatierегeling voor het gemeentefonds overeengekomen. Deze regeling beoogt het nadeel van alle aanpassingen te beperken tot een nadeel van maximaal € 15 per inwoner per jaar. Het gaat daarbij over de eerste en tweede fase van het groot onderhoud en de invoering van de objectieve verdeelmodellen WMO en jeugd. In dit opzicht is Wassenaar kennelijk net een gemeente met een te klein nadeel want in 2019 wordt voor € 11.500 gekort.

De uitkering voor de Huishoudelijke Hulp Toelage voor 2016 wordt met € 112.704 verhoogd tot € 209.142. De uitkering voor de Wmo huishoudelijke hulp wordt structureel met gemiddeld € 46.000 verhoogd.

De aantallen op de diverse maatstaven zijn geactualiseerd.

Onderwerp

Onderhoud algemene uitkering

Doelstelling

Bestuur en organisatie zijn tijdig en juist geïnformeerd over de ontwikkeling van het gemeentefonds waardoor daar tijdig op geanticipeerd kan worden en er eventueel beleid op kan worden ontwikkeld.

Maatregel

De verschillende circulaire's over het gemeentefonds worden uitgewerkt in collegeadviezen en raadsinformatiebrieven waarmee duidelijk wordt wat de beleidsimplicaties en financiële gevolgen zijn van de daarin verwoorde ontwikkeling van de algemene uitkering.

Planning

- De meicirculaire wordt verwerkt in de najaarsnota van het lopende begrotingsjaar en zo mogelijk in de kadernota maar in elk geval in de begroting voor het nieuwe begrotingsjaar.
- De septembercirculaire wordt zo mogelijk verwerkt in de najaarsnota van het lopende begrotingsjaar maar in elk geval in de jaarrekening van het lopende begrotingsjaar.
- De decembercirculaire wordt verwerkt in de jaarrekening van het lopende begrotings-/verslagjaar en in de voorjaarsnota van het nieuwe begrotingsjaar.

Financiën

De begroting en het meerjarenperspectief zijn gebaseerd op de meicirculaire. De uitkomsten daarvan zijn integraal verwerkt in de verschillende ramingen.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

Financiële Verhoudingswet

Meicirculaire 2015 van het gemeentefonds

Tabel 40 Overzicht totalen productgroep Algemene uitkering**(bedragen x € 1)**

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Algemene uitkering						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	19.842.475	24.902.671	24.408.487	23.652.387	23.344.312	23.338.978
Saldo van baten en lasten productgroep	19.842.475	24.902.671	24.408.487	23.652.387	23.344.312	23.338.978
Beoogde mutaties reserves	0	0	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	19.842.475	24.902.671	24.408.487	23.652.387	23.344.312	23.338.978

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Het voordeel van de algemene uitkering voor 2016 is € 500.000 lager dan voor 2015. Dit komt omdat de raming van de algemene uitkering voor 2016 al gebaseerd is op de meicirculaire van 2015 terwijl de raming voor 2015 nog op de decembercirculaire is gestoeld. Dit mank gaan van de vergelijking wordt in de najaarsnota 2015 rechtgetrokken: dan blijkt het verschil slechts €96.000. De voornaamste verklaringen voor dit verschil zijn de hogere uitkeringsfactor (lees het accres) voor 2016 nl. € 679.000 en daar tegenover € 670.000 lagere uitkeringen voor het sociaal domein (incl. de WMO huishoudelijke hulp).

Daarnaast is sprake van een € 83.000 hogere inkomstenmaatstaf (negatief) veroorzaakt door een hogere WOZ-waarde, een € 61.000 verbetering van de uitkeringsbasis (aantallen) en € 83.000 lagere suppletie-uitkeringen.

Ontwikkelingen/ Beoogde effecten

Met ingang van december 2013 is het schatkistbankieren zonder leenfaciliteit van kracht. Dit betekent dat overtollige kasmiddelen niet langer 'in de markt' uitgezet mogen worden maar alleen bij het Rijk en bij andere decentrale overheden.

De dividenduitkeringen uit de gemeentelijke belangen in BNG en Alliander blijven onder druk staan. BNG vermeldt dat haar vooruitzichten voor 2015 met aanhoudende onzekerheden zijn omgeven waardoor zij het niet verantwoord acht uitspraken te doen over de hoogte van de verwachte netto winst over 2015.

Met de ontvangst van de laatste verkooptranche van het gemeentelijk belang in Nuon Energy halverwege 2015 vervalt met ingang van 2016 de rentevergoeding op de uitgestelde levering in de vorm van preferent dividend. Conform het hiervoor ingezette beleid zal deze daling zo veel mogelijk gecompenseerd worden met het financieringsresultaat op de met de verkoop verkregen middelen. Dit kan de vorm aannemen van renteopbrengsten op uitgezette geldleningen dan wel in de vorm van lagere financieringslasten omdat minder financiering aangetrokken hoeft te worden. Het dividend op het gemeentelijk belang in het netwerkbedrijf Alliander wordt de komende jaren voorzichtigheidshalve op het niveau van de winstuitkering over 2012, zijnde € 350.000, geraamd. Uitzondering hierop vormt 2017 waarin een éénmalig extra dividend uitkering wordt verwacht van € 295.000 vanwege de ruilverkaveling van netwerken tussen Alliander met Enexis.

Met uitzondering van programma 2 kennen alle programma's een stelpost voor onvoorziene uitgaven van € 10.000. Dit programma heeft een onvoorzien-post van € 20.000. Tenslotte wordt hier opgenomen het saldo van de toegerekende rente minus de werkelijke rentekosten.

Tabel 41 Dividenden deelnemingen

(bedragen x € 1.000)

	werkelijk 2013	werkelijk 2014	geraamd 2015	geraamd 2016
Dividend Nuon Energy (in € 1.000)	405	195	293	-
Dividend netwerkbedrijf Liander (in € 1.000)	335	589	350	350
Dividend Dunea	Statutair beperkt			
Dividend BNG (in € 1.000)	159	135	60	60

Onderwerp

Treasury

Doelstelling

De financieringsfunctie van de gemeente is dusdanig geoptimaliseerd dat sprake is van minimale financieringslasten, optimale beleggingsresultaten bij prudente uitzetting van kasoverschotten en het verzekerd blijven van toegang tot de geld- en kapitaalmarkt tegen marktconforme condities.

Maatregel

Met zo actueel mogelijke liquiditeitsprognoses en het volgen van de geld- en kapitaalmarkt worden looptijden van aangetrokken en uitgezette gelden en gelden in rekening-courant optimaal op elkaar afgestemd.

Tabel 42 Treasury-kengetallen

	werkelijk 2013	werkelijk 2014	geraamd 2015	geraamd 2016
Liquiditeitsaldo begin jaar (in € mln.)	0,3	5,0	7,8	7,6
Liquiditeitsaldo eind jaar (in € mln.)	5,0	8,7	18,5	7,8
Kasgeldlimiet (in € mln.)	4,8	4,6	4,9	4,9
Treasuryresultaat (in € 1.000)	538	812	870	762
Hypothecaire geldleningen ambtenaren (in € mln.)	3,2	3,1	3,0	2,8
aantal hypothecaire leningen ambtenaren	54	52	51	49

Planning

De treasury c.q. het kas- en vermogensbeheer is een doorlopende taak van de werkorganisatie ten behoeve van de gemeente.

Onderwerp

Invoering vennootschapsbelasting per 1-1-2016

Doelstelling

Op 11 juni 2015 is het wetsvoorstel modernisering vennootschapsbelastingplicht (Vpb) voor overheidsondernemingen in de staatsblad gepubliceerd en is daarmee in werking getreden. De wet vindt voor het eerst toepassing in de boekjaren die aanvangen op of na 1 januari 2016. Het doel van deze wetwijziging is het scheppen van een gelijk speelveld tussen overheidsondernemingen en private ondernemingen. Met de invoering van de Vpb krijgen gemeenten, provincies en waterschappen te maken met het feit dat ze voor een deel van hun activiteiten onder de vennootschapsbelastingplicht gaan vallen.

Maatregel

De invoering van de Vpb wordt als een apart project opgepakt. De fasen inventariseren en besluitvorming inzake Vpb zijn gerealiseerd. In 2016 zal in het licht staan van implementeren en beheersen. Hierbij wordt fiscale expertise door een adviesbureau geleverd.

De Commissie BBV (Besluit begroting en verantwoording) heeft een aantal fundamentele besluiten genomen over de begroting en verantwoording van de Vpb-heffing. De uitwerking van deze besluiten zullen worden vertaald in de verslaggevingswetgeving.

Fiscale winstbepaling extracomptabel

De Vpb-heffing moet worden bepaald op basis van de fiscale grondslag. Dit betekent dat de fiscale winstbepaling extracomptabel zal plaatsvinden en er geen latente belastingvorderingen en/of schulden worden gevormd. Dit sluit het beste aan op de specifieke kenmerken en doelstelling van het BBV- verslaggevingsstelsel.

Vpb-heffing maakt als last onderdeel uit van het resultaat in de begroting en jaarrekening

Omdat de resultaten op fiscaal belaste activiteiten onderling worden verrekend en aangifte zal worden gedaan over het totale (gesaldeerde) resultaat, moet de Vpb-heffing worden begroot en verantwoord als een centrale post in de programmarekening (op een algemeen programma). Hiervoor zal een aparte IV3-functie beschikbaar komen. Er vindt geen nadere toerekening plaats aan producten/programma's.

Planning

Tijdens het opstellen van de begroting verkeert de gemeente nog in de fase "realisatie plan van aanpak inrichtingsvoorstel". De planning is dat in december 2015 de effecten voor de begroting

bekend zijn en dat deze dan middels een wijziging ook als zodanig verwerkt kunnen worden. De effecten van de Vpb-plicht zijn in de begroting 2016 dus nog niet doorgerekend.

In 2016 zal de implementatiefase verder worden uitgewerkt. Het inrichtingsvoorstel wordt dan gerealiseerd op basis van de genomen bestuurlijke besluiten. Verder komt er een beheerplan vpb-plicht om blijvend in control te zijn en om de continuïteit van de fiscale consequenties te kunnen waarborgen. Uiteindelijk zal de eerste Vpb-aangifte in 2017 worden ingediend over het jaar 2016.

Financiën

Met de voorjaarsnota 2015 heeft uw raad € 60.000 beschikbaar gesteld voor het inventariseren en implementeren van de Vpb. De maatregelen die hieruit voortvloeien, kunnen verstrekken gevolgen hebben voor de organisatie. De interne projectgroep Vpb zal hier zoveel mogelijk zelf mee aan de slag gaan, maar heeft hiervoor wel externe fiscale expertise nodig. Een fiscalist zal in deze fase veel ingezet worden om te adviseren en toetsen.

Naast de incidentele middelen is er ook een structureel budget van € 41.000 beschikbaar gesteld. Vanaf het boekjaar 2016 zal een aparte fiscale boekhouding bijgehouden moeten worden naast de reguliere financiële administratie om zo de aangiftes Vpb elk jaar te kunnen leveren. Hiervoor is binnen het team financiën extra capaciteit benodigd. Ingeschat wordt dat het voor de twee gemeenten samen om 1 formatieplaats zal gaan.

Wettelijke grondslagen en beleidskaders

Centraal

- Wet Financiering decentrale overheden en bijbehorende uitvoeringsregeling
- Regeling uitzettingen en derivaten decentrale overheden

Lokaal

- Treasurystatuut

Tabel 43 Overzicht totalen productgroep Treasury, saldi en deelnemingen (bedragen x € 1)

Productgroep totalen	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren begroting 2017	Meerjaren begroting 2018	Meerjaren begroting 2019
Treasury, saldi en deelnemingen						
Lasten	111.612	243.354	160.531	182.876	201.467	220.695
Baten	3.490.490	3.357.847	2.774.196	3.003.211	2.630.463	2.321.567
Saldo van baten en lasten productgroep	3.602.102	3.601.201	2.934.727	3.186.087	2.831.930	2.542.262
Beoogde mutaties reserves	-8.764.930	96.000	0	0	0	0
Geraamd resultaat productgroep	-5.162.828	3.	2.934.727	3.186.087	2.831.930	2.542.262

Toelichting verschillen begroting 2016-2015

Ten opzichte van de aangepaste begroting voor 2015 geeft de begroting voor 2016 een nadelige ontwikkeling te zien van een kleine € 760.000. Dit verschil bestaat (niet limitatief) uit de volgende posten:

Deelnemingen

De dividenduitkering van Nuon Energy zal in 2016 € 293.000 lager zijn dan die in 2015. Dit wordt veroorzaakt door het feit dat in 2015 de laatste tranche in het kader van de verkoop van het gemeentelijk belang in Nuon Energy is geleverd.

De dividenduitkering van Alliander is voorzichtigheidshalve op het structurele niveau geraamd en is daarmee ca. € 237.000 lager dan de uitkering in 2015 waarin incidentele voordelen verwerkt waren.

Algemene lasten en baten

In 2015 is in het kader van de jaarrekening over 2014 voor € 101.336 beschikt over de liquidatiereserve IZA.

Saldo kostenplaatsen

De doorbelasting van de verschillende kostenplaatsen naar de exploitatie valt per saldo € 114.000 minder voordelig uit.

Verplichte paragrafen

Paragraaf lokale heffingen

1.1 Inleiding

In deze paragraaf wordt inzicht gegeven in de door de gemeente Wassenaar geheven belastingen, bestemmingsheffingen en rechten. De heffingsbevoegdheid ontleent de gemeente aan een wettelijke grondslag, zoals de Gemeentewet en de Wet milieubeheer. Het invoeren, wijzigen en afschaffen van lokale heffingen is een bevoegdheid van de gemeenteraad.

Onder de belastingen vallen de onroerende-zaakbelastingen, de toeristenbelasting, de hondenbelasting, de reclamebelasting (ondernemersheffing) en de precariobelasting. De opbrengst van de belastingen gaat naar de algemene middelen.

Onder de bestemmingsheffingen vallen de rioolheffing, de reinigingsheffingen en de baatbelastingen.

De rechten omvatten een zeer grote groep belastbare feiten. De belangrijkste hiervan zijn de marktgeden, de begrafenisrechten en de leges inzake omgevingsvergunningen, reisdocumenten, burgerlijke stand en gemeentelijke basisadministratie.

Voor zowel de bestemmingsheffingen als de rechten geldt dat de tarieven maximaal kostendekkend mogen zijn en dat de opbrengst gebruikt wordt ter dekking van de gemaakte kosten.

1.2 Beleid lokale heffingen

Het uitgangspunt voor wat betreft de lokale lasten voor de gemeente Wassenaar is dat een lastenverzwaring voor de inwoners van Wassenaar alleen aan de orde kan zijn als er geen duurzame alternatieven beschikbaar zijn. Daarnaast geldt dat onder het motto "de gebruiker betaalt" heffingen zoveel mogelijk kostendekkend zijn.

Aanpassingen tarieven belastingen en rechten

Conform de uitgangspunten in de Kadernota 2019-2019 zijn de baten van alle belastingen en rechten voor 2016 aangepast met het inflatiepercentage van 1,2%. De opbrengst van de reinigingsheffing is met een afwijkend percentage verhoogd en de opbrengst van de rioolheffing is niet verhoogd, dit in verband met het oog op maximale kostendekkendheid. In het meerjarenperspectief na 2016 vindt geen indexering plaats.

Alle vermelde tarieven 2016 zijn nog voorlopig. De raad stelt de tarieven voor 2016 definitief vast in de raadsvergadering van december 2015.

Kostendekkendheid tarieven

Jaarlijks vindt onderzoek plaats naar de kostendekkendheid van de tarieven van in ieder geval de riool- en reinigingsheffingen. De uitkomsten van deze onderzoeken worden verwerkt in de vast te stellen tarieven. In 2014 en 2015 is een verdiepingsonderzoek naar de kostendekkendheid van de Wabo-leges (omgevingsvergunning) uitgevoerd. Op basis van de uitkomsten van dit onderzoek en de besluitvorming daarover in de gemeenteraad van 6 juli 2015 wordt voor 2016 een verhoging van 10% van de tarieven voor leges omgevingsvergunningen doorgevoerd. Deze verhoging wordt verwerkt in de tarieventabel leges die in december 2015 ter vaststelling aan de raad wordt voorgelegd.

1.3 Lokale heffingen nader bekeken

Onroerende-zaakbelastingen (OZB)

De aanslag OZB wordt voor het belastingjaar 2016 gebaseerd op (nog door de raad vast te stellen) OZB-tarieven voor 2016 en de WOZ-waarde per 1 januari 2015.

Uitgangspunten voor de geraamde netto OZB-opbrengst 2016 zijn:

- Indexering geraamde OZB-opbrengst van 1,2%
- Vermindering van de geraamde opbrengst OZB-woningen met € 70.000

Deze verlaging is het gevolg van de uitwerking van een aanvaarde motie om een eventuele meeropbrengst OZB-woningen over 2014 door middel van het OZB-tarief terug te geven aan de inwoners.

- waardestijging van 1,4% voor de woningen en waardedaling van 3,0% voor niet-woningen (voorlopige cijfers BSGR)

In het voorstel voor de aanpassing van de belastingverordeningen zullen de tarieven uiteraard gebaseerd zijn op de werkelijke waardeontwikkelingen in Wassenaar.

Reinigingsheffing

De reinigingsheffing wordt geheven om de kosten van het ophalen en verwerken van huishoudelijke- en bedrijfsafvalstoffen te verhalen. De reinigingsheffing bestaat uit afvalstoffenheffing (huishoudens) en reinigingsrecht (bedrijven).

Met ingang van 2016 vervalt de verplichting om het huishoudelijk afval via Gevulei te laten verwerken. Het tarief van Gevulei voor afvalverwerking ligt aanzienlijk hoger dan het nu geldende tarief bij Avalex. In de begroting van 2016 is naast de verlaging van de bijdrage aan Avalex als gevolg van de te verwachten lagere verwerkingskosten, rekening gehouden met een verhoging van de bijdrage aan Avalex van € 84.000 als gevolg van de vastgestelde begroting 2016.

In 2015 is de opbrengst van de reinigingsheffing als gevolg van een aangenomen motie (incidenteel) met € 126.000 verlaagd. Deze verlaging geldt niet voor 2016. De hogere bijdrage aan Avalex (€ 84.000) en de incidentele lastenverlichting uit 2015 (€ 126.000) zijn verwerkt in de geraamde opbrengst van de reinigingsheffing voor 2016 die hiermee met 4,4% stijgt. Op basis van de geraamde lasten en baten stijgt de kostendekkendheid van 93,4% (2015) naar 99,7%.

Ontwikkeling tarieven afvalstoffenheffing en reinigingsrecht 2016

Als gevolg van de inwerkingtreding van de Wet Markt en Overheid zijn gemeenten verplicht om voor het reinigingsrecht kostendekkende tarieven te heffen. Bovendien mogen zowel de afvalstoffenheffing als het reinigingsrecht niet meer dan 100% kostendekkend worden vastgesteld. Op basis van de toegerekende kosten per heffing vindt er een verschuiving plaats van kosten van het reinigingsrecht naar de afvalstoffenheffing. Hierbij is onder meer uitgegaan van de meest recente kengetallen omtrent huishoudens, bedrijven en extra containers. Dit leidt er toe dat de tarieven voor 2016 voor de afvalstoffenheffing met 6,9% stijgen en de tarieven voor reinigingsrecht met 14% dalen.

In onderstaand overzicht wordt de mate van kostendekkendheid van de tarieven voor reinigingsheffing weergegeven.

Tabel 44 Kostendekkendheid tarieven reinigingsheffing

	werkelijk 2013	werkelijk 2014	werkelijk 2015	geraamd 2016
kostendekkendheid tarieven reinigingsheffing	100%	97,1%	93,41	99,7%

Eénmalige teruggave afvalstoffenheffing in 2016

Binnen het bestaande beleid worden alle tarieven zoveel mogelijk kostendekkend vastgesteld. In deze begroting worden dan ook tarieven voor de afvalstoffenheffing voorgesteld waarmee de kostendekkendheid voor 2016 op het hier gepresenteerde een niveau van 99,7% uitkomt. De opbrengst van de afvalstoffenheffing in 2016 mag evenwel niet meer dan de in de Kadernota opgenomen indexering van 1,2% toenemen ten opzichte van de opbrengst over 2015. Mede door de besluitvorming over de begroting voor 2015 waarin de toename van de afvalstoffenheffing *incidenteel* met € 126.000 werd verminderd (en de kostendekkendheid voor 2015 op 93,4% uitkwam), leidt de uitwerking van dit beleid tot een toename van de afvalstoffenheffingopbrengst met méér dan maximaal toegestane indexering. Om dit te voorkomen

wordt voor 2016 een éénmalige teruggave van in totaal € 250.000 voorgesteld. De uitvoering van de teruggave vindt plaats via de aanslagnota door BSGR.

Rioolheffing

Ter bestrijding van de kosten die verbonden zijn aan de inzameling en het transport/verwerking van (afval-) water heft de gemeente rioolheffing. De belasting wordt geheven van de gebruiker van een perceel van waaruit water direct of indirect op de gemeentelijke riolering wordt afgevoerd.

Per saldo zijn de met de rioolheffing te verhalen kosten voor 2016 nagenoeg gelijk gebleven. Omdat de rioolheffing maximaal 100% kostendekkend mag zijn is de geraamde opbrengst voor 2016 niet verhoogd. Op basis van de geraamde lasten en baten voor 2016 bedraagt de kostendekkendheid van de rioolheffing 100%. Conform de besluitvorming in 2012 wordt de toe te rekenen BTW over de kosten van derden volledig op de burgers verhaald.

In onderstaand overzicht wordt de mate van kostendekkendheid van de tarieven voor rioolheffing weergegeven.

Tabel 45 Kostendekkendheid tarieven rioolheffing

	werkelijk 2013	werkelijk 2014	werkelijk 2015	geraamd 2016
kostendekkendheid tarieven rioolheffing	100%	98%	99,7%	100%

Hondenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting

De opbrengsten voor hondenbelasting, toeristenbelastingen en precariobelasting zijn conform de uitgangspunten in de Kadernota 2016-2019 met slechts het inflatiepercentage van 1,2% verhoogd. Dit houdt in voor deze belastingen in dat de tarieven ook met 1,2% zullen worden verhoogd. Een uitzondering hierop vormt het tarief precariobelasting voor kabels en leidingen. In 2015 is gebleken dat Liander in het verleden aangifte heeft gedaan van het volledige ondergrondse netwerk, terwijl circa 11% van het netwerk niet in gemeentegrond ligt. Hierdoor is teveel strekkende meters kabels en leidingen in de heffing betrokken. Om voor 2016 de geraamde opbrengst te realiseren dient het tarief voor kabels en leidingen met 10% te worden verhoogd.

De definitieve tarieven voor 2016 worden via de belastingverordeningen ter vaststelling aan de raad aangeboden.

In onderstaand overzicht worden de hierboven vermelde voorlopige tarieven opgenomen.

Tabel 46 Voorlopige tarieven

(bedragen x € 1.000)

overzicht tarieven	2013	2014	2015	2016
<u>Hondenbelasting</u>				
eerste hond	77,85	79,40	80,52	81,60
tweede hond	117,05	119,40	121,20	122,64
elke volgende hond	154,40	157,50	159,84	161,76
<u>Toeristenbelasting</u>				
per overnachting (camping)	0,91	0,93	0,94	0,96
per overnachting (hotel/pension)	2,27	2,32	2,35	2,38
<u>Precariobelasting</u>				
kabels, leidingen of buizen voor gas, water of elektriciteit, per strekkende meter	2,41	2,46	2,50	2,75

1.4 Overzicht geraamde baten belastingen en rechten

Onderstaand overzicht vermeldt de geraamde opbrengsten voor 2015 en 2016 voor wat betreft de diverse belastingen en rechten.

Tabel 47 Geraamde baten belastingen en rechten

(bedragen x € 1.000)

Opbrengst belastingen	rekening 2014	raming 2015	raming 2016	mutatie t.o.v. 2015
OZB woningen	6.603	6.563	6.572	9
OZB niet – woningen	2.202	2.333	2.361	28
Hondenbelasting	153	145	147	2
Toeristenbelasting	821	851	861	10
Baatbelasting	14	16	16	0
Precario op met name uitstallingen	135	201	204	3
Precario op kabels en leidingen	1.763	1.783	1.805	22
Ondernemersheffing	90	91	91	0
Afvalstoffenheffing en reinigingsrechten*	4.710	4.733	4.943	210
Rioolheffing	2.744	2.789	2.788	-1
Marktrechten	37	43	43	0
Begrafenisrechten	38	48	49	1
leges Wabo-vergunningen**	546	1.212	1.226	14
Secretarieleges	577	601	609	8
Retributies	26	46	46	0
Overige leges en rechten	5	6	6	0
sub totaal opbrengst	20.464	21.461	21.767	306
af kwijtscheldingen	-293	-295	-295	0
netto opbrengst	20.171	21.166	21.472	306

*) in raadsvergadering is opbrengst 2015 incidenteel met 126.000 afgeraamd ten gunste van lastenverlichting

***) de geraamde opbrengst 2016 is inclusief de geraamde onttrekking aan de bestemmingsreserve kostendekkendheid omgevingsvergunningen (€ 271.500)

1.5 Vergelijking lokale lasten

Vergelijking tarieven landelijk

Door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) wordt jaarlijks onderzoek gedaan naar de hoogte van de lokale lasten in de Nederlandse gemeenten en de onderlinge verschillen daarin. Van alle gemeenten worden daarbij de OZB, de afvalstoffenheffing en het rioolrecht in beeld gebracht. Op basis daarvan wordt aangegeven welke gemeente de hoogste en welke gemeente de laagste lasten heeft.

Aan de Atlas van de lokale lasten 2015 zijn de volgende gegevens over de tarieven ontleend.

Tabel 48 Vergelijking lokale lasten

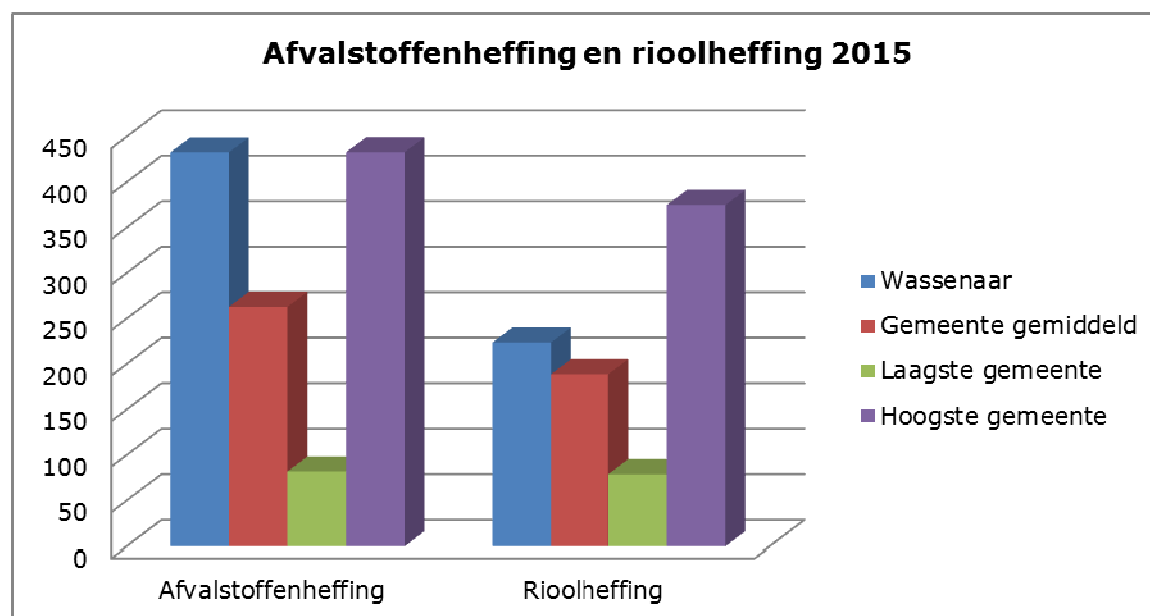
Belasting / retributie 2015	Wassenaar	Gemeente gemiddeld	Laagste gemeente	Hoogste gemeente
1 Afvalstoffenheffing* (hoogste lokale tarief)	€ 432,84	€ 263,00	€ 82,00	€ 433,00
2 Rioolheffing **	€ 223,92	€ 189,00	€ 79,00	€ 375,00
3 OZB woningen*** Eigenaar	0,1200%	0,1251%	0,0457%	0,2528%
4 OZB niet-woningen*** Eigenaar + gebruiker	0,4388%	0,4413%	0,1221%	0,8087%

* Per huishouden (meerpersoons)

** Per aansluiting (Wassenaar: 150m³)

*** Percentage van de vastgestelde waarde

In navolgende tabel zijn van de tarieven voor rioolheffing en afvalstoffenheffing van de gemeente Wassenaar afgezet tegen de gemiddelde, laagste en hoogste tarieven.

Tabel 49 Vergelijking tarieven rioolheffing en afvalstoffenheffing

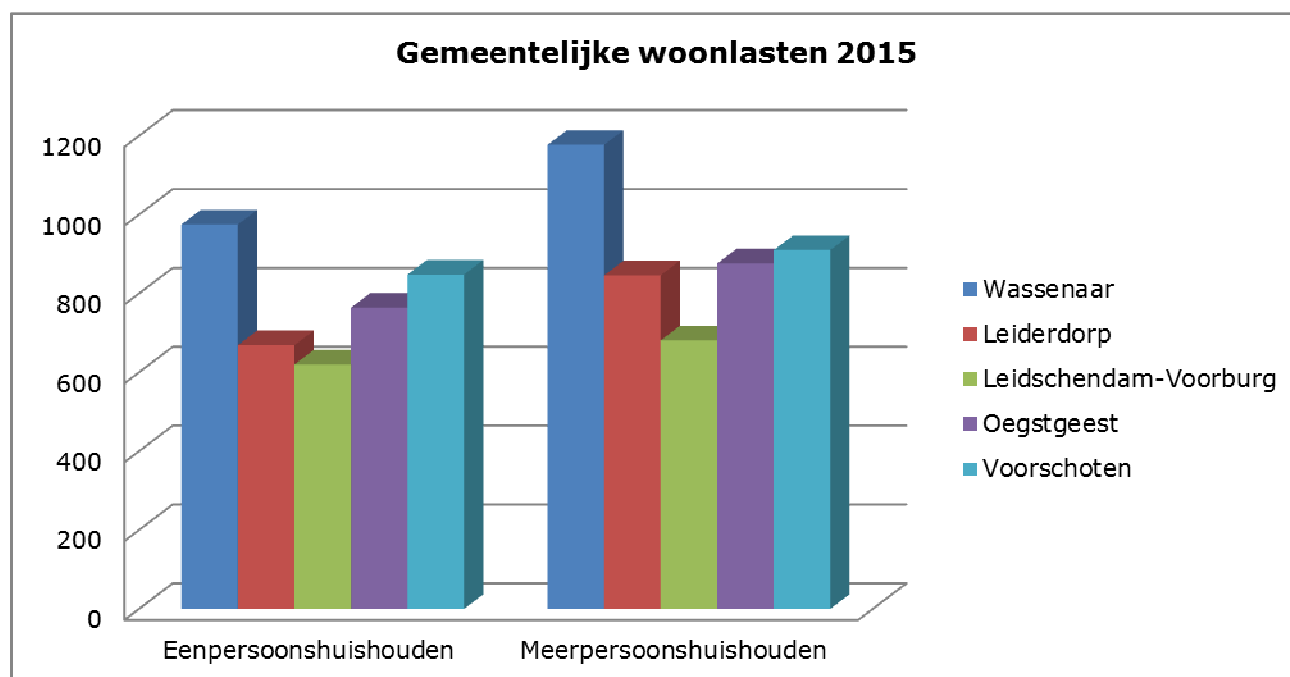
Vergelijking lasten omliggende gemeenten

Om een beeld te geven van de gemeentelijke woonlasten van de burgers van de gemeente Wassenaar in vergelijking met die van de burgers van omliggende gemeenten is er een vergelijking gemaakt met de gemeenten Leiderdorp, Leidschendam-Voorburg, Oegstgeest en Voorschoten. Onder de gemeentelijke woonlasten verstaan we het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, riolrecht en afvalstoffenheffing.

Tabel 50 Woonlastenvergelijking 2015**(bedragen x € 1)**

gemeentelijke woonlasten 2015	Wassenaar	Leiderdorp	Leidschendam - Voorburg	Oegstgeest	Voorschoten
Eenpersoonshuishouden	€ 975,00	€ 669,00	€ 620,00	€ 764,00	€ 848,00
Meerpersoonshuishouden	€ 1.177,00	€ 846,00	€ 681,00	€ 876,00	€ 910,00

Tabel 51 Vergelijking gemeentelijke woonlasten 2015

Ontwikkeling woonlasten

Door de totale woonlasten voor meerpersoonshuishoudens in jaar t te vergelijken met het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (zoals gepubliceerd door het Coelo) en uit te drukken in een percentage kan de ontwikkeling van de woonlasten ten opzichte van het landelijk gemiddelde worden geschetst.

Tabel 52 Woonlastenvergelijking Wassenaar vs. landelijk gemiddelde (bedragen x € 1)

	2014	2015	2016
totale woonlasten gezin Wassenaar in jaar t	€ 1.183,00	€ 1.176,00	€ 1.205,00
woonlasten gemiddeld gezin in t-1 (cijfers Coelo)	€ 697,00	€ 704,00	€ 716,00
woonlasten t.o.v. landelijk gemiddelde jaar ervoor (x100%)	169,8%	167,1%	168,3%

Bovenstaande vergelijking laat zien dat de woonlasten in Wassenaar weliswaar hoger liggen dan het landelijk gemiddelde, maar ook dat de ontwikkeling van de woonlasten ten opzichte van 2014 lager ligt dan gemiddeld.

1.6 Waardeontwikkeling onroerende zaken

De WOZ-waarde wordt jaarlijks vastgesteld naar een bepaalde waardepeildatum (1 januari van het jaar dat vooraf gaat aan het jaar waarin de WOZ-waarde geldt). Voor de taxaties van 2015 was dat dus het waardepeil van 1 januari 2014 en voor de taxaties van 2016 is dat waardepeildatum 1 januari 2015. Tussen beide waardepeildata is er, op basis van voorlopige cijfers van de BSGR voor Wassenaar gemiddeld sprake van een waardestijging van 1,4% voor woningen en een waardedaling van 3,0% voor niet-woningen.

In het voorstel voor vaststelling van de tarieven voor de onroerende zaakbelastingen voor 2016 zullen wij de raad informeren over de meest actuele, werkelijke waardeontwikkeling in Wassenaar.

1.7 Kwijtscheldingsbeleid

Gemeenten kunnen met inachtneming van de Invorderingswet 1990 kwijtschelding verlenen voor gemeentelijke heffingen, waarbij zij zelf kunnen beslissen voor welke heffingen kwijtschelding mogelijk is. In de raadsvergadering van 7 april 2015 is de Regeling kwijtschelding gemeentelijke belastingen Wassenaar 2015 vastgesteld. Hiermee is het kwijtscheldingsbesluit geactualiseerd.

Kwijtschelding is in Wassenaar mogelijk voor de onroerende-zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de hondenbelasting (alleen eerste hond). Voor de overige heffingen is geen kwijtschelding mogelijk.

De rijksnorm voor het verlenen van kwijtschelding bedraagt 90 procent van de kosten van bestaan voor bijstandsuitkeringen. Gemeenten mogen dit percentage tot maximaal 100 procent verhogen. De gemeente Wassenaar hanteert de maximale norm van 100%. Dat wil zeggen dat iemand met een inkomen op bijstandsniveau bijna altijd in aanmerking komt voor kwijtschelding, tenzij er sprake is van vermogen (spaargeld of eigen woning). Ook voor ZZP'ers is het mogelijk om onder de zelfde voorwaarden als privé-personen voor kwijtschelding in aanmerking te komen. De kwijtschelding wordt uitgevoerd door de Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR).

De bedragen aan kwijtschelding voor afvalstoffenheffing en rioolheffing worden als kosten meegenomen bij het bepalen van de tarieven.

Over het jaar 2016 worden naar schatting de volgende bedragen aan kwijtschelding verleend (aantallen kwijtscheldingen zijn niet beschikbaar i.v.m. de gecombineerde aanslag):

▶ OZB	€ 3.000
▶ Afvalstoffenheffing	€ 202.000
▶ Rioolheffing	€ 84.000
▶ Hondenbelasting	€ 6.000

1.8 Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland

Met ingang van 2011 is de volledige heffing en invordering, inclusief de waardering in het kader van de Wet WOZ, overgedragen aan Belasting Samenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR). Voor de gemeente Wassenaar geldt dit voor 2011 voor de onroerende-zaakbelastingen, baatbelasting, rioolheffing, reinigingsheffing, hondenbelasting, toeristenbelasting en precariobelasting. Het is de bedoeling om met ingang van 2016 ook de ondernemersheffing en de BIZ-bijdrage Maaldrift over te dragen aan de BSGR.

Sinds 2011 ontvangen de belastingbetalers een gecombineerd aanslagbiljet voor waterschapslasten en gemeentelijke lasten (in plaats van één van de gemeente en één van het hoogheemraadschap van Rijnland). Daarnaast kan het aanvragen van kwijtschelding in één keer gebeuren.

Naast een kostenbesparing leidt samenwerking ook tot een robuustere en minder kwetsbare belastingorganisatie, vooral bij kleinere gemeenten.

De deelnemersbijdrage voor 2016 bedraagt € 495.924 (vgl. 2015: € 495.510)

1.9 Algemene ontwikkelingen

Verruiming lokaal belastinggebied

De lokale belastingen staan de afgelopen jaren meer en meer in de belangstelling. Ook bestaat al langere tijd onder staatsrechtgeleerden, bestuurskundigen en economen brede overeenstemming over de wenselijkheid om het belastinggebied voor gemeenten te verruimen.

Eind maart 2015 heeft de Raad voor de financiële verhoudingen in een brief aan de staatssecretaris van het ministerie van Financiën advies gegeven over de uitbreiding van lokaal belastinggebied. Verruiming van het lokaal belastinggebied is namelijk één van de acht keuzes die voorliggen bij de herziening van het totale belastingstelsel.

In het advies weegt de Raad op basis van de verschillende functies van lokale belastingen af hoe het gemeentelijk belastinggebied vorm en draagvlak zou kunnen krijgen, gegeven de door het Rijk geformuleerde doelstellingen. De belangrijkste adviezen zijn:

- breid het lokale belastinggebied substantieel uit (eerste stap: verdubbeling van de huidige omvang);
- gemeenten moeten kunnen beschikken over een mix van eigen belastingen zodat ze lokale belastingen af kunnen stemmen op het takenpakket;

- herinvoering van het gebruikersdeel van de OZB-woningen en invoering van een ingezetenenbelasting;
- voorkom afwenteling van belastingdruk op niet-ingezetenen door het instellen van een relatieve limiet die ziet op een maximale verhouding tussen belastingen die worden geheven van inwoners en niet-inwoners;
- voeg de toeristen- en forensenbelasting samen tot een verblijfsbelasting;
- voeg de roerende woon- en bedrijfsruimtenbelastingen samen met de bestaande OZB;
- laat de huidige baatbelasting vervallen; de al bestaande Bedrijveninvesteringszones (BIZ) vormen namelijk een goed alternatief;
- schaf de reclamebelasting, de hondenbelasting en de forensenbelasting af.

De inkomenseffecten van de uitbreiding van het lokaal belastinggebied zijn voor een belangrijk deel afhankelijk van de manier waarop de rijksbelastingen worden verlaagd. Burgers zullen minder rijksbelastingen betalen maar ook hogere lokale belastingen. Aangeven wordt dat uitbreiding van het lokaal belastinggebied binnen twee jaar al kan worden ingevoerd omdat het qua effecten nauwelijks of geen effect heeft op de algehele belastingherziening.

Het in juni 2015 verschenen advies '*Bepalen betekent betalen*' van de commissie Financiële ruimte voor gemeenten onder leiding van Rinnooy Kan, onderkent vier sporen waarlangs de flexibiliteit in het financiële domein van gemeenten kan worden vergroot. Eén van deze vier sporen is *Meer ruimte voor belastingen op lokaal niveau*. De aanbevelingen met betrekking tot dit spoor komen grotendeels overeen met de aanbevelingen van de Raad voor de financiële verhoudingen.

Of, wanneer en op welke wijze verruiming van het lokale belastinggebied uiteindelijk vorm zal worden gegeven is op dit moment nog niet bekend.

Afschaffing precariobelasting nutsnetwerken

De precariobelasting wordt geheven op basis van artikel 228 van de Gemeentewet. Het is een algemene belasting 'terzake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond', waarvan de opbrengsten naar de algemene middelen gaan. De precariobelasting op ondergrondse leidingen is al jaren onderwerp van discussie omdat deze belasting leidt tot een ongelijksoortige doorbelasting in de tarieven van nutsbedrijven. Drinkwaterbedrijven berekenen de betaalde precarioheffing uitsluitend door aan de inwoners van de precario heffende gemeente. De netwerkbeheerders van energie verdelen de totale som aan betaalde precariobelasting over alle huishoudens en bedrijven/instellingen die zijn aangesloten bij deze netbeheerders. Hierdoor betalen ook inwoners van een gemeente die geen precariobelasting heft mee aan de totale kosten van de precariobelasting. In antwoord op Kamervragen heeft de minister van BZK aangegeven dat afschaffing van precariobelasting op nutsnetwerken complexe materie is en dat er tegengestelde belangen spelen. Inperking of afschaffing beperkt de belastingruimte van gemeenten, provincies en waterschappen. Dit vindt de minister ongewenst, als daar geen compensatie tegenover staat. Begin 2015 heeft hij aangegeven op korte termijn met meer informatie komen, rekening houdend met alle belangen. Tot op heden is dit nog niet gebeurd. Het ligt echter voor de hand dat de afschaffing van precariobelasting wordt betrokken bij de herziening van het lokaal belastinggebied. Het afschaffen van precariobelasting op kabels en leidingen leidt in Wassenaar tot het wegvallen van een jaarlijks bedrag van € 1,8 mln. aan inkomsten. Hoe met het wegvallen van deze inkomsten wordt omgegaan is beschreven in de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Paragraaf onderhoud kapitaalgoederen

De paragraaf Onderhoud kapitaalgoederen wordt aangeboden op grond van Art 9 BBV verplichte onderdelen van de gemeentelijke begroting. Onder beheer van kapitaalgoederen wordt het reguliere- en periodieke onderhoud en de vervanging verstaan van zaken als openbaar groen, wegen, riolering, openbare verlichting, verkeerslichtinstallaties en -borden, watergangen (waarvoor de gemeente een onderhoudsverplichting heeft) en civiele kunstwerken. Het beheer van de kapitaalgoederen in de gemeente is in belangrijke mate medebepalend voor het maatschappelijk functioneren van onze gemeente. Als een kapitaalgoed slecht wordt onderhouden, levert dit een negatief beeld op van de woonomgeving, kan de veiligheid in het geding komen, kan schade ontstaan of kunnen inwoners beperkt worden in het uitvoeren van hun dagelijkse activiteiten. Een doelmatig beheer van kapitaalgoederen is dan ook van groot maatschappelijk belang. Bovendien kan door doelmatig rationeel (en dus planmatig) beheer een efficiënte inzet van de gemeentelijke middelen en een goed bestuurlijk afwegingskader worden gecreëerd voor de inzet van deze middelen.

Beleid maken voor het beheer van de gemeentelijke kapitaalgoederen, i.c. wegen, kunstwerken, riolering, openbare verlichting, VRI en groen, start met het goed in beeld krijgen welke kapitaalgoederen de gemeente in bezit heeft (bijvoorbeeld strekkende meters asfalt, vierkante meters tegelverharding en plantsoenen). De basis voor het gestructureerd en planmatig beheer en onderhoud van de verschillende categorieën kapitaalgoederen openbare ruimte wordt gevormd door de meerjaren beheerplannen en hiervan af te leiden beheerjaarplannen. Naast het gebruik van de 4-jaren beheerplannen is in 2014 de systematiek van de hiervan af te leiden beheerjaarplannen geïmplementeerd. Het minimale beeldkwaliteit van de kapitaalgoederen is vastgesteld op basis van landelijke CROW normen (Centrum voor regelgeving en onderzoek in de grond water en wegenbouw en de verkeerstechniek). Op dit moment vindt beheer en onderhoud plaats op het niveau niveau B voor wegen, A voor spelen en overige disciplines op niveau C. Aanvullend op de beeldkwaliteit wordt aan de hand van specifieke vakgerichte inspecties een beoordeling verkregen op de technische kwaliteit van de openbare ruimte. Dit betreft o.a. wegininspecties, rioolinspecties, inspectie van speeltoestellen en stabiliteit- en sterktebeoordelingen. Op basis hiervan zijn gericht corrigerende beheermaatregelen te nemen indien blijkt dat de kwaliteit afwijkt van het beoogde niveau.

Voor het planmatig beheer is een aantal beheerplannen opgesteld waarvan de gemeenteraad kennis heeft genomen. Eind 2015 wordt gestart met het herzien van deze beheerplannen. Gelijktijdig zullen ook de beheerplannen voor de gemeente Voorschoten worden herzien. Dan kan waar mogelijk en wenselijk een verdere harmonisatie gerealiseerd worden binnen de onderscheiden vakgebieden. Bij de actualisatie van de beheerplannen zal op basis van inspecties het eventuele achterstallig onderhoud in technische zin duidelijk worden. Met deze informatie zal de vertaling komen naar een planmatige aanpak en worden de bijhorende financiële consequenties inzichtelijk.

Bij de actualisatie van de beheerplannen zal op basis van inspecties het eventuele achterstallig onderhoud in technische zin duidelijk worden. Met deze informatie zal de vertaling komen naar een planmatige aanpak en worden de bijhorende financiële consequenties inzichtelijk.

Bij de jaarrekening 2014 zijn in het kader van de operatie 'Schoon Schip' tot een totaalbedrag van € 9,3 miljoen vanuit de voorzieningen vrijgevallen. De onderbouwing van de voorzieningen in de bijbehorende meerjarenonderhoudsplannen sloot niet aan bij de omvang van de betreffende voorzieningen. Bij de resultaatbestemming zijn de vrijvallende middelen daarom in een bestemmingsreserve opgenomen in afwachting van toekomstige door de raad vast te stellen beheerplannen. Voor 2016 zijn de voorziene toevoegingen aan de voorzieningen omgezet in uitgavenbudgetten. Totdat de nieuwe beheerplannen beschikbaar en bestuurlijk vastgesteld zijn, naar verwachting medio 2016, zullen de beheer- en onderhoudsactiviteiten en daarmee de

benodigde financiële middelen leidend zijn. Een en ander gebaseerd op de huidige beheerplannen. Conform de voorschriften van het BBV (Art 12,2e lid) heeft de Gemeente Wassenaar volgende indeling gekozen en onderstaande beheerplannen opgesteld:

- Beheerplan Bruggen (2013-2017);
- Beheerplan Groen (2013-2017)
- Beheerplan Openbare verlichting (2013-2017);
- Beheerplan Spelen (2013-2017);
- Beheerplan Verkeersregelinstallaties (2013-2017);
- Beheerplan Water (2013-2017);
- Beheerplan Wegen (2013-2017);
- Beheerplan Wegmeubilair (2013-2017)

Investerings met maatschappelijk nut worden in één keer afgeschreven. In het jaarrekeningstraject 2014 is het overgrote deel van de voorzieningen vrijgevallen. De middelen zijn in een bestemmingsreserve openbare ruimte terecht gekomen.

Tabel 53 Stand reserve onderhoud beheer openbare ruimte (bedragen x € 1.000)

Stand van de reserve	2015	2016	2017	2018	2019
Onderhoud beheer Openbare ruimte	7.324	6.644	6.644	6.644	6.644

Onderstaande voorzieningen zijn aanwezig

Tabel 54 Stand voorzieningen openbare ruimte (bedragen x € 1.000)

Stand van de voorzieningen	2015	2016	2017	2018	2019
Riolering	8.441	8.381	8.337	8.224	8.149
Waterwegen	735	617	511	432	387
Verkeer	306	418	478	604	593
Speeltoestellen	111	115	118	121	124

Bij de vaststelling van de beheerplannen voor de openbare ruimte is door de gemeenteraad een basis onderhoudsniveau gekozen (niveau C) volgens de landelijke CROW-normen (Centrum voor regelgeving en onderzoek in de grond water en wegenbouw en de verkeerstechniek). Op dit moment vindt beheer en onderhoud dan ook grotendeels plaats op het niveau C, behoudens wegen die op niveau B worden onderhouden. Toegepaste materialen en maatvoering binnen de buitenruimte zijn gebaseerd op de huidige situatie en vastgelegd in de Leidraad Inrichting Openbare ruimte (LIOR). Met de verder uitgewerkte systematiek van de beheer- en jaarplannen wordt beter inzicht gegeven in de noodzakelijke beheerbudgetten en de investeringen met bijbehorende kwaliteitsconsequenties op de kortere en langere termijn.

Aanvullend op de (beeld)kwaliteit wordt aan de hand van specifieke vakgerichte inspecties een beoordeling verkregen op de technische kwaliteit van de openbare ruimte. Dit betreft o.a. weginspecties, riolinspecties, Visual Tree Assessment (VTA), inspectie van speeltoestellen en stabiliteit- en sterktebeoordelingen. Op basis daarvan zijn gericht corrigerende beheermaatregelen te nemen indien blijkt dat de kwaliteit afwijkt van het beoogde niveau. Veelal zijn het maatregelen die onder de noemer klein onderhoud vallen en waarvoor, op ervaringscijfers gebaseerd, financiële middelen zijn gereserveerd binnen de exploitatie. Door de inspecties wordt ook inzichtelijker waar er in de komende jaren maatregelen nodig zijn in het kader van groot onderhoud. Ingeschat wordt welke maatregelen nodig zijn en deze worden in het meerjaren onderhoudsprogramma opgenomen met een bijhorende raming en in de begroting benoemd. Vervanging of rehabilitatie is aan de orde als de technische levensduur van een kapitaalgoed voorbij is en de onderhoudskosten te sterk toenemen. Vervangingen vallen onder de investeringen en zijn in de begroting expliciet benoemd in

het programmadeel. Pas nadat de raad akkoord is gegaan met de begroting zijn de financiële middelen voor het betreffende jaar beschikbaar.

De Nota Activabeleid en de Financiële verordening die door de raad is vastgesteld, geven de regels aan voor waardering en afschrijving van de activa.

Begraafplaatsen

De begraafplaats Persijnhof heeft vanuit gemeentelijk beheer een algemeen en Katholiek gedeelte, naast het Israëliisch gedeelte. Het gemeentelijk deel biedt de mogelijkheid tot begraven in een algemeen graf of een graf met uitsluitend recht. Daarnaast zijn er urnengraven, kindergraven en er is een asverstrooiveld. Jaarlijks zijn er circa 28 begrafenissen, 3 bijzettingen van urnen en 2 asverstrooiingen. Een keer per jaar wordt de grafbekisting en lift gekeurd. De exploitatiekosten voor onderhoud groen en grafvelden, alle verrichtingen rondom lijkbezorging en auladiensten worden voor 65% gedekt uit de opbrengsten van begraaf- en begraafplaatsrechten. De begraafplaats Persijnhof is dus niet kostendekkend. Vanwege het feit dat de gemeente ook verantwoordelijk is voor het onderhoud aan het Israëliisch deel, hetgeen juridisch is vastgelegd in een indertijd gesloten de overeenkomst, is een kostendekkende exploitatie op korte termijn ook niet mogelijk. Om extra inkomsten te generen worden de tarieven voor 2016 wel verhoogd met de inflatiecorrectie van 1,2%.

Civiele kunstwerken / bruggen

Civiele kunstwerken bevinden zich veelal op kruisingen van infrastructuur en zijn daardoor cruciale schakels voor de verkeersstromen via weg en water. De kunstwerken moeten functioneel intact worden gehouden en dienen veilig en voldoende bedrijfszeker te zijn en naar behoren te functioneren. Vaak zijn bruggen ook een herkenningspunt en hebben, zeker vanuit het verleden, een esthetische rol qua uitstraling, materiaalgebruik en vormgeving. De functionele inspectie ervan bestaat uit een visuele opname van de gebruikssituatie van het kunstwerk. Er wordt daarmee snel en efficiënt informatie verzameld en hoofdonderdelen worden geïnspecteerd op zichtbare aanwezigheid van gebreken. Gerichte technische inspecties vormen de basis voor het opstellen van een jaarlijks onderhoudsplan voor het planmatig onderhoud (groot onderhoud) en het kleine onderhoud.

Groen

De Gemeente Wassenaar kenmerkt zich als groene gemeente. Vanuit de historie en geografische positie is een gebied ontstaan dat rijk is aan landgoederen, duingebieden, weidegebieden en rijke laanbomenstructuren. Het bomenareaal van Wassenaar staat in de top van Nederland. Niet voor niets profileert de gemeente zich als groene oase in de randstad. Beheer van het openbare groen is gericht op behoud van het Wassenaars karakter als "groene oase in de randstad".

Onderzoek heeft uitgewezen dat het (openbare) groen de gezondheid bevordert, het milieu verbetert, en een veilige leefomgeving stimuleert. Mensen voelen zich gezonder met groen om zich heen. Daarnaast reduceert groen de uitstoot van fijnstof en levert het groen een significante verbetering aan het milieu door het bergen van water en dus de afname van wateroverlast door hevige regenval. Bovendien stijgt de perceptie van veiligheid in gebieden met groen. Tenslotte kan groen een stijging van de onroerend goed prijzen genereren. Bovenstaande geeft aan dat het groenbeheer zeer waardevol is voor een aantrekkelijk woon- en leefklimaat.

De gehele groene openbare ruimte van de gemeente is opgedeeld in 19 verschillende beheeronderdelen ("soorten van groen"). Deze verschillende 'soorten' van het groen worden ieder als één apart kapitaalgoed gezien met ieder zijn eigen beheer (doel en visie) en ieder zijn eigen onderhoudsmaatregelen (werkpakketten). Bij de kerngegevens die zijn opgenomen in deze paragraaf is een aantal groensoorten samengevoegd. Behalve de jonge bomen en de bomen die niet langs de ontsluitende wegen staan, wordt al het groen minimaal een keer per jaar geschouwd op conditie/vitaliteit. De afgelopen jaren is het te beheren areaal in Wassenaar verder inzichtelijk gemaakt en zijn koppelingen gelegd met werkpakketten en de daarbij benodigde financiën. Daaruit

blijkt dat in de huidige situatie geen specifieke financiële middelen bestemd zijn voor vervangingen in de openbare ruimte. Wanneer het onderhoudsbudget was uitgeput vonden in die periode geen vervangingen plaats. Het structurele noodzakelijke vervangingsbudget wordt in het nieuwe beheerplan groen financieel per beheerelement gespecificeerd. Vooralsnog wordt uitgegaan van een bedrag van € 400.000. Onder andere voor onderhoud aan ruitpaden en wandelpaden in parken en landgoederen zijn geen financiën beschikbaar en de laatste jaren zijn deze paden dan ook zeer beperkt onderhouden. Onderhoud is dan ook noodzakelijk, een nadere onderbouwing volgt uit het nieuwe beheerplan. Zie daarvoor ook de toelichting van het programma Wassenaar leefbaar.

Openbare verlichting (OV)

Door goede verlichting voelen bewoners zich veiliger in hun woonomgeving, het maakt zicht op de omgeving mogelijk, vermindert criminaliteit en het draagt bij aan de verkeersveiligheid. Het beheer en onderhoud van de openbare verlichting vindt plaats op zodanige wijze dat een duurzame instandhouding van de bedrijfszekerheid, kwaliteit en de veiligheid gewaarborgd blijft. Bijzondere aandacht wordt besteed aan het voortdurend terugdringen van het energieverbruik van de OV-installatie zonder de kwaliteit van de openbare verlichting geweld aan te doen. De ambitie is om in 2020 minimaal 40% van het bestaande openbare verlichtingspark te hebben voorzien van slim energiemangement en van energiezuinige (led)verlichting. Bij slim energiemangement gaat het om het omzetten van voedingskasten en het introduceren van een besturingssysteem ten behoeve van in- en uitschakelen en dimmen van de OV-installaties. De te verwachten jaarlijkse structurele bezuiniging op energielasten zal aanzienlijk zijn. Voordat het zo ver is zal eerst verder geïnvesteerd moeten worden in LED. Nadere onderbouwing zal in een nieuw beheerplan, voorzien medio 2016, zijn opgenomen.

Riolering

De riolering maakt deel uit van het afvalwatersysteem van huis tot zuivering. Daarvan heeft de gemeente het beheer van de riolering, gemalen en persleidingen. Dit stelsel bevat de randvoorzieningen: putten, huisaansluitingen waarmee het afvalwater en het regenwater naar de riolering wordt geleid, straatkolken en aansluitleidingen van deze op de riolering, overstorten en bergbezinkbassins. De gemeente heeft drie wettelijke zorgplichten om het afvalwater, hemelwater en grondwater in te zamelen en te transporteren tot het ontvangstpunt van het waterschap. Daarnaast speelt de riolering, net als de watergangen, een belangrijke rol bij de afvoer van neerslag uit de bebouwde omgeving. Zowel de afvoer van afvalwater als van neerslag uit de bebouwde omgeving is van vitaal belang met het oog op de bevordering van de volksgezondheid en de handhaving van een goed woon- en werkklimaat. Bij afwezigheid van riolering is een stad in de huidige samenleving onbewoonbaar en onleefbaar.

Het repareren van het rioolstelsel door kleine maatregelen en periodiek reinigen verlengt het gebruik en stelt groot onderhoud uit. Verwaarlozing in klein onderhoud kan leiden tot klachten op volks-, dier- en plantgezondheid. Daarom wordt jaarlijks ongeveer een tiende van het riool geïnspecteerd zodat in tien jaar de cyclus rond is. Op basis van de inspecties worden, indien nodig, de prioriteiten herschikt en het meerjaren onderhoudsprogramma daarop aangepast.

Speelvoorzieningen

Veilig kunnen spelen is een wettelijke vereiste. De gemeente is daarbij verantwoordelijk voor de speeltoestellen en de bijbehorende ondergronden die op haar grondgebied, de openbare ruimte, zijn geplaatst. Hieruit volgt de verplichting de speeltoestellen en de ondergronden te inspecteren en voldoende veilig te onderhouden. Alle controles, onderhoudsactiviteiten en reparaties worden in een logboek gezet. In het speelruimteplan is de visie weergegeven voor de gemeentelijke voorraad aan formele speelplekken. Dit betekent dat de gemeente Wassenaar een kind van 0 tot 6 jaar wil laten spelen op een speelplek binnen 100 meter van zijn of haar huis. Voor kinderen van 6 tot 12 jaar geldt een afstand van 400 meter. Voor kinderen van 12 tot 18 jaar is dit meer dan 1.000 meter.

Jaarlijks wordt het bestaande areaal door onderhoud en inspectie van speeltoestellen op kwaliteitsniveau gehouden. Hiermee wordt voorkomen dat sprake is van een vroegtijdige afschrijving. Daarnaast wordt hiermee gewerkt conform de Warenwet attractie – en speeltoestellen. Een keer per maand worden de speeltoestellen gecontroleerd op vervuiling en beschadiging, wordt de stabiliteit en draaiende onderdelen gecontroleerd en indien nodig gerepareerd. Jaarlijks, in maart, worden de speeltoestellen schoongemaakt, verflagen gecontroleerd en beschadigingen bijgewerkt en kunststof delen in de was gezet.

Straatmeubilair

De in omvang kleinere en vaak als verkeersbegeleiding gebruikte voorzieningen zoals paaltjes, verkeerszuilen en verkeersborden vallen onder straatmeubilair. Ze dragen mede zorg voor een veilige verkeersafwikkeling en hebben een rol bij de bereikbaarheid, veiligheid en leefbaarheid binnen de gemeente. Voor het leveren en administratief beheren van de verkeersborden is een regionaal onderhoudscontract afgesloten. Jaarlijks, net na de jaarwisseling, worden de borden geïnspecteerd en zo nodig vervangen.

Verkeersregelinstallaties (VRI's)

Verkeersregelinstallaties zijn onderdeel van het wegennet en hebben betrekking op belangrijke maatschappelijke thema's als mobiliteit, bereikbaarheid, verkeersveiligheid en leefbaarheid. Bij slecht afgeregelde apparatuur, uitval of andere storingen van VRI's kunnen gevaarlijke situaties ontstaan en kan de verkeersafwikkeling worden verstoord. Goed VRI-beheer, waarbij storingen snel worden opgelost en slecht functionerende onderdelen van de VRI worden vervangen, zijn daarbij noodzakelijk. Het functionele en technisch beheer van de VRI's zijn dan ook beide van belang. Aan de hand van kruispuntanalyse wordt bekeken of opnieuw afregelen of vervangen van het verkeersregel-programma nodig is om de verkeersveiligheid te vergroten.

Voor wat betreft VRI-beheer bestaat een wettelijke verplichting om de VRI's veilig in de openbare ruimte te plaatsen en in stand te houden. Om dit te bewerkstelligen is de gemeente verplicht de VRI's te inspecteren en voldoende veilig te onderhouden. Dit gebeurt jaarlijks waarbij zowel de verkeersregelautomaat, als de kabels, masten, armaturen en lampen gecontroleerd worden. Uit de inspectie volgt een rapportage wat er aan de installatie is geconstateerd. Al tijdens de replace worden kleine defecten die op dat moment geconstateerd worden direct door de aannemer verholpen. Andere gebreken of constatering over de staat van de installatie worden afgewogen bij de prioritering van onderhoudsactiviteiten.

Vervanging van de installaties is de laatste jaren achterwege gebleven. In 2015 is een eerste inhaalslag ingezet op de Rijksstraatweg en dat zal een vervolg moeten krijgen op basis van het nieuwe beheerplan voor verkeersregelinstallaties. Ook hier geldt dat een nieuw beheerplan is gepland voor 2016.

Watergangen en partijen

Bij waterbeheer gaat het om het zoeken naar een balans waarbij voorkomen wordt dat er teveel of tekort aan water is. Veiligheid en behoud van een goede waterkwaliteit zijn daarbij de belangrijkste aspecten. De gemeente draagt verantwoordelijkheid voor het waterbeheer binnen de openbare ruimte, samen met het Hoogheemraadschap Rijnland en de provincie Zuid Holland. Waterbeheer omvat de watergang inclusief de oeververdediging. Bij natuurvriendelijke oevers behoort alleen het natte deel van de oever daartoe, het droge deel van de oever behoort tot het groenbeheer. Vanuit onderzoek naar de diepte en waterkwaliteit van watergangen zal het baggerprogramma opgesteld worden in samenspraak en samenwerking met het Hoogheemraadschap van Rijnland. Op basis van de inspecties op de kwaliteit van de beschoeiingen, damwanden, kaders en duikers worden kleine gebreken gerepareerd en beheerinformatie geactualiseerd. Met de aangepaste beheerinformatie wordt via het beheerprogramma de (meer)jaarlijkse beheerplannen opgesteld.

Wegen

Het wegenbeheer vereist een 'goed rentmeesterschap'. Dit betekent dat het kapitaal dat in wegen geïnvesteerd is in stand gehouden moet worden door het tijdig plegen van onderhoud ofwel 'goed

rentmeesterschap'. Bij wegenbeheer gaat het om maatregelen nemen die de veiligheid van de weggebruiker en functionaliteit van de wegen waarborgen. Functionele kwaliteiten zoals draagkracht, stroefheid en vlakheid van de weg.

Monitoring gebeurt door jaarlijkse globale visuele wegininspecties waaruit maatregelen komen in het kader van klein onderhoud. Bij de inspectie worden drie ernstklassen (L = gering, M = Matig en E = Ernstig) en drie omvangklassen (1 = gering, 2 = enig en 3 = groot) onderscheiden. Een combinatie van een ernstklasse en een omvangklasse geeft de kwaliteit van de schade aan. Indien de richtlijn (gebaseerd op de CROW) niet wordt overschreden wordt onderhoud aan het wegvakonderdeel na 5 jaar gepland en valt buiten de scope. Bij schade gelijk aan de richtlijn zal onderhoud aan het betreffende wegvakonderdeel in de periode 3 tot 5 jaar gepland worden. Onder de richtlijn dan zal onderhoudsactiviteit binnen 1 - 2 jaar gepland worden. De inspectie heeft medio dit jaar plaatsgevonden en de uitkomsten moeten nog verwerkt worden.

Vastgoed

De gemeente exploiteert en onderhoudt het gemeentelijk bezit om een adequate huisvesting te bieden aan gemeentelijke diensten en instellingen met maatschappelijke waarden. Het in 2012 vastgestelde accommodatiebeleid deelt de gebruikers in drie categorieën. Categorie A (gebruikers die een wettelijke taak uitvoeren) en categorie B (gebruikers die een bijdrage leveren aan de Wassenaarse gemeenschap) staan centraal. Overige gebruikers (categorie C) worden in beginsel niet gehuisvest. Panden die bij uitvoering van dit beleid vrijkomen worden in principe verkocht. Een opgave bij uitvoering van het accommodatiebeleid is het doorvoeren van kostendekkende huren voor alle gebruikers. Met de bedoeling om de investeringen en kosten aan accommodaties door te belasten aan de gebruikers. Kosten voor het beheer en onderhoud moeten daarvoor inzichtelijk worden vanuit meerjarenonderhoudsplannen en –begrotingen. Naar verwachting zullen eind 2016, na inventarisatie van alle objecten, de meerjarenonderhoudsplannen gereed zijn en zal de omvang van het achterstallig (technisch) onderhoud bekend zijn. Op basis daarvan zal de uitvoering volgens de werkprocessen van dagelijks (klein) onderhoud en planmatig (groot) onderhoud verlopen. Daarbij wordt beoordeeld in hoeverre er mantelovereenkomsten gesloten kunnen worden om het onderhoud te vereenvoudigen.

Tabel 55 Kerngegevens

	areaal	eenheid	inspectie cyclus	eenheid
wegen				
asfalt	510.000	m ²		
beton	2.000	m ²		
elementenverharding	940.000	m ²		
visuele inspectie wegverharding	1.452.000	m ²	1 x per	jaar
groen				
Bos	594,616	m ²	1 x per	3 jaar voor de bomen
Bomen (los)	25.810	st	1 x per	jaar langs doorgaande wegen
			1 x per	5 jaar jonge bomen
			1 x per	3 jaar overige bomen
Bosplantsoen	181.258	m ²	1 x per	jaar conditie/vitaliteit
(half)eesters/rozen/vaste planten	113.781	m ²	1 x per	jaar conditie/vitaliteit
hagen	3.087	m ²		
gras/gazon/berm/speelveld/bloemr	580.319	m ²	1 x per	jaar conditie/vitaliteit
eco oever	27.089	m ²	1 x per	jaar conditie/vitaliteit
banken/picknicksets	399	st	1 x per	jaar
hakhout	35.761	m ²	1 x per	jaar conditie/vitaliteit

	areaal	eenheid	inspectie cyclus	eenheid
openbare verlichting				
lichtmasten	5.924	st		
armaturen	6.220	st		
lampen	6.931	st		
verkeersregelinstallaties (VRI)				
VRI bij voetgangersoversteekplaats	2	st	1 x per	jaar
VRI op kruisingen	10	st	1 x per	jaar
spelen				
speelplekken	58	st	1 x per	maand
speeltoestellen	158	st	1 x per	jaar
sporttoestellen	38	st	1 x per	jaar
speelaanleidingen	6	st	1 x per	jaar
kunstwerken				
visuele schouw bruggen & vlonders	97	st	1 x per	jaar
betonnen bruggen	40	st	1 x per	5 jaar
houten bruggen	40	st	1 x per	3 jaar
steigers/vlonders	17	st		
watergangen en partijen				
oppervlakte	38,0	km ²	1 x per	maand
beschoeiing	23,0	km	1 x per	5 jaar
natuurvriendelijke oever	57,0	km	n.v.t.	
kademuur	0,55	km	1 x per	3 jaar
duikers	54	st	1 x per	2 jaar
stuwen	1	st	1 x per	10 jaar
straatmeubilair				
verkeersborden	8.700	st	1 x per	jaar
bewegwijzering	500	st	1 x per	jaar
riolering				
vrijerval riool gemengd	123,1	km	1 x per	10 jaar
vrijerval riool gescheiden	9,2	km	1 x per	10 jaar
pers- en drukleidingen	40,7	km	n.v.t.	
inspectieputten	2.840	st	1 x per	10 jaar
hoofdgemalen	23	st	1 x per	5 jaar
minigemalen	124	st	1 x per	5 jaar
bergbezinkbassins	7	st	1 x per	5 jaar
kolken	8.800	st	1 x per	6 maanden
huisaansluitingen	11.310	st		
grondwatermeetpunt	45	st	1 x per	maand
begraafplaatsen				
oppervlakte groen	2	hectare		
aantal begravingen	28	st	1 x per	jr. keuren grafbekisting & lift
asverstrooiingen	3	st		
bijzetten in urnenzuil	2	st		

Beleid

Zoals gesteld worden de beheerplannen in 2016 herzien. Beleidsstukken die effect kunnen hebben op de kapitaalgoederen zijn:

- de economische visie die in 2016 gepland is. Met name het centrumgebied en de bedrijfsterreinen zijn daarbij aandachtsgebieden voor onder andere het onderhoudsniveau, intensiteit van maatregelen en samenwerking.
- pilot verduurzaming waarin de Warenar is opgenomen. Afhankelijk van de uitkomsten van de pilot kan het effect krijgen op de wijze waarop overige panden al dan niet een verduurzamingslag gaan maken.
- de verkeersvisie is voor 2016 gepland. Afhankelijk van de uitkomsten daarvan kan het betekenen dat bij groot onderhoud bij weg- of rioleringswerkzaamheden er zeer beperkte middelen zijn om de inrichting van wegen of kruisingen extra aan te passen aan de uitkomsten van de visie.
- Groen en Watervisie die in 2015 zal verschijnen en input geeft voor prioriteiten en onderhoudsniveau.

Financiële vertaling

Tabel 56 Administratieve verwerking onderhoud openbare ruimte

Soort kapitaalgoed	Aard van het nut	Groot onderhoud/ investering	Klein onderhoud
Begraafplaatsen	economisch	investering	exploitatie
Civiele kunstwerken	maatschappelijk	investering	exploitatie
Groen	maatschappelijk	exploitatie	exploitatie
Openbare Verlichting	maatschappelijk	voorziening	exploitatie
Rioleringen	economisch	voorziening	exploitatie
Speelvoorzieningen	maatschappelijk	voorziening	exploitatie
Straatmeubilair	maatschappelijk		exploitatie
Verkeersregelinstanties	maatschappelijk	Voorziening	exploitatie
Watergangen en partijen	maatschappelijk	Investering	exploitatie
Wegen	maatschappelijk	investering	exploitatie

Tabel 57 Onderhoudsramingen in begroting 2016

(bedragen x € 1)

Soort kapitaalgoed	Regulier	Klein onderhoud	Groot onderhoud ¹	Vervanging
Begraafplaatsen	48.957	5.037		
Civiele kunstwerken	20.900		71.100	
Groen	1.261.448	777.229		
Openbare Verlichting	144.465	3.000	327.045 ²	
Rioleringen	369.924	242.180	1.118.210 ³	
Speelvoorzieningen	25.199	39.370	85.643	
Straatmeubilair	96.941	42.000		
Verkeersregelinstanties	159.824		172.500 ⁴	
Watergangen en partijen	132.115		115.000 ⁵	89.220
Wegen	245162	5.710	742.790	

¹ Waarvan als storting in de betreffende voorziening:

² € 327.045 in de voorziening Openbare verlichting

³ € 1.118.210 in de voorziening onderhoud en beheer riolering

⁴ € 172.500 in de voorziening verkeersregelinstanties

⁵ € 115.000 in de voorziening onderhoud waterwegen

Daar de nieuwe beheerplannen in 2016 gereed zijn, zijn de financiën vooralsnog gebaseerd op een doorzetting van de beheeractiviteiten zoals omschreven in de beheerplannen over de periode 2012-2015. Vervangingen van riolering en watergangen zijn apart aangegeven en nader toegelicht in programma 4.

Tractie en gereedschappen

De gemeente heeft voor de werkorganisatie Duivenvoorde zo'n 20 voertuigen beschikbaar voor de activiteiten in de buitendienst. Jaarlijks wordt bezien welke voertuigen technisch gezien de eerstkomende jaren vervangen moeten worden en welke nog langer meekunnen. Bij de voorgenomen vervanging van de voertuigen in 2016 is een kosten baten analyse afweging gemaakt. Daarbij zijn naast de onderhoudskosten ook het uitvalrisico en het effect daarvan op de bedrijfsvoering betrokken. Een deel van de afschrijvingskosten is opgenomen in kosten die verrekend worden met de afvalstoffenheffing, rioolheffing en de leges voor de begrafenissen. Eind 2015 is een tractiebeheerplan beschikbaar waarin onder meer het aanschafbeleid, afschrijvingstermijnen en de wijze van onderhoud zijn opgenomen. Uitgangspunt is dat het onderhoud en kleine reparaties aan dit materieel plaatsvindt in de werkplaats aan de Koninklijke Marinelaan in Voorschoten. De totale investering voor tractiemiddelen in 2016 bedraagt € 332.000. Voor de vervanging van gereedschappen is € 20.000 geraamd en voor landmeetapparatuur € 10.000. Deze kosten waren reeds opgenomen in het meerjarenperspectief.

Paragraaf financiering

Treasuryfunctie en -beleid

Het doel van de treasuryfunctie kan worden geformuleerd als: het sturen en beheersen van, het verantwoorden over en het toezicht houden op de financiële vermogenswaarden, de financiële geldstromen, de financiële posities en de hieraan verbonden risico's op een zodanige wijze, dat risico's en kosten worden geminimaliseerd en opbrengsten worden geoptimaliseerd.

De wettelijke kaders voor de uitvoering van de treasuryfunctie liggen vast in de wet Financiering decentrale overheden (FIDO) en de daarbij behorende ministeriële regelingen (RUDDO, UFDO en BLDO). De kaders voor de treasuryfunctie zijn vastgelegd in het Treasurystatuut. Daarin ligt de beleidsmatige infrastructuur van de treasuryfunctie vast in de vorm van uitgangspunten, doelstellingen, richtlijnen en limieten. Ook besteedt het treasurystatuut aandacht aan de bevoegdheden en administratieve organisatie.

Schatkistbankieren

Om beter kunnen voldoen aan de door Europa gestelde begrotingsdiscipline is sinds 15 december 2013 een daartoe strekkende wijziging van de wet Financiering decentrale overheden (FIDO) van kracht. Met ingang van die datum zijn decentrale overheden verplicht tot schatkistbankieren zonder leenfaciliteit. Dit betekent dat overtollige kasmiddelen niet langer 'in de markt' uitgezet kunnen worden maar alleen bij 's Rijks schatkist, zijnde het ministerie van Financiën. Dat is van grote invloed op de treasuryfunctie en – opbrengsten van decentrale overheden.

In 'Rijks schatkist kan een decentrale overheid middelen aanhouden in rekening-courant en/of in deposito's met een looptijd variërend van een week tot maximaal 30 jaar. Over het dagelijkse saldo in rekening-courant wordt de daggeldrente (het zgn. Eonia-tarief) vergoed. De te vergoeden rente op deposito's is gelijk aan de percentages waartegen het Rijk zelf leent op de geld- en kapitaalmarkt. Omdat de actuele rentetarieven historisch gezien extreem laag zijn en soms zelfs negatief, is expliciet bepaald dat de aan decentrale overheden te vergoeden rente nooit negatief kan zijn. Alle rentepercentages worden dagelijks vastgesteld op basis van de actuele markttrente.

Uitzettingen uit hoofde van de publieke taak blijven voor decentrale overheden mogelijk. Zo kunnen ook na invoering van het verplicht schatkistbankieren leningen worden verstrekt aan derden of eigen vermogen aan verbonden partijen.

Daarnaast kunnen decentrale overheden er als alternatief voor het aanhouden van overtollige middelen in 'Rijks schatkist voor kiezen om schulden af te lossen en/of aan elkaar leningen te verstrekken (los van de publieke taak). Bij onderling te verstrekken leningen gelden twee voorwaarden. Ten eerste mag er geen verticale toezichtrelatie bestaan tussen geldverschaffer en lener en ten tweede dienen onderlinge leningen aan het CBS te worden gerapporteerd op een nog nader te bepalen wijze.

Beleidskader 2016 - 2019

De huidige inschatting is dat de komende jaren sprake zal zijn van een verder toenemend liquiditeitsoverschot. De verwachting is dat de huidige lage lange tarieven zich onder invloed van de gematigde economische ontwikkeling iets zullen gaan oplopen. Deze verwachting impliceert dat uitzettingsbeslissingen niet alleen worden gebaseerd op hoe de werkelijke korte en lange tarieven zich op dat moment tot elkaar verhouden maar zeker ook op de verwachte ontwikkelingen daarvan.

Omdat de rentevergoeding op de verplicht bij het Rijk aangehouden kasoverschotten achterblijft bij de geldende vergoedingen in de markt zal bekeken worden in hoeverre overtollige middelen rentedragend kunnen worden uitgezet bij andere decentrale overheden. Dit is een mogelijkheid die onder het schatkistbankieren bestaat en beter zal renderen dan het aanhouden van tegoeden in de vorm van deposito's bij het Rijk. Hierbij zal mogelijk gebruik worden gemaakt van de standaardisatie van contracten die BNG Vermogensbeheer B.V. (onderdeel van de Bank

Nederlandse Gemeenten) kan bieden. Afhankelijk van de te behalen rendementen kunnen uitzettingen ook plaatsvinden via andere hierin gespecialiseerde financiële instellingen. In situaties van tijdelijk liquiditeitstekort wordt er naar gestreefd om de financieringslasten tot een minimum te beperken. Afhankelijk van het verschil tussen de geldmarkt- en de kapitaalmarktrentes wordt er in eerste instantie voor gekozen om incidentele tekortperioden te overbruggen met de goedkoopste financiering. Afgezet tegen de tarieven voor de kortere looptijden voor kort geld (d.w.z. perioden tot 1 jaar), kan het voordelig zijn om de rekening-courantfaciliteit bij BNG (maximaal) in te zetten. Deze wijze van financiering wordt beperkt door de maximaal aan te trekken hoeveelheid korte middelen die tot uitdrukking komt in de kasgeldlimiet. Daarnaast zijn de verwachtingen omtrent de ontwikkeling van de geldmarkt- en de kapitaalmarktrente uiteraard een belangrijke andere factor bij het bepalen van het tijdstip waarop en van de looptijd waarvoor eventueel gelden worden aangetrokken.

Financieringspositie 2016

Begin 2016 bestaat de beleggings- en financieringsportefeuille ad € 22,6 miljoen naar verwachting uit:

Tabel 58 Verwachte beleggingsportefeuille per 1 januari 2016 (bedragen x € 1.000)

Omschrijving	Looptijd	Bedrag per 1 januari 2016	Gemiddeld rentepercentage	Expiratie
<u>Uitgezette gelden</u>				
Rabo lening	10 jaar	15.000	4,7	09-07-19
BNG rekening courant		0		
Schatkistbankieren rekening courant		7.641		
Saldo uitzettingen en opgenomen middelen		22.641		

Ontwikkeling liquiditeit

In de berekening van de korte termijn, liquiditeitsprognose dienen de lange termijn-/ kapitaalmarkt uitzettingen en financieringen buiten beschouwing te worden gelaten. Aldus gecorrigeerd heeft het bovenstaande overzicht van de beleggings- en financieringsportefeuille van begin 2016 naar verwachting een overschot aan kort geld van ca. € 7,6 miljoen in zich.

In 2016 wordt een bescheiden toename van de liquiditeit verwacht. Binnen het door het van kracht zijnde schatkistbankieren dient bezien te worden in hoeverre de verwachte overliquiditeit lang renderend uitgezet zal kunnen worden.

De geprognosticeerde balans voor 2015-2019 geeft het volgende beeld:

Tabel 59 Geprognosticeerde balans per 31 december (bedragen x € 1.000)

Boekwaarde per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
ACTIVA					
Materiële vaste activa					
Volgens staat C	40.153	38.199	35.905	33.869	31.699
Financiële vaste activa					
langlopende uitzettingen	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
langlopende leningen u/g deelnemingen	4.676	4.676	4.676	4.676	4.676
	455	455	455	455	455
Voorraden					
MPG (bouwgrondexploitaties)	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar					
vorderingen openbare lichamen	3.161	3.161	3.161	3.161	3.161
Rek Courant met Rijk	7.641	7.204	7.194	7.029	7.029
Rek Courant niet financieel	184	184	184	184	184
Overig	4.315	4.315	4.315	4.315	4.315
Liquide middelen	40	40	40	40	40
Overlopende activa	2.460	2.460	2.460	2.460	2.460
<hr/>					
Totaal investeringen	78.085	75.694	73.390	71.189	69.019
PASSIVA					
Eigen Vermogen					
Algemene reserves	37.107	37.107	37.107	37.107	37.107
Bestemmingsreserves	23.722	21.636	20.560	19.771	18.995
Vreemd Vermogen					
Voorzieningen	10.324	10.208	10.097	10.034	9.906
Vaste geldleningen	581	591	601	611	621
Kortlopende schulden < 1 jaar	3.523	3.523	3.523	3.523	3.523
Overlopende passiva	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828
<hr/>					
Totaal financieringen	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980
<hr/>					
Financieringssaldo (+ = overschot)	0	199	1.326	2.685	3.961

Het financieringsoverschot neemt in 2016 geleidelijk toe. Het financieringsoverschot bedraagt eind 2016 naar verwachting € 0,2 mln. Daarbij moet niet vergeten worden dat de bij het Rijk aangehouden middelen ingezet wordt voor het bekostigen van investeringsuitgaven. Na deze investeringsuitgaven bedraagt omvang van het schatkistbankieren-tegoed eind 2016 een kleine € 7,2 mln.

Netto schuldquote (al dan niet gecorrigeerd voor alle leningen)

Omdat Wassenaar geen langlopende geldleningen heeft aangetrokken, ook geen leningen heeft (door)verstrekkt deelnemingen, gemeenschappelijke regelingen en overige verbonden partijen en dit voorzienbaar de komende tijd ook niet zal doen, bedraagt de netto schuldquote per 1 januari 2016 en 2017 ongeveer -54%. Dit betekent dat per saldo sprake is van een leningenoverschot van ongeveer 54% van de baten in de gemeentelijke exploitatie (exclusief de beschikking over reserves).

Renteontwikkeling 2016

Sinds de laatste aanpassing van begin september 2014 door de Europese Centrale Bank van het tarief voor de herfinancierings(refi)rente bedraagt deze de historisch lage 0,05%. De Europese

Centrale Bank blijft een ruim monetair beleid voeren hetgeen er toe bijdraagt dat de Nederlandse economie in 2015 en 2016 met naar verwachting 2,0 % groeit bij een inflatie van 0,8 % in 2015 en 1,6% in 2016. De korte rente blijft nagenoeg ongewijzigd op een laag niveau. De lange rentetarieven zullen onder invloed van het gematigd economisch herstel nog wat verder oplopen. Uitgaande van het Economisch beeld van BNG van 13 juli jl. wordt een gemiddelde korte (3 maands)rente van ca. 0,15 % verwacht voor kasgeld in 2016. De depositovergoedingen van het agentschap van het Ministerie van Financiën rentevergoedingen blijven daardoor ook in 2016 naar verwachting nihil.

De verwachting voor de 10-jaarsrente aan het begin van 2016 bedraagt afgerond 1,2 %. De verwachte gemiddelde 10-jaarsrente over 2016 bedraagt 1,5 %.

Rente- en beleggingsresultaat 2016

Op basis van bovenstaande ontwikkelingen en verwachtingen wordt in 2016 per saldo een positief rente- en beleggingsresultaat van in totaal € 762.000 geraamd. In dit resultaat is een bate van € 705.000 opgenomen voor de € 15,0 mln. Rabo-lening uit hoofde van de eerste tranche verkoopopbrengst van het gemeentelijk belang in Nuon Energy.

Risicobeheer

Alle treasury-activiteiten vinden plaats binnen de kaders, richtlijnen en limieten als vastgesteld in het Treasurystatuut en overige wetgeving (voor zover deze niet in het Treasurystatuut zou zijn verwerkt).

Toezichtnormen

De kasgeldlimiet stelt een bovengrens aan de netto-vlottende schuld en beperkt daarmee het renterisico op de korte schuld. De limiet wordt bepaald voor korte financiering met een rentetypische looptijd van maximaal 1 jaar en wordt gerelateerd aan het begrotingstotaal.

Met een begrotingstotaal van ca. € 57,2 miljoen bedraagt de kasgeldlimiet voor 2016 € 4.861.000 (8,5%). Ten opzichte van de begroting voor 2015 neemt hierdoor het bedrag met € 21.000 af dat aan korte termijnfinanciering kan worden aangetrokken ter financiering van de publieke taak.

Tabel 60 Prognose kasgeldlimiet 2016

(bedragen x € 1.000)

Omschrijving	1 ^e kwart.	2 ^e kwart.	3 ^e kwart.	4 ^e kwart.
1 Gemiddeld liquiditeitssaldo (bruto)	7.641	7.953	8.266	8.579
2 Kasgeldlimiet	4.861	4.861	4.861	4.861
3 Ruimte onder de kasgeldlimiet (2+1)	12.502	12.814	13.127	13.440
4 Overschrijding van de kasgeldlimiet (2+1)	-	-	-	-
5 Minimaal aan te trekken lange financiering 2016 (cumulatief) (4)	-	-	-	-

Zoals eerder gesteld heeft het liquiditeitsoverschot een structureel karakter dat naar verwachting in de loop van het huidig meerjarenperspectief zal toenemen (dit voornamelijk als gevolg van het afnemen van voorgenomen investeringen verder in de tijd). De met ingang van 2010 ingezette maatregelen in het kader van het sluitend maken van de meerjarenbegroting zullen een positief effect blijven hebben.

Het is onwaarschijnlijk dat de kasgeldlimiet in 2016 zal worden overschreden. Er zal derhalve geen lange financiering worden aangetrokken.

Het renterisico op de lange financiering (langer dan een jaar) wordt beperkt door de renterisiconorm die aangeeft in hoeverre er sprake is van een verantwoord geachte spreiding van aflossingen en herfinanciering in de leningenportefeuille. Spreiding dient te voorkomen dat in enig jaar een relatief groot deel van het vreemd vermogen geherfinancierd dient te worden en/of dat renteaanpassing plaats zal vinden in perioden waarin de rente relatief hoog is. De renterisiconorm zorgt er voor dat rentestijgingen vertraagd doorwerken op de rentelasten en –baten in enig jaar.

Overschrijding van de renterisiconorm betekent dat de gemeente in een bepaald jaar een groter renterisico op de bestaande lange schuld loopt dan de toegestane 20% van het begrotingstotaal.

Ervan uitgaande dat in beginsel eerst in de tijdelijke liquiditeitsbehoefte zal worden voorzien met goedkoper kort geld en dat daarvan slechts wordt afgeweken om overschrijding van de kasgeldlimiet te vermijden en rekening houdend met de vrijvalkalender van de financieringsportefeuille, laat de eerder geschetste ontwikkeling van de gemeentelijke liquiditeitspositie zich vertalen in het navolgende meerjarenbeeld voor de renterisiconorm:

Tabel 61 Prognose renterisico vast schuld

(bedragen x € 1.000)

	2016	2017	2018	2019
1 Rentehervormingen	0	0	0	0
2 Aflossingen	0	0	0	0
3 Renterisico (1 + 2)	0	0	0	0
4 Renterisiconorm	11.438	11.351	11.262	11.224
5a Ruimte onder renterisiconorm (4-3)	11.438	11.351	11.262	11.224
5b Overschrijding renterisiconorm (4-3)				
4a Begrotingstotaal	57.188	56.754	56.310	56.122
4b percentage regeling	20%	20%	20%	20%
4 Renterisiconorm 2016 (4a x 4b)	11.438	11.351	11.262	11.224

Wet Houdbare overheidsfinanciën

In 2013 is de Wet houdbare overheidsfinanciën aangenomen waarmee de decentrale overheden een gelijkwaardige inspanning leveren bij het streven te voldoen aan de Europese begrotingsdoelstellingen. De wet komt er op neer dat de geldschepping door alle medeoverheden beperkt dient te blijven tot een jaarlijks afnemende afgeleide norm van 0,5% van het bruto binnenlands product (bbp). Dreigt de macronorm overschreden te worden dan zullen *na deze kabinetsperiode* maatregelen genomen worden waarbij de individuele referentiewaarden en eventuele overschrijding daarvan als aanknopingspunten dienen.

In 2015 bedraagt de referentiewaarde voor Wassenaar € 2,324 mln. Over de referentiewaarden voor 2016 en 2017 is recentelijk nog overleg gevoerd in het bestuurlijk overleg financiële verhoudingen. Ze kunnen pas 4 weken nadat de minister van Financiën de Staten-Generaal daarover heeft geïnformeerd worden vastgesteld. De verwachting is evenwel dat de waarden voor 2016 en 2017 niet substantieel zullen afwijken van die voor 2015. In hoeverre de gemeentelijke EMU-saldi voor 2016 en 2017 afwijken van de referentiewaarde voor 2015 wordt hierna duidelijk onder het kopje EMU-saldo.

VNG adviseert gemeenten overigens om niet heel strak te sturen op de EMU-referentiewaarde. Dat verhindert een uitruil van plussen en minnen tussen gemeenten ten opzichte van de individuele EMU-referentiewaarde en leidt mogelijk tot een onnodig uitstel van investeringen door gemeenten. In plaats daarvan kunnen gemeenten beter sturen op de ontwikkeling van de hoogte van de schuld. Als Wassenaar hebben wij aandacht voor de schuldpositie van onze gemeente via de jaarstukken en begroting en de daarin verplicht opgenomen paragraaf Financiering.

EMU - saldo

Gemeenten zijn verplicht het EMU - saldo in de begroting op te nemen. Hiernaar is het voorgeschreven model opgenomen.

Tabel 62 Berekening EMU-saldo

(bedragen x € 1.000)

Berekening EMU-saldo					
Vraag			2015 <i>Volgens realisatie tot en met juni 2015, aangevuld met raming resterende periode</i>	2016 <i>volgens begroting 2016</i>	2017 <i>volgens meerjarenraming</i>
+	1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	8.633	-1.949	-1.211
+	2	Afschrijvingen ten laste van de exploitatie	9.458	2.325	2.257
+	3	Bruto dotaties aan de post voorzieningen ten laste van de exploitatie	3.578	1.876	1.876
-	4	Investerings in (im)materiële vaste activa die op de balans worden geactiveerd	12.794	437	10
+	5	Baten uit bijdragen van andere overheden, de Europese Unie en overigen, die niet op de exploitatie zijn verantwoord en niet al in mindering zijn gebracht bij post 4	0	0	0
+	6	Desinvesteringen in (im)materiële vaste activa: Baten uit desinvesteringen in (im)materiële vaste activa (tegen verkoopprijs), voor zover niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
-	7	Aankoop van grond en de uitgaven aan bouw-, woonrijp maken e.d. (alleen transacties met derden die niet op de exploitatie staan)	0	0	0
+	8	Baten bouwgrondexploitatie: Baten voorzover transacties niet op exploitatie verantwoord	0	0	0
-	9	Lasten op balanspost Voorzieningen voorzover deze transacties met derden betreffen	5.947	1.992	1.988
-	10	Lasten ivm transacties met derden, die niet via de onder post 1 genoemde exploitatie lopen, maar rechtstreeks ten laste van de reserves (inclusief fondsen en dergelijke) worden gebracht en die nog niet vallen onder één van bovenstaande posten	0	0	0
	11	Verkoop van effecten:			
	11a	Gaat u effecten verkopen? (ja/nee)	nee	nee	nee
-	11b	Zo ja wat is bij verkoop de verwachte boekwinst op de exploitatie?	0	0	0
Berekend EMU-saldo			2.928	-177	924

*aangevuld met raming resterende periode

De met de realisatie gecorrigeerde raming voor 2015 laat een verkrappend effect zien. De uitkomst voor 2016 geeft een licht verruimend effect dat onder de referentiewaarde voor 2015 van - € 2,3 mln. uitkomt. Indien de voortgang van de jaarrekening over 2016 een vergelijkbare uitkomst te zien geeft en daarmee binnen de toegestane geldschepping wordt gebleven, hoeven géén maatregelen genomen te worden om eventuele sancties (op overschrijding) te voorkomen. De begroting voor 2017 laat een beperkt verkrappend effect op de geldhoeveelheid zien waar dus geen consequenties in de zin van de Wet Hof aan verbonden zullen zijn.

Paragraaf bedrijfsvoering

De interne focus verschuift steeds meer naar een externe focus. De burger stelt meer eisen aan zijn gemeente en verwacht terecht dat wij hierop inspelen. Onze gemeente dient professioneel te functioneren. Ter ondersteuning hiervan heeft de Rijksoverheid de Nederlandse code voor goed openbaar bestuur gepubliceerd, zijnde: openheid en integriteit, participatie, behoorlijke contacten met de burger, doelgerichtheid en doelmatigheid, legitimiteit, lerend en zelfreinigend vermogen en verantwoording. Het Rijk roept de gemeenten op de hierin opgenomen beginselen van goed openbaar bestuur toe te passen. Deze beginselen raken de bedrijfsvoering van de gemeente Wassenaar in al haar facetten. Wij hebben de paragraaf bedrijfsvoering analoog aan deze beginselen ingericht.

Wat willen we bereiken?

- A. Openheid en integriteit: Wij zijn open en integer en maken duidelijk wat we daaronder verstaan. We geven in ons gedrag het goede voorbeeld, zowel binnen de organisatie als daarbuiten.
- B. Participatie: Wij weten wat er leeft in de maatschappij en laten zien wat we ermee doen.
- C. Behoorlijke contacten met de burger: Wij zorgen ervoor dat wij en de organisatie ons behoorlijk gedragen in contacten met burgers.
- D. Doelgerichtheid en doelmatigheid: Wij maken de doelen van de organisatie bekend en nemen de beslissingen en maatregelen die nodig zijn om de gestelde doelen te behalen.
- E. Legitimiteit: Wij nemen de beslissingen en maatregelen die we mogen nemen en die in overeenstemming zijn met geldende wet- en regelgeving. De beslissingen zijn te rechtvaardigen.
- F. Lerend en zelfreinigend vermogen: Wij verbeteren onze prestaties en die van de organisatie en richten de organisatie hier op in.
- G. Verantwoording: Wij zijn bereid ons regelmatig en ruimhartig jegens de omgeving te verantwoorden.

Wat doen we daarvoor?

A. Openheid en integriteit

Raadsinformatiesysteem

De gemeente werkt met een raadsinformatiesysteem dat tezamen met andere informatie over en rondom de gemeenteraad een geheel vormt. Om papierloos vergaderen te bevorderen wordt dit systeem gevuld met agenda's, vergaderstukken, besluitenlijsten, verslagen en geluidsopnamen van commissievergaderingen en raadsvergaderingen. De informatie in het digitale raadsinformatiesysteem stelt de griffie met terugwerkende kracht tot september 2012 beschikbaar. Het bijhouden van de gegevens is een continu proces.

Publicatie decentrale regelgeving

Per 1 januari 2014 is de wet elektronische bekendmakingen in werking getreden. Alle regelgeving wordt gepubliceerd op www.officielebekendmakingen.nl. Daarnaast is er de website www.overheid.nl. Dit is de toegang tot alle informatie en diensten van de Nederlandse overheid op internet. Alle actuele verordeningen zijn inmiddels geplaatst op deze website en dit wordt waar nodig ook ververst. De gemeentelijke bekendmakingen staan al op www.overheid.nl. Alle bekendmakingen voor Het Gemeentenieuws worden ook op de eigen website van de gemeente geplaatst en vandaar direct doorgezet naar www.overheid.nl.

Gedragsregels

Met betrekking tot het onderdeel integriteit zijn normen en waarden uitgewerkt voor de wijze waarop leden van de gemeenteraad en het college van B&W inhoud geven aan hun taken. Deze integriteitsregels zijn vastgelegd in de gedragscode voor politieke ambtsdragers. Vanwege de

nauwe betrokkenheid van ambtenaren bij het vorm geven aan de gemeentelijke taken, zijn ook voor hen gedragsregels opgesteld.

B. Participatie

Wij betrekken burgers en belangrijke partijen nadrukkelijk bij het vormen of bijstellen van ons beleid.

Voorbeelden hiervan zijn:

- De commissievergaderingen, waarin burgers via het spreekrecht het woord wordt gegeven.
- Het spreekuur van de portefeuillehouder, waar inwoners de mogelijkheid geboden wordt ideeën onder de aandacht te brengen.
- Interactieve beleidsvorming: bij investeringen in de openbare ruimte wordt zoveel als mogelijk rekening gehouden met wensen en ideeën van bewoners. Om dit proces goed vorm te geven wordt bij investeringsaanvragen in het budget rekening gehouden met deze interactie en andere communicatie-activiteiten.
- De wijkwandelingen. Hierbij gaat het college met ondersteuning van ambtenaren de wijk in om de contacten tussen de gemeente en de wijkbewoners te onderhouden. Door deze ontmoetingen blijven de bestuurders goed op de hoogte van wat er in de wijken speelt en leeft.

C. Behoorlijke contacten met burgers

De gemeente heeft sinds 2013 haar organisatie vorm gegeven binnen de gemeenschappelijke regeling Duivenvoorde. Daarbij is rekening gehouden met de eigenheid van de gemeente. Zo kan de burger zich nog steeds melden bij het eigen gemeentekantoor. Behoorlijke contacten met burgers en de kwaliteit van de gemeentelijke dienstverlening zijn onlosmakelijk met elkaar verbonden. Sinds een aantal jaren wordt structureel gewerkt aan verbetering van de contacten.

D. Doelgerichtheid en doelmatigheid

Onze organisatie is blijvend in beweging. Wij veranderen mee met de samenleving. Als we dat niet doen, dan plaatsen we ons snel buiten de werkelijkheid. De komende tijd worden wij geconfronteerd met diverse ontwikkelingen die vragen om een passend antwoord. Wij denken hierbij aan:

- Intergemeentelijke samenwerking. De samenwerking met de gemeente Voorschoten heeft zijn beslag gekregen in de werkorganisatie Duivenvoorde. Ingezet wordt op verdere gemeentelijke samenwerking. Zo is de afdeling werk en inkomen al enige jaren ondergebracht bij de gemeente Leidschendam-Voorburg. Ook bij samenwerking op het gebied van de drie decentralisaties wordt nadrukkelijk gekeken naar deze buurgemeente.
- Op het gebied van belastingen werken we samen in de Belasting Samenwerking Gouwe Rijnland (BSGR). Door deze regionale samenwerking zijn wij in staat om met een robuuste partner de taken op het gebied van de WOZ uit te voeren.
- Regionale Uitvoeringsdiensten. De gemeente neemt voor wat betreft de milieutaken deel in de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH).
- Aanpassingen aan en investeringen op het gebied van de ICT-structuur en -applicaties. Hiervoor geldt dat stilstand tot achteruitgang leidt. Wanneer we niet tijdig de noodzakelijke veranderingen doorvoeren, kunnen we niet voldoen aan de eisen en verwachtingen van het bestuur en de samenleving. Het ontwikkelen en implementeren van informatieveiligheid krijgen hierin speciale aandacht.

E. Legitimiteit

Adequaate besluitvormingsproces

Het vastleggen van de besluitvormingsacties en het op tijd en op maat rapporteren aan gemeenteraad en college is een kritisch proces. Om ten aanzien van het besluitvormingsproces beter in control te zijn, wordt gewerkt met een zogenaamde politiek-bestuurlijke actielijst waarin

de moties, toezeggingen, reglement-van-ordevragen, maar ook de actiepunten naar aanleiding van de B&W-vergadering worden verzameld en bewaakt op voortgang en afhandeling. Daarnaast heeft ook de onderbouwing en beargumentering van de advisering onze voortdurende aandacht, teneinde tot een inhoudelijk correcte besluitvorming te komen.

Bezwaarschriften, klachten en WOB-verzoeken

Bezwaarschriften

Burgers, bedrijven en andere belanghebbenden kunnen bezwaar maken tegen gemeentelijke besluiten. Bij de bezwaarafhandeling laat het college zich sinds medio 2013 adviseren door een onafhankelijke Commissie van Advies voor de bezwaarschriften. Na advisering door de commissie neemt het college een beslissing op bezwaar. De wettelijke termijn voor het afhandelen van een bezwaarschrift is 12 weken, met de mogelijkheid van verdaging met extra 6 weken. Met ingang van 2013 is de procedure aangepast en erop gericht om deze termijnen zoveel mogelijk te halen.

Klachten

'Een ieder heeft het recht om over de wijze waarop een bestuursorgaan zich in een bepaalde aangelegenheid jegens hem of haar heeft gedragen, een klacht in te dienen bij dat bestuursorgaan'. Zo luidt de tekst van artikel 9.1 van de Algemene wet bestuursrecht. Er wordt altijd geprobeerd om de klacht informeel op te lossen. Een van de instrumenten die we daarvoor inzetten is mediation.

WOB-verzoeken

WOB-verzoeken worden in de regel afgehandeld binnen 4 weken (met mogelijkheid van verdaging met 4 weken) nadat het verzoek is ontvangen. De termijn is erg afhankelijk van de gegevens waarom wordt verzocht.

Wet dwangsom

Op 1 oktober 2009 is de 'Wet dwangsom en beroep bij niet tijdig beslissen' in werking getreden. Wanneer de gemeente niet tijdig op een aanvraag of bezwaar beslist, kan de aanvrager de gemeente in gebreke stellen. De gemeente heeft dan twee weken de tijd om alsnog een beslissing te nemen. Gebeurt dat niet, dan verbindt de nieuwe wet daaraan twee gevolgen:

1. De dwangsom bouwt automatisch op. De aanvrager heeft recht op een dwangsom voor elke dag dat de beslistermijn overschreden wordt. De dwangsom loopt ten hoogste 42 dagen (en bedraagt maximaal € 1.260).
2. De aanvrager kan direct beroep instellen. Verklaart de rechtbank het beroep gegrond, dan is de gemeente verplicht om alsnog binnen twee weken te beslissen. Bovendien kan de rechtbank ook nog eens een dwangsom opleggen.

Net als in voorgaande jaren zal in 2016 alles erop gericht zijn om te voorkomen dat de gemeente in gebreke wordt gesteld. Bij aanvragen ligt het primaat bij de vakafdelingen, maar vooral bij bezwaren zal vanuit het team Juridische Zaken de vinger aan de pols worden gehouden. Wanneer de gemeente desondanks toch in gebreke wordt gesteld, dan zal er in ieder geval alles aan worden gedaan om binnen twee weken toch een beslissing op bezwaar te nemen.

F. Lerend en zelfreinigend vermogen

Rekenkamercommissie, accountant.

Voor zowel het bestuur als de ambtelijke organisatie geldt dat zij hun prestaties kunnen verbeteren door te leren van eventuele gemaakte fouten en andere ervaringen. Beide laten zich controleren op hun functioneren en zijn daar op aanspreekbaar. Ontvankelijkheid voor signalen uit de omgeving draagt bij aan het zelfreinigend en lerend vermogen. Zo ontstaat de nodige "hygiëne" in de organisatie. Voornoemde signalen worden onder andere afgegeven door de Rekenkamercommissie en de accountant. De Rekenkamercommissie heeft als taak onderzoek te doen naar de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het gevoerde bestuur. Het

onderzoeksprogramma van de Rekenkamercommissie zal separaat worden aangeboden door die commissie.

De aanbevelingen van de Rekenkamercommissie worden als input gebruikt voor het doorvoeren van verbeteringen. Dit geldt uiteraard ook voor het rapport van bevindingen inzake de interim controle en de jaarrekening, dat de accountant jaarlijks opstelt.

Onderzoek artikel 213a gemeentewet

De gemeentewet schrijft voor dat ons college verplicht is om periodiek onderzoek te verrichten naar de doelmatigheid en de doeltreffendheid van het door haar gevoerde bestuur. Anders dan de onderzoeken door de Rekenkamer, gaat het hierbij om zelfonderzoek. Het college onderzoekt het eigen bestuur, zoals uitgevoerd door de ambtelijke organisatie.

Doorontwikkeling programmabegroting

Bij de behandeling van de programmabegroting 2014 en de jaarrekening 2013 was sprake van een breed gedragen intentie om de programmabegroting door te ontwikkelen zodat de raad zijn kaderstellende en controlerende functie beter kan vervullen. De insteek is om de te bereiken doelen concreter te formuleren en meer meetbaar te maken. De doorontwikkeling van de programmabegroting is een continu proces dat tezamen met uw gemeenteraad is opgepakt.

G. Verantwoording

Jaarrekening, najaarsnota, tussentijdse rapportages, projectrapportages en IC-plan

Het afleggen van verantwoording is essentieel voor het functioneren van de gemeente. Dit vindt plaats in twee collectieve documenten, te weten de jaarrekening en de najaarsnota. Tevens wordt verantwoording afgelegd via een aantal tussentijdse rapportages en projectrapportages. Jaarlijks wordt een intern controleplan (IC-plan) opgesteld, waarin gericht wordt gekeken naar de juistheid, volledigheid, tijdigheid en/of rechtmatigheid van de (financiële) administratie. Dit IC-plan wordt door de accountant gebruikt als input voor de door hen te verrichten werkzaamheden.

Paragraaf grondbeleid

Inleiding

Deze paragraaf beschrijft de visie van de gemeente op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen die in de begroting zijn opgenomen, de wijze waarop het grondbeleid ten uitvoer wordt gebracht en de prognose van resultaten van grondexploitaties, winstneming en verloop van reserves.

De gemeente Wassenaar laat ruimte voor initiatieven vanuit de markt, maar indien een sterker grondpositie onontbeerlijk is, voor een sterke regierol, zal zij gericht strategische (grond)aankopen doen.

Hoofddoelstellingen

Meer concreet kunnen de hoofddoelstellingen van het grondbeleid voor de gemeente als volgt worden omschreven:

Het stellen van (bestuurlijke) kaders:

- ❖ Formuleren van uitgangspunten van het grondbeleid en aangeven van speerpunten.

Informeren:

- ❖ Het binnen gestelde doelen van ruimtelijke ordening, structuurvisie - sectorale visies (met inzet van juridische en financiële instrumenten) realiseren van het door de gemeente geformuleerde ruimtelijke beleid;
- ❖ Het kenbaar en transparant maken van het grondbeleid van de gemeente Wassenaar, zowel naar de interne organisatie als naar de 'buitenwereld'.

Faciliteren:

- ❖ Bieden van structuur ten behoeve van de uitvoeringsstrategie van specifieke ruimtelijke ontwikkelingen;
- ❖ Benoemen van de bestuurlijke rolverdeling in de uitvoering van het grondbeleid.

Beleidsstukken

Het grondbeleid wordt uitgevoerd aan de hand van de "Nota Grondbeleid"

De Nota Grondbeleid schetst de uitgangspunten van het te voeren grondbeleid van de gemeente Wassenaar. Het beschrijft onder andere de diverse grondbeleidsinstrumenten die de gemeente tot haar beschikking heeft en er worden concrete grondbeleidskeuzes gemaakt. Ook geeft het richtlijnen voor het "in de markt zetten" van in exploitatie te brengen gronden. De methoden van prijsbepaling voor de toekomstige functie van de te verkopen grond staan beschreven, met als doel een zo marktconform mogelijke prijs.

Dit alles heeft tot doel het voeren van een transparant, eenduidig en integer grondbeleid.

De voorkeur van de gemeente is: op basis van het beperken van risico's en gemeentelijke investeringen, faciliteren waar kan en actief waar nodig.

Wettelijke/landelijke grondslagen

- Wet ruimtelijke ordening (*Wro*)
- Besluit ruimtelijke ordening (*Bro*)
- Besluit Begroting en Verantwoording (BBV)
- Wet voorkeursrecht Gemeenten (Wvg)
- Wet Markt en Overheid
- Gemeentewet (Gemw)

Grondexploitaties

Uitgangspunt van de gemeente Wassenaar is dat het saldo van alle grondexploitaties minimaal nul moet zijn. Opbrengsten en tekorten uit grondexploitaties komen ten gunste van respectievelijk ten laste van de algemene reserve.

Paragraaf verbonden partijen

Inleiding

Deze paragraaf geeft een overzicht van de verbonden partijen, een omschrijving van hun publieke taak en eventuele ontwikkelingen in 2016.

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente een *bestuurlijk* en een *financieel* belang heeft.

Van een *bestuurlijk belang* is sprake als de gemeente zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur hetzij uit hoofde van stemrecht. Dit betekent concreet dat er sprake is van een *bestuurlijk belang* als de wethouder, het raadslid of de ambtenaar van de gemeente namens de gemeente in het bestuur van de partij plaatsneemt, of namens de gemeente stemt. Bij alléén een benoemingsrecht of een voordrachtsrecht - de gemeente mag een bestuurder of commissaris in de organisatie benoemen of voordragen - is er strikt genomen géén sprake van een verbonden partij.

Van een *financieel belang* is sprake als:

- een aan de verbonden partij ter beschikking gesteld bedrag niet verhaalbaar is indien de verbonden partij failliet gaat;
- de gemeente voor bedragen aansprakelijk kan worden gesteld indien de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt.

Bij leningen en garantstellingen is dus geen sprake van een verbonden partij, want de gemeente behoudt juridisch verhaal als de partij failliet gaat. Ook bij exploitatiesubsidies is er geen sprake van een verbonden partij: het gaat om overdrachten (subsidiës).

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de betreffende verbonden partijen onder vermelding van het financieel belang van de gemeente Wassenaar daarin. Volgens onderstaand overzicht heeft de gemeente Wassenaar bestuurlijke en financiële belangen in negen gemeenschappelijke regelingen en vier naamloze vennootschappen.

Tabel 63 Overzicht bijdragen aan verbonden partijen

(bedragen x € 1)

Deelneming	Aard	Progr.	Werkelijk 2014	Begroot 2015	Begroot 2016
1 Gemeenschappelijke Regeling Werkorganisatie Duivenvoorde	GR	1/5	13.627.252	14.495.649	14.440.134
2 Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	GR	4	1.837.000	1803.000	1.803.000
3 Stadsgewest Haaglanden	GR	1	398.947	pm	pm
4 Metropoolregio MRDH	GR	1			62.713
5 Inkoopbureau H10	GR	2			25.945
5 GGD Haaglanden	GR	2	266.000	294.000	297.000
6 Werkvoorzieningsschap Kust-, Duin- en Bollenstreek (GR KDB)	GR	2	42.175	63.000	25.515
7 Avalex	GR	4	3.838.123	3.892.428	3.810.000
8 Gevulei	GR	4	1.042.988	1.032.000	0
9 Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	GR	4	274.000	280.000	281.538
10 Gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking Gouwe- Rijnland (BSGR)	GR	FI	533.356	495.510	495.924
11 Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	N.V.	5	135.118	122.500	60.000
12 Dunea	N.V.	5	niet van toepassing		
13 Alliander	N.V.	5	589.318	350.000	350.000
14 Nuon Energy	N.V.	5	195.307	293.000	0

Overzicht van de verbonden partijen

Gemeenschappelijke regeling Werkorganisatie Duivenvoorde																	
Naam	Gemeenschappelijke regeling Werkorganisatie Duivenvoorde																
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling																
Vestigingsplaats	Wassenaar																
Bestuur en toezicht	Het bestuur van de Werkorganisatie bestaat uit een Algemeen Bestuur (AB) en een Dagelijks bestuur (DB). Het AB wordt gevormd door de voltallige colleges van Voorschoten en Wassenaar. Het DB bestaat uit beide burgemeesters en een wethouder per gemeente. Aan het hoofd van de werkorganisatie staat de concerndirectie. De Werkorganisatie is via het AB, DB en de concerndirectie verbonden met de colleges. Via de concerndirectie vloeien de opdrachten de Werkorganisatie in en weer uit naar beide colleges.																
	Publiek Belang																
Programma	Niet aan één programma gebonden.																
Doelstelling	Komen tot een kwalitatief hoogwaardige ambtelijke organisatie die sterker, goedkoper, efficiënter en toekomstbestendig is.																
Besluit tot deelname	2012																
Bestuurlijk belang	Het voltallige college is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur. De burgemeester en een wethouder zijn vertegenwoordigd in het de helft van het Dagelijks Bestuur.																
Relatie met andere verbonden partijen	n.v.t.																
	Financieel Belang																
Participatie	Voorschoten en Wassenaar zijn samen deelnemer aan de GR.																
Gemeentelijke financiële bijdrage	<table border="1"> <thead> <tr> <th></th> <th>Gemeentelijke bijdrage</th> <th>Voorschoten</th> <th>Wassenaar</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Jaarrekening 2014</td> <td></td> <td>13.030.650</td> <td>13.627.250</td> </tr> <tr> <td>Begroting 2015</td> <td></td> <td>13.650.455</td> <td>14.495.649</td> </tr> <tr> <td>Begroting 2016</td> <td></td> <td>13.067.778</td> <td>14.440.134</td> </tr> </tbody> </table>		Gemeentelijke bijdrage	Voorschoten	Wassenaar	Jaarrekening 2014		13.030.650	13.627.250	Begroting 2015		13.650.455	14.495.649	Begroting 2016		13.067.778	14.440.134
	Gemeentelijke bijdrage	Voorschoten	Wassenaar														
Jaarrekening 2014		13.030.650	13.627.250														
Begroting 2015		13.650.455	14.495.649														
Begroting 2016		13.067.778	14.440.134														
(Financiële) risico's																	
	Vermogenspositie																
	<i>1 januari 2016</i>	<i>31 december 2016</i>															
Eigen vermogen	0	n.n.b.															
Vreemd vermogen	0	n.n.b.															
Resultaat																	
	Ontwikkelingen																
Ontwikkelingen																	

Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	
Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	Dagelijks Bestuur en Algemeen Bestuur VRH
	Publiek Belang
Programma	P4 Wassenaar Leefbaar

Doelstelling	<p>De VRH behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweezorg, rampenbestrijding, crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.</p> <p>In art.10 van de Veiligheidsregio's staan de volgende taken:</p> <ol style="list-style-type: none"> het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede die in het beleidsplan zijn bepaald; het adviseren van het college van burgemeester en wethouders over de taak bedoeld in art.3 eerste lid (brandweezorg); het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en crisisbeheersing; het instellen en in standhouden van de brandweer; het instellen en in standhouden van de GHOR het voorzien in de meldkamerfunctie het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel het inrichten en in standhouden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij de onder d,e,f en g genoemde taken
Besluit tot deelname	Op 1 januari 2009 is de Gemeenschappelijke Regeling Haaglanden in werking getreden. De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is de opvolger van de Hulpverleningsregio Haaglanden en vormt één van de 25 veiligheidsregio's in Nederland
Bestuurlijk belang	<p>De Veiligheidsregio Haaglanden is het orgaan voor fysieke veiligheid, rampenbestrijding en crisisbeheersing in de regio Haaglanden. De organisatie omvat brandweezorg, geneeskundige hulpverlening en de gemeenschappelijke meldkamer.</p> <p>De Veiligheidsregio Haaglanden werkt nauw samen met de negen gemeenten in de regio Haaglanden, Politie Haaglanden, Provincie Zuid-Holland, de Hoogheemraadschappen in de regio, Rijkswaterstaat, Defensie, ziekenhuizen en vele andere 'partners in veiligheid'.</p> <p>Burgemeester J.TH.Hoekema is lid van het AB en van het DB.</p>
Relatie andere verbonden partijen	n.v.t.
	Financieel Belang
Participatie	N.v.t.
Gemeentelijke financiële bijdrage	In de begroting van de VRH wordt de deelnemersbijdrage aangegeven. De bijdrage voor 2016 bedraagt € 1.803.000. Per inwoner betekent dit € 70,06.
(Financiële) risico's	<p>De risico's binnen de VRH zijn afgedekt via hiervoor gevormde reserves c.q. voorzieningen. Enkele van deze benoemde en onderkende risico's zijn:</p> <ol style="list-style-type: none"> Transitie landelijke meldkamerorganisatie Ontwikkeling cao "IKB vakantiegeld" Ontwikkeling vrije instroom vrijwilligers Aansprakelijkheid dienstverlening Herijking BDUR Gemiddelde werkgeversrisico WGA/WW Overgangsregeling FLO <p>Totale geïdentificeerde niet afgedekt risico's – gewenste weerstandscapaciteit € 1.446.000 Beschikbare weerstandscapaciteit € 1.152.000 Voorgestelde toevoeging € 294.000 Weerstandvermogen na voorgestelde resultaatstoevoeging € 1.446.000</p>

	Vermogenspositie	
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen		
Resultaat		
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	<p>Mede als gevolg van de ingediende zienswijzen over de vorige begroting is door diverse raden opgemerkt dat de prestatie indicatoren verbetering behoeven. In de huidige voorliggende begroting zijn reeds nieuwe indicatoren toegevoegd. Het verder verbeteren hiervan zal in de komende periode nadrukkelijk de aandacht krijgen. Vanaf 2015 zal de brandweer een hoger maatschappelijk rendement moeten opleveren en structureel goedkoper worden. Dit zou gerealiseerd moeten worden door drie dimensies: Organisatie in Control, Ombuigen en Vernieuwen. Landelijke richtlijnen geven sinds recent de mogelijkheid om brandweezorg op een andere manier te leveren. De komende periode zal de brandweer van een aanbod gestuurde organisatie naar een vraag- en risico gestuurde organisatie ontwikkelen en sluit hierbij aan op de gestelde hulpvraag en is gebaseerd op een risicoanalyse.</p> <p>De invoering van de wet langdurige zorg brengt met zich mee dat ouderen of zieken langer thuis blijven wonen met ondersteuning. Dit betekent dat er een toename ontstaat van verminderd zelfredzamen in de wijk. De consequenties hiervan voor hulpdiensten zijn komende periode aandachtspunt. Per 1 januari 2016 wordt de nieuwe werkwijze voor grootschalige geneeskundige bijstand ingevoerd, die een andere verantwoordelijkheidsverdeling voor RAV en Nederlandse Rode Kruis met zich meebrengt. In 2016 moet blijken of het landelijk ontwikkelde beleid met succes geïmplementeerd kan worden.</p> <p>GHOR vindt het van belang om in het kader van evenementenveiligheid en daaraan verbonden bestuurlijke afbreukrisico's intensief betrokken te worden en blijven bij de vergunning verstrekking rondom evenementen.</p> <p>Als het gaat om de Bevolkingszorg (Oranje kolom) zal de bevolkingszorg in de komende periode zich richten op de volgende hoofdzaken:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Regionalisering van een aantal sleutelrollen binnen de crisisorganisatie, met name op het gebied van informatiemanagement en crisiscommunicatie. <p>Optimalisering van de gemeentelijke crisisprocessen waarbij de gemeenten zich ontwikkelen van uitvoerder naar regisseur en de basiszorg met name georganiseerd wordt voor verminderd zelfredzamen.</p>	

Naam	Stadsgewest Haaglanden in liquidatie
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling (beëindigd per 31 december 2014)
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	Het bestuur van het Stadsgewest bestaat uit drie bestuursorganen: het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter.
	Publiek Belang
Programma	P1 Goed bestuur en goede dienstverlening
Doelstelling	Behartiging van belangen met een regionaal karakter om een evenwichtige ontwikkeling in het gebied te bevorderen.
Besluit tot deelname	1992
Bestuurlijk belang	Wassenaar is in 2015 met de voorzitter van de gemeenteraad vertegenwoordigd in het Dagelijks Bestuur en in het Algemeen Bestuur van

	het Stadsgewest Haaglanden in liquidatie.	
Relatie met andere verbonden partijen	n.v.t.	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage	<i>Begroting 2016</i> Geen financiële bijdragen meer per inwoner, voor Groenfonds, Mobiliteitsfonds en Werkgelegenheidsregister.	
(Financiële) risico's	De financiële en personele gevolgen van de opheffing van de gemeenschappelijke regeling Stadsgewest Haaglanden zijn opgenomen in het Liquidatieplan en het Sociaal Plan.	
	Vermogenspositie	
	1 januari 2016	31 december 2016
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen		
Resultaat		
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	In 2014 zijn diverse besluiten genomen die hebben geleid tot de opheffing en het in liquidatie gaan van het Stadsgewest Haaglanden. Het besluit tot opheffing van het Stadsgewest is een direct gevolg van het in 2014 aangenomen Wetsvoorstel Afschaffing Plusregio's. De raad van Wassenaar heeft in december 2014 ingestemd met de opheffing van het Stadsgewest en met het liquidatieplan. Ook het college van B&W en de burgemeester hebben, als aan de Regeling Stadsgewest Haaglanden verbonden bestuursorganen, ingestemd met de opheffing. Op 1 januari 2015 is het Stadsgewest Haaglanden beëindigd en in liquidatie gegaan. Bedoeling is per 31 december 2016 de juridische, organisatorische en financiële dossiers te hebben afgesloten.	

	Metropoolregio Rotterdam Den Haag i.o. (MRDH)
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	<p>Het Algemeen B bestaat uit 28 leden: 24 leden uit de gemeenteraden, Rotterdam en Den Haag hebben elk 2 leden extra: hun burgemeester en hun wethouder Verkeer en Vervoer. De stemverhouding is aflopend: Rotterdam 14 stemmen, Den Haag 13 stemmen en verder omlaag naar vier gemeenten (waaronder Wassenaar) met 4 stemmen en vier gemeenten met 2 stemmen. Totaal zijn dat 144 stemmen.</p> <p>De aan te wijzen voorzitter is of de burgemeester van Rotterdam of de burgemeester van Den Haag.</p> <p>In het te vormen Dagelijks Bestuur zijn 5 leden, 2 Rotterdam en Den Haag, 3 uit de overige gemeenten.</p> <p>Voor de Vervoersautoriteit geldt dat er 25 leden zijn: 24 van de gemeenten en 1 van de provincie. Rotterdam heeft daarbij 6 stemmen, Den Haag 5 stemmen, overige gemeenten 1 stem en van de provincie is slechts X stem vermeld. Totaal 33 + X stemmen.</p> <p>Voor de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat geldt dat er 25 leden zijn (24 gemeenten en 1 provincie). Er wordt niets geregeld over aantal stemmen per deelnemer behalve dat bij volstreekte meerderheid gestemd wordt.</p>
	Publiek Belang
Programma	Goed bestuur en goede dienstverlening

Doelstelling	Het optimaal positioneren van de gemeente Wassenaar als groene woongemeente binnen de MRDH op het terrein van bereikbaarheid, duurzaamheid en economie.
Besluit tot deelname	Raadsbesluit tot deelname aan MRDH op 10 februari 2014.
Bestuurlijk belang	AB: 1 Wassenaars lid (burgemeester) DB: geen Wassenaars lid. Vervoersautoriteit: 1 Wassenaars lid (wethouder). Bestuurscommissie Economische Vestigingsklimaat: 1 Wassenaars lid (wethouder). Adviescommissie Vervoersautoriteit: 1 Wassenaars lid (raadslid) Adviescommissie Economisch Vestigingsklimaat: 1 Wassenaars lid (raadslid, tevens voorzitter) Rekeningcommissie: 1 Wassenaars lid (raadslid)
Relatie met andere verbonden partijen	De verkeersonderneming
	Financieel Belang
Participatie	N.v.t.
Gemeentelijke financiële bijdrage	Inwonersbijdrage voor de MRDH is € 2,47, totale bijdrage Wassenaar € 63.686. Inwonersbijdrage voor het Mobiliteitsfonds Haaglanden (in ieder geval tot en met 2017) is € 9,148, totale bijdrage Wassenaar € 235.872.
(Financiële) risico's	
	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslisapunten
Doel 2015	Versterking van de internationale concurrentiepositie door: - Verbeteren van de bereikbaarheid van de MRDH - Uitvoering van de gezamenlijke acties uit de Agenda Economisch Vestigingsklimaat
Ontwikkelingen	Verdere uitwerking van de Strategische Agenda's en prioritering van de te ondernemen acties.
Agenda	In de Strategische Bereikbaarheidsagenda staan de doelen, opgaven, rollen en taakvelden beschreven. in de Agenda Economisch Vestigingsklimaat staan de doelstellingen, ambities en de contouren werkprogramma beschreven. Om de gestelde ambitie van economische structuurversterking en topregio te realiseren is eendrachtige samenwerking noodzakelijk tussen: • 23 gemeenten • bedrijven en instellingen: triple helix Economische Programmaraad Zuidvleugel (EPZ) • Omliggende regio's, provincie en rijk
Beslisapunten	

	Inkoopbureau H10
Naam	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke regeling; bedrijfsvoeringsorganisatie
Vestigingsplaats	Pijnacker Nootdorp
Bestuur en toezicht	De gemeenschappelijke regeling kent één bestuur. Namens de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Voorschoten, Wassenaar en Zoetermeer is de wethouder van de gemeente Zoetermeer lid van het bestuur.
	Publiek Belang
Programma	Programma 2, Meedoen in Wassenaar
Doelstelling	De regeling behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken op taakonderdelen binnen het sociaal domein. Daartoe is het Inkoopbureau H-10 belast met de volgende taken: a. uitvoering van de gezamenlijke inkoop en contractering – dat wil zeggen

	<p>het bepalen van de wijze van inkoop, de inkoopprocedure en het contract- en leveranciersmanagement;</p> <p>b. het op verzoek namens gemeenten optreden richting leveranciers om de voorwaarden en eisen, waaronder de overeenkomsten worden afgesloten te harmoniseren (gecombineerde inkoop);</p> <p>c. het op verzoek van een individuele (of cluster van) gemeente(n) contracteren met leveranciers (individuele inkoop en contractering).</p>	
Besluit tot deelname	2014	
Bestuurlijk belang	Namens de gemeenten Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Voorschoten, Wassenaar en Zoetermeer is de wethouder van de gemeente Zoetermeer lid van het bestuur.	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen	
	Financieel Belang	
Participatie	n.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage	In de begroting van de gemeenschappelijke regeling is de deelnemersbijdrage aangegeven. Voor 2016 is de bijdrage voor Wassenaar € 25.945.	
(Financiële) risico's		
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2016</i>	<i>31 december 2016</i>
Eigen vermogen	0	n.n.b.
Vreemd vermogen	0	n.n.b.
Resultaat		
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen		

Naam	GGD Haaglanden	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Bestuur en toezicht	<p>De toezichthoudende taak ligt bij het algemeen bestuur (AB) en het dagelijks bestuur (DB). Het algemeen bestuur bestaat uit negen leden, per deelnemende gemeente één, inclusief de voorzitter. Het dagelijks bestuur bestaat uit minimaal vier leden, waar onder de voorzitter, aan te wijzen door en uit de leden van het algemeen bestuur.</p> <p>De deelnemende gemeenten zijn Den Haag, Delft, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland, Zoetermeer.</p>	
	Publiek Belang	
Programma	P2 Programma Meedoen	
Doelstelling	Primaire doelstelling is preventie van gezondheidsproblemen.	
Besluit tot deelname	Per 1 januari 2014 is de voormalige GGD ZHW geregionaliseerd c.q. samengegaan met GGD Den Haag tot GGD Haaglanden.	
Bestuurlijk belang	Elke gemeente levert een deelnemer voor het AB. 4 van de 9 gemeenten leveren een deelnemer voor het DB.	
Relatie andere verbonden partijen	n.v.t.	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	

Gemeentelijke financiële bijdrage	De bijdrage voor 2014 aan de GGD bedroeg € 266.000. Voor 2015 is een bijdrage begroot van € 294.000 en voor 2016 € 297.000.
(Financiële) risico's	
	Vermogenspositie
Eigen vermogen	
Vreemd vermogen	
Resultaat	
	Ontwikkelingen
Ontwikkelingen	

Naam	GR Werkvoorzieningschap Kust-, Duin- en Bollenstreek (GR KDB)
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Katwijk
Bestuur en toezicht	De deelnemende gemeenten zijn Hillegom, Katwijk, Lisse, Noordwijk, Noordwijkerhout, Oegstgeest, Teylingen en Wassenaar. De GR KDB heeft een voorzitter, een algemeen bestuur (AB) en een dagelijks bestuur (DB).
	Publiek Belang
Programma	P2 Programma Meedoen
Doelstelling	Ter uitvoering van de Wet sociale werkvoorziening en de Wet inschakeling werkzoekenden door samenwerking en coördinatie een adequate uitvoering op het gebied van de gesubsidieerde arbeid in de Kust-, Duin- en Bollenstreek.
Besluit tot deelname	In 2006 is de GR ondertekend door alle deelnemende gemeenten.
Bestuurlijk belang	Het AB telt 8 leden (elke gemeente een wethouder) inclusief voorzitter. Het DB bestaat uit een voorzitter en verder tenminste 3 en ten hoogste 5 leden, door en vanuit het AB aan te wijzen.
Relatie met andere verbonden partijen	Geen
	Financieel Belang
Participatie	N.v.t.
Gemeentelijke financiële bijdrage	Begroting 2016: op 1-1-2015 is de participatiewet ingegaan, waarin o.a. de Wet sociale werkvoorziening (WSW) opgaat. Dit gaat gepaard met een verlaging van de Rijksbijdrage en de taakstelling, die de gemeentelijke bijdrage noodzakelijk maakt. Er is een begroting voor 2016 ingediend, waarin de effecten van de Participatiewet en de positionering van Wassenaar in de gemeenschappelijke regeling nog niet is verwerkt. Het is niet mogelijk om met louter Rijksmiddelen de WSW te financieren. Een besluit over de positionering van Wassenaar wordt in 2016 verwacht.
(Financiële) risico's	<i>Begroting 2016</i> Risico's worden gezamenlijk gedeeld door de deelnemende gemeenten. Risico's op het gebied van financiën worden getoetst bij begroting en jaarrekening. <i>Jaarrekening 2015</i> Er zijn nog geen risico's opgetreden. Naar verwachting zal nog een second opinion gevraagd moeten worden over de positionering van Wassenaar. Participatiewet is een jaar later ingegaan, waarmee ook de verlaging van de Rijksmiddelen is uitgesteld.

	Doelen	
Doel 2016	<p><i>Begroting 2016</i> Wassenaar heeft besloten dat mensen die nu werkzaam zijn in het kader van de WSW in principe ondergebracht blijven bij de Maregroep. De dienstverlening aan de huidige betrokkenen dient gegarandeerd te blijven. De nieuwe instroom zal onder regie van de afdeling Werk en Inkomen van de afdeling in Leidschendam-Voorburg werkzaam zijn. Wassenaar doet niet mee het Regionaal Werkbedrijf dat in 2015 van start is gegaan in de Kust- Duin en Bollenstreek.</p> <p><i>Jaarrekening 2015</i> Er zullen extra kosten verbonden zijn aan het inzichtelijk maken hoeveel het kost om het zogenaamde "oud beschut" (de huidige WSW-ers) bij de Maregroep te laten en een passende wijze van aansturing te realiseren. De verschillende opties hiervoor zijn nog niet uitgewerkt en met de kosten die hiermee samenhangen is in de bijgevoegde begroting 2016 nog geen rekening gehouden.</p>	
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2016</i>	<i>31 december 2016</i>
Eigen vermogen		
Vreemd vermogen		
Resultaat		
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	<p>Vanaf 2015 staakt de instroom WSW en valt iedereen met een afstand tot de arbeidsmarkt onder de Participatiewet. Voor de gemeenten Wassenaar, Voorschoten en Leidschendam-Voorburg is daartoe in 2014 beleidsplan Participatie ontwikkeld. Het zogenaamde "Oud beschut" blijft achter in Maregroep. Gezocht wordt naar een manier om het belang van de Wassenaarse WSW-ers daar te monitoren, zonder verwickeld te raken in de aansturing van activiteiten die Wassenaar in Leidschendam-Voorburg heeft ondergebracht.</p>	

Naam	Avalex
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	<p>Er is een algemeen bestuur (AB), een dagelijks bestuur (DB) en een voorzitter. Het AB bestaat uit 12 leden, vooral afkomstig uit het dagelijks bestuur van de deelnemers. De stemverdeling is voor alle deelnemende gemeenten gelijkwaardig.</p> <p>Het DB wordt gevormd door 6 leden, de voorzitter inbegrepen, door de leden van het AB en uit haar midden gekozen.</p>
	Publiek Belang
Programma	P4 Wassenaar Leefbaar
Doelstelling	Voldoen aan de zorgplicht tot afvalinzameling, lagere inzamelings- en verwerkingskosten en uiteindelijk een lagere afvalstoffenheffing.
Besluit tot deelname	Raadsbesluit in 2005, toetreding op 1 januari 2006, overgedragen bevoegdheden artikel 4 GR.
Bestuurlijk belang	Wassenaar levert één lid voor het DB en twee leden voor het AB.
Relatie met andere verbonden partijen	Er is een relatie met de GR Gevulei. Het verwerken van het afval is contractueel verbonden aan de GR Gevulei. Gevulei heeft de verwerking van het restafval en grofvuil ondergebracht bij Delta.

Financieel Belang		
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage	<i>Begroting 2016</i> € 3.810.000 <i>Jaarrekening 2014</i> € 3.838.123	
(Financiële) risico's	Tot 1 januari 2017 wordt aan alle gemeenten een "fixed-fee" in rekening gebracht om het negatieve vermogen aan te zuiveren, het zogenaamde inverdienmodel. De gemeenten staan garant voor eventuele tekorten.	
Vermogenspositie		
	<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
Eigen vermogen	-2.097.000	-302.000
Vreemd vermogen	2.208.782	988.403
Resultaat	-253.000	7.795.000
Ontwikkelingen		
Ontwikkelingen	<p>Gezamenlijk Afvalbeleid De rapport Grip op Grondstoffen wordt in september 2015 in de raad behandeld. Hierin zetten we in op verdere verduurzaming van het afvalbeleid. Centraal hierin staan:</p> <ul style="list-style-type: none"> - de mogelijkheden om te voorzien in efficiënte en duurzame afvalverzameling en afvalverwerking - het verbeteren van de inzameling van het plastic afval - het verbeteren van de afvalscheiding - de mogelijkheden om het principe 'de vervuiler betaalt' toe te passen - het waar mogelijk ondergronds plaatsen van afvalcontainers, uit oogpunt van hygiëne en overlastbeperking. <p>Het voorkeursscenario Omgekeerd Inzamelen moet leiden tot een hoger afvalscheidingspercentage en fors minder kg restafval in het fijn huishoudelijk afval. De uitvoering moet dan starten vanaf 1 januari 2016.</p> <p>Governance Samen met de andere deelnemende gemeenten sturen op een goede en toekomstbestendige oplossing voor Avalex als het gaat om organisatie en governance met als doel een transparant en financieel/organisatorisch goedlopend afvalbedrijf en mede tot gevolg hebbend lagere inzamelings- en verwerkingskosten en uiteindelijk een lagere afvalstoffenheffing. De verwachting is dat eind 2015 of begin 2016 knopen worden doorgehakt door het DB en AB.</p> <p>Agenda: Scenario keuze september/oktober 2015 en uitvoering afvalbeleidsplan in 2016 en verder. De jaarrekening 2014 wordt ter kennisname aan de gemeenteraden gestuurd. De keuze voor een governance-structuur moet begin 2016 zijn afgerond.</p>	

Naam	Gevulei
Juridische vorm	Dit is een gemeenschappelijke regeling van 8 gemeenten in de regio voor het gezamenlijk laten verwerken van huishoudelijk afval en voor beleidsadvisering. Gevulei exploiteert ook het kringloopbedrijf Het Warenhuis, dat herbruikbare goederen verkoopt en wit- en bruingoed inzamelt en verwerkt. De 8 gemeenten in Gevulei zijn: Leiden, Leiderdorp, Voorschoten, Wassenaar, Zoeterwoude, Oegstgeest, Kaag en Braassem en Teylingen.
Vestigingsplaats	Leiden

Bestuur en toezicht	Er is een algemeen bestuur (AB), een dagelijks bestuur (DB) en een voorzitter. Het AB bestaat uit 18 leden, vooral afkomstig uit het dagelijks bestuur van de deelnemers. De stemverdeling is voor alle deelnemende gemeenten gelijkwaardig. Het DB wordt gevormd door 6 leden, de voorzitter inbegrepen, door de leden van het AB en uit haar midden gekozen.	
	Publiek Belang	
Programma	P4 Wassenaar leefbaar	
Doelstelling	Voldoen aan de zorgplicht tot afvalinzameling, lagere inzamelings- en verwerkingskosten en uiteindelijk een lagere afvalstoffenheffing.	
Besluit tot deelname	15 september 1980	
Bestuurlijk belang	Wassenaar levert geen lid voor het DB en één lid voor het AB.	
Relatie met andere verbonden partijen	De kosten voor het verwerken van het restafval en grofvuil zijn verdisconteerd in de gemeentelijke bijdrage aan Avalex.	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage	<i>Begroting 2016</i> Liquidatie van Gevulei vindt plaats per 1 januari 2016, derhalve is er geen begroting meer voor 2016. <i>Jaarrekening 2014</i> € 1.042.988 Wassenaar	
(Financiële) risico's		
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
Eigen vermogen	381.554	381.554
Vreemd vermogen	124.293	0
Resultaat	39.467	175.5255
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	<p>Uittreding Gevulei Wassenaar treedt uit de Gevulei. Voor de uittreding uit de Gevulei is op grond van artikel 1 Wet gemeenschappelijke regelingen toestemming van de raad vereist. Het college kan dan de uittreding op grond van artikel 41 lid 1 van de GR Gevulei regelen. De raad heeft ingestemd met uittreding. Het verwerkingscontract voor huishoudelijk restafval en grofvuil loopt op 31 december 2015 af. Wassenaar beëindigt daarna haar deelname aan Gevulei. Gevulei wordt door meerdere uittredende partijen ontbonden. Een aantal gemeenten gaat in een andere vorm verder onder de naam Servicepunt 071.</p> <p>Agenda De huidige verwerkingscontracten bij Gevulei lopen voor rest- en grof huishoudelijk afval eind 2015 af. Liquidatie Gevulei na 2015.</p>	

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling
Vestigingsplaats	Den Haag
Bestuur en toezicht	Er is een algemeen bestuur (AB), een dagelijks bestuur (DB) en een voorzitter. Het AB bestaat uit 12 leden, afkomstig uit het dagelijks bestuur van de deelnemers. De provincie Zuid-Holland en de gemeente Den Haag zijn met twee leden vertegenwoordigd, de overige gemeenten met één lid.

	De stemverdeling is een afspiegeling van de financiële bijdragen van deelnemers. Het DB wordt gevormd door maximaal 5 leden, de voorzitter inbegrepen, door de leden van het AB en uit haar midden gekozen. De provincie en de gemeenten Den Haag en Westland leveren een lid, de overige 7 deelnemers leveren samen maximaal twee leden. De gemeente Midden-Delfland levert de voorzitter.	
	Publiek Belang	
Programma	P4 Wassenaar leefbaar	
Doelstelling	Een efficiënte, effectieve en kwalitatieve uitvoering van milieutaken (vergunningverlening, toezicht en handhaving) voor de negen Haaglandengemeenten en de provincie Zuid-Holland.	
Besluit tot deelname	Raadsbesluit: 29 mei 2012	
Bestuurlijk belang	Wassenaar levert geen lid voor het DB en één lid voor het AB (4 stemmen, 2%).	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage	<i>Begroting 2016</i> € 281.538 <i>Jaarrekening 2014</i> € 197.000	
(Financiële) risico's	Er zijn diverse beheersmaatregelen getroffen voor de in de begroting 2016 door de ODH geïnventariseerde risico's. Het weerstandsvermogen is op het peil gebracht dat in het bedrijfsplan is afgesproken.	
	Vermogenspositie	
	per 1 januari 2014	per 31 december 2014
Eigen vermogen	2.477.290	3.137.148
Vreemd vermogen	339.224	246.878
Resultaat	2.082.285	1.131.879
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	<p>Conform het bedrijfsplan zullen vervolgstappen in de efficiencyverbetering moeten worden gezet. Ten opzichte van de start moet na vier jaar een structureel 10% lagere exploitatie gerealiseerd zijn. Hiermee worden tevens de eenmalige projectkosten die deelnemers gemaakt hebben terugverdiend (Wassenaar: € 45.500). Het inputmodel van financiering, waarbij elke deelnemer bijdraagt op basis van personele inbreng, wordt in 2016 omgezet in een outputmodel (afrekening op kostprijs per eenheid product).</p> <p>De ontwerpbegroting 2016 wordt voor zienswijzen naar de deelnemers (gemeenteraden en provinciale staten) gestuurd. Deze begroting zal inzicht geven in de eventueel financiële gevolgen die de overstap van het input-naar het outputmodel heeft voor de gemeentelijke bijdrage. De jaarrekening 2014 wordt ter kennisname aan de deelnemers (gemeenteraden en provinciale staten) gestuurd.</p>	

Naam	Gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland (BSGR)	
Juridische vorm	Gemeenschappelijke Regeling	
Vestigingsplaats	Leiden	
Bestuur en toezicht	De BSGR kent drie bestuursorganen: het algemeen bestuur, het dagelijks bestuur en de voorzitter. Het algemeen bestuur bestaat uit zoveel leden als er deelnemers zijn en uit een extra lid voor het hoogheemraadschap. De leden van het algemeen bestuur worden door de colleges uit hun midden aangewezen.	
	Publiek Belang	
Programma	P5 Financiën	
Doelstelling	Het verbeteren van de kwaliteit, continuïteit en efficiency door samen te werken bij de beleidsuitvoering, heffing en invordering van waterschaps- en gemeentelijke belastingen, bij de uitvoering van de Wet waardering onroerende zaken en bij het beheer en de uitvoering van vastgoedinformatie.	
Besluit tot deelname	In de raadsvergadering van 6 juli 2009 is besloten om samen met de besturen van zeven organisaties (Hoogheemraadschap van Rijnland en de gemeenten Gouda, Leiden, Leiderdorp, Oegstgeest, Wassenaar en Zoeterwoude) een belastingorganisatie op te richten. Deze belastingsamenwerking is in juli 2009 formeel in werking getreden en is vanaf 1 januari 2011 operationeel.	
Bestuurlijk belang	De gemeente Wassenaar is in het algemeen bestuur vertegenwoordigd door een wethouder.	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage	In de begroting van de BSGR wordt de deelnemersbijdrage aangegeven. In de jaarrekening van de BSGR wordt de over het betreffende dienstjaar werkelijk verschuldigde bijdrage opgenomen. De bijdrage voor 2016 bedraagt € 495.924 (vgl. 2015: € 495.510).	
(Financiële) risico's	Op grond van artikel 32 van de Gemeenschappelijke regeling Belastingsamenwerking Gouwe-Rijnland (GR BSGR), zijn de deelnemers verplicht er zorg voor te dragen dat de BSGR te allen tijde beschikt over voldoende middelen om aan al zijn verplichtingen jegens derden te kunnen voldoen. Dit betekent dat de deelnemers zelf maatregelen moeten treffen om eventuele risico's af te dekken. Het grootste risico dat wordt ingeschat is het uittreden van één van de deelnemers. Op grond van artikel 38 van GR BSGR wordt voor uittreding een opzegtermijn van ten minste één jaar in acht genomen en vindt uittreding plaats aan het einde van het kalenderjaar. Uittreding gedurende de eerste 5 jaar na toetreding is niet mogelijk. Er zijn geen deelnemers die te kennen hebben gegeven uit de gemeenschappelijke regeling te willen treden.	
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2016</i>	<i>31 december 2016</i>
Eigen vermogen	€ 3.082.000	n.n.b.
Vreemd vermogen	€ 0	n.n.b.
Resultaat	€ 2.003.000	n.n.b.

	Doelen, Ontwikkelingen, Agenda, Beslispunten
Doel 2016	De belastingtaken efficiënt, tegen lage kosten én kwalitatief hoogwaardig uitvoeren.
Ontwikkelingen	<p><i>Algemeen</i> Omdat de BSGR een uitvoeringsorganisatie is, vertalen de maatschappelijke effecten zich vooral in de te verwachten productie van de BSGR en de kwaliteit daarvan.</p> <p>De BSGR is er in de afgelopen jaren in geslaagd de harde "fundamenten" van de organisatie zoals de bestanden, AO/IC, planning en control, werkvoorraden en noodzakelijke projecten op orde te krijgen. Dit heeft er ook toe geleid dat de BSGR over 2014 het ISAE3402-certificaat heeft verkregen. Dit is een kwaliteitskeurmerk voor de validiteit en betrouwbaarheid van de processen. Tot op heden is de BSGR de enige belastingorganisatie die in het bezit is van deze certificering. Ook voor 2015 en 2016 zal het ISAE-traject worden doorlopen.</p> <p><i>Kostprijscalculatie</i> Gelet op de trend van verdergaande samenwerking, de steeds groter wordende druk op de financiën van lagere overheden en de opkomst van commerciële marktpartijen zijn groei en continuïteit afhankelijk van een transparante, aanvaardbare en concurrerende prijs-kwaliteitverhouding. Mede met het oog hierop is in 2014 en 2015 gewerkt aan het opstellen van een kostprijscalculatiemodel. De uitkomsten en toepassingen van dit model worden verder uitgewerkt in 2015 en 2016.</p> <p><i>Organisatieontwikkeling</i> Door de druk van kostprijsreductie en verdergaande ontwikkelingen in de werkzaamheden, waarbij er uiteindelijk ook andere eisen aan medewerkers worden gesteld, is het maken van een kwaliteitsslag met het personeel noodzakelijk. Het in 2013 en 2014 ingezette traject naar een meer zakelijke en bedrijfsmatige cultuur wordt in 2015 en 2016 voortgezet. Door middel van flankerend beleid wordt getracht medewerkers, die de hierboven genoemde cultuuromslag niet kunnen of willen maken, te begeleiden naar alternatieven binnen of buiten de BSGR. Ten behoeve van het flankerend beleid is uit het resultaat over 2013 en 2014 een bestemmingsreserve flankerend beleid gevormd.</p> <p>Tevens heeft in 2015 een structuurwijziging plaatsgevonden, waarbij de afdeling Bezwaar en Beroep is opgeheven en de afdelingen Invorderen en Frontoffice zijn samengevoegd tot de afdeling Informatie & Inning. De taken van de afdeling Bezwaar en Beroep zijn daarbij overgegaan naar de afdelingen Heffen, Waarderen en Informatie & Inning.</p> <p><i>Nieuwe deelnemers</i> Het toetreden van één, of meer grote nieuwe deelnemers kan het voldoen aan de noodzakelijke kostprijsreductie vereenvoudigen. In opdracht van de BSGR is een strategische scan uitgevoerd naar potentiële groeimogelijkheden en samenwerkingsrelaties gericht op de komende jaren. Met de resultaten van de scan wordt gericht gezocht naar mogelijke partners.</p>
Agenda	De begroting wordt voor zienswijze naar de deelnemers gestuurd. De jaarrekening wordt ter kennisname naar de deelnemers gestuurd.
Beslispunten	Over de begroting 2016 is als zienswijze naar voren gebracht dat de belastingsamenwerking zowel qua proces als financieel in control is. Daarnaast zijn er ook kritische kanttekeningen geplaatst. De raad heeft dringend gevraagd te borgen dat de BSGR, ondanks de ingezette

	<p>formatiereductie en de structuurwijziging, in control blijft. Daarnaast is gevraagd om scherp te blijven sturen op de uitvoering en resultaten van het flankerend beleid en de ontwikkeling van de daarvoor gevormde bestemmingsreserve.</p> <p>Bovengenoemde ontwikkelingen zouden niet ten koste mogen gaan van het niveau van kwaliteit van dienstverlening.</p>
--	--

Privaatrechtelijke deelnemingen

Naam	Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)	
Juridische vorm	Naamloze Vennootschap	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Bestuur en toezicht	BNG kent een Algemene Vergadering van Aandeelhouders, Raad van Commissarissen, Raad van Bestuur en Ondernemingsraad. Wassenaar oefent de aan het aandeelhouderschap verbonden zeggenschapsrechten uit in de aandeelhoudersvergadering.	
	Publiek Belang	
Programma	5	
Doelstelling	De BNG behartigt het maatschappelijk belang met gespecialiseerde financiële dienstverlening aan overheden en maatschappelijke instellingen. De gemeente ziet het aandelenbezit als een duurzame belegging.	
Besluit tot deelname	De gemeente bezit sinds lang aandelen in BNG.	
Bestuurlijk belang	De gemeente heeft zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de in haar bezit zijnde aandelen (106.392 aandelen a € 2,50 nominaal).	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage/dividend	Over 2015 wordt in 2016 een te ontvangen dividend geraamd van €60.000.	
(Financiële) risico's		
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
Eigen vermogen	€ 3.430 mln.	€ 3.582 mln.
Vreemd vermogen	€ 127.753 mln.	€ 149.923 mln.
Resultaat	€ 126 mln. (neto winst 2014)	
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen		

Naam	Dunea (voorheen Duinwaterbedrijf Zuid-Holland)	
Juridische vorm	Naamloze Vennootschap	
Vestigingsplaats	Den Haag	
Bestuur en toezicht	Dunea kent een Algemene Vergadering van Aandeelhouders, Raad van Commissarissen, Directie en Ondernemingsraad. Wassenaar oefent de aan het aandeelhouderschap verbonden zeggenschapsrechten uit in de aandeelhoudersvergadering.	
	Publiek Belang	
Programma	5	

Doelstelling	Het leveren van betrouwbaar drinkwater en het beheren van de duinen tussen Monster en Katwijk.	
Besluit tot deelname	De gemeente bezit sinds lang aandelen in Dunea.	
Bestuurlijk belang	Het aandelenbezit is groot 88.374, met een nominale waarde van € 5,= per aandeel. Via het aandelenbezit kan zeggenschap worden uitgeoefend op de bedrijfsvoering van N.V. Dunea te den Haag.	
Relatie met andere verbonden partijen	Geen	
	Financieel Belang	
Participatie	N.v.t.	
Gemeentelijke financiële bijdrage/dividend	Winstuitkering is statutair niet mogelijk bij Dunea.	
(Financiële) risico's	N.v.t.	
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
Eigen vermogen	€ 169,4 mln.	€ 169,4 mln.
Vreemd vermogen	€ 339,7 mln.	€ 332,2 mln.
Resultaat	€ 7.481 mln. (netto winst 2013)	
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen		

Naam	Alliander
Juridische vorm	Naamloze Vennootschap
Vestigingsplaats	Amsterdam
Bestuur en toezicht	Alliander kent een Algemene Vergadering van Aandeelhouders, Raad van Commissarissen en Raad van Bestuur. Wassenaar oefent de aan het aandeelhouderschap verbonden zeggenschapsrechten uit in de aandeelhoudersvergadering.
	Publiek Belang
Programma	5
Doelstelling	Voortdurend beter presteren op dienstverlening, leveringszekerheid en kosten; verbeteren van beheersing van energiestromen en inzicht in energieverbruik; klanten helpen energie te besparen en over te schakelen naar duurzame energiebronnen.
Besluit tot deelname	Het belang in Alliander vloeit voort uit het gemeentelijk belang in Nuon, hetgeen weer voortvloeide uit het belang in EWR waarin het gemeentelijk nutsbedrijf ooit is ingebracht.
Bestuurlijk belang	Wassenaar heeft een belang van 644.926 aandelen van € 5,= nominaal per aandeel in NV Alliander. Via het aandelenbezit kan zeggenschap worden uitgeoefend op de bedrijfsvoering van Alliander.
Relatie andere verbonden partijen	Geen
	Financieel Belang
Participatie	N.v.t.
Gemeentelijke financiële bijdrage/dividend	In 2016 wordt een over 2015 uitkeerbare winst (dividend) geraamd van € 350.000.

(Financiële) risico's		
	Vermogenspositie	
	<i>1 januari 2014</i>	<i>31 december 2014</i>
Eigen vermogen	€ 3.375 mln.	€ 3.579 mln.
Vreemd vermogen	€ 4.173 mln.	€ 4.093 mln.
Resultaat	€ 323 mln (netto winst 2014)	
	Ontwikkelingen	
Ontwikkelingen	Op basis van een in 2015 genomen besluit vindt uitruil van netwerken/ verzorgingsgebieden plaats tussen Enexis en Alliander. Met de transactie realiseert Alliander een boekwinst van € 140 mln. die in in 2017 als uitkeerbare winst over 2016 zal worden uitgekeerd. Wassenaar ontvangt in dit kader naar verwachting éénmalig € 297.000.	

Paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing

Op 2 maart 2015 is de nota "Risicomanagement en Weerstandsvermogen" vastgesteld door de raad van Wassenaar. Deze nota formuleert de kaders voor succesvol risicomanagement waarvan de uitwerking onder andere terug te lezen is in de paragraaf. Op basis van de kaders in de nota "risicomanagement en weerstandsvermogen" heeft het college op 23 juni 2015 het implementatieplan vastgesteld om risicomanagement in te voeren. Uit ervaringen bij andere gemeenten blijkt dat de inbedding van risicomanagement in het 'werken en denken' van organisatie en bestuur tijd nodig heeft. De eerste resultaten van methode en uitwerking worden verwerkt in de jaarrekening 2015 (een beter onderbouwde paragraaf risicomanagement en vermogensvermogen).

Weerstandsvermogen

In de paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing worden de risico's geactualiseerd en aangegeven in welke mate Wassenaar in staat is incidentele financiële tegenvallers op te vangen (de weerstandscapaciteit). Dit leidt tot een conclusie over de financiële flexibiliteit en solvabiliteit van de gemeente. Het weerstandsvermogen is in artikel 11 van het BBV als volgt gedefinieerd: "De relatie tussen

- de weerstandscapaciteit, zijnde de middelen en mogelijkheden waarover de gemeente beschikt of kan beschikken om niet begrote kosten te dekken, en
- alle risico's waarvoor geen maatregelen zijn getroffen en die van materiële betekenis kunnen zijn in relatie tot de financiële positie".

Het weerstandsvermogen bestaat dus uit de relatie tussen enerzijds de aanwezige weerstandscapaciteit en anderzijds de aanwezige risico's die niet zijn afgedekt door voorzieningen, door het nemen van beheersmaatregelen of afgesloten verzekeringen.

De paragraaf betreffende het weerstandsvermogen bevat ten minste:

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's;
- het beleid betreffende de weerstandscapaciteit en de risico's.

Beleid omtrent de weerstandscapaciteit

In de nota "Risicomanagement en Weerstandsvermogen" is bepaald dat de toereikendheid van het weerstandsvermogen bepaald wordt door de verhouding tussen de beschikbare weerstandscapaciteit en de benodigde weerstandscapaciteit. In deze paragraaf wordt er alleen gerapporteerd over de "materiële" risico's, de zogeheten top 10. Per risico wordt de financiële omvang, de beheersmaatregelen, de kans van optreden, incidenteel / structureel effect en het netto risico toegelicht.

Het ratio weerstandsvermogen

De mate waarin de gemeente haar risico's kan dekken met eigen weerstandscapaciteit is uit te drukken in de ratio weerstandsvermogen.

Ratio weerstandsvermogen

BESCHIKBARE WEERSTANDSCAPACITEIT

= RATIO WEERSTANDSVERMOGEN

BENODIGDE WEERSTANDSCAPACITEIT

De raad heeft besloten om minimaal een ratio van 2,0 te hanteren, dit staat voor een uitstekend weerstandsvermogen. Hierbij wordt de normeringssystematiek voor weerstandsvermogen gehanteerd, die ontwikkeld is door het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement in samenwerking met de universiteit Twente.

Zij hanteren de volgende waarderingstabel ratio weerstandsvermogen:

Tabel 64 Kwalificatie ratio weerstandsvermogen

Waarderingcijfer	Ratio weerstandsvermogen	Betekenis
A	$2,0 < x$	Uitstekend
B	$1,4 < x < 2,0$	Ruim voldoende
C	$1,0 < x < 1,4$	Voldoende
D	$0,8 < x < 1,0$	Matig
E	$0,6 < x < 0,8$	Onvoldoende
F	$x < 0,6$	Ruim onvoldoende

De beschikbare weerstandscapaciteit

De raad heeft besloten om de algemene reserve en de begrotingspost onvoorzien te betrekken bij de berekening van de beschikbare weerstandscapaciteit.

Saldo concernreserve (vrij besteedbaar deel) per 1-1-2016	€ 29.107
Reserve weerstandsvermogen	€ 8.000
Begrotingspost onvoorzien	€ 50
Beschikbare weerstandscapaciteit	€ 37.157

De beschikbare weerstandscapaciteit is: € 37.157.000

De benodigde weerstandscapaciteit is: € 2.705.120

De ratio is: 13,7

Conclusie: De weerstandscapaciteit is uitstekend.

Kengetallen

Per 2015 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gewijzigd. In de begroting en jaarrekening dienen een zestal kengetallen opgenomen te worden. De kengetallen maken het de leden van provinciale staten en de gemeenteraad gemakkelijker om inzicht te krijgen in de financiële positieve van hun provincie of gemeente. Eerst wordt de samenvatting van de kengetallen weergegeven gevolgd door een toelichting.

Tabel 65 Voorgeschreven kengetallen financiële positie

Begroting 2016	Verloop van de kengetallen		
	Verslag 2014	Begroting 2015	Begroting 2016
Kengetallen:			
Netto schuldquote	-72,6%	-53,6%	-54,1%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	-55,4%	-53,6%	-54,1%
Solvabiliteitsrisico	77,4%	77,9%	77,4%
Structurele exploitatieruimte	-38,7%	-10,2%	-2,4%
Grondexploitatie	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Belastingcapaciteit	169,8%	167,1%	168,3%

De netto schuldquote & de netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast van de mede overheid ten opzichte van de eigen middelen. Het geeft zodoende een indicatie in welke mate de rentelasten en aflossingen op de exploitatie drukken. Omdat bij leningen er onzekerheid kan bestaan of ze allemaal terug worden betaald wordt bij de berekening van de netto schuldquote onderscheid gemaakt door het kengetal te berekenen, zowel inclusief als exclusief de doorgeleende gelden. Op die manier wordt duidelijk wat het aandeel van de verstrekte leningen in de exploitatie is en ook wat dat betekent voor de schuldenlast. De wijze waarop de netto schuldquote gecorrigeerd voor de doorgeleende gelden wordt berekend is gelijk aan de netto schuldquote, met dien verstande dat bij

de financiële activa ook alle verstrekte leningen worden opgenomen (zie artikel 36, onderdelen b en c, van het BBV).

Solvabiliteitsrisico

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de mede overheid in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Onder de solvabiliteitsratio wordt verstaan het eigen vermogen als percentage van het totale balanstotaal. Het eigen vermogen van een gemeente bestaat volgens artikel 42 van het BBV uit de reserves (zowel de algemene reserve als de bestemmingsreserves) en het resultaat uit het overzicht van baten en lasten.

Structurele exploitatieruimte

Dit kengetal is van belang om te kunnen beoordelen welke structurele ruimte een gemeente of provincie heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten daarvoor nodig is. Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt thans het onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele lasten.

De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves gedeeld door de totale baten (zie artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage.

In artikel 19, onderdeel c, van het BBV wordt een overzicht gevraagd van de geraamde incidentele baten en lasten per programma, waarbij per programma tenminste de belangrijkste posten afzonderlijk worden gespecificeerd en de overige posten als een totaal bedrag kunnen worden opgenomen. In artikel 19, onderdeel d, van het BBV, wordt een overzicht gevraagd van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves. In artikel 23 van het BBV staat dat deze gegevens ook moeten worden verstrekt voor de meerjarenraming. Deze gegevens worden ook verstrekt bij de jaarrekening. Op basis van deze gegevens kan het saldo van de structurele baten en structurele lasten worden berekend. Daarbij wordt het saldo opgeteld van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves.

Grondexploitatie

Dit kengetal geeft weer hoe de waarde van de grond zich verhoudt tot de totale (geraamde) baten. Voor de berekening van dit kengetal worden de 'niet in exploitatie genomen gronden' en de 'bouwgrond in exploitatie' bij elkaar opgeteld en gedeeld door de totale baten uit de programmabegroting of jaarstukken (ingevolge artikel 17, onderdeel c, van het BBV) en uitgedrukt in een percentage. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend bij de verkoop. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Omdat in Wassenaar geen sprake is van niet in exploitatie genomen gronden noch bouwgrond in exploitatie is er geen kengetal opgenomen.

Belastingcapaciteit

De belastingcapaciteit geeft inzicht hoe de belastingdruk in de provincie of gemeenten zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde.

De uitkomst van de berekening van dit kengetal is voor het jaarverslag hetzelfde als bij de begroting. Het kengetal hoeft dus voor het opnemen in het jaarverslag niet opnieuw te worden berekend. Het toch opnieuw opnemen houdt verband met het feit dat de kengetallen gezamenlijk en in samenhang bezien inzicht geven in de financiële positie van een provincie of gemeente. De definitie van het kengetal belastingcapaciteit is: Woonlasten meerpersoonshuishouden in jaar t (het begrotingsjaar) ten opzichte van het landelijk gemiddelde in jaar t-1 (het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar) uitgedrukt in een percentage. De ruimte die een gemeente heeft om zijn belastingen te verhogen, wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten. Het Coelo publiceert ieder jaar deze lasten in de Atlas van de lokale lasten. Onder de woonlasten worden verstaan de OZB, de rioolheffing en reinigingsheffing voor een woning met gemiddelde waarde in die gemeente. Deze cijfers worden voortaan ook in de jaarlijkse meicirculaire bekendgemaakt.

Inventarisatie van de risico's

De risico's die de gemeente loopt zijn bepalend voor de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit. Om de hoogte van de benodigde weerstandscapaciteit te bepalen is het noodzakelijk de risico's te voorzien van een kwantificering van zowel kans als financiële gevolgen. Voor die bepaling zijn de volgende elementen van belang: het bruto-risico, de beheersmaatregelen, het netto-risico, de kans dat een risico manifest wordt en/of het een incidenteel of structureel risico behelst. Om focus aan te brengen rapporteert het college in de paragraaf risicomanagement en weerstandsvermogen over de meest significante risico's ('top 10 risico's'). Ook bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit gaat het college uit van deze 'top 10'. Deze top 10 behelst circa 90% van de totale financiële omvang van de risico's. Om voldoende dekking hebben voor deze kleinere risico's, wordt daarnaast een buffer van 10% (van de benodigde weerstandscapaciteit) van de 10 grootste risico's gehanteerd.

Tabel 66 Top 10 gewogen risico's

(bedragen x € 1)

Top tien risico's		I/S	Risico		kans op	gewogen
Risicoprofiel Wassenaar			Initieel	Na beheersmaatregelen	voordoelen	risico
1	Gemeenschappelijke regelingen algemeen	S	21.652.000	21.652.000	5%	1.082.600
2	Algemene uitkering gemeentefonds	S	16.127.000	16.127.000	5%	806.350
3	Gewaarborgde geldleningen	S	3.355.000	3.355.000	5%	167.750
4	Sociaal domein	S	280.000	280.000	50%	140.000
5	Dividendopbrengsten deelnemingen	S	410.000	410.000	25%	102.500
6	Participatiewet	S	80.000	80.000	90%	72.000
7	WSW	S	100.000	100.000	50%	50.000
8	Aanbesteding jeugd en jongerenwerk	I	150.000	150.000	20%	30.000
9	Toename taakstelling statushouders	S	€ 10.000	€ 10.000	50%	5.000
10	Haaglanden	I	60.000	60.000	5%	3.000
Totaal top 10 risico's (90%)						2.459.200
Buffer voor kleinere risico's (10%)						245.920
Totaal benodigd weerstandsvermogen (100%)						2.705.120

Top 10

Gemeenschappelijke regelingen (algemeen)

Omschrijving risico

De gemeente participeert in diverse gemeenschappelijke regelingen. Sommige gemeenschappelijke regelingen hebben een reserve om tegenvallende resultaten op te vangen. Gelet op het verplichtende karakter tot bijdragen aan de Gemeenschappelijke regelingen kan het voorkomen dat de financiële positie van de gemeenschappelijke regeling zodanig is dat er extra middelen moeten uitgekeerd. De mogelijkheid bestaat dat bij de opheffing of wijziging of uittreding van een deelnemer van een gemeenschappelijke regeling onzerzijds (wachtgeld) verplichtingen ontstaan, waarvoor de gemeente een bijdrage verschuldigd is.

Financieel effect

De totale bijdrage van de gemeenschappelijke regelingen bedraagt in 2016 € 21,6 mln. Aan de voorkant is niet in te schatten wat het financiële effect van dit risico is. In eerste instantie wordt uitgegaan van het principe dat de gemeenschappelijke regeling zelf haar eigen risico's opvangt. Op het moment dat er twijfels bestaan over deze mogelijkheid loopt de gemeente risico qua achtervang. Deze risico's worden dan expliciet in deze paragraaf gemeld.

Beheersmaatregelen

Dit hangt van de soort risico af. In ieder geval is het van belang dat de gemeenschappelijke regeling aan de voorkant haar deelnemers informeert en in gesprek gaat met haar deelnemers over de risico's en eventueel te nemen beheersmaatregelen.

Algemene uitkering gemeentefonds

Omschrijving risico

De gemeente Wassenaar is net als alle gemeenten in Nederland sterk afhankelijk van de hoogte van de algemene uitkering uit het gemeentefonds. Een relatief kleine wijziging in de verdeelsystematiek of de hoogte van het accres (in het kader van "trap op trap af") kan grote gevolgen hebben voor een individuele gemeente. Het ministerie van Binnenlandse zaken informeert de gemeenten over de verdeling van het gemeentefonds en de accessen middels de diverse circulaire's.

Daarnaast heeft een afwijkende waardeontwikkeling in Wassenaar ten opzichte van de landelijke gemiddelden heeft gevolgen voor de netto baten (OZB-opbrengst minus inkomenskortening via de algemene uitkering) van de gemeente. Een grotere waardedaling of een kleinere waardestijging dan landelijk gezien is in dit opzicht voordelig omdat de lagere OZB-opbrengst gedeeltelijk wordt gecompenseerd door een lagere inkomstenmaatstafkorting op de algemene uitkering. Omdat het effect van de waardeverandering groter is op de OZB-opbrengst dan op de inkomstenmaatstaf hebben de relatieve waardestijgingen per saldo een voordelig effect en waardedaling een nadelig effect. Het eerste orde belastingopbrengsteffect wordt gedempt door het tweede orde inkomstenmaatstafeffect.

Financieel effect

De hoogte van het algemene deel van de algemene uitkering (uitgezonderd de integratie-uitkering sociaal domein) bedraagt ruim € 16,1 miljoen, we schatten in dat een daling met 5% niet onrealistisch is.

Beheersmaatregelen

Anders dan de waardeontwikkeling van het 'eigen' onroerend goed te volgen en te verwerken in de tussentijdse berekening en deze af te zetten tegen de landelijke ontwikkeling, en het monitoren van de ontwikkelingen om trachten bij te sturen, is een en ander te beschouwen als een autonoom risico.

Gewaarborgde geldleningen

Omschrijving risico

Het totaal aan door de gemeente gewaarborgde geldleningen aan verenigingen op het gebied van sport, cultuur en recreatie en instellingen voor de zieken- en ouderenzorg bedraagt begin 2016 € 3,4 mln.

Daarnaast neemt de gemeente via de achtervangconstructie van het Waarborgfonds Sociale Woningbouw voor de Wassenaarse woningbouwcorporaties een zgn. 'tertiaire achtervang' in voor naar verwachting € 90,2 mln. Onder de WSW-garantstelling verstrekken de gezamenlijke gemeenten in het uiterste geval, nadat het vermogen en liquiditeiten van de corporatie in eerste instantie zijn aangesproken, het Centraal Fonds voor de Volkshuisvesting saneringssteun heeft geboden, de borgstellingsreserve van WSW zelf (€ 477 mln.) is aangesproken en deelnemende corporaties zijn aangesproken op hun obligoverplichting van € 3,2 mld. (secundaire zekerheid), pas renteloze geldleningen voor maximaal 25% van een dan nog resterend liquiditeitstekort. De andere 25% komt ten laste van de schade-gemeente(n). Het Rijk draagt de resterende 50% bij. Het verlies dat dus zou kunnen optreden betreft een renteverlies op de eventueel te verstrekken renteloze geldleningen.

Financieel risico

Door de verschillende variabelen is het kwantificeren van het door de gemeente gelopen renterisico op de borgstellingen van de woningbouwverenigingen lastig. Omdat bij problemen door het CFV

eerst wordt gekeken naar de primaire zekerheid van de corporaties zelf volgt WSW de omvang van de gegarandeerde hoofdsom en zet deze af tegen de WOZ-waarde van het onderpand. In Wassenaar bleek de waarde van de borgstellingen per ultimo 2013 17,5% van de WOZ-waarde te bedragen. Met het in 2014 en 2015 met € 20 mln. teruglopen van de uitstaande hoofdsom valt te verwachten dat ook dit percentage begin 2016 navenant zal zijn teruggelopen. Het risico dat de gemeente derhalve loopt om concreet op de borgstellingen te worden aangesproken is daarmee aanmerkelijk geringer dan eerder werd aangenomen.

Ter bevordering van het eigen woningbezit heeft de gemeente tot 1995 'gemeentegaranties' verstrekt waarvan het risico sinds 1995 in eerste instantie gedragen wordt door het Waarborgfonds Eigen Woningen (WEW). Hiervan staan er begin 2016 naar verwachting nog 38 leningen 'open' voor een gewaarborgde restantschuld van ca. € 550.000. Na 1995 zijn de gemeentegaranties vervangen door de Nationale Hypotheek Garantie van het WEW waarbij de gemeente in de garantieconstructie een achtervangpositie inneemt: Als er sprake is van een resterend verlies nadat het risicodragend vermogen van het WEW is aangesproken verstrekken Rijk en de deelnemende gemeenten renteloze geldleningen. Er zijn 57 Wassenaarse NHG's verstrekt voor een totaalbedrag van afgerond € 12 miljoen. In de regel zal de waarde van de onderpanden inmiddels groter zijn dan de uitstaande restschuld zodat als er zich al een verlies zal voordoen, dit beperkt van omvang zal zijn.

Beheersmaatregelen

Ter beperking van het risico dienen de jaarrekeningen van de verschillende instellingen beoordeeld te worden. Deze beoordeling vindt plaats door verschillende instanties waar onder de gemeente. Bij de beoordeling van nieuw door het WSW te borgen geldleningen aan de corporaties zet zij de aanvragen af tegen de 50%-grens: de waarde van de gewaarborgde geldleningen van een corporatie mag niet groter zijn dan 50% van de WOZ-waarde van het onderpand.

Sociaal Domein

Algemeen

De stelselwijziging in het sociaal domein is voor alle betrokken partijen een ingrijpende operatie, waarvan de implementatie veel tijd en inzet vraagt. Met de Transformatieagenda, en de opgaven die daaruit voortvloeien, worden vernieuwingen na gestreefd die de zorg voor onze inwoners beter en goedkoper moeten maken. Er zijn echter aspecten binnen dit proces die als risicovol kunnen worden benoemd.

De informatievoorziening in 2015 is nog volop in ontwikkeling. De onzekerheden rond de bepaling van de verwachte zorgkosten zijn groot. De nu nog beperkt beschikbare informatie, beperkt ook de sturingsmogelijkheden op uitputting van budgetten en naleving van (contract-)afspraken (o.a. vernieuwing van zorg).

De transformatie van het sociaal domein, en het beter en goedkoper maken van zorg en ondersteuning, vraagt van alle betrokken partijen een omslag in cultuur en handelen. Van inwoners, welzijnsorganisaties, zorgaanbieders en zeker ook van de gemeente. Zijn wij met elkaar in staat om deze omslag tijdig en voldoende te maken, daar schuilt een risico. Met de Transformatieagenda is een proces ingezet, waarbij dit aspect een belangrijk onderdeel is. De risico's, mogelijke gevolgen en de beheersmaatregelen worden uitgebreid beschreven in de raadsinformatie brieven 'Monitor sociaal domein (april 2015)' en 'Stand van zaken rond de invoering van de nieuwe taken voor de WMO, Jeugd en Participatie (augustus 2015)'.

WMO

Omschrijving risico 1

GGD Toezicht.

In 2016 wordt pas het uitvoeringsplan van 2016 bekend met daaraan vast de kosten.

Beheersmaatregel:

Door uit te gaan van het budget dat ze voor 2015 hebben en GGD te vragen om aan te geven wat ze voor dit budget kunnen doen. Onderdelen die ze niet kunnen doen, maar waarvan zij concreet aan kunnen geven wat het risico is om het niet uit te voeren worden voorgelegd aan de

directeuren. Zij moeten aangeven of het nodig is om alsnog uitvoering te geven aan de onderdelen waarvoor extra geld nodig is.

Omschrijving risico 2

Huishoudelijke ondersteuning.

In de tweede helft van 2015 worden de tarieven voor 2016 bepaald, dit kan tot gevolg hebben dat we het huidige tarief niet kunnen handhaven. Een hoger tarief betekent dat we niet uitkomen met het gestelde budget. Daarnaast betreft het een open einde regeling.

Beheersmaatregel

Door te streven naar bedragen die niet veel hoger liggen dan het huidige tarief. Te monitoren wat de stijging van het aantal cliënten gedurende het jaar is, zodat eventuele pieken al in voor of najaarsnota kunnen worden meegenomen.

Omschrijving risico 3

Begeleiding.

Dit is een open einde regeling waarbij we op dit moment nog geen trend kunnen herkennen over het aantal cliënten die nieuw binnenkomen.

Beheersmaatregel

Monitoren en zorgen voor rapportages aan de hand waarvan we kunnen leren om hoeveel nieuwe cliënten het gedurende het jaar gaat. Dan kunnen we tijdig bijsturen en ook nagaan of andere maatregelen nodig zijn om de kosten te beheersen.

Financieel effect WMO

Nu niet in te schatten.

Jeugdhulp

Risico's

- Er zijn een aantal risico's die in 2016 financiële consequenties kunnen hebben:
- De ontwikkeling van de vraag. Jeugdhulp wordt ingekocht op basis van het gebruik in voorgaande jaren. De gemeente heeft zorgplicht. Is de vraag groter dan wat er ingekocht is, zal er toch moeten worden geleverd en aanvullend ingekocht. Dit geldt ook voor PGB als de vraag hiernaar groter is dan verondersteld. Bij jeugdhulp moet er rekening mee worden gehouden dat er gedurende het gehele jaar fluctuaties door in- en uitstroom mogelijk zijn.
- Innovatiedoelstellingen worden niet gehaald. Met de instellingen is overeengekomen dat er naast een bezuiniging ook wordt geïnnoveerd. De innovatieagenda veronderstelt doorstroming van zware naar lichte zorg en van lichte zorg naar preventie. Als de doorstroming niet lukt, kunnen innovatiedoelstellingen in de knel komen, doordat jongeren dan bijvoorbeeld toch moeten worden opgenomen.
- Minder dan de veronderstelde krimp bij de uitvoering van jeugdbescherming en jeugdreclassering.
- Aansluiting tussen uitkering in meicirculaire en inkoopplan. De verwachting is dat de integratie-uitkering jeugdhulp voor Wassenaar zal dalen in 2016. Dit op basis van berichtgeving over het objectief verdeelmodel.

Beheersmaatregelen

Door monitoring van het stelsel zullen, als de risico's 1 t/m 3 zich feitelijk voordoen, maatregelen ter beheersing worden genomen, zoals waar mogelijk schuiven binnen budgetten en aanbrengen van nadere prioriteiten. Zelfs dan is dit een eerste indicatie, die lastig naar een heel kalenderjaar is te vertalen.

Na de zomer volgt een eerste rapportage over het feitelijk gebruik 2015. Ter uitvoering van een motie van de raad wordt een voorstel uitgewerkt om een reserve sociaal domein in te stellen. De beheersmaatregel ten aanzien van risico 4 is dat bij de inkoop van zorg in natura via de percelen III ambulante jeugdhulp, IV infrastructureel (verblijf en behandeling) en V infrastructureel

(wonen en begeleiding) uit de factsheet van het inkoopplan wordt uitgegaan van de integratie-uitkering jeugdhulp volgens de meicirculaire 2015.

Dividendopbrengsten deelnemingen

Omschrijving risico

De gemeente heeft een (aandelen)belang in waterbedrijf Dunea, het netwerkbedrijf Alliander en BNG. Winstuitkeringen van Dunea zijn statutair uitgesloten. Alliander en BNG keren afhankelijk van het bedrijfsresultaat winst uit in de vorm van dividend. De aan aandeelhouders uit te keren winst fluctueert met de jaarlijkse resultaten van de onderneming. Redenen hiervoor zijn o.m.:

- de economische situatie en daardoor mogelijk een slechter bedrijfsresultaat;
- renteontwikkelingen;
- vaststellen van maximum tarieven door de Nederlandse Mededingingsautoriteit (NMA).

Financieel effect

Op basis van informatie tijdens de verkoop Nuon was het verwachte dividend Alliander geïndiceerd op € 405.000 per jaar. Door incidentele baten is de dividenduitkering € 182.000 hoger uitgevallen. Het BNG-dividend was oorspronkelijk ingeschat op € 122.500. De inschatting dat dit bedrag niet volledig zou worden ontvangen is juist gebleken: uiteindelijk is slechts de helft ingeboekt.

Beheersmaatregelen

In 2015 zijn dividenduitkeringen over 2014 ontvangen van resp. € 587.000 (Alliander) en € 60.000 (BNG). Voorzichtigheidshalve zijn de basisuitkeringen voor 2016 geraamd op resp. € 350.000 en € 60.000.

Participatiewet

Omschrijving risico

Met de Participatiewet wordt een belangrijke nieuwe stap gezet in de vormgeving van de sociale zekerheid in Nederland. Aparte voorzieningen worden zoveel mogelijk afgebouwd en mensen moeten zoveel mogelijk aan de slag bij gewone werkgevers. De Participatiewet gaat uit van mogelijkheden en competenties van mensen en biedt werknemers en werkgevers ondersteuning op maat.

Het financiële kader van de Participatiewet blijft uiterst zorgelijk. Dat geldt voor:

- de vergoeding voor de Wsw (sociale werkvoorziening),
- het budget voor begeleiding van werkzoekenden en werkenden en de uitvoeringskosten.
- door de te snelle afbouw van de (fictieve) vergoeding voor de sociale werkvoorziening blijft er nauwelijks budget over voor re-integratie. Met als gevolg dat de uitstroom uit de bijstand stukt.

Financieel risico

Het risico op de Participatiewet bedraagt € 80.000 structureel.

Beheersmaatregelen

Het beleid versoberen.

WSW

Omschrijving risico:

De Rijksbijdrage WSW neemt de komende jaren af, omdat verwacht mag worden dat ook het werkelijke aantal WSW-ers zal afnemen. Er is immers geen nieuwe instroom meer omdat de WSW per 1-1-2015 is opgegaan in de Participatiewet. Maar het zittend bestand behoudt alle rechten. Daarom is het niet aannemelijk dat er uitstroom zal plaatsvinden, anders dan door pensionering. Het Rijk heeft wel een stimuleringsmaatregel om uitstroom te bevorderen, waarvan de sociale werkplaatsen gebruik kunnen maken.

De Rijksbijdrage gaat naar de gemeenschappelijke regeling Kust- Duin- en Bollenstreek, ten behoeve van de Maregroep. Er is al jaren een aanvullende eigen bijdrage van de gemeenten nodig om de exploitatie rond te krijgen. Die eigen bijdrage is in 2014 praktisch nihil door innovatie, meer

begeleid werken en andere efficiëncyclagen. Maar met de op handen zijnde afname van de Rijksbijdrage en een vrij statisch bestand, dat over het algemeen alleen krimpt door pensionering, stijgt de eigen bijdrage van de gemeente weer. Afgesproken is dat het zogenaamde Oud beschut blijft bij de Maregroep en dat nieuwe doelgroepen onder regie van de afdeling Werk en Inkomen in Leidschendam-Voorburg vallen. Het belang van de gemeente in de GR KDB zal voor wat betreft het oud beschut in absolute zin krimpen, maar relatief gelijk blijven aan dat van de andere gemeenten. De andere gemeenten hebben echter in het kader van de Participatiewet nieuwe taken de GR KDB belegd en dat maakt dat het belang van de gemeente in het grote geheel toch kleiner wordt.

Beheersmaatregel:

De gemeente beraadt zich over de positionering binnen de GR. Los van een besluit om al dan niet uit te treden of een nieuwe GR te vormen voor de nieuwe taken (een zogenaamde moeder/dochter constructie) en de eenmalige verrekening van kosten, zal de gemeente verantwoordelijk blijven voor de kosten van het zogenaamde "Oud beschut" dat de komende 30 jaar nog wel werkzaam zal zijn bij Maregroep in een afnemende omvang. Dat exploitatietekort zal of via de GR of via een Dienstverleningsovereenkomst met financiële afspraken voor steeds 5 jaar vastgelegd worden.

Financieel effect:

P.M.

Aanbesteding Jeugd en Jongerenwerk

Omschrijving risico

De resultaten van de aanbesteding inclusief de budgettaire consequenties zijn nu nog niet bekend. Daarom wordt de raming voor Jeugd en Jongerenwerk gehandhaafd op het huidige niveau.

Financieel effect

Bij de gunning van het Jeugd en jongerenwerk aan een nieuwe partij bestaat het risico dat, door eventuele overgang van onderneming € 150.000 aan personele lasten van werknemers SJW moet worden doorbetaald in 2016.

Beheersmaatregelen

De gemeente blijft voortdurend met SJW in gesprek en stuurt aan op een tijdige beëindiging van alle verplichtingen, waaronder de beëindiging van de dienstverbanden door SJW.

Toename taakstelling statushouders

Omschrijving risico

Gemeenten hebben de taak om nieuwe, inburgeringsplichtige vergunninghouders te huisvesten en deze mensen maatschappelijke begeleiding te bieden. Door de toename van het aantal vluchtelingen stijgt de afgelopen jaren de taakstelling die we als gemeente door het rijk krijgen opgelegd voor de huisvesting van statushouders gestaag.

Financieel effect

De stijging van de taakstelling leidt enerzijds tot een verhoogde druk op de voorraad sociale huurwoningen en anderzijds tot een toename van de kosten van de maatschappelijke begeleiding en een verhoogde werkdruk voor Stichting vluchtelingenwerk Wassenaar die deze maatschappelijke begeleiding uitvoert.

Hoewel tot nu toe de gemeente Wassenaar in samenwerking met de woningcorporaties heeft kunnen voldoen aan de taakstelling, wordt met voortdurende stijging van de taakstelling, het vinden van voldoende passende huisvesting wel steeds moeilijker, er bestaat dan ook een reëel risico dat op termijn niet meer aan de taakstelling voldaan kan worden.

De toenemende kosten voor maatschappelijke begeleiding kunnen tot op heden worden opgevangen door de vergoeding die gemeenten achteraf krijgen wanneer iemand gehuisvest is. Echter, in 2014 is deze vergoeding gehalveerd, naar € 1.000 per inburgeringsplichtige vergunninghouder. Gemeenten geven aan dat deze vergoeding niet voldoende is om

maatschappelijke begeleiding voor nieuwe vergunninghouders in te kopen. Daarnaast is de groep waarvoor maatschappelijke begeleiding vergoed wordt te smal: Sommige groepen vergunninghouders hebben wel maatschappelijke begeleiding nodig terwijl er geen vergoeding van het Rijk tegenover staat.

De verwachting is dan ook dat op termijn extra geld beschikbaar zal moeten worden gesteld om alle statushouder maatschappelijke begeleiding te kunnen blijven bieden.

Beheersmaatregel

De komende tijd zal in samenwerking met woningcorporaties aandacht worden besteed aan het zoeken naar alternatieve mogelijkheden tot huisvesting. Daarnaast zal nauw contact worden onderhouden met Stichting Vluchtelingenwerk Wassenaar om overbelasting te voorkomen en duurzame maatschappelijke begeleiding van vrijwilligers te borgen.

GGD Haaglanden

Omschrijving risico

Kans op wegvallen tijdelijke RIVM-bijdrage voor de niet structureel gedekte personeelslasten

Financieel effect

Er bestaat een risico dat de tijdelijke RIVM-bijdrage voor de niet structureel gedekte personeelslasten van 1,3 fte (€ 113.500) wegvalt.

Beheersmaatregel

Dit is een eerder aanvaard en bekend risico voor de acht regiogemeenten gezamenlijk. Deze garantstelling van de acht regiogemeenten voor niet structureel gedekte formatie loopt door tot en met juni 2016 (en is geen € 153.000 op jaarbasis, maar € 113.500). Omdat deze garantstelling van de acht regiogemeenten loopt t/m juni 2016, is het risico max ½ van dat bedrag dus € 56.750. Na juni 2016 is dit risico alleen nog voor Den Haag.

Nog niet kwantificeerbare risico's of risico's na 2016:

Leges omgevingsvergunningen

Omschrijving risico

De legesopbrengsten zijn voor 2016 geraamd op € 954.953. Deze raming is gebaseerd op het aantal aanvragen van de afgelopen jaren uitgaande van de legestarieven voor 2016. Deze raming is gebaseerd op een meerjarig gemiddelde. De legesopbrengsten zijn echter sterk afhankelijk van het aantal aanvragen en vooral de grootte van de projecten waarvoor een vergunningsaanvraag wordt ingediend. De legesinkomsten kunnen hierdoor van jaar tot jaar sterk wisselen. Om het geraamde legesbedrag ook daadwerkelijk te ontvangen is het noodzakelijk dat in dat jaar enkele aanvragen voor grotere projecten worden ingediend. Dit kan echter per jaar verschillen. Het ene jaar kunnen hierdoor de legesopbrengsten aanzienlijk hoger zijn dan begroot, het andere jaar kunnen deze legesopbrengsten aanzienlijk lager zijn. Het kan gebeuren dat meerdere jaren achter elkaar aanvragen voor grotere projecten uitblijven, waardoor de legesopbrengsten aanzienlijk lager zullen zijn dan begroot.

Financieel effect

Als in een bepaald jaar geen aanvragen worden gedaan voor grotere projecten kunnen de legesopbrengsten in dat jaar € 400.000 lager zijn dan begroot. Als in een ander jaar meerdere aanvragen voor grotere projecten worden gedaan kunnen de legesopbrengsten in dat jaar tonnen hoger zijn dan begroot.

Beheersmaatregelen

Op het aantal aanvragen en de omvang van de aanvragen van de omgevingsvergunningen kan de gemeente niet sturen. Wel moet bekeken worden of tegenvallers een incidenteel of een structureel karakter hebben. Een mogelijkheid is de vorming van een egaliseringsreserve waarmee meevallers in bepaalde jaren worden gebruikt om tegenvallers in andere jaren te kunnen dekken.

Afschaffing precariobelasting op kabels en leidingen

Omschrijving risico

De precariobelasting wordt geheven op basis van artikel 228 van de Gemeentewet en is een algemene belasting 'terzake van het hebben van voorwerpen onder, op of boven voor de openbare dienst bestemde gemeentegrond', waarvan de opbrengsten naar de algemene middelen gaan. De Tweede Kamer is in afwachting van een wetsvoorstel tot vrijstelling precariobelasting op netwerken (kabels en leidingen) van nutsbedrijven. In dit wetsvoorstel wordt naar verwachting een overgangstermijn opgenomen waarin de precariobelasting op netwerken van nutsbedrijven in maximaal 10 jaar mag worden afgebouwd.

Mogelijk wordt een besluit over de vrijstelling uitgesteld tot definitieve besluitvorming over de verruiming en/of verbreding van het gemeentelijk belastinggebied. Met de mogelijke gevolgen van dit laatste scenario wordt voor de behandeling van dit specifieke risico geen rekening gehouden.

Financieel effect

Het afschaffen van precariobelasting op kabels en leidingen leidt in de gemeente Wassenaar tot het wegvallen van een jaarlijks bedrag van € 1,8 miljoen aan inkomsten. Gelet op de verwachte compensatieregeling en het feit dat het wetsvoorstel naar verwachting niet eerder dan in 2017 van kracht zal worden, wordt het risico in ieder geval voor 2016 nihil geacht.

Beheersmaatregelen

Onder de verwachte compensatieregeling zal een maximaal toegestane stijging van de gemeentelijke OZB-tarieven worden verhoogd, zodat de wegvallende precario-opbrengst gecompenseerd kan worden door een stijging van de onroerende-zaakbelastingen. Uitgaande van een maximale afbouwtermijn van 10 jaar betekent dit een jaarlijks benodigde stijging van de OZB van € 180.000 (circa 1%). Of en in hoeverre van deze mogelijkheid gebruik wordt gemaakt is mede afhankelijk van de vraag of de in de exploitatie weggevallen precario uiteindelijke kan worden gedekt door andere baten dan wel ombuigingen.

Vennootschapsbelasting

Omschrijving risico

Invoering van de (vennootschapsbelasting) vpb-plicht voor overheidslichamen per 1-1-2016, waardoor de gemeente moet gaan betalen over activiteiten die voor de vpb belast zijn.

Financieel effect

Ten tijden van het opstellen van de begroting verkeert de gemeente nog in de fase "realisatie plan van aanpak inrichtingsvoorstel". De planning is dat in december 2015 de effecten voor de begroting bekend zijn en dat deze dan middels wijziging ook als zodanig verwerkt kunnen worden. De effecten van de Vpb-plicht zijn in de begroting 2016 dus nog niet doorgerekend

Beheersmaatregelen

Een uitgebreide uitvoering van het inrichtingsvoorstel van de vpb, zodat de administratieve en financiële lasten zo beperkt mogelijk zijn en blijven.

Wet Omzetbelasting koepelvrijstelling GR

Omschrijving risico

Op het moment dat er regelgevende of juridische wijzigingen ten aanzien van de huidige voorwaarden genoemd in artikel 11, lid 1, letter u van de Wet Omzetbelasting plaats vinden, bestaat de mogelijkheid dat de GR Duivenvoorde de koepelvrijstelling niet of niet volledig meer kan toepassen.

Financieel effect

Door de koepelvrijstelling is de bijdrage van de gemeente aan de werkorganisatie Duivenvoorde bijna nagenoeg vrijgesteld van omzetbelasting. Als deze vrijstelling komt te vervallen is er in het meest negatieve (maar weinig realistische) scenario sprake van een verhoging van de gemeentelijke bijdrage aan de werkorganisatie van max. 21% over € 14,4 mln. Dat is ruim

€ 3 mln. waarvan het de vraag is of dat dan compensabel zal zijn onder het BTW-compensatiefondscompensatiefonds en zo ja, in hoeverre dat dan doorwerkt in een lagere algemene uitkering omdat een beroep op het BCF boven de accresontwikkeling wordt gedekt uit het gemeentefonds.

Beheersmaatregelen

De ontwikkelingen worden gevolgd.

Toenemen beroep op het BTW-compensatiefonds

Omschrijving risico

De verwachting is dat het beroep op het BTW-compensatiefonds (BCF) de komende jaren sterker dan zal nemen dan de mate waarin het BCF toeneemt (gelijk aan de groei van het accres van het Gemeentefonds). De overdracht van het sociaal domein aan de gemeenten is bijv. een van de oorzaken die een groter beroep op het BCF zullen veroorzaken. Wanneer de omvang van de declaraties op het BCF de omvang daarvan te boven gaat wordt het excès uit het Gemeentefonds gehaald hetgeen een vermindering van de algemene uitkering met zich meebrengt.

Financieel effect

De verhouding tussen de mate waarin een gemeente zijn verhoogde claims op het BVF weet te verzilveren en de mate waarin de algemene uitkering wordt gekort, bepaalt of sprake zal zijn van een voordeel dan wel nadeel. Op voorhand is dit niet in te schatten.

Beheersmaatregelen

Bij het ontbreken van ervaringsgegevens en inzicht in hoe de macro-ontwikkelingen zullen zijn, kan voorsnog weinig meer worden gedaan dan dit risico nauwlettend te volgen.

EMU-saldo

De wet Houdbare Overheidsfinanciën vertaalt de scherpere Europese afspraken van het Stabiliteits- en Groeipact in nationale wetgeving. Binnen die afspraken dient het nationale financierstekort beperkt te blijven tot 3% van het bruto binnenlands product. De wet HOF gaat er van uit dat de gezamenlijke mede-overheden een vergelijkbare inspanning dienen te leveren als het Rijk bij het terugdringen van het overheidstekort. Voor 2016 krijgen de gezamenlijke gemeenten een maximale tekortnorm van 0,32%. bedraagt. Onderschrijdingen en overschrijdingen van individuele gemeenten vallen bij de totaalbeoordeling tegen elkaar weg. Bij overschrijding van de totale gemeentelijke norm zullen eventuele sancties via het gemeentelijke aandeel aan individuele, veroorzakende gemeenten worden opgelegd in de vorm van (tijdelijke) korting op de algemene uitkering. Daar de beoordeling of er een werkelijke overschrijding van de norm heeft plaatsgevonden wordt gebaseerd op de werkelijke (rekening)cijfers, dient de ontwikkeling van het EMU-saldo in het begrotingsjaar gevolgd te worden.

Financieel effect

Het valt niet te verwachten dat Wassenaar een veroorzakende partij zal zijn van een mogelijke overschrijding van de norm voor het nationale financierstekort.

Beheersmaatregelen

Hoewel de sancties zelf niet uit de wet verwijderd zijn, is afgesproken dat het kabinet de sancties in deze kabinetsperiode niet zal toepassen. De verkregen ruimte dient te worden gebruikt om beter inzicht te verkrijgen in de ontwikkeling van het gemeentelijke EMU-saldo en de mate waarin eventueel prioritering aangebracht dient te worden in de gemeentelijke investeringsvoornemens als voornaamste reden voor tekorten die worden berekend op kasbasis. In de treasury paragraaf is weergegeven hoe het Wassenaarse EMU-saldo zich ontwikkelt op basis van deze begroting. Voor 2016 en 2017 wordt daarin geen overschrijding van de norm voorzien. Een heroverweging/prioritering van investeringen is daarmee voorsnog niet noodzakelijk.

Nadeelcompensatie

Omschrijving risico

Nadeelcompensatie betreft de compensatie van schade die ondernemers hebben geleden als gevolg van rechtmatig overheidshandelen. Bij de uitvoering van projecten is het mogelijk dat ondernemers schade in hun bedrijfsvoering ondervinden. Bijvoorbeeld gederfde winst van winkeliers als voor hun deur een civiel werk uitgevoerd wordt, waardoor klanten wegblijven. Bij werken in de openbare ruimte (bv. afsluitingen van wegen) kunnen ondernemers die hinder ondervinden van de werkzaamheden zich gedupeerd voelen en een claim voor nadeelcompensatie indienen. De kans hierop is niet groot. Uit de praktijk blijkt dat ondernemers eerder een claim indienen, als de gemeente een nadeelcompensatieverordening heeft

Financieel effect

Claims op grond van nadeelcompensatie komen incidenteel voor. Bij grote langlopende projecten loopt de gemeente risico op nadeelcompensatie. Meestal wordt de schade van de ondernemer niet uitgekeerd, omdat deze binnen het ondernemersrisico valt. Als de schade wordt uitgekeerd aan de ondernemer, dan komt een deel van de schade voor zijn rekening. Het risicobedrag is afhankelijk van omvang, duur van het project en type bedrijf, claims boven de € 50.000 komen incidenteel voor.

Beheersmaatregelen

Goed communiceren wat er gaat gebeuren en hierover overleg voeren om zo, daar waar mogelijk, de hinder voor de omgeving bij uitvoering van werken zoveel mogelijk beperken.

Financiële begroting

Leeswijzer voor de financiële begroting

Naast de programma's en de paragrafen kent de programmabegroting een financiële begroting. Volgens voorschriften dient in de financiële begroting opgenomen te worden:

- het overzicht van baten en lasten en de toelichting;
- de uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting.

In deze begroting is dat als volgt uitgewerkt:

- Resultaat begroting 2016
In dit onderdeel worden de resultaten van de primitieve begroting afgezet tegen de begroting van het vorig jaar en de rekening van het daarvoor liggend jaar. *Op onderdelen worden toelichtingen en verklaringen gegeven.*
- Het financieel meerjarenperspectief 2016-2019
Hier wordt een meerjarenoverzicht gepresenteerd van baten en lasten. In dit overzicht zijn de gevolgen van nieuw beleid en ombuigingen/bezuinigingen integraal verwerkt. In de programmatoelichtingen en in bijlage I wordt per programma verduidelijkt welke concrete maatregelen hiervoor genomen worden.

Uitgangspunten

Resumé uitgangspunten begroting 2016-2019

In het volgende overzicht staan de belangrijkste uitgangspunten voor de meerjarenbegroting 2016-2019 weergegeven:

Tabel 67 Overzicht uitgangspunten begroting 2016 - 2019

Omschrijving	2016	2017	2018	2019
Algemene Uitkering	Meicirculaire'15	Meicirculaire'15	Meicirculaire'15	Meicirculaire'15
Lonen*	0,0%	0%	0%	0%
Prijzen (algemeen)	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Verbonden partijen	Bij een AB-besluit de begroting voor 2016 anders de begroting 2015-2018	Bij een AB-besluit de begroting voor 2016 anders de begroting 2015-2018	Bij een AB-besluit de begroting voor 2016 anders de begroting 2015-2018	Bij een AB-besluit de begroting voor 2016 anders de begroting 2015-2018
Overige tarieven	1,2%	0,0%	0,0%	0,0%
Dotaties voorzieningen	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Kapitaallasten (vaste rekenrente)	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%
Onvoorzien per inwoner	€ 1,95	€ 1,95	€ 1,95	€ 1,95
Verblijfsobjecten met woonfunctie	12.192	12.192	12.192	12.192
Aantal inwoners	25.731	25.731	25.731	25.731

* In de kaderbrief is voornamelijk uitgegaan van 0% loonstijging.

Toezichtregime 2016 provincie Zuid Holland

De provincie heeft in 2014 een nieuw toezichtkader opgesteld "Kwestie van evenwicht". Daarin wordt naast het structureel in evenwicht zijn van de begroting ook het reëel in evenwicht zijn steeds belangrijker. Structureel evenwicht houdt in dat de structurele lasten door structurele baten en de incidentele lasten door incidentele baten worden gedekt.

Het reëel in evenwicht zijn houdt in dat de ramingen volledig en realistisch zijn. Ook moeten de bezuinigingen en taakstellingen realistisch zijn en dienen op programmaniveau meerjarig concreet ingevuld te zijn.

De begroting dient in het betreffende begrotingsjaar in evenwicht te zijn of als dat niet het geval is dient de meerjarenraming aannemelijk te maken dat dit evenwicht uiterlijk in 2019 tot stand zal worden gebracht. Indien het evenwicht is bereikt door op programmaniveau opgenomen bezuinigingsmaatregelen q.c. taakstellingen zal de toezichthouder deze beoordelen op hard- en haalbaarheid. Een negatieve beoordeling kan structureel begrotingstekort met preventief toezicht tot gevolg hebben.

In kader van financieel toezicht gemeente nieuwe stijl streeft de provincie naar een situatie van het nemen van verantwoordelijkheid door de gemeenten voor het financieel resultaat (inclusief de opgenomen bezuinigingsmaatregelen) en de financiële positie. Indien dat een goede invulling krijgt zal de provincie meer terugtreden.

Resultaat begroting 2016-2019

Overzicht van baten en lasten

Onderstaande tabel geeft het resultaat van de primitieve begroting voor 2016 in vergelijking met de realisatie over 2014 en de aangepaste begrotingscijfers voor 2015

Tabel 68 Overzicht baten en lasten begroting 2016

(bedragen x € 1.000)

Programma's (+ = voordeel; - = nadeel)	Rekening 2014			Begroting 2015 incl. wijz.			Begroting 2016		
	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo	lasten	baten	saldo
Goed bestuur en goede dienstverlening	-8.469	755	-7.713	-8.748	691	-8.057	-8.883	678	-8.205
Meedoen in Wassenaar	-22.699	8.812	-13.888	-29.707	6.266	-23.441	-27.020	6.224	-20.796
Wassenaar ontwikkelt	-5.520	1.727	-3.793	-6.671	251	-6.420	-4.564	362	-4.202
Wassenaar leefbaar	-22.932	17.169	-5.763	-18.718	9.518	-9.201	-16.638	9.446	-7.193
Financiering en alg.dekkingsmiddelen	-909	35.128	34.218	-629	40.249	39.620	-796	39.251	38.455
Resultaat voor mutatie reserves	-60.530	63.590	3.061	-64.473	56.975	-7.499	-57.901	55.961	-1.941
Mutaties reserves									
Goed bestuur en goede dienstverlening	0	0	0	0	74	74	0	0	0
Meedoen in Wassenaar	-102	567	465	-9.472	11.899	2.427	0	1.066	1.066
Wassenaar ontwikkelt	-225	0	-225	0	2.008	2.008	0	68	68
Wassenaar leefbaar	0	5.464	5.464	0	2.760	2.760	0	951	951
Financiering en alg.dekkingsmiddelen	0	300	300	-44.149	44.245	96	0	0	0
Subtotaal mutatie reserves	-327	6.331	6.004	-53.621	60.986	7.365	0	2.085	2.085
Resultaat na mutatie reserves	-60.857	69.921	9.065	-118.094	117.961	-134	-57.901	58.046	144

Toelichting op de tabel/verschillen tussen 2016 en 2015

Voor een toelichting van de verschillen op de diverse programma's tussen 2016 en 2015 wordt verwezen naar het programmaplan.

Per saldo geeft 2016 na de mutaties over de reserves een positief begrotingsresultaat te zien van € 144.085.

Incidentele baten en lasten

Ten einde te kunnen beoordelen of de begroting materieel in evenwicht is, d.w.z. structurele lasten worden door structurele baten afgedekt, dienen de incidentele lasten en baten inzichtelijk te worden gemaakt.

Onder de lasten en baten die in dit overzicht dienen te worden opgenomen, worden verstaan:

- inkomsten uit grondexploitaties
- bijzondere baten a.g.v. verkoop van gemeentelijke eigendommen
- verkoop tafelzilver
- extra dividenduitkering
- incidentele bouwleges
- extra afschrijvingen t.l.v. de exploitatie
- extra dotaties aan voorzieningen o.a. voor onderhoud
- investeringen met maatschappelijk nut die ten laste van een reserve komen
- dotaties en onttrekkingen aan de algemene reserve
- baten en lasten ten gevolge van incidenteel nieuw beleid
- voor- en nadelige afwikkelingsverschillen voorgaande dienstjaren
- éénmalige subsidies

Tabel 69 Overzicht incidentele baten en lasten

(bedragen x € 1)

Omschrijving (+ = voordeel; - = nadeel)	Lasten				Baten			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
<u>Goed bestuur en goede dienstverlening</u>								
Inkoopsamenwerking	-11.500				11.500			
Introductieprogramma nieuwe raad			-10.000					
Verkiezingen	-30.000		-30.000	-30.000				
Incidenteel saldo programma 1	-30.000	0	-40.000	-30.000				
<u>Meedoen in Wassenaar</u>								
Verlaging BUIG-tekort van 10% naar 5%	218.440							
Sociaal juridische ondersteuning kwetsbaren	-20.000	-20.000						
Actieplan jeugdwerkloosheid	-59.000	-59.000						
Nota Jeugd- en onderwijsbeleid	-50.000							
VVE/ peuterspeelzaalwerk	-45.000	-65.000						
Invoeringskosten 3D	-296.573	-68.033						
Stimuleren vraag huishoudelijke hulp	-209.142							
Onderwijsdag	-10.000							
<u>Mutaties reserves</u>								
Sociaal juridische ondersteuning kwetsbaren					20.000	20.000		
Invoering 3D					296.573	68.033		
Incidenteel saldo programma 2	-154.702	-124.000	0	0				
<u>Wassenaar ontwikkelt</u>								
Projecten groen- & watervisie	-91.000							
Lobby windmolens	-20.000							
Opstelling Strandnota	-9.000							

Omschrijving (+ = voordeel; - = nadeel)	Lasten				Baten			
	2016	2017	2018	2019	2016	2017	2018	2019
Uitvoering economische visie	-10.000							
Incidenteel saldo programma 3	-130.000	0	0	0				
<u>Wassenaar leefbaar</u>								
Omgevingsvergunningen					-271.500	-181.000		
Verkeersprojecten	-680.000							
<u>Eénmalige teruggave afvalstoffenheffing</u>					-250.000			
<u>Verkoopopbrengst onroerend goed</u>					250.000			
<u>Mutaties reserves</u>								
Kostendekkendheid omgevingsvergunningen					271.500	181.000		
Verkeerprojecten					680.000			
Incidenteel saldo programma 4	0	0	0	0				
<u>Financiering en algemene dekkingsmiddelen</u>								
Dividenduitkering						297.000		
Alliander								
Decentralisatie-uitkering huishoudelijk hulp toelage					209.142			
Incidenteel saldo programma 5					209.142	297.000	0	0
Totaal	-314.702	-124.000	-40.000	-30.000	209.142	297.000	0	0
Saldo (- = per saldo meer lasten dan baten)	-105.560		-40.000	-30.000		173.000		

Toelichting op de ramingen (voor zover nog niet toegelicht in het programmaverslag)

Geprognosticeerde balans

Tabel 70 Geprognosticeerde balans 2015-2019 (bedragen x € 1.000)

Boekwaarden per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
ACTIVA					
Materiële vaste activa					
Volgens staat C	40.153	38.199	35.905	33.869	31.699
Financiële vaste activa					
langlopende uitzettingen	15.000	15.000	15.000	15.000	15.000
langlopende leningen u/g deelnemingen	4.676	4.676	4.676	4.676	4.676
	455	455	455	455	455
Vorraden					
Bouwgrondexploitaties	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar					
vorderingen openbare lichamen	3.161	3.161	3.161	3.161	3.161
Rek Courant met Rijk	7.641	7.204	7.194	7.029	7.029
Rek Courant niet financieel	184	184	184	184	184
Overig	4.315	4.315	4.315	4.315	4.315
Liquide middelen	40	40	40	40	40
Overlopende activa	2.461	2.461	2.461	2.461	2.461
Financieringssaldo	0	199	1.326	2.685	3.961
Totaal activa	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980

PASSIVA

Eigen Vermogen

Algemene reserves	37.107	37.107	37.107	37.107	37.107
Bestemmingsreserves	23.722	21.636	20.560	19.771	18.995

Vreemd Vermogen

Voorzieningen	10.324	10.208	10.097	10.034	9.906
Vaste geldleningen	581	591	601	611	621
Kortlopende schulden < 1 jaar	3.523	3.523	3.523	3.523	3.523
Overlopende passiva	2.828	2.828	2.828	2.828	2.828

Totaal passiva	78.085	75.893	74.716	73.874	72.980
----------------	--------	--------	--------	--------	--------

Financieel meerjarenperspectief 2016-2019

Tabel 71 Begroting 2016 en meerjarenramingen

(bedragen x € 1.000)

Programma's (+ = voordeel; - = nadeel)	Begroting 2016			Begroting 2017			Begroting 2018			Begroting 2019		
	lasten	batens	saldo	lasten	batens	saldo	lasten	batens	saldo	lasten	batens	saldo
Goed bestuur en goede dienstverlening	-8.883	678	-8.205	-8.879	678	-8.201	-8.907	678	-8.229	-8.879	678	-8.201
Meedoen in Wassenaar	-27.020	6.224	-20.796	-26.687	6.225	-20.462	-26.289	6.225	-20.064	-26.211	6.225	-19.986
Wassenaar ontwikkelt	-4.564	362	-4.202	-4.406	362	-4.044	-4.404	362	-4.042	-4.381	362	-4.019
Wassenaar leefbaar	-16.638	9.446	-7.193	-15.988	9.536	-6.452	-15.777	9.536	-6.242	-15.769	9.536	-6.233
Financiering en alg.dekkingsmiddelen	-796	39.251	38.455	-776	38.724	37.948	-758	38.043	37.285	-735	37.729	36.994
Resultaat voor mutatie reserves	-57.901	55.961	-1.941	-56.736	55.525	-1.211	-56.135	54.844	-1.292	-55.975	54.530	-1.445
Mutaties reserves												
Goed bestuur en goede dienstverlening	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Meedoen in Wassenaar	0	1.066	1.066	0	827	827	0	721	721	0	707	707
Wassenaar ontwikkelt	0	68	68	0	68	68	0	68	68	0	68	68
Wassenaar leefbaar	0	951	951	0	181	181	0	0	0	0	0	0
Financiering en alg.dekkingsmiddelen	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal mutatie reserves	0	2.085	2.085	0	1.076	1.076	0	789	789	0	775	775
Resultaat na bestemming	-57.901	58.046	144	-56.736	56.601	-135	-56.135	55.633	-503	-55.975	55.305	-670

Bovenvermelde resultaten na bestemming zijn inclusief incidentele lasten en baten. Teneinde de zgn. materiële sluitendheid van de (meerjaren)begroting te berekenen worden de resultaten geschoond voor de factor 'incidenteel'.

Tabel 72 Materieel begrotingsresultaat

(bedragen x € 1)

(+ = voordelig; - = nadelig)	2016	2017	2018	2019
Begrotingsresultaat na reservemutaties	144.085	-134.656	-502.692	-669.896
Saldo incidentele lasten en baten	-10.560	173.000	-40.000	-30.000
Materieel (structureel) resultaat	249.645	-307.656	-462.692	-639.896

Met uitzondering van 2017 is in meerjarenperspectief sprake van meer incidentele lasten dan incidentele baten. Omdat er in de resultaten dus per saldo meer incidentele lasten zijn opgenomen, dienen deze incidentele saldi uit het resultaat gehaald te worden. Hierdoor wordt duidelijk dat er na het begrotingsjaar 2016 sprake is van een oplopend structureel / materieel tekort. Voor het voor de toezichthouder bepalende begrotingsjaar 2016 is sprake van een begrotingsoverschot van € 249.645.

Tabel 73 Mutatie reserves

(bedragen x € 1)

Mutaties op algemene en bestemmingsreserves						
Programma	Mutatie	Reserve	Begroting 2016	Begroting 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Goed bestuur en goede dienstverlening	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		0	0	0	0
Meedoen in Wassenaar	Onttrekking	Reserve uitvoering sociaal domein	20.000	20.000		
		Reserve implementatie sociaal domein	296.573	68.033		
		Reserve lagere kapitaallasten RLW	50.000	50.000	50.000	50.000
		Reserve Kapitaallasten zwembad	699.332	689.191	670.957	656.770
	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		1.065.905	827.224	720.957	706.770
Wassenaar ontwikkelt	Onttrekking	Reserve kapitaallasten parkeerkelder	68.394	68.394	68.394	68.394
	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		68.394	68.394	68.394	68.394
Wassenaar leefbaar	Onttrekking	Reserve kostendekkendheid omgevingsvergunning	271.500	181.000		
		Reserve Onderhoud beheer openbare ruimte	680.000			
	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		951.500	181.000	0	0
Algemene dekkingsmiddelen	per saldo onttrekking (+) / storting (-)		0	0	0	0
Mutatie totale reservepositie: onttrekking (+) / storting (-)			2.085.799	1.076.618	789.351	775.164

De onttrekkingen aan de reserve Uitvoering sociaal domein betreffen de dekking van de lasten van de sociaal raadslieden in 2016 en 2017 (sociaal juridische ondersteuning).

De mutatie op de in het kader van het dekkingsplan ingestelde bestemmingsreserve Kapitaallasten zwembad betreft de structurele onttrekking ter dekking van de kapitaallasten in de exploitatie.

De onttrekkingen aan de bij de jaarrekening over 2014 ingestelde bestemmingsreserve Onderhoud beheer openbare ruimte betreft de dekking van een aantal verkeersprojecten/ investeringen.

De onttrekkingen aan de reserve Lagere kapitaallasten Rijnlands Lyceum Wassenaar en de reserve kapitaallasten parkeerkelder Langstraat ter (gedeeltelijke) dekking van de kapitaallasten zijn structureel.

Bijlagen bij de programmabegroting

Bijlage 1 Nieuw beleid

Omschrijving beleid en budgettair gevolg	2016	2017	2018	2019
Programma 1				
Scholing raads- en commissieleden	-18.000	-18.000	-18.000	-18.000
Introductieprogramma nieuwe gemeenteraad			-10.000	
Werkorganisatie Duivenvoorde	-420.000	-420.000	-420.000	-420.000
GIS/GEO Basisregistratie Grootchalige Basiskaart	-32.000	-32.000	-32.000	-32.000
Subtotaal programma 1	-470.000	-470.000	-480.000	-470.000
Programma 2				
Indexering subsidies	-45.489	-45.489	-45.489	45.309
Sociaal juridische ondersteuning kwetsbare inwoners	-20.000	-20.000		
Actieplan Jeugdwerkgelegenheid	-59.000	-59.000	0	0
Bevordering vrijwillige inzet en burgerkracht	-65.000	-65.000	-65.000	-65.000
Alternatief professionele alarmopvolging	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
Ophogen subsidie Kwadraad	-38.603	-38.603	-38.603	-38.603
Jeugd interventieteam	-43.264	-43.264	-43.264	-43.264
Verhoging subsidie bibliotheek	-35.000	-35.000	-35.000	-35.000
VVE/peuterspeelzaalwerk	-45.000	-65.000		
Loongerelateerde lasten combinatiefunctionaris	-40.000	-40.000	-40.000	-40.000
Subtotaal programma 2	-426.356	-446.356	-302.356	-211.558
Programma 3				
Lobbytraject tegen windmolens	-20.000			
Uitvoering projecten groen- en watervisie	-91.000			
Uitvoering economische visie	-10.000			
Verbinding economie en toerisme.	-15.000	-15.000	-15.000	-15.000
Opstelling Strandnota	-9.000			
Subtotaal programma 3	-145.00	-15.000	-15.000	-15.000
Programma 4				
Groot onderhoud wegen	-680.000	-680.000	-680.000	-680.000
Indexering bijdrage Avalex	-84.000	-84.000	-84.000	-84.000
Eénmalige teruggave afvalstoffenheffing	-250.000			
Huis- en kolkenaan sluitingen	-10.000	-10.000	-10.000	-10.000
Verkoop snippergroen	-25.000	-25.000	-25.000	-25.000
Subtotaal programma 4	-1.049.000	-799.000	-799.000	-799.000
Programma 5				
Motie Erwich	-70.000	-70.000	-70.000	-70.000
Indexering belastingen	164.911	164.911	164.911	164.911
Subtotaal programma 5	94.911	94.911	94.911	94.911
Totaal lasten nieuw beleid	-1.995.445	-1.635.445	-1.501.445	-1.400.647

Bijlage 2 Reserves en voorzieningen

Ontwikkeling algemene reserve

Tabel 74 Stand en verloop algemene reserve (bedragen x € 1.000)

Reserve per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
Algemene reserve					
Vrij besteedbaar deel	29.107	29.107	29.107	29.107	29.107
Weerstandsvermogen	8.000	8.000	8.000	8.000	8.000
Resultaat na bestemming	-	-	-	-	-
Totaal algemene reserve	37.107	37.107	37.107	37.107	37.107

Op basis van de thans aangeboden begroting inclusief dekkingsplan bedraagt het saldo van de algemene reserve eind 2019 € 37,1 miljoen. In dit overzicht is de instelling in 2015 van een bestemmingsreserve Kapitaallasten zwembad ten laste van de vrije ruimte van de algemene reserve reeds verwerkt.

Ter dekking van het risico genoemd in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing bedraagt het minimaal benodigde weerstandsvermogen € 8,0 mln. Hierdoor bedraagt het vrij besteedbare saldo van de algemene reserve € 29,1 mln.

Tabel 75 Stand en verloop bestemmingsreserves (bedragen x € 1.000)

Reserves per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
Bestemmingsreserves					
Lagere kapitaallasten RLW	1.500	1.450	1.400	1.350	1.300
Kapitaallasten parkeerkelder Langstraat	1.843	1.774	1.706	1.638	1.569
Kapitaallasten zwembad	9.472	8.772	8.083	7.412	6.755
Volkshuisvesting en duurzaamheid	1.256	1.256	1.256	1.256	1.256
Onderhoud beheer openbare ruimte	7.324	6.644	6.644	6.644	6.644
Kostendekkendheid omgevingsvergunningen	815	544	363	363	363
Implementatie sociaal domein	350	53	-15	-15	-15
Uitvoering sociaal domein	863	843	823	823	823
Groene buffer	223	223	223	223	223
Kunstopdrachten	44	44	44	44	44
Spaarverlof	33	33	33	33	33
Totaal bestemmingsreserves	23.723	21.636	20.560	19.771	18.995

Naast beschikkingen over de reserve Lagere kapitaallasten Rijnlands Lyceum, de reserve t.b.v. de parkeerkelder aan de Langstraat in verband met de jaarlijkse kapitaallasten, de reserve Kapitaallasten zwembad, de reserve Kostendekkendheid omgevingsvergunningen en de reserve Implementatie sociaal domein zal in 2016 beschikt gaan worden over de bestemmingsreserve Onderhoud beheer openbare ruimte. Over deze bij de jaarrekening over 2014 ingestelde reserve wordt in 2016 beschikt voor € 680.000 om daarmee de voorgenomen investeringen in wegen te kunnen uitvoeren. Daarnaast wordt de reserve betrokken bij de actualisatie van de onderhoudsplannen van de openbare ruimte en zal in dat kader weer opgeheven worden. Omdat thans nog niet duidelijk is wat hier de financiële consequenties van zullen zijn, blijft de reserve in meerjarenperspectief vooralsnog ongewijzigd.

Tabel 76 Stand en verloop voorzieningen**(bedragen x € 1.000)**

Voorzieningen per 31 december	2015	2016	2017	2018	2019
Voorzieningen					
Voor verplichtingen, verliezen en risico's	135	81	57	57	57
Onderhoud en beheer riolering	8.441	8.381	8.337	8.224	8.149
Onderhoud waterwegen	735	617	511	432	387
Onderhoud verkeer	306	418	478	604	593
Onderhoud speeltoestellen	111	115	118	121	124
Bijdrage faunapassage Ommedijk	500	500	500	500	500
Bijdrage sanering Kloosterland	96	96	96	96	96
Beklemde middelen met spec. toepassingen	0	0	0	0	0
Totaal voorzieningen	10.324	10.208	10.097	10.034	9.906

De omvang van de voorzieningen neemt in meerjarenperspectief nauwelijks af. Dit komt omdat in afwachting van de nieuwe actualisatie van de onderhoudsplannen en onderbouwing van de omvang van de bijbehorende voorzieningen, vooralsnog geen mutaties in de afgeroomde voorzieningen zijn geraamd. Volstaan is met het in de exploitatie ramen van de verwachte uitgaven voor maximaal het bedrag van de 'oude' toevoegingen aan de voorzieningen.

Bijlage 3 Algemene uitkering uit het gemeentefonds

Maatstaf	2016	2017	2018	2019
Onderdeel A - Inkomstenmaatstaven				
1a Waarde woningen eigenaren	-4.996.565	-4.996.565	-4.996.565	-4.996.565
1c Waarde niet-woningen eigenaren	-581.141	-581.141	-581.141	-581.141
1f Waarde niet-woningen gebruikers (onder aftrek amendement De Pater)	-455.725	-455.725	-455.725	-455.725
Subtotaal A	-6.033.431	-6.033.431	-6.033.431	-6.033.431

Onderdeel B - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor van toepassing is				
Maatstaf	2016	2017	2018	2019
1e OZB waarde niet-woningen	143.443	143.443	143.443	143.443
8a Bijstandsontvangers (vanaf 2016)	715.962	762.177	783.225	803.784
3a Eén-ouder-huishoudens	154.767	154.767	154.767	154.767
3b Huishoudens	1.063.745	1.060.814	1.060.814	1.060.814
3c Eenpersoonshuishoudens	77.906	79.016	79.609	79.609
2 Inwoners	3.946.878	3.936.843	3.937.100	3.937.872
4 Inwoners: jongeren < 20 jaar	1.485.075	1.485.075	1.485.075	1.485.075
5 Inwoners: ouderen > 64 jaar	525.171	515.460	515.460	515.460
5a Inwoners: ouderen > 74 en < 85 jaar	55.917	54.810	54.810	54.810
7 Lage inkomens	115.930	115.930	115.930	115.930
7a Lage inkomens (drempel)	639.043	640.439	642.399	642.399
12 Minderheden	230.782	230.782	230.782	230.782
11a Uitkeringsontvangers (vanaf 2016)	86.895	87.471	88.159	88.847
13 Klantenpotentieel lokaal	792.030	792.030	792.030	792.030
14 Klantenpotentieel regionaal	119.006	122.664	123.041	123.041
15e Leerlingen VO	602.878	602.878	602.878	602.878
38 Bedrijfsvestigingen	146.268	146.268	146.268	146.268
29 Historische woningen in bewoonde oorden 1930	50.628	50.628	50.628	50.628
31a ISV (a) stadsvernieuwing	9.003	9.003	9.003	9.003
31b ISV (b) herstructurering	3.301	3.301	3.301	3.301
36 Meerkernigheid	18.128	18.128	18.128	18.128
37 Meerkernigheid * bodemfactor buitengebied	29.666	29.666	29.666	29.666
36a Kernen met 500 of meer adressen	55.518	55.518	55.518	55.518
34 Oeverlengte * bodemfactor gemeente	32.690	32.690	32.690	32.690
35a Oeverlengte * bodemfactor gemeente * dichtheidsfactor	79.244	79.244	79.244	79.244
32 Omgevingsadressendichtheid	1.320.779	1.320.430	1.320.954	1.320.954
23 Oppervlakte bebouwing buitengebied * bodemfactor buitengebied	21.285	21.285	21.285	21.285
23a Oppervlakte bebouwing buitengebied	13.420	13.420	13.420	13.420
22 Oppervlakte bebouwing woonkernen * bodemfactor woonkernen	360.374	360.374	360.374	360.374
22a Oppervlakte bebouwing woonkern	133.344	133.344	133.344	133.344
21 Oppervlakte bebouwing	79.280	79.280	79.280	79.280
19 Oppervlakte binnenwater	6.731	6.768	6.845	6.845
20 Oppervlakte buitenwater	22.242	22.242	22.242	22.242
16 Oppervlakte land	209.454	209.454	209.454	209.454
18 Oppervlakte land * bodemfactor gemeente	133.307	134.325	136.514	136.514
24 Woonruimten	741.455	741.455	741.455	741.455

Maatstaf	2016	2017	2018	2019
25 Woonruimten * bodemfactor woonkernen	626.419	626.419	626.419	626.419
39 Vast bedrag	236.573	236.573	236.573	236.573
Subtotaal B	15.084.536	15.114.413	15.142.125	15.164.143

Onderdeel C - Uitkeringsfactor (uf)				
Jaren	2016	2017	2018	2019
Uitkeringsfactor	1,433	1,413	1,403	1,407
Subtotaal (B x C (=uf))	21.616.140	21.356.665	21.244.402	21.335.950

Onderdeel D - Uitgavenmaatstaven waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2016	2017	2018	2019
56 Suppletie-regeling groot onderhoud verdeelstelsel 1e fase	28.717	14.144	n.v.t.	n.v.t.
56a Suppletie-regeling groot onderhoud verdeelstelsel 2e fase	77.025	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
56b Cumulatieregeling gemeentefonds (SU)	0	0	0	-11.457
61 Suppletiereregeling OZB	64.827	48.620	32.413	16.207
Subtotaal D	170.569	62.764	32.413	4.750

Onderdeel E - Integratie- en decentralisatieuitkeringen waarop de uitkeringsfactor niet van toepassing is				
Maatstaf	2016	2017	2018	2019
62 Wet maatschappelijke ondersteuning (IU)	1.369.942	1.369.942	1.369.942	1.369.942
71 Impuls Brede scholen combinatiefuncties (DU)	61.280	61.280	61.280	61.280
113 Peuterspeelzaalwerk (DU)	52.587	52.587	52.587	52.587
170 Decentralisatie provinciale taken vergunningverlening, toezicht en handhaving (IU)	50.520	50.520	57.885	57.885
185 Huishoudelijke hulp toelage (DU)	209.142	n.v.t.	n.v.t.	n.v.t.
Subtotaal E	1.743.471	1.534.329	1.541.694	1.541.694

Onderdeel F - 3 D's in het sociaal domein				
Maatstaf	2016	2017	2018	2019
172 decentralisatie AWBZ naar WMO (IU)	2.582.278	2.516.327	2.415.865	2.386.153
173 decentralisatie jeugdzorg (IU)	2.721.854	2.763.211	2.815.096	2.827.805
174 decentralisatie Participatiewet (IU)	1.607.606	1.455.782	1.328.273	1.276.056
Subtotaal F	6.911.738	6.735.320	6.559.234	6.490.014

Totaal	24.408.487	23.655.647	23.344.312	23.338.977
--------	------------	------------	------------	------------

Functie 921(excl WMO huishoudelijke hulp)	16.126.807	15.550.385	15.415.136	15.479.021
Functie 923 (incl. WMO huishoudelijke hulp)	8.281.680	8.105.262	7.929.176	7.859.956

Bijlage 4 Subsidies

In onderstaand overzicht worden voor 2015 de voorlopig vastgestelde subsidiebedragen vermeld. Het subsidieplan voor 2016 wordt uit hoofde van indexatie verhoogd met € 45.489. De aanvragen voor 2016 zijn binnen, maar omdat deze nog niet beoordeeld zijn ontbreekt een kolom met subsidiebedragen voor 2016.

	Naam	Subsidie 2014	Subsidie 2015
1	Samenwerkingsstichting Scholen Collectief Wassenaar	1.500	0
2	St. Spelenderwijs	2.000	0
3	R.K.S.V. Blauw Zwart	5.000	0
4	Voltige Vereniging Wassenaarse Manege	310	0
5	St. Vleermuisbunker Wassenaar	1.200	0
6	Oogvereniging	360	286
7	St. Gehandicapten Wassenaar (SGW)	600	450
8	St. Jazz Sociëteit Wassenaar	500	500
9	St. Noenki	800	683
10	St. Historisch Centrum Wassenaar	1.000	750
11	St. Archipel (€ 2.500 subsidie 2014 kwam uit inc. midd)	0	855
12	Snel en Lenig	1.150	863
13	Sociaal Kontakt Wassenaar	1.000	907
14	Wassenaars Kamerkoor	1.300	975
15	Accordeonvereniging D.V.S.	1.250	1.250
16	Plein Musique	2.000	1.500
17	Van Wassenaar Orkest	1.600	1.600
18	St. Zorg en Kinderboerderij	2.500	1.875
19	Internatonaal Chamber Music Festival (ICMF) (€ 2.500 subsidie 2014 kwam uit inc. midd)	0	1.875
20	Historische Vereniging Oud Wassenaar	2.330	2.330
21	St. The English Theatre (STET) (€ 2.500 subsidie 2014 kwam uit inc. midd)	0	2.500
22	St. De Golfbreker	3.124	3.124
23	St. Smaakvol Wassenaar (€ 2.500 subsidie 2014 kwam uit inc. midd)	0	4.000
	Subtotaal Categorie 1 subsidies (t/m € 5.000)	29.524	26.323
24	St. Leercentrum Wassenaar	200	0
25	Parnassia Bavo Groep > PG BV Zorgservice/Zorgbedrijf Context	9.450	0
26	Federatie Wassenaarse Ouderenorganisaties (FWO)	3.520	2.640
27	St. Vrijtijdsbesteding, Thuishulp en Vormingsact. (VTV Zuid-Holland Noord)	4.350	2.900
28	St. Wassenaar Plus	3.000	3.000
29	Wassenaar Vocaliter	7.275	4.758
30	Slachtofferhulp NL, regio Haaglanden	4.776	4.776
31	Muziekvereniging Excelsior	7.425	5.000
32	Toneelvereniging Mimicri	7.275	5.000
33	SWOW: St. Alzheimer Café	5.462	5.462

	Naam	Subsidie 2014	Subsidie 2015
34	St. Buddy Netwerk	8.250	5.500
35	St. Jeugdformaat	5.976	5.976
36	Subs. hogere huur WZK Onderwatersport	6.285	6.285
37	Politie Haaglanden Halt	8.768	8.136
38	Anti-discriminatievoorziening	9.480	9.480
39	Scouting Willibrord, landscouting	9.900	9.900
40	St. Van Woestik, waterscouting	13.725	13.725
41	St. Hospice Wassenaar ((uit WMO-voorz.)	8.424	14.040
42	St. Vluchtelingenwerk Wassenaar	10.000	15.000
43	St. Centrum Management Wassenaar	15.000	15.000
44	Voorburgse en Leidschendamse lok. omroep Midvliet	15.729	15.729
45	Subs. hogere huur Wass. Reddingsbrigade (WRB)	17.640	17.640
46	St. Wassenaaarse Ouderen Bewegen (W.O.B.)	21.593	17.687
47	St. Schooladviesdienst Wassenaar SAD - VVE-activiteiten	25.454	25.454
48	Politie Haaglanden Bemiddeling & Mediation	26.400	26.400
49	Wassenaaarse Reddingsbrigade (WRB)	35.500	35.500
50	Xtra plus (voorheen Bureau Jeugdzorg; jeugdinterventieteam)	42.400	43.264
51	St. Schooladviesdienst (SAD) - CJG-activiteiten	44.000	44.000
52	St. Jeugd- en Jongerenwerk Wassenaar (SJW) - huurcompensatie	64.128	48.096
53	St. Peuterspeelzalen Wassenaar	49.561	49.561
54	St. Maatschappelijke Ontwikkeling Wassenaar (SMOW) - mantelzorgonderst.	50.000	50.000
55	Vrijwilligerscentrale Wassenaar (VCW) - professionalisering	50.000	50.000
56	St. Beheer Warenar	52.000	70.000
57	Vrijwilligerscentrale Wassenaar (VCW) - kernactiviteiten, MAS/WAS, Soc. Act.	93.500	95.278
58	Subs. hogere huur WZK Zwemmen	105.802	105.802
59	St. Wassenaaarse Zorgverlening (SWZ)	116.062	116.000
60	MEE Zuid-Holland Noord - cliëntondersteuning Wmo (per 1.1.2015 gedecentr. taak)	0	130.846
61	St. BplusC - muziekonderwijs	146.700	146.700
62	St. Schooladviesdienst Wassenaar SAD - comb.funct. brede school (Talentum)	153.200	153.200
63	Sportplaza Wassenaar B.V. - zwembad	177.629	177.629
64	St. Jeugd- en Jongerenwerk Wassenaar (SJW)	290.910	250.190
65	St. Maatschappelijke Ontwikkeling Wassenaar (SMOW)	253.661	250.498
66	St. Schooladviesdienst (SAD) - onderwijsbegeleidingsactiviteiten	305.400	305.400
67	St. Kwadraad	269.980	321.750
68	St. Openbare Bibliotheek	572.104	572.104
69	St. Jeugdgezondheidszorg Zuid-Holland West	637.091	624.220
	Subtotaal Categorie 2 subsidies (> € 5.000)	3.764.985	3.879.526
	Incidentele subsidies	45.845	45.938
	Totaal	3.840.354	3.951.787

Bijlage 5 Productenraming 2016 - 2019

Producten overzicht	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019
P1 Goed bestuur en goede dienstverlening						
Algemeen bestuur						
Raad						
Lasten	-643.945	-758.268	-770.518	-783.168	-792.838	-782.508
Baten	0	20.504	0	0	0	0
Saldo	-643.945	-737.764	-770.518	-783.168	-792.838	-782.508
Dagelijks bestuur						
College van burgemeester en wethouders						
Lasten	-4.839.687	-4.648.403	-4.348.093	-4.361.769	-4.350.451	-4.332.253
Baten	65.902	46.604	46.604	46.604	46.604	46.604
Saldo	-4.773.785	-4.601.799	-4.301.489	-4.315.165	-4.303.847	-4.285.649
Externe communicatie en voorlichting						
Lasten	-595.068	-738.288	-702.168	-702.168	-702.168	-702.168
Baten	45.562	0	0	0	0	0
Saldo	-549.505	-738.288	-702.168	-702.168	-702.168	-702.168
Planning en control instrumenten						
Lasten	-208.690	-266.093	-206.093	-206.093	-206.093	-206.093
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-208.690	-266.093	-206.093	-206.093	-206.093	-206.093
Publiekszaken						
Publiekszaken						
Lasten	-1.532.687	-1.461.177	-1.424.771	-1.394.771	-1.424.771	-1.424.771
Baten	592.228	621.736	628.954	628.954	628.954	628.954
Saldo	-940.459	-839.441	-795.817	-765.817	-795.817	-795.817
Basisregistraties						
Lasten	-588.332	-557.800	-589.800	-589.800	-589.800	-589.800
Baten	51.727	2.460	2.460	2.460	2.460	2.460
Saldo	-536.605	-555.340	-587.340	-587.340	-587.340	-587.340
Samenwerking						
Bestuurlijke samenwerking						
Lasten	-60.507	-317.886	-841.211	-841.211	-841.211	-841.211
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-60.507	-317.886	-841.211	-841.211	-841.211	-841.211
Producten overzicht	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
P2 Meedoen in Wassenaar	2014	2015	2016	Begroting	Begroting	Begroting
Onderwijs en kinderopvang						
Lokale onderwijsvoorzieningen						
Lasten	-1.289.244	-1.103.977	-1.113.977	-1.103.977	-1.103.977	-1.103.977
Baten	110.476	50.020	50.020	50.020	50.020	50.020
Saldo	-1.178.768	-1.053.957	-1.063.957	-1.053.957	-1.053.957	-1.053.957
Onderwijshuisvesting						
Lasten	-2.005.558	-1.833.666	-1.793.942	-1.768.413	-1.742.884	-1.713.818
Baten	2.589	19.828	4.000	4.000	4.000	4.000
Saldo	-2.002.969	-1.813.838	-1.789.942	-1.764.413	-1.738.884	-1.709.818
Kinderopvang						
Lasten	-191.602	-185.630	-230.630	-250.630	-185.630	-185.630
Baten	21.718	47.784	47.784	47.784	47.784	47.784
Saldo	-169.883	-137.846	-182.846	-202.846	-137.846	-137.846
Kunst en cultuur						
Openbaar bibliotheekwerk						
Lasten	-728.161	-723.049	-756.324	-754.599	-752.874	-751.149
Baten	203.307	198.756	198.756	198.756	198.756	198.756
Saldo	-524.854	-524.293	-557.568	-555.843	-554.118	-552.393
Kunst en cultuur						
Lasten	-583.262	-573.086	-548.046	-548.006	-547.966	-547.926

Producten overzicht	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019
Baten	168.120	0	0	0	0	0
Saldo	-415.142	-573.086	-548.046	-548.006	-547.966	-547.926
Culturele accommodaties						
Lasten	-40.854	-18.020	-17.976	-17.933	-17.889	-17.845
Baten	3.783	42	42	42	42	42
Saldo	-37.071	-17.978	-17.934	-17.891	-17.847	-17.803
Sport						
Sportdeelname						
Lasten	-353.730	-419.296	-382.778	-382.778	-382.778	-382.778
Baten	4.725	0	0	0	0	0
Saldo	-349.005	-419.296	-382.778	-382.778	-382.778	-382.778
Buitensportaccommodaties						
Lasten	-186.291	-1.664.251	-154.205	-154.158	-154.112	-154.066
Baten	315.427	65.983	65.983	65.983	65.983	65.983
Saldo	129.135	-1.598.268	-88.222	-88.175	-88.129	-88.083
Binnensportaccommodaties						
Lasten	-178.954	-166.022	-163.253	-163.080	-162.906	-162.733
Baten	23.898	24.001	24.001	24.001	24.001	24.001
Saldo	-155.057	-142.021	-139.252	-139.079	-138.905	-138.732
Zwembad						
Lasten	-1.002.106	-961.178	-946.896	-936.661	-918.332	-904.050
Baten	83.065	78.746	78.746	78.746	78.746	78.746
Saldo	-919.041	-882.432	-868.150	-857.915	-839.586	-825.304
Participatie en inkomen						
Inkomen						
Lasten	-6.305.559	-5.554.818	-5.311.027	-5.594.467	-5.594.467	-5.594.467
Baten	5.008.789	4.617.558	4.592.207	4.592.207	4.592.207	4.592.207
Saldo	-1.296.770	-937.260	-718.820	-1.002.260	-1.002.260	-1.002.260
Sociale werkvoorziening						
Lasten	-1.322.609	-1.348.096	-1.289.390	-1.201.299	-1.110.260	-1.044.531
Baten	1.268.490	0	0	0	0	0
Saldo	-54.119	-1.348.096	-1.289.390	-1.201.299	-1.110.260	-1.044.531
Participatiewet						
Lasten	-819.523	-1.076.470	-941.666	-904.702	-799.656	-818.365
Baten	623.842	42.027	42.027	42.027	42.027	42.027
Saldo	-195.681	-1.034.443	-899.639	-862.675	-757.629	-776.338
Minima						
Lasten	-742.129	-745.040	-653.100	-652.100	-652.100	-652.100
Baten	98.004	14.000	14.000	14.000	14.000	14.000
Saldo	-644.125	-731.040	-639.100	-638.100	-638.100	-638.100
Jeugd						
Jeugd (Wmo 2)						
Lasten	-587.031	-583.860	-573.974	-571.587	-569.200	-566.814
Baten	120.000	120.000	120.000	120.000	120.000	120.000
Saldo	-467.031	-463.860	-453.974	-451.587	-449.200	-446.814
Jeugdgezondheidszorg						
Lasten	-1.315.440	-1.127.132	-1.127.504	-1.125.645	-1.120.442	-1.120.442
Baten	9.200	0	0	0	0	0
Saldo	-1.306.240	-1.127.132	-1.127.504	-1.125.645	-1.120.442	-1.120.442
Specialistische jeugdzorg						
Lasten	0	-3.116.998	-2.814.780	-2.839.667	-2.912.936	-2.925.645
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	-3.116.998	-2.814.780	-2.839.667	-2.912.936	-2.925.645
Maatschappelijke ondersteuning						
Dienstverlening in het sociaal domein (Wmo 3)						
Lasten	-259.723	-256.192	-256.192	-256.192	-256.192	-256.192
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-259.723	-256.192	-256.192	-256.192	-256.192	-256.192
Mantelzorgers en vrijwilligers (Wmo 4)						
Lasten	-246.609	-286.606	-287.089	-287.625	-287.625	-287.625
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-246.609	-286.606	-287.089	-287.625	-287.625	-287.625

Producten overzicht	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019
Ouderen (Wmo 5)						
Lasten	-233.381	-217.233	-217.233	-217.233	-217.233	-217.233
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-233.381	-217.233	-217.233	-217.233	-217.233	-217.233
Maatschappelijke opvang (Wmo 7-9)						
Lasten	-29.771	-29.771	-29.771	-29.771	-29.771	-29.771
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-29.771	-29.771	-29.771	-29.771	-29.771	-29.771
Individuele voorzieningen (Wmo 6)						
Lasten	-3.290.068	-3.354.700	-3.389.371	-3.180.132	-3.212.132	-3.247.132
Baten	634.376	700.000	700.000	700.000	700.000	700.000
Saldo	-2.655.691	-2.654.700	-2.689.371	-2.480.132	-2.512.132	-2.547.132
Wijkaanpak Wmo 1)						
Lasten	-407.506	-492.573	-523.177	-522.126	-521.075	-520.024
Baten	111.700	168.462	168.462	168.462	168.462	168.462
Saldo	-295.806	-324.111	-354.715	-353.664	-352.613	-351.562
Openbare gezondheidszorg						
Lasten	-580.260	-660.583	-662.763	-662.763	-662.763	-662.763
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-580.260	-660.583	-662.763	-662.763	-662.763	-662.763
Specialistische WMO zorg						
Lasten	0	-2.624.920	-2.301.553	-2.235.387	-2.047.379	-2.017.667
Baten	0	118.475	118.475	118.475	118.475	118.475
Saldo	0	-2.506.445	-2.183.078	-2.116.912	-1.928.904	-1.899.192
Project Programma 3D (2015/2016)						
Lasten	0	-583.854	-533.854	-326.054	-326.054	-326.054
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	0	-583.854	-533.854	-326.054	-326.054	-326.054
Producten overzicht	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
P3 Wassenaar ontwikkelt	2014	2015	2016	Begroting	Begroting	Begroting
Natuur en landschap, milieu, cultureel erfgoed en recreatie						
Natuur en landschap						
Lasten	-132.330	-773.455	-264.455	-173.455	-173.455	-173.455
Baten	-934	0	0	0	0	0
Saldo	-133.265	-773.455	-264.455	-173.455	-173.455	-173.455
Cultureel erfgoed						
Lasten	-242.724	-255.671	-250.632	-250.594	-250.555	-250.516
Baten	30.635	29.353	29.353	29.353	29.353	29.353
Saldo	-212.089	-226.318	-221.279	-221.241	-221.202	-221.163
Recreatievoorzieningen en evenementen						
Lasten	-119.349	-148.332	-186.702	-157.702	-157.702	-157.702
Baten	87.969	96.881	96.905	96.905	96.905	96.905
Saldo	-31.380	-51.451	-89.797	-60.797	-60.797	-60.797
Milieuprogramma						
Lasten	-873.686	-1.059.645	-863.518	-837.518	-837.518	-837.518
Baten	52.880	0	0	0	0	0
Saldo	-820.806	-1.059.645	-863.518	-837.518	-837.518	-837.518
Verkeer						
Verkeersveiligheid						
Lasten	-574.764	-335.094	-335.094	-335.094	-335.094	-335.094
Baten	19.076	0	0	0	0	0
Saldo	-555.689	-335.094	-335.094	-335.094	-335.094	-335.094
Verkeer en mobiliteit						
Lasten	-984.070	-1.762.436	-642.159	-642.159	-642.159	-642.159
Baten	1.324.795	-110.400	0	0	0	0
Saldo	340.725	-1.872.836	-642.159	-642.159	-642.159	-642.159
Openbaar vervoer						
Lasten	-12.668	0	0	0	0	0
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-12.668	0	0	0	0	0

Producten overzicht	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019
Parkeren						
Lasten	-419.381	-411.653	-314.358	-312.564	-310.769	-308.974
Baten	164.070	165.994	166.327	166.327	166.327	166.327
Saldo	-255.311	-245.659	-148.031	-146.237	-144.442	-142.647
Economie en bedrijvigheid						
Bedrijvigheid						
Lasten	-195.163	-250.909	-257.909	-247.909	-247.909	-232.909
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-195.163	-250.909	-257.909	-247.909	-247.909	-232.909
Ambulante handel						
Lasten	-42.265	-44.066	-44.066	-44.066	-44.066	-44.066
Baten	36.651	42.650	43.160	43.160	43.160	43.160
Saldo	-5.614	-1.416	-906	-906	-906	-906
Ruimtelijke ontwikkeling						
Structuurplannen en ruimtelijke visies						
Lasten	-389.585	-390.560	-390.560	-390.560	-390.560	-390.560
Baten	0	-272	-272	-272	-272	-272
Saldo	-389.585	-390.832	-390.832	-390.832	-390.832	-390.832
Bestemmingsplannen						
Lasten	-515.287	-565.933	-519.592	-519.219	-518.848	-513.488
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-515.287	-565.933	-519.592	-519.219	-518.848	-513.488
Planontwikkeling incl. grondexploitaties						
Lasten	-856.674	-519.426	-341.574	-341.574	-341.574	-341.574
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-856.674	-519.426	-341.574	-341.574	-341.574	-341.574
Wonen						
Wonen						
Lasten	-162.401	-153.682	-153.564	-153.479	-153.394	-152.765
Baten	12.109	26.630	26.630	26.630	26.630	26.630
Saldo	-150.292	-127.052	-126.934	-126.849	-126.764	-126.135
Producten overzicht	Rekening	Begroting	Begroting	Meerjaren	Meerjaren	Meerjaren
P4 Wassenaar leefbaar	2014	2015	2016	Begroting	Begroting	Begroting
Vergunningverlening, toezicht en handhaving						
Vergunningverlening						
Lasten	-1.195.153	-1.187.198	-1.187.198	-1.187.198	-1.006.198	-1.006.198
Baten	550.485	1.216.194	959.289	1.049.789	1.049.789	1.049.789
Saldo	-644.668	28.996	-227.909	-137.409	43.591	43.591
Toezicht en handhaving						
Lasten	-862.734	-920.149	-920.149	-920.149	-920.149	-920.149
Baten	69.416	51.000	51.000	51.000	51.000	51.000
Saldo	-793.318	-869.149	-869.149	-869.149	-869.149	-869.149
Veiligheid						
Brandweer						
Lasten	-1.908.597	-1.881.698	-1.851.698	-1.851.698	-1.851.698	-1.851.698
Baten	-5.258	0	0	0	0	0
Saldo	-1.913.855	-1.881.698	-1.851.698	-1.851.698	-1.851.698	-1.851.698
Rampenbestrijding						
Lasten	-263.393	-272.061	-271.925	-271.790	-267.136	-267.136
Baten	680	0	0	0	0	0
Saldo	-262.713	-272.061	-271.925	-271.790	-267.136	-267.136
Integrale veiligheid						
Lasten	-321.328	-321.635	-331.053	-311.078	-311.078	-311.078
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-321.328	-321.635	-331.053	-311.078	-311.078	-311.078
Openbare ruimte						
Wegen en verhardingen						
Lasten	-7.574.727	-3.859.286	-2.173.316	-1.539.469	-1.538.324	-1.537.181
Baten	6.864.466	89.013	89.013	89.013	89.013	89.013
Saldo	-710.261	-3.770.273	-2.084.303	-1.450.456	-1.449.311	-1.448.168
Kunstwerken						

Producten overzicht	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019
Lasten	-92.000	-92.000	-92.000	-92.000	-92.000	-92.000
Baten	132.247	0	0	0	0	0
Saldo	40.247	-92.000	-92.000	-92.000	-92.000	-92.000
Openbare verlichting						
Lasten	-588.057	-558.308	-512.694	-512.176	-511.659	-511.141
Baten	120	8.885	8.885	8.885	8.885	8.885
Saldo	-587.937	-549.423	-503.809	-503.291	-502.774	-502.256
Straatmeubilair						
Lasten	-287.396	-138.941	-138.941	-138.941	-138.941	-138.941
Baten	134.728	0	0	0	0	0
Saldo	-152.668	-138.941	-138.941	-138.941	-138.941	-138.941
Watergangen en partijen						
Lasten	-251.892	-247.115	-247.115	-247.115	-247.115	-247.115
Baten	348.293	13.943	13.943	13.943	13.943	13.943
Saldo	96.401	-233.172	-233.172	-233.172	-233.172	-233.172
Openbaar groen						
Lasten	-2.469.769	-2.156.987	-2.172.688	-2.172.688	-2.172.688	-2.197.793
Baten	33.604	19.024	19.024	19.024	19.024	19.024
Saldo	-2.436.165	-2.137.963	-2.153.664	-2.153.664	-2.153.664	-2.178.769
Speelvoorzieningen						
Lasten	-141.018	-210.212	-150.212	-150.212	-150.212	-150.212
Baten	436	0	0	0	0	0
Saldo	-140.583	-210.212	-150.212	-150.212	-150.212	-150.212
Begraafplaatsen en lijkbezorging						
Lasten	-82.280	-72.990	-72.837	-72.684	-72.530	-72.377
Baten	38.630	47.850	48.700	48.700	48.700	48.700
Saldo	-43.651	-25.140	-24.137	-23.984	-23.830	-23.677
Gebouwen en opstallen						
Gebouwen en opstallen						
Lasten	-460.878	-372.299	-372.299	-372.299	-372.299	-372.299
Baten	1.428.100	442.402	666.902	416.902	416.902	416.902
Saldo	967.222	70.103	294.603	44.603	44.603	44.603
Afvalinzameling en verwerking en riolering						
Afvalstromen						
Lasten	-4.113.954	-4.264.827	-3.994.645	-3.996.878	-3.996.451	-3.996.025
Baten	110.233	90.000	90.000	90.000	90.000	90.000
Saldo	-4.003.722	-4.174.827	-3.904.645	-3.906.878	-3.906.451	-3.906.025
Riolering						
Lasten	-2.318.658	-2.162.565	-2.149.188	-2.151.215	-2.128.794	-2.097.189
Baten	8.546	18.179	18.397	18.397	18.397	18.397
Saldo	-2.310.112	-2.144.386	-2.130.791	-2.132.818	-2.110.397	-2.078.792
Ongediertebestrijding						
Lasten	-193	-1.060	-1.060	-1.060	-1.060	-1.060
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-193	-1.060	-1.060	-1.060	-1.060	-1.060
Afvalstoffenheffing						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	4.710.207	4.732.805	4.692.805	4.942.805	4.942.805	4.942.805
Saldo	4.710.207	4.732.805	4.692.805	4.942.805	4.942.805	4.942.805
Rioolheffing						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	2.744.351	2.788.814	2.787.988	2.787.988	2.787.988	2.787.988
Saldo	2.744.351	2.788.814	2.787.988	2.787.988	2.787.988	2.787.988
Producten overzicht						
P5 Financiering en algemene middelen						
Treasury, saldi en deelnemingen						
Deelnemingen						
Lasten	-15.929	-13.653	-13.654	-13.653	-13.653	-13.653
Baten	919.744	940.000	410.000	707.000	410.000	410.000
Saldo	903.816	926.347	396.346	693.347	396.347	396.347
Geldleningen						

Producten overzicht	Rekening 2014	Begroting 2015	Begroting 2016	Meerjaren Begroting 2017	Meerjaren Begroting 2018	Meerjaren Begroting 2019
Lasten	-144.955	-378.024	-301.643	-358.575	-421.817	-421.540
Baten	858.668	2.417.847	2.364.196	2.296.211	2.220.463	1.911.567
Saldo	713.713	2.039.823	2.062.553	1.937.636	1.798.646	1.490.027
Algemene baten en lasten _ onvoorzien						
Lasten	-450.781	-65.938	-111.427	-114.927	-121.427	-121.427
Baten	0	0	0	0	0	0
Saldo	-450.781	-65.938	-111.427	-114.927	-121.427	-121.427
Saldo kostenplaatsen						
Lasten	723.277	700.969	587.255	670.031	758.364	777.315
Baten	1.712.077	0	0	0	0	0
Saldo	2.435.354	700.969	587.255	670.031	758.364	777.315
Gemeentelijke belastingen						
Gemeentelijke belastingen						
Lasten	-1.020.698	-872.369	-957.190	-958.328	-959.473	-955.415
Baten	11.794.608	11.989.825	12.068.018	12.068.018	12.068.018	12.068.018
Saldo	10.773.910	11.117.456	11.110.828	11.109.690	11.108.545	11.112.603
Algemene uitkering						
Algemene uitkering						
Lasten	0	0	0	0	0	0
Baten	19.842.475	24.902.671	24.408.487	23.652.387	23.344.312	23.338.978
Saldo	19.842.475	24.902.671	24.408.487	23.652.387	23.344.312	23.338.978
Totaal saldo van baten en lasten	3.061.289	-7.499.743	-1.941.714	-1.211.274	-1.292.043	-1.445.060
Beoogde mutaties reserves	6.003.711	7.365.683	2.085.799	1.076.618	789.351	775.164
Geraamde resultaat	9.065.000	-134.060	144.085	-134.656	-502.692	-669.896

Bijlage 6 Vervangingsinvesteringen

PLANNING VERVANGINGSINVESTERINGEN WASSENAAR 2016 - 2019

Omschrijving investering	2016	2017	2018	2019
<u>Gemeentelijke huisvesting</u> Geluidsapparatuur De Paauw	55.000			
<u>Materieel buitendienst</u> Diverse voertuigen	332.000	10.000	165.000	
Gereedschappen OGB	20.000			
Landmeetapparatuur	10.000			
<u>Afvalverwijdering</u> Containers reiniging	20.000			
TOTAAL	437.000	10.000	165.000	0